

Ediția în limba română

Comunicări și informări

Anul 61

2 martie 2018

Cuprins

I Rezoluții, recomandări și avize

AVIZE

Comitetul Economic și Social European

a 529-a sesiune plenară a CESE, din 18 și 19 octombrie 2017

2018/C 081/01	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Potențialul întreprinderilor familiale și tradiționale mici de stimulare a dezvoltării și creșterii economice la nivelul regiunilor” (aviz din proprie inițiativă)	1
2018/C 081/02	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Finanțarea organizațiilor societății civile de către UE” (aviz din proprie inițiativă)	9
2018/C 081/03	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Satele și orașele mici, catalizatori pentru dezvoltarea rurală – provocări și oportunități” (aviz din proprie inițiativă)	16
2018/C 081/04	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Justiția climatică” (aviz din proprie inițiativă)	22
2018/C 081/05	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Parteneriatele de dezvoltare ale UE și provocările ce derivă din convențiile fiscale internaționale” (aviz din proprie inițiativă)	29
2018/C 081/06	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Drepturile economice, sociale și culturale în regiunea euromediterraneană” (aviz din proprie inițiativă)	37
2018/C 081/07	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Tranziția către un viitor european mai durabil – o strategie pentru 2050” (aviz din proprie inițiativă)	44
2018/C 081/08	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Noi modele economice durabile” (aviz exploratoriu)	57

2018/C 081/09	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Impozitarea economiei colaborative – analiza posibilităților politice fiscale în contextul dezvoltării economiei colaborative” (aviz exploratoriu la solicitarea Președinției estone)	65
2018/C 081/10	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Utilizarea terenurilor pentru producția durabilă de alimente și serviciile ecosistemice” (aviz exploratoriu la solicitarea Președinției estone) . .	72
2018/C 081/11	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Controlul punerii în aplicare a legislației UE” (Examinare de către Curtea de Conturi Europeană) (aviz din proprie inițiativă)	81

III Acte pregătitoare

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

a 529-a sesiune plenară a CESE, din 18 și 19 octombrie 2017

2018/C 081/12	Avizul Comitetului Economic și Social European privind pachetul „Respectarea obligațiilor” – (a) Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Plan de acțiune privind consolidarea SOLVIT: piața unică în beneficiul cetățenilor și întreprinderilor [COM(2017) 255 final – SWD(2017) 210 final]; (b) Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind înființarea unui portal digital unic pentru a furniza informații, proceduri, servicii de asistență și soluționare a problemelor și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1024/2012 [COM(2017) 256 final – 2017/0086 (COD)]; (c) Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a condițiilor și a procedurii prin care Comisia poate solicita întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi să furnizeze informații în legătură cu piața internă și domeniile conexe [COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD)]	88
2018/C 081/13	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind monitorizarea și raportarea emisiilor de CO ₂ și a consumului de combustibil al vehiculelor grele noi” [COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD)]	95
2018/C 081/14	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind evaluarea la jumătatea perioadei a punerii în aplicare a strategiei privind piața unică digitală — O piață unică digitală conectată pentru toți” [COM(2017) 228 final]	102
2018/C 081/15	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Raport privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2016” [COM(2017) 285 final]	111
2018/C 081/16	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor referitoare la evaluarea la jumătatea perioadei a Planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital [COM(2017) 292 final]	117
2018/C 081/17	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Document de reflecție privind aprofundarea uniunii economice și monetare” [COM(2017) 291 final]	124
2018/C 081/18	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Document de reflecție privind viitorul finanțelor UE” [COM(2017) 358 final]	131
2018/C 081/19	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind un produs paneuropean de pensii personale (PEPP)” [COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD)]	139

2018/C 081/20	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Documentul de reflecție privind dimensiunea socială a Europei” [COM(2017) 206 final], „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind instituirea unui Pilon european al drepturilor sociale” [COM(2017) 250 final] și „Propunerea de Proclamație interinstituțională privind Pilonul european al drepturilor sociale” [COM(2017) 251 final]	145
2018/C 081/21	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a cadrului juridic al Corpului european de solidaritate și de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1288/2013, (UE) nr. 1293/2013, (UE) nr. 1303/2013, (UE) nr. 1305/2013, (UE) nr. 1306/2013 și a Deciziei nr. 1313/2013/UE [COM(2017) 262 final – 2017/0102(COD)]	160
2018/C 081/22	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o nouă agendă a UE pentru învățământul superior [COM(2017) 247 final] și privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Dezvoltarea școlilor și calitatea excelentă a predării pentru un început bun în viață [COM(2017) 248 final]	167
2018/C 081/23	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1380/2013 privind politica comună în domeniul pescuitului” [COM(2017) 424 final – 2017/0190(COD)]	174
2018/C 081/24	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cadrul european de interoperabilitate – Strategie de implementare” [COM(2017) 134 final]	176
2018/C 081/25	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemelor de taxare rutieră electronică și facilitarea schimbului transfrontalier de informații cu privire la neplata taxelor rutiere în cadrul Uniunii [COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD)]	181
2018/C 081/26	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri [COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)] și propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri, în ceea ce privește anumite dispoziții referitoare la taxarea vehiculelor [COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)]	188
2018/C 081/27	Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Europa în mișcare: O agendă pentru o tranziție echitabilă din punct de vedere social către o mobilitate curată, competitivă și conectată pentru toți [COM(2017) 283 final]	195
2018/C 081/28	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Acordul de liber schimb între UE și Republica Coreea — capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă”	201
2018/C 081/29	Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Schimbul de date cu caracter personal și protecția acestora într-o lume globalizată” [COM(2017) 7 final]	209
2018/C 081/30	Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1295/2013 de instituire a programului „Europa creativă” (2014-2020) [COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD)]	215
2018/C 081/31	Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Politica economică a zonei euro pentru 2017” (aviz suplimentar)	216

I

(Rezoluții, recomandări și avize)

AVIZE

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 529-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, DIN 18 ȘI 19 OCTOMBRIE 2017

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Potențialul întreprinderilor familiale și tradiționale mici de stimulare a dezvoltării și creșterii economice la nivelul regiunilor”

(aviz din proprie inițiativă)

(2018/C 081/01)

Raportor: **domnul Dimitris DIMITRIADIS**

Decizia Adunării Plenare	26.1.2017
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	7.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/ abțineri)	199/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Într-o serie de avize, CESE și-a exprimat în mod constant poziția favorabilă față de politicile UE care vizează sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-urile) ⁽¹⁾. Cu toate acestea, IMM-urile sunt o categorie extrem de eterogenă, ceea ce înseamnă că sunt necesare eforturi deosebite pentru a adapta aceste politici la diversele lor subcategorii și, în special, la întreprinderile familiale și tradiționale mici (IFTM).

⁽¹⁾ A se vedea avizele CESE intitulate „Măsuri politice în favoarea IMM-urilor” JO C 27, 3.2.2009, p. 7, „Achizițiile publice internaționale” JO C 224, 30.8.2008, p. 32, „Small Business Act” JO C 182, 4.8.2009, p. 30, „Instrumentele financiare derivate extrabursiere, contrapărțile centrale și registrele centrale de tranzacții” JO C 54, 19.2.2011, p. 44 și „Accesul la finanțare al IMM-urilor” (EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA).

1.2. Importanța acestui subgrup constă în faptul că marea majoritate a locurilor de muncă din regiunile UE sunt asigurate de acest tip de întreprinderi. Reafirmându-și totodată concluziile anterioare și reamintind recomandările avizelor sale din trecut ⁽²⁾, CESE urmărește totuși să examineze mai atent și să furnizeze o analiză a provocărilor cu care se confruntă IFTM. Astfel, intenția este de a oferi un prilej de a influența în mod constructiv procesul de elaborare a politicilor la nivelul UE, precum și la nivel național și regional.

1.3. CESE încurajează Comisia Europeană să ia în considerare modalitățile de sprijinire și promovare a acestor întreprinderi, deoarece ele sunt esențiale pentru crearea de noi activități și valori și pentru generarea de venituri în zonele cu resurse limitate. Ele reprezintă o valoare adăugată în procesul de dezvoltare regională, în special în regiunile mai puțin dezvoltate, deoarece sunt puternic ancorate în economia locală, unde realizează investiții și mențin locurile de muncă.

1.4. Comitetul consideră că există un mare potențial de dezvoltare în multe regiuni rămase în urmă, care nu este fructificat pe deplin și care ar putea fi valorificat prin intermediul întreprinderilor familiale și tradiționale mici. Această provocare ar trebui să vizeze nu numai Comisia Europeană, ci și alți actori care ar trebui să fie intens implicați, inclusiv autorități locale și intermediari de la nivel local, precum organizații patronale și instituții financiare.

1.5. CESE invită Comisia să acorde atenție faptului că IFTM au fost afectate în mod negativ de evoluțiile și tendințele economice și industriale recente. Ele își pierd competitivitatea și se confruntă cu dificultăți din ce în ce mai mari în desfășurarea operațiunilor.

1.6. CESE se teme că instrumentele politicilor de sprijin nu se concentrează asupra întreprinderilor familiale și tradiționale mici și consideră că este puțin probabil ca acestea să beneficieze în mod semnificativ de pe urma politicilor respective. În general, sprijinul pentru IMM-uri este orientat către intensificarea activităților de cercetare și inovare desfășurate în IMM-uri, precum și către întreprinderile nou-înființate. Fără a pune în discuție importanța acestor politici, CESE dorește să sublinieze că o foarte mică parte din numărul total al IMM-urilor va beneficia de ele și că, de obicei, IFTM nu se numără printre beneficiari. CESE salută intenția CE de a revizui definiția IMM-urilor, care a fost inițiată de DG GROW și programată în mod provizoriu pentru începutul anului 2019 ⁽³⁾.

1.6.1. Definiția curentă a unei IMM este deja depășită, motiv pentru care Comitetul consideră că revizuirea planificată ar putea fi utilă pentru asigurarea unei înțelegeri mai adecvate a naturii IMM-urilor și pentru conceperea unor politici mai bune pentru acestea. CESE invită CE să includă o evaluare a modului în care definiția actuală este aplicată atunci când se pun în aplicare măsurile politice privind IMM-urile la nivelul UE, precum și la nivel național și regional în procesul consultativ, și să acorde o atenție deosebită întreprinderilor familiale și tradiționale mici.

1.6.2. CESE consideră că revizuirea definiției ar trebui, cel puțin:

- să renunțe la criteriul „efectivului de personal” ⁽⁴⁾ drept criteriu fundamental și să lase IMM-urilor posibilitatea de a alege două din cele trei criterii pe care să le îndeplinească, utilizând cea mai recentă abordare prevăzută în Directiva 2013/34/UE ⁽⁵⁾;
- să realizeze o analiză cuprinzătoare a pragurilor prevăzute la articolul 2 din recomandare și să le actualizeze ori de câte ori este necesar, inclusiv prin corelarea lor cu cele prevăzute în Directiva 2013/34/UE;
- să reevalueze și să revizuiască restricțiile de la articolul 3 din anexa la recomandare.

1.7. CESE consideră că este important ca IFTM să fie recunoscute ca subgrup specific, dat fiind că sunt cele mai grav afectate de disfuncționalitățile pieței. Prin urmare, Comitetul recomandă conceperea unor politici de sprijin adaptate, care să li se adreseze în mod specific. Pentru a aborda cele mai importante probleme, aceste politici trebuie să fie concepute cel puțin pentru:

- oferirea de asistență în vederea atragerii și formării populației active;
- formarea și recalificarea administratorilor/proprietarilor;
- acordarea accesului la servicii de consiliere și consultanță;

⁽²⁾ A se vedea avizele CESE intitulate „Întreprinderile familiale” JO C 13, 15.1.2016, p. 8, „Revizuirea *Small Business Act*” JO C 376, 22.12.2011, p. 51, „Diversitatea formelor de întreprindere” JO C 318, 23.12.2009, p. 22.

⁽³⁾ Evaluarea inițială a impactului (2017)2868537 din 8 iunie 2017.

⁽⁴⁾ Punctul 4 din anexă, Recomandarea 2003/361/CE a Comisiei.

⁽⁵⁾ Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013.

- îmbunătățirea accesului la finanțare;
- asigurarea furnizării mai multor informații și a unei formări mai bune pentru personalul din asociațiile angajatorilor locali și birourile bancare locale;
- furnizarea de servicii printr-o interfață unică;
- revizuirea sarcinilor administrative locale și ale UE;
- asigurarea accesului la informații mai multe și mai bune privind cerințele de reglementare, mediile de afaceri locale și oportunitățile de piață.

2. Întreprinderile familiale și tradiționale mici – context și importanță

2.1. O serie de evoluții și tendințe industriale actuale – digitizarea, Industria 4.0, modelele de afaceri cu ritm accelerat de schimbare, globalizarea, economia colaborativă și sursele mai inovatoare de avantaje concurențiale – fac în prezent obiectul procesului de elaborare a politicilor în UE. În același timp, trebuie să se admită că cetățenii ar trebui să poată trăi oriunde în UE, inclusiv în multe regiuni în care se preconizează că Industria 4.0 nu va ajunge cu ușurință.

2.2. Fără a submina importanța acestor noi tendințe și sprijinind totodată eforturile politice de a le promova, este necesar să se reamintească că marea majoritate a locurilor de muncă din regiunile UE sunt asigurate în prezent de IMM-uri foarte tradiționale⁽⁶⁾ și de întreprinderi familiale mici⁽⁷⁾, majoritatea având o istorie îndelungată, precum și propriile tradiții, experiențe și numeroase exemple de reușită din trecut. Acest grup de întreprinderi include, de obicei, următoarele subgrupuri:

- întreprinderi mici, microîntreprinderi și monoîntreprinderi;
- IMM-uri foarte tradiționale, care își desfășoară activitatea în domenii determinate din punct de vedere istoric și tradițional;
- IMM-uri din zone îndepărtate – precum orașe mici, sate, regiuni montane, insule etc.;
- întreprinderi familiale mici;
- întreprinderi artizanale;
- lucrători care desfășoară activități independente.

2.3. Astfel cum a menționat anterior CESE, IFTM formează coloana vertebrală a multor economii din lume și cresc într-un ritm impresionant. Ele joacă un rol considerabil în dezvoltarea regională și locală și un rol aparte, constructiv, în comunitățile locale. Întreprinderile familiale pot rezista mai bine în perioadele dificile de recesiune și stagnare. Aceste întreprinderi au trăsături unice de gestionare, deoarece proprietarii lor sunt profund interesați de perspectivele pe termen lung ale afacerii, în principal pentru că sunt în joc averea, reputația și viitorul familiei lor. Modul lor de gestionare se manifestă de obicei sub forma unui devotament neobișnuit față de continuitatea societății și presupune o grijă mai asiduă față de comunitatea angajaților, urmărind totodată obținerea unor legături mai strânse cu clienții pentru a susține afacerea. CESE a solicitat cu un prilej anterior ca CE să pună în aplicare o strategie activă de promovare a bunelor practici în întreprinderile familiale în rândul statelor membre⁽⁸⁾.

2.4. În ultimii ani, multe IFTM s-au confruntat cu tot mai multe dificultăți în desfășurarea activităților, deoarece:

- nu sunt bine pregătite pentru a anticipa și a se adapta la un mediu de afaceri cu ritm accelerat de schimbare;

⁽⁶⁾ Întreprinderile tradiționale mici sunt cele care și-au păstrat același model de afaceri pentru o perioadă lungă de timp, servind comunități relativ mici – de exemplu: restaurante și cafenele mici, benzinării independente, brutării, hoteluri de familie, societăți mici în domeniul transporturilor și al comerțului etc.

⁽⁷⁾ Nu există o definiție unică a întreprinderii familiale, ci există mai degrabă câteva definiții de lucru, care au evoluat pe parcursul anilor. Acestea subliniază că firmele familiale sunt cele în care o familie controlează activitatea în mare măsură, deținând drepturile de proprietate și funcțiile de conducere. [Sciascia și Mazzola, *Family Business Review* (Analiza întreprinderilor familiale), Vol. 21, nr. 4, 2008]. Întreprinderile familiale reprezintă în total peste 85 % dintre toate firmele din țările OCDE. Unele dintre ele sunt societăți foarte mari, dar prezentul aviz se concentrează asupra întreprinderilor familiale mici.

⁽⁸⁾ A se vedea Avizul CESE „Întreprinderile familiale” JO C 13, 15.1.2016, p. 8.

- modelele lor tradiționale de desfășurare a activității nu mai sunt la fel de competitive ca în trecut, din cauza schimbării modelelor de afaceri – și anume, ca urmare a digitizării, a unor moduri mai eficiente de desfășurare a activității și a dezvoltării unor noi tehnologii;
- au acces limitat la resurse – de exemplu, pe plan financiar, al informațiilor, al capitalului uman și al potențialului de creștere pe piață etc.;
- se confruntă cu constrângeri organizatorice, precum lipsa de timp, lipsa unei conduceri și a unei gestionări de calitate și de perspectivă, precum și inerția în schimbările de comportament;
- având o putere de negociere redusă, nu au decât într-o mică măsură capacitatea de a modela mediul extern, dar sunt mai dependente de acesta ⁽⁹⁾.

2.5. Există aproape 23 de milioane de IMM-uri în UE, IMM-urile din țările din sudul UE reprezentând un procent mai mare din numărul total de întreprinderi ⁽¹⁰⁾. IMM-urile reprezintă nu doar 99,8 % din numărul total de întreprinderi din sectorul întreprinderilor nefinanciare ⁽¹¹⁾, ci și aproape 67 % din numărul total de angajați și aproape 58 % din valoarea adăugată totală în sectorul întreprinderilor nefinanciare ⁽¹²⁾. Microîntreprinderile, inclusiv întreprinderile unipersonale, sunt de departe cel mai larg reprezentate în termeni numerici.

3. Linii politice și priorități la nivelul UE

3.1. În general, sprijinul acordat IMM-urilor este raționalizat în primul rând pentru a stimula cercetarea și inovarea în cadrul IMM-urilor și dezvoltarea lor ⁽¹³⁾. Deși capacitatea de a inova și de a deveni un actor al globalizării sunt recunoscute drept cei mai importanți doi factori ai creșterii economice, IMM-urile prezintă în general o slăbiciune în ambele privințe ⁽¹⁴⁾. Jumătate din tipurile de instrumente identificate în ultima perioadă de finanțare urmăresc obiective aproape exclusiv legate de inovare. Acestea sunt instrumente care sprijină inovarea tehnologică și netehnologică, ecoinovarea, crearea de întreprinderi inovatoare, sprijinirea proiectelor de cercetare și dezvoltare, transferul de cunoștințe și de tehnologie.

3.2. În perioada 2007-2013 ⁽¹⁵⁾, „sprijinul acordat IMM-urilor de FEDR [...] a însumat aproximativ 47,5 miliarde EUR (76,5 % pentru sprijinul acordat întreprinderilor și 16 % din totalul alocării FEDR pentru perioada respectivă)”. În plus, „au fost identificate aproximativ 246 000 de IMM-uri beneficiare” din 18,5 milioane de întreprinderi. Comparția între numărul de beneficiari și numărul total de întreprinderi indică în mod clar că suma alocată nu este deloc suficientă și dovedește că UE nu a reușit să sprijine această categorie de întreprinderi deosebit de importantă. CE nu abordează această problemă importantă din cauza unei lipse de resurse și a diversității mari a trăsăturilor acestor întreprinderi.

3.3. În aceeași perioadă, un număr relativ mare de instrumente de politică au fost aplicate cu un grad ridicat de variabilitate, numărul de beneficiari variind de la 1 la 8 000-9 000. În mod clar, crearea de instrumente aplicabile unui număr foarte mic de beneficiari este inefficientă. Astfel, se pune problema dacă merită să se elaboreze un număr atât de mare de instrumente. În plus, eficacitatea și eficiența lor trebuie puse sub semnul întrebării, punându-se în balanță resursele umane și financiare implicate în conceperea acestora și efectele produse (dacă există). În același timp, studiile de caz au subliniat un proces de autoselectare sau de alegere indusă (*soft targeting*), în care un anumit set de beneficiari (în general caracterizați de o capacitate de absorbție mai mare) a fost vizat prin însuși modul de concepere a unui anumit instrument de politică.

⁽⁹⁾ Diverse studii (de exemplu, Parlamentul European, 2011; CSES, 2012; CE 2008; OCDE, 1998).

⁽¹⁰⁾ Recomandarea 2003/361/CE a Comisiei Europene definește IMM-urile și le clasifică ulterior în trei categorii: microîntreprinderi, întreprinderi mici și întreprinderi mijlocii, în funcție de numărul de persoane angajate și de cifra de afaceri. Principalele surse statistice nu oferă date privind întreprinderile definite ca IMM-uri, din cauza unei aplicări stricte a definiției sus-menționate a IMM-urilor. Datele disponibile se bazează pe criteriul numărului locurilor de muncă. Prin urmare, statisticile menționate în acest aviz se bazează pe această definiție. Trebuie remarcat că, deși includerea criteriilor cifrei de afaceri și/sau ale activelor totale nu ar trebui să modifice statisticile în mod considerabil, aplicarea regulilor privind autonomia întreprinderilor ar putea avea un efect substanțial asupra rezultatelor; într-un studiu realizat în Germania, aplicarea acestei reguli a redus numărul total de „IMM-uri” cu 9 % (CSES, 2012).

⁽¹¹⁾ Sectorul întreprinderilor nefinanciare include toate sectoarele economiilor UE 28 sau ale statelor membre, cu excepția serviciilor financiare, a serviciilor guvernamentale, a educației, a sănătății, a artei și culturii, a agriculturii, a silviculturii și a pescuitului.

⁽¹²⁾ Comisia Europeană – Raportul anual privind IMM-urile din Europa 2014-2015.

⁽¹³⁾ Raport final, Pachetul 2 de lucru, Evaluare ex-post a programelor politicii de coeziune 2007-2013, vizând în principal Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune, Contract: 2014CE16BAT002, http://ec.europa.eu/regional_policy/ro/policy/evaluations/ec/2007-2013/

⁽¹⁴⁾ Sprijinirea IMM-urilor – Creșterea cercetării și inovării în cadrul IMM-urilor și dezvoltarea IMM-urilor, Pachetul 2 de lucru, Primul raport intermediar, volumul I: Raport de sinteză, Evaluare ex-post a programelor politicii de coeziune 2007-2013, vizând Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune, Contract: 2014CE16BAT002, iulie 2015.

⁽¹⁵⁾ Aceeași sursă ca la nota de subsol 13.

3.4. O analiză cuprinzătoare⁽¹⁶⁾ a unui număr total de 670 de instrumente de politică din cadrul a 50 de programe operaționale (PO) puse în aplicare în cadrul perioadei de programare evidențiază că distribuția între diferitele politici este destul de inegală. Aceasta demonstrează că mai puțin de 30 % din toate instrumentele de politică au vizat nevoile întreprinderilor tradiționale. CESE și-a exprimat deja sprijinul pentru întreprinderile inovatoare și cu creștere puternică⁽¹⁷⁾. În același timp, Comitetul regretă că instrumentele de politică vizează în mod preponderent și disproporționat obiectivele IMM-urilor în materie de inovare, deoarece marea majoritate a IMM-urilor din UE nu au – și nu vor avea în viitorul apropiat – vreun potențial inovator, iar activitatea lor de bază nu presupune ca ele să îl dețină. Este adevărat că ar putea fi concepute produse inovatoare cu costuri extrem de scăzute și că ele ar putea avea un potențial de creștere ridicat, însă acest tip de creștere este în mod clar excepția, și nu norma pentru întreprinderile tradiționale și familiale, care adoptă o filozofie complet diferită. Un anumit grad de inovare este posibil și recomandabil, iar noile generații încep să inoveze, deoarece au un spirit deschis. În majoritatea cazurilor, însă, inovarea are un caracter fragmentar, nefăcând parte din activitatea principală a acestor întreprinderi⁽¹⁸⁾.

3.5. IFTM nu sunt punctul central al instrumentelor politicii de sprijin, dat fiind că doar o mică parte a instrumentelor de politică (7 % din contribuția publică totală) vizează IMM-urile care operează în anumite sectoare, cel mai uzual fiind turismul. Relevant este și că aproximativ 54 % din IMM-urile beneficiare provin din sectoarele de producție și TIC (10 %), doar 16 % din sectoarele comerțului angro și comerțului cu amănuntul și 6 % din activitățile de cazare și de servicii alimentare – care sunt considerate sectoare tradiționale. Constatarea este agravată de faptul că, în cadrul ultimei perioade de programare, sprijinul acordat IMM-urilor a fost structurat în lumina profunde crize economice, ținând cont de necesitatea de a transfera resursele de la inovare către o creștere mai generică.

3.6. În același timp, datele arată că, timp de cinci ani de la începerea crizei din 2008, numărul de IMM-uri a crescut, în timp ce valoarea adăugată și numărul de angajați au scăzut⁽¹⁹⁾. Aceste statistici sugerează că, în această perioadă, „antreprenoriatul din necesitate” a prevalat în fața „antreprenoriatului de oportunitate”. În mod evident, cetățenii încercau să găsească un mod de a depăși criza și întreprinderile încercau să supraviețuiască, dar sprijinul nu a fost suficient sau adecvat⁽²⁰⁾.

3.7. Multe studii recente au furnizat dovezi clare că există diferențe importante între nevoile IMM-urilor din nordul și sudul Europei, cu diferențe semnificative la nivel național. Această viziune este susținută pe deplin și în Raportul anual 2014-2015 al Comisiei Europene privind IMM-urile europene, conform căruia țările cu cele mai scăzute performanțe se află în principal în sudul Europei. Aceste țări înregistrează rate de succes extrem de scăzute în cazul proiectelor, inclusiv în ceea ce privește componenta pentru IMM-uri din programul Orizont 2020.

3.8. O provocare suplimentară importantă în calea acordării eficiente de sprijin întreprinderilor familiale și tradiționale mici este că politicile de promovare sunt formulate în principal pe baza dimensiunii întreprinderilor care urmează să fie sprijinite, și nu a altor trăsături mai relevante, care au un impact mai mare asupra activităților lor. Această abordare ar putea fi învechită, iar spectrul beneficiarilor ei potențiali este prea larg; prin urmare, ea nu reușește să ia în considerare nevoile diferite ale unor grupuri diferite, precum IFTM. Din aceste motive, CESE a subliniat în mod constant în avizele sale necesitatea unor politici de promovare a IMM-urilor din Europa care să fie orientate mai bine și definite mai clar, precum și nevoia de actualizare a definiției IMM-urilor, pentru a reflecta mai bine diversitatea lor⁽²¹⁾.

3.9. CESE constată cu îngrijorare că doar o mică parte din sprijinul FEDR a generat efecte atestate până în prezent⁽²²⁾, dovedind astfel că are un efect real asupra economiei. Acest fapt pune sub semnul întrebării impactul real al fondurilor investite pentru sprijinirea IMM-urilor, iar CESE solicită insistent o adevărată evaluare a impactului, inclusiv o analiză a sprijinului acordat întreprinderilor familiale și tradiționale mici.

⁽¹⁶⁾ Aceeași sursă ca la nota de subsol 14.

⁽¹⁷⁾ A se vedea Avizul din proprie inițiativă al CESE „Promovarea întreprinderilor inovatoare și cu rată înaltă de creștere”, JO C 75, 10.3.2017, p. 6.

⁽¹⁸⁾ Un exemplu bun este turismul rural care, în zilele noastre, se bazează mult pe platformele digitale pentru marketing.

⁽¹⁹⁾ Comisia Europeană, Setul de date privind analiza performanței IMM-urilor (ediția 2014).

⁽²⁰⁾ Un „antreprenor din necesitate” este o persoană care a trebuit să devină antreprenor deoarece nu avea o opțiune mai bună. Un „antreprenor de oportunitate” este o persoană care a ales în mod activ să înființeze o nouă întreprindere, pe baza percepției că există o oportunitate de afaceri neexploatăată sau subexploatăată. Există dovezi care sugerează că efectul asupra creșterii economice și asupra dezvoltării variază mult între antreprenoriatul din necesitate și cel de oportunitate. În general, antreprenoriatul din necesitate nu are vreun efect asupra dezvoltării economice, în timp ce antreprenoriatul de oportunitate are un efect pozitiv și semnificativ.

⁽²¹⁾ JO C 383, 17.11.2015, p. 64.

⁽²²⁾ Conform informațiilor disponibile din sistemul de monitorizare și din surse suplimentare (de exemplu, evaluările ad-hoc), doar 12 % din instrumentele de politică oferă dovezi solide ale realizărilor pozitive ale acestora. Instrumentele de politică ce pot fi evaluate ca fiind ineficiente reprezintă până la 5 % din total.

3.10. FEDR nu este singura sursă de sprijin pentru IFTM. Alte surse de finanțare, precum Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM) ⁽²³⁾, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală ⁽²⁴⁾ (FEADR) și Fondul social european (FSE) ⁽²⁵⁾, care pot fi folosite separat sau prin intermediul instrumentelor teritoriale [dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (DLRC) și investițiile teritoriale integrate (ITI)], oferă, de asemenea, sprijin pentru IMM-uri. Ele nu vizează însă în mod specific IFTM și, ca atare, numai o foarte mică parte din finanțare se îndreaptă către aceste întreprinderi. Potrivit reprezentanților întreprinderilor familiale și tradiționale mici, nevoile lor nu sunt bine înțelese și satisfăcute în mod corespunzător.

3.10.1. Acest lucru poate fi explicat astfel: atunci când concep instrumentele de sprijin pentru politică, factorii de decizie și administrațiile de la nivelul local, național și european sunt prea rigizi în unele privințe și nu reușesc să ia în considerare punctele de vedere ale întreprinderilor și ale partenerilor sociali, în vederea înțelegerii nevoilor reale ale întreprinderilor mici și foarte mici.

3.10.2. Desigur, vina nu este doar a administrației, ci și a organizațiilor intermediare, pentru că nu au reușit să comunice în mod eficace nevoile reale ale IMM-urilor. Un bun exemplu în acest sens este că, deși IMM-urile par să prefere în mod clar subvențiile acordate întreprinderilor, în dezbaterile politice se pune un accent tot mai mare pe finanțarea prin capitaluri proprii, pe ajutorul rambursabil și pe ajutorul indirect.

3.10.3. Parteneriatele între întreprinderi și centre de cercetare, precum și recurgerea la actorii intermediari pentru oferirea de asistență IMM-urilor par să fie mai puțin dezvoltate decât se anticipa, în pofida atenției deosebite atrase de aceste subiecte. Se susține că această necorelare ar putea fi explicată parțial de criză, însă în timpul unei recesiuni economice factorii de decizie ar fi putut opta pentru instrumente de politică mai „tradiționale” pentru a sprijini economiile locale într-un moment critic.

3.10.4. Posibilitatea de a utiliza diverse instrumente financiare specifice este inaccesibilă, în mod practic, întreprinderilor familiale și tradiționale mici din cauza dificultăților de punere în aplicare a acestor instrumente și a lipsei de experiență și de cunoștințe.

4. Trebuie să se țină seama de eterogenitatea IMM-urilor

4.1. Întreprinderile mici au de obicei exporturi mai puține ca procent din cifra de afaceri, în comparație cu întreprinderile mijlocii și mari, ceea ce sugerează o corelație între dimensiunea întreprinderii și capacitățile de export.

4.2. Accesul la finanțare este o mare problemă a IMM-urilor și a întreprinderilor nou-înființate. Într-un raport de informare, CESE a atras atenția că, începând cu 2008, insuficiența fondurilor a limitat activitățile IMM-urilor ⁽²⁶⁾. Deși situația s-a îmbunătățit recent, progresele au fost cu atât mai scăzute cu cât întreprinderile respective au avut dimensiuni mai mici, sugerând, din nou, importanța dimensiunii în determinarea nevoilor și a performanței întreprinderilor. În plus, IMM-urile se bazează în principal pe credite bancare pentru finanțare, însă sistemul bancar nu este bine adaptat la nevoile IMM-urilor, în special ale întreprinderilor familiale și tradiționale mici.

4.3. Recent, sprijinul financiar s-a concentrat în principal asupra întreprinderilor nou-înființate, care reprezintă o parte foarte mică din IMM-urile din UE, dar nevoia urgentă de capital pentru finanțarea întreprinderilor în curs de extindere nu a fost încă abordată în mod adecvat, ca de altfel nici necesitatea, pentru marea majoritate a întreprinderilor tradiționale, de a-și finanța operațiunile obișnuite, care au suferit de pe urma crizei recente. Potrivit anumitor informații, intrarea în dificultate a unor bănci obligă anumite întreprinderi să își înceteze activitatea, din cauza unor simple probleme privind fluxul de numerar.

4.4. O altă dificultate foarte gravă cu care se confruntă IMM-urile – spre deosebire de întreprinderile mari – se referă la accesul la informații și la piețe noi. De asemenea, IMM-urilor le este mai dificil să angajeze și să mențină o forță de muncă cu înalt nivel de calificare, precum și să respecte cerințele de reglementare și birocratice din ce în ce mai numeroase. Această situație dezavantajoasă este agravată și mai mult în cazul IMM-urilor din regiunile mai puțin dezvoltate ale UE, care se confruntă cu o lipsă de oportunități de cooperare cu întreprinderile mai mari în cadrul propriului lanț valoric, cu mai puține oportunități de a participa la clustere competitive, cu o furnizare deficitară a bunurilor publice, cu accesul la mai puține unități și instituții de sprijin, precum și, adeseori, cu scăderea numărului de clienți. Toți acești factori pot avea drept rezultat și costuri mai ridicate la introducerea bunurilor pe piață.

⁽²³⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding_en

⁽²⁵⁾ <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp>

⁽²⁶⁾ A se vedea Raportul de informare al CESE pe tema „Accesul la finanțare al IMM-urilor și al întreprinderilor cu capitalizare medie în perioada 2014-2020: oportunități și provocări”.

4.5. Prin urmare, pentru IMM-urile tradiționale și cele aflate în zone mai puțin dezvoltate din UE, nu prezintă o importanță vitală instrumentele de politică concentrate asupra promovării inovării, a accesului pe piețele noi, a internalizării, a accesului pe piețele de capital etc., ci mai degrabă cele care ajută IMM-urile să își îmbunătățească și să își realizeze mai bine operațiunile principale – cum ar fi instrumentele care facilitează îmbunătățirea accesului la finanțarea bancară comună, la informații, la o forță de muncă calificată și la oportunități imediate de afaceri (îmbunătățirea operațiunilor zilnice). În cazul acestor întreprinderi, pe termen scurt, inițierea unor schimbări de comportament nu are sens, deoarece este necesar, în primul rând, să se modifice contextul general în care acestea funcționează.

4.6. Deși, în unele țări, incubatoarele de afaceri funcționează bine, în altele, efectele lor pozitive sunt destul de limitate. Factorul esențial al succesului este o cultură de schimb de resurse organizatorice și de rețele de sprijin, care – în principiu – nu sunt bine dezvoltate în regiunile rămase în urmă din UE.

4.7. Importanța din ce în ce mai mare a producției ce înglobează niveluri înalte de cunoștințe ca avantaj competitiv sporește și mai mult eterogenitatea IMM-urilor, creând o distincție între IMM-urile cu un nivel ridicat de creștere și alte IMM-uri a căror dezvoltare este împiedicată de obstacole legate în mod tradițional de dimensiunea lor redusă, de amplasare și de clientelă.

4.8. CESE invită CE să adopte abordarea care constă în „a acționa mai întâi la scară mică” (*Act small first*) și să acorde o atenție deosebită întreprinderilor familiale și tradiționale mici atunci când concepe instrumente de politică.

4.9. Cu 30 sau 40 de ani în urmă, existau în Europa multe regiuni mai puțin dezvoltate – regiuni îndepărtate din punct de vedere geografic sau funcțional de motoarele creșterii economice. Unele dintre ele sunt în prezent prospere, datorită unor administrații locale deschise, responsabile și necorupte, datorită activității eficiente a organizațiilor de afaceri și creării la nivel local a unor rețele de afaceri funcționale.

5. Probleme și moduri de a le rezolva, în vederea unei mai bune promovări a dezvoltării întreprinderilor familiale și tradiționale mici

5.1. *Accesul la finanțare este o problemă bine cunoscută.* În comparație cu întreprinderile mai mari, IFTM prezintă o variație mai mare în termeni de profitabilitate, supraviețuire și creștere – ceea ce explică problemele deosebite cu care se confruntă în legătură cu finanțarea. În general, IMM-urile tind să se confrunte cu rate mai ridicate ale dobânzii și cu raționalizarea creditării, din cauza unui deficit de garanții. Dificultățile de finanțare diferă în mod considerabil în cazul întreprinderilor care cresc încet și al celor care cresc rapid.

5.2. Extinderea fondurilor cu capital de risc, a piețelor de capital privat – inclusiv a piețelor informale și a investitorilor providențiali –, finanțarea participativă și dezvoltarea uniunii piețelor de capital, în general, au îmbunătățit accesul la capitalul de risc pentru anumite categorii de IMM-uri, dar este puțin probabil ca IFTM să poată beneficia mult de aceste evoluții; întrucât rămân puternic dependente de împrumuturile bancare tradiționale. Chiar și pentru întreprinderile inovatoare, întreprinderile nou-înființate și întreprinderile mijlocii, aceste instrumente nu sunt întotdeauna ușor de utilizat, existând în continuare diferențe considerabile între țări din cauza nivelului de dezvoltare a piețelor locale de capital și a lipsei unei legislații corespunzătoare.

5.3. Politica CE de facilitare a accesului la finanțare prin acordarea de garanții este binevenită. Cu toate acestea, schema aleasă pare să genereze denaturări ale pieței de garanții și, în final, consecințe nedorite asupra activității instituțiilor de garantare. Sunt disponibile dovezi empirice (Spania fiind un astfel de caz) că băncile comerciale sugerează în mod explicit debitorilor lor existenți să solicite o garanție (care să le fie emisă direct din partea UE sub forma unei garanții directe), astfel încât banca să își poată acoperi riscurile curente cu ajutorul garanției, fără a fi nevoită să își mărească clasa de risc. „IMM-urile dezavantajate” (și anume cele cu dificultăți în obținerea de credite) sunt excluse. O mai bună utilizare a banilor publici, direcționată prin contragarantii, va spori eficiența utilizării banilor publici și va genera un efect de pârghie mai important la nivelul pieței și al economiei în sens larg.

5.4. Sarcinile de reglementare europene și locale rămân un obstacol major pentru IFTM, care sunt, de obicei, slab pregătite pentru a aborda problemele generate de reglementarea excesivă. Aceasta necesită facilitarea accesului lor la informații cu privire la reglementare, precum și o mai bună informare a acestor întreprinderi cu privire la standardele tehnice și de mediu. Factorii de decizie trebuie să se asigure că procedurile de conformitate nu sunt nejustificat de costisitoare, complexe și îndelungate. De asemenea, ar trebui să existe o examinare sistematică și atentă a noilor reglementări și a punerii în aplicare a acestora de către asociațiile de întreprinderi locale relevante.

5.5. Este nevoie de acces la informații de mai bună calitate, și nu numai în ce privește cerințele de reglementare. Informațiile privind mediul local de afaceri și oportunitățile de piață la nivel regional au, de asemenea, o importanță deosebită pentru întreprinderile tradiționale și familiale. Tehnologiile moderne au un potențial deosebit de a reduce deficitul de informații, dacă sunt concepute într-un mod accesibil utilizatorilor. Ar fi foarte utilă instituirea unui ghișeu unic, în care toate informațiile necesare care afectează strategiile și deciziile întreprinderilor să fie disponibile într-un singur loc, conform modelului deja existent în unele țări. Măsurile de încurajare a rețelelor de informații trebuie să aibă ca scop personalizarea bazelor de date și evitarea supraîncărcării cu informații.

5.6. Măsurile recente de facilitare a accesului pe piețe s-au concentrat în principal asupra piețelor internaționale. Politica din acest domeniu urmărește să abordeze dezavantajele cu care se confruntă IMM-urile din cauza lipsei de acces la resursele umane, la piețele externe și la tehnologie. Cu toate acestea, după cum s-a discutat mai sus, pentru întreprinderile mici și întreprinderile familiale tradiționale, acest aspect are adesea o importanță redusă. Prin urmare, eforturile ar trebui orientate către o mai bună coordonare între organizatorii de misiuni comerciale la nivel regional și către oferirea unui sprijin mai adecvat pentru găsirea unor parteneri de afaceri de încredere. O altă posibilitate în același domeniu este de a spori eforturile pentru a crește „cota” pe care întreprinderile mici o obțin din contractele guvernamentale de achiziții publice.

5.7. O problemă foarte specifică cu care s-au confruntat recent întreprinderile familiale și tradiționale mici este accesul la forța de muncă calificată. Perspectiva demografică se deteriorează în zonele îndepărtate și în multe regiuni mai puțin dezvoltate și, drept rezultat, în multe locuri există o lipsă semnificativă de forță de muncă calificată. Prin urmare, aceste întreprinderi au nevoie de asistență în identificarea și atragerea resurselor umane, precum și în formarea acestora. Programele de formare ar trebui să aibă loc în afara sezonului și să fie adaptate. De asemenea, ar trebui să existe un sistem pentru a oferi aceste programe în mod regulat, deoarece întreprinderile mici se pot confrunta cu o rată înaltă a fluctuației de personal.

5.8. În întreprinderile familiale, se constată adesea că copiii familiei respective sau aparținând altor familii lucrează și ei pentru întreprindere. Această stare de fapt se înscrie în tradiție și este favorabilă afacerii ca atare, deoarece facilitează tranziția lină a întreprinderii de la o generație la alta sau familiarizarea cu activitățile viitoare. În aceste cazuri, proprietarii/administratorii ar trebui să aibă întotdeauna în vedere că condițiile de muncă trebuie să respecte Convențiile OIM nr. 182 și 138 privind munca copiilor.

5.9. Este nevoie de formare, dar nu numai pentru angajații întreprinderilor familiale și tradiționale mici. În zonele rurale și îndepărtate, se constată frecvent că angajații bancari și asociațiile de angajatori nu cunosc deloc diferitele programe și posibilități oferite de CE, nici documentele și procedurile implicate. Această rețea de intermediari este extrem de importantă pentru eficiența sprijinului acordat întreprinderilor familiale și tradiționale mici. Ar trebui promovate programe de informare și schimburi de bune practici între acești intermediari. Ar trebui organizat, de asemenea, un punct unic de contact pentru toate tipurile de finanțare și de programe.

5.10. O măsură politică importantă ar trebui să fie îmbunătățirea „calității” proprietarilor/administratorilor întreprinderilor familiale și tradiționale mici, deoarece toate aspectele referitoare la aceste întreprinderi au legătură directă cu acest factor. Acest lucru poate fi realizat prin încurajarea formării și/sau prin acordarea unui acces facilitat la servicii de consiliere și de consultanță. Învățarea pe tot parcursul vieții ar trebui promovată – instrumentele educaționale online legate de domenii precum planul de afaceri, standardele de producție, legislația privind protecția consumatorilor sau alte reglementări ar putea fi un pas în direcția potrivită.

5.11. O altă măsură este de a încuraja IFTM să își reinvestească veniturile. Dacă vor fi încurajate în acest sens, aceste întreprinderi vor deveni mai stabile, mai puțin dependente de împrumuturi bancare și mai puțin vulnerabile la crize.

5.12. Ar fi foarte util să se elaboreze și să se prezinte statelor membre o sinteză a celor mai bune practici din diferite țări în sectoarele cu o prezență masivă a întreprinderilor familiale și tradiționale mici, precum turismul, agricultura, pescuitul etc.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Finanțarea organizațiilor societății civile de către UE”**(aviz din proprie inițiativă)**

(2018/C 081/02)

Raportor: **Jean-Marc ROIRANT**

Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură
Decizia Adunării Plenare	30.3.2017
Comisia competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	27.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	188/15/10

1. Concluzii și recomandări

1.1. Organizațiile societății civile (OSC) joacă un rol fundamental în promovarea cetățeniei active în Europa. O democrație participativă are nevoie de organisme intermediare pentru a-i implica pe cetățeni și a promova exprimarea lor în toate spațiile civice. Existența unei societăți civile organizate solide, independente și diversificate se bazează pe fonduri publice adecvate.

1.2. Dincolo de dificultatea sporită a accesului la fonduri publice, restrângerea spațiului civic, observată în unele țări din UE, este cea mai mare amenințare la adresa funcționării organizațiilor societății civile și a democrației europene.

1.3. CESE consideră că ar trebui instituit un cadru politic și legislativ la nivel european și național care să încurajeze dezvoltarea societății civile europene a cărei activitate se înscrie în cadrul valorilor reflectate de drepturile fundamentale.

1.4. Instituțiile europene ar putea să se angajeze pentru un veritabil dialog civil european, așa cum au făcut-o deja la nivel național anumite state membre prin intermediul „cartelor de angajamente reciproce” sau al „pactelor”. Este necesară reluarea discuțiilor privind atât statutul asociației europene cât și un statut european al fundațiilor, precum și asigurarea punerii în aplicare a articolului 11 din TUE privind dialogul structurat cu societatea civilă.

1.5. UE ar trebui să încurajeze statele membre să mențină sau să dezvolte stimulente fiscale pentru donațiile private și să direcționeze o parte a veniturilor lor fiscale către organizațiile societății civile (OSC). UE ar trebui, de asemenea, să elimine obstacolele din calea donațiilor transfrontaliere, prin coordonarea reglementărilor fiscale și să investească în activități filantropice în întreaga UE.

1.6. Instituțiile europene ar trebui să asigure promovarea unei imagini pozitive a organizațiilor societății civile și păstrarea independenței acestora, în special prin consolidarea capacității lor de acțiune și de implicare în activități de inovare socială și de participare civică.

1.7. CESE pledează pentru o strategie care să faciliteze dezvoltarea unei societăți civile puternice și independente în Europa și pentru instituirea unui Ombudsman al UE pentru libertățile spațiului civic, căruia ONG-urile să-i poată raporta incidentele legate de hărțuire sau de restricționarea activității lor.

1.8. În ceea ce privește viitorul cadru financiar multianual, CESE solicită autorităților bugetare să majoreze sprijinul acordat organizațiilor societății civile, în special prin granturi de funcționare, precum și prin finanțări multianuale.

1.9. CESE solicită Comisiei să propună crearea unui fond european pentru democrație, valori și drepturile omului la nivelul UE ⁽¹⁾, dotat cu un pachet financiar ambițios, disponibil direct pentru organizațiile societății civile din Europa și gestionat în mod independent, după exemplul Fondului European pentru Democrație ⁽²⁾, cu participarea unor reprezentanți ai CESE.

1.10. Pentru a promova democrația participativă, CESE consideră că programul Europa pentru cetățeni ar trebui să dispună de o finanțare de 500 de milioane EUR în următorul cadru financiar plurianual, în acord cu propunerea Parlamentului European ⁽³⁾. În mod similar, acțiunile Erasmus + care vizează societatea civilă ar trebui multiplicare.

1.11. CESE solicită Comisiei să monitorizeze punerea în aplicare a Codului de conduită referitor la parteneriatul cu societatea civilă, în cadrul fondurilor structurale. Comisia ar trebui, de asemenea, să îndemne autoritățile naționale și regionale să utilizeze asistența tehnică, concepută pentru a stimula consolidarea capacităților în sfera organizațiilor societății civile.

1.12. CESE solicită o discuție mai aprofundată asupra modului de a asigura o participare sporită a organizațiilor societății civile la programele de cercetare prin promovarea legăturii între cercetători și societatea civilă și propune o nouă componentă, dedicată participării cetățenești și democrației, în cadrul pilonului „Provocări societale” din viitorul program-cadru pentru cercetare.

1.13. În viitorul CFM ar trebui să fie integrate obiectivele de dezvoltare durabilă și prioritățile privind egalitatea de gen.

1.14. UE ar trebui să-și mențină și să-și consolideze și mai mult rolul de lider ca donator de asistență umanitară și cooperare internațională și să promoveze în mod proactiv o societate civilă autentică.

1.15. CESE salută, de asemenea, sugestia Comisiei din propunerea sa de revizuire a Regulamentului privind normele financiare de a considera orele efectuate de voluntari drept cheltuieli eligibile (un răspuns direct la Avizul CESE privind instrumentele statistice de măsurare a voluntariatului ⁽⁴⁾) și de a facilita includerea contribuțiilor în natură în valoarea cofinanțării. De asemenea, el salută raportul Parlamentului care solicită simplificarea controlului fondurilor, prin valabilitatea transversală a evaluărilor și auditurilor, accelerarea răspunsurilor trimise solicitanților și semnarea contractelor și a plăților. CESE solicită instituțiilor UE să ajungă la un acord privind textul propus, care va permite evaluarea corectă a orelor efectuate de voluntari.

1.16. Consolidarea societății civile depinde de un acces mai bun la finanțare pentru cele mai mici organizații și pentru categoriile de populație cele mai defavorizate. Având în vedere acest lucru, Comisia ar trebui să prevadă o serie de mecanisme de finanțare și să simplifice în continuare formalitățile administrative, furnizând cursuri de formare și orientări cu privire la punerea în aplicare a contractelor și respectarea obligațiilor financiare, asigurând în același timp o interpretare coerentă, prin intermediul serviciilor sale, a Regulamentului privind normele financiare.

1.17. CESE solicită Comisiei Europene să reacționeze prompt prin măsuri relevante, inclusiv să li se aplice statelor membre proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, atunci când dispozițiile administrative sau legale de la nivel național limitează accesul organizațiilor naționale ale societății civile la fondurile UE, inclusiv atunci când sunt impuse condiții de finanțare care limitează activitățile lor de promovare.

2. Introduction

2.1. În numeroase avize, CESE a abordat problema dialogului civil și a democrației participative, definiția acestor concepte, reprezentativitatea diferiților actori și măsurile care trebuie puse în aplicare la nivel european. În special, CESE a subliniat că punerea în aplicare a articolului 11 din Tratatul de la Lisabona ⁽⁵⁾ capătă o importanță crucială pentru UE în eforturile sale de consolidare a legitimității democratice în raport cu popoarele care o formează.

⁽¹⁾ Aceste fonduri ar avea aceleași obiective ca Instrumentul european pentru democrație și drepturile omului: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁾ FED este o organizație independentă, creată în 2013 pentru a acorda subvenții de către Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, cu scopul de a încuraja democrația în vecinătatea europeană și dincolo de aceasta. Toate statele membre ale UE sunt membre ale Consiliului guvernatorilor FED, împreună cu deputați din Parlamentul European și cu experți ai societății civile.

⁽³⁾ Rezoluția Parlamentului European referitoare la punerea în aplicare a programului „Europa pentru cetățeni”.

⁽⁴⁾ JO C 170, 5.6. 2014, p. 11.

⁽⁵⁾ JO C 11, 15.1. 2013, p. 8.

2.2. Cu toate acestea, chestiunea legată de modul în care finanțarea poate contribui la facilitarea cetățeniei active și a democrației participative nu a făcut obiectul unui aviz specific până în prezent.

2.3. Există o nevoie urgentă de a analiza repartizarea și eficacitatea finanțării din partea Uniunii Europene în această direcție, întrucât instituțiile UE se pregătesc să discute pe marginea propunerii referitoare la cadrul financiar multianual după 2020 și sunt pe cale să adopte o decizie privind revizuirea Regulamentului financiar.

2.4. Problemele referitoare la finanțare sunt, de asemenea, legate de recunoașterea unui rol și a unui statut proprii diferiților actori ai dialogului civil european. CESE s-a pronunțat deja în mai multe rânduri cu privire la necesitatea adoptării unui statut al asociației europene ⁽⁶⁾.

2.5. În cadrul prezentului aviz, prin „organizațiile societății civile” se înțelege organizațiile neguvernamentale fără scop lucrativ, independente față de instituțiile publice și de interesele comerciale, ale căror acțiuni contribuie la îndeplinirea obiectivelor Cartei drepturilor fundamentale, precum incluziunea socială, participarea activă a cetățenilor, dezvoltarea durabilă sub toate formele sale, educația, sănătatea, ocuparea forței de muncă, drepturile consumatorilor, acordarea de asistență migraților și refugiaților și drepturile fundamentale ⁽⁷⁾.

3. Rolul organizațiilor societății civile

3.1. O societate civilă angajată, pluralistă și independentă joacă un rol esențial în promovarea participării active a cetățenilor la procesul democratic, precum și la guvernanța și transparența la nivelul UE dar și național, la fel cum poate contribui la dezvoltarea unor politici mai eficiente și echitabile și la favorizarea unei dezvoltări durabile și a unei creșteri favorabile incluziunii ⁽⁸⁾. Întrucât organizațiile societății civile sunt în măsură să „ajungă la grupurile de populație cele mai fragile și mai dezavantajate și de a le permite celor care nu sunt suficient auziți (...) să se exprime”, acestea facilitează astfel o participare sporită și contribuie la definirea politicilor europene ⁽⁹⁾.

3.2. Pe lângă funcțiile lor civice și sociale, anumite organizații ale societății civile intervin, de asemenea, în sectorul economiei sociale și solidare și contribuie chiar în mod semnificativ la crearea de locuri de muncă.

3.3. Organizațiile societății civile prezintă caracteristica de a reuni în jurul diferitelor proiecte voluntari foarte motivați și angajați foarte dedicați. Voluntariatul, privit ca o expresie activă a participării civice care permite consolidarea valorilor europene comune, precum solidaritatea și coeziunea socială, trebuie să poată beneficia de un mediu propice ⁽¹⁰⁾.

3.4. O autentică democrație participativă are nevoie de organisme intermediare (sindicate, organizații ale angajatorilor și IMM-urilor, ONG-uri și alți actori fără scop lucrativ etc.) pentru a implica publicul și a favoriza o asumare populară și civică a provocărilor europene și construirea unei Europe mai juste, mai solidare și mai favorabile incluziunii. Existența unei societăți civile organizate, puternice și diversificate se bazează pe existența unei finanțări publice adecvate și a unui cadru care facilitează accesul la diferite forme de finanțare privată.

4. Diferitele forme de finanțare

4.1. La nivelul Uniunii Europene există numeroase programe inițiate în diferite sectoare (educație, cultură, social, cetățenie, mediu, drepturi fundamentale, cercetare, cooperare internațională, ajutor umanitar, sănătate etc.) care includ obiective specifice referitoare la participarea societății civile și care iau în special forma unor proiecte. Instituțiile au elaborat, de asemenea, granturi de funcționare, mai ales pentru a facilita crearea de rețele între organizațiile naționale care intervin în sectoare și probleme societale diverse. Acest sprijin financiar contribuie astfel la formarea unei „opinii publice europene”.

4.2. În ceea ce privește extinderea și politicile externe, în special cooperarea internațională și ajutorul umanitar, UE a elaborat o politică proactivă pentru favorizarea dezvoltării societății civile, în special prin adoptarea unor măsuri specifice. UE este, de asemenea, unul dintre marii contributory mondiali la ajutorul pentru dezvoltare și la ajutorul umanitar, iar majoritatea cetățenilor europeni susțin această abordare ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ JO C 318, 23.12.2006, p. 163.

⁽⁷⁾ JO C 88, 11.4. 2006, p. 41.

⁽⁸⁾ Cartea albă privind guvernarea europeană 25.7.2001.

⁽⁹⁾ COM(2000) 11 final.

⁽¹⁰⁾ Anul european al voluntariatului 2011.

⁽¹¹⁾ A se vedea în special sondajul din 2017 http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en.

4.3. Cu toate acestea, în ceea ce privește politicile interne, nu a mai existat o altă reevaluare a relației dintre UE și organizațiile societății civile (în special în conformitate cu articolul 11 din TUE) din 2000, când a fost publicat un prim document de dezbatere al Comisiei în contextul reformei administrative în care se sublinia necesitatea menținerii unui nivel ridicat al ajutorului public pentru sprijinirea rolului ONG-urilor, definirea unei abordări coerente în interiorul serviciilor Comisiei și îmbunătățirea gestionării granturilor.

4.4. Finanțarea organizațiilor societății civile se concentrează în principal pe domeniul ajutorului umanitar și al cooperării internaționale. Potrivit datelor din 2015, 1,2 miliarde de euro ar fi fost alocate finanțării ONG-urilor (aproximativ 15 % din rubrica „Europa globală”) ⁽¹²⁾, în timp ce finanțarea organizațiilor societății civile din alte domenii a rămas destul de limitată: 0,08 % din rubrica „Creștere durabilă: resurse naturale”, 2,5 % din rubrica „Securitate și cetățenie” și mai puțin de 0,009 % din rubrica „Creștere inteligentă și favorabilă incluziunii”. Prin urmare, trebuie realizată de urgență o analiză a sumelor, dar și a eficienței măsurilor prevăzute.

5. Disponibilitatea fondurilor publice și diminuarea spațiului civic

5.1. Studii și anchete recente, precum și măsurile adoptate în anumite state membre ale Uniunii arată, de asemenea, că situația spațiului civic este pe cale să se deterioreze la nivel național în unele state membre ⁽¹³⁾. Revizuirea cadrului financiar după 2020, precum și a programelor de finanțare aflate în curs nu va putea ignora această nouă situație.

5.2. Legea ungară recentă privind transparența organizațiilor care primesc fonduri străine, adoptată în iunie 2017, a fost condamnată de Comisia Europeană, de Parlamentul European și de Consiliul Europei. Acest lucru arată de ce este necesar ca Comisia să se asigure că măsurile adoptate pentru combaterea finanțării terorismului și a spălării de bani nu pot produce consecințe nedorite asupra accesului la finanțare și la împrumuturile financiare pentru organizațiile societății civile.

5.3. În numeroase țări europene, asistăm la elaborarea de măsuri care vizează introducerea unor condiționalități în ceea ce privește acordarea de granturi organizațiilor societății civile, care au ca efect limitarea rolului acestora de reprezentare sau a capacității lor de a se constitui parte în justiție ⁽¹⁴⁾.

5.4. Criza financiară și economică din numeroase țări a avut ca efect limitarea intervențiilor publice în favoarea organizațiilor societății civile și/sau reorientarea acestora către granturi pe termen scurt. Formele de finanțare concentrate în principal pe proiecte pot determina organizațiile societății civile să-și adapteze prioritățile și să se îndepărteze de misiunea lor inițială și de nevoile societății. În anumite țări, guvernele încurajează, în detrimentul altor organizații, dezvoltarea organizațiilor care susțin linia lor strategică și politică și se observă o lipsă tot mai mare de transparență în atribuirea granturilor.

5.5. CESE invită Comisia să monitorizeze cu atenție punerea în aplicare a condiționalităților ex ante în momentul evaluării programelor respective, precum și în ceea ce privește acordurile de parteneriat, în special din perspectiva ocupării forței de muncă, a incluziunii sociale și a nediscriminării, a mediului, a egalității de gen și a drepturilor persoanelor cu handicap, a implicării și consolidării capacității instituționale ⁽¹⁵⁾ a organizațiilor societății civile și a transparenței procedurilor de atribuire a contractelor, precum și să suspende plățile atunci când acestea nu sunt respectate. De asemenea, CESE amintește Comisiei să monitorizeze punerea în aplicare a articolul 125 referitor la obligația ca autoritățile de management să aplice proceduri de selecție și criterii transparente și nediscriminatorii. CESE invită Curtea de Conturi Europeană să evalueze, în viitorul său raport, conformitatea cu aceste dispoziții în ceea ce privește procedurile de selecție pentru ONG-uri.

5.6. Creșterea extremismului și a populismului, precum și a tuturor actelor antidemocratice reprezintă o provocare la adresa integrității acquis-ului democratic și dă naștere unui climat ostil organismelor intermediare. Prin urmare, este necesar să se confirme importanța rolului organizațiilor societății civile și să se sporească sprijinul financiar acordat de UE acestora.

⁽¹²⁾ EuropeAid – Direcția Generală Dezvoltare și Cooperare.

⁽¹³⁾ „Civic Space in Europe 2016”, Civicus Monitor.

⁽¹⁴⁾ A se vedea Lobbying Act în Regatul Unit care împiedică ONG-urile să-și exprime opiniile în cursul campaniilor electorale sau referendumul privind statutul de membru al UE sau revizuirea actuale ale Legii electorale (modificare) din 2011 din Irlanda, care urmărea să prevină influența terților în campaniile electorale, dar a cărei interpretare a sintagmei „scop politic” a generat controverse, în special în contextul finanțării a unei campanii în favoarea avortului.

⁽¹⁵⁾ JO L 347, 20.12.2013, p. 320.

5.7. CESE solicită instituirea unui Ombudsman al UE pentru libertățile spațiului civic, căruia ONG-urile să-i poată raporta incidentele legate de hărțuire sau de restricționarea activității lor.

6. Răspunsurile posibile la nivel european

6.1. CESE consideră că ar trebui instituit un cadru politic și legislativ la nivel european și național care să încurajeze dezvoltarea unei societăți civile europene diversificate, a cărei activitate se înscrie în cadrul valorilor reflectate de drepturile fundamentale.

6.2. Instituțiile europene ar trebui să asigure promovarea unei imagini pozitive a organizațiilor societății civile și păstrarea independenței acestora, în special prin consolidarea capacității lor de acțiune și de implicare în activități de inovare socială și de participare civică, ceea ce adesea depinde de finanțare.

6.3. Instituțiile europene ar putea să se angajeze într-un demers de recunoaștere și de parteneriat cu organismele reprezentative ale societății civile europene, să creeze astfel condițiile necesare pentru un dialog civil european autentic și să pună în aplicare articolul 11 din TUE și alte angajamente relevante, așa cum au făcut-o deja la nivel național anumite state membre prin intermediul „cartelor de angajament reciproc” sau al „pactelor”⁽¹⁶⁾.

6.4. De asemenea, este urgent să fie reluate discuțiile privind adoptarea unui statut al asociației europene – propus de Comisie în 1992⁽¹⁷⁾, precum și discuțiile privind statutul european al fundațiilor – care ar permite favorizarea recunoașterii organizațiilor societății civile și a cooperării acestora la nivel european și care ar completa Statutul societății europene adoptat în 2004⁽¹⁸⁾.

6.5. CESE consideră că Uniunea ar trebui să încurajeze statele membre să mențină stimulentele fiscale existente pentru donațiile private și să dezvolte altele, dar și pentru redistribuirea unei părți din veniturile fiscale către organizațiile societății civile, să elimine totodată obstacolele din calea donațiilor transfrontaliere prin coordonarea legislațiilor și a procedurilor fiscale, precum și să investească în dezvoltarea activităților filantropice la nivelul UE.

6.6. În ceea ce privește viitorul cadru financiar multianual (CFM), CESE solicită autorităților bugetare să majoreze sprijinul acordat organizațiilor societății civile, în special prin granturi de funcționare, precum și prin finanțări multianuale, pentru a încuraja adoptarea inițiativelor pe termen lung.

6.7. De la adoptarea Cartei drepturilor fundamentale, nu a existat un program veritabil pentru susținerea societății civile la nivelul drepturilor omului în statele membre ale Uniunii Europene. Sprijinul semnificativ acordat societății civile din statele din Europa Centrală și de Est cu ocazia aderării lor la Uniune nu a fost menținut prin intermediul altor mecanisme de finanțare. Evoluțiile recente înregistrate odată cu răspândirea terorismului și a mișcărilor extremiste sau populiste demonstrează necesitatea de a investi mai mult în societatea civilă și în asigurarea coeziunii între țări în ce privește dezvoltarea societății civile.

6.8. CESE solicită Comisiei să propună crearea unui fond european pentru democrație, valori și drepturile omului la nivelul UE⁽¹⁹⁾, cu un pachet financiar ambițios și disponibil direct pentru organizațiile societății civile din Europa, inclusiv apărătorii drepturilor omului care își propun să promoveze și să protejeze valorile fundamentale ale UE. Fondul ar trebui să acopere costurile operaționale, precum și costurile privind activitățile de monitorizare și de soluționare a litigiilor și să fie gestionat în mod independent, la fel ca Fondul european pentru democrație⁽²⁰⁾, cu participarea unor reprezentanți ai CESE.

6.9. Programul „Europa pentru cetățeni” este singurul program european care contribuie în mod expres la reducerea deficitului democratic, permițând tuturor europenilor să participe în mod direct la construcția europeană, însă acest program nu beneficiază de granturi suficiente. În contextul actual în care valorile europene și democrația sunt puse sub semnul întrebării, CESE consideră că acest program ar trebui să dispună de o finanțare de 500 de milioane de euro în următorul cadru financiar, în acord cu propunerea Parlamentului European⁽²¹⁾. În mod similar, acțiunile Erasmus + care vizează societatea civilă ar trebui multiplicat.

⁽¹⁶⁾ A se vedea, de exemplu, obligațiile care le revin în temeiul ODD-urilor și CNUDPH în privința unui dialog structurat, susținut de o finanțare adecvată.

⁽¹⁷⁾ JO C 99, 21.4. 1992, p. 1.

⁽¹⁸⁾ Statutul societății europene.

⁽¹⁹⁾ Aceste fonduri ar avea aceleași obiective ca Instrumentul european pentru democrație și drepturile omului: <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁰⁾ FED este o organizație independentă, creată în 2013 pentru a acorda subvenții de către Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, cu scopul de a încuraja democrația în vecinătatea europeană și dincolo de aceasta. Toate statele membre ale UE sunt membre ale Consiliului guvernatorilor FED, împreună cu deputați din Parlamentul European și cu experți ai societății civile.

⁽²¹⁾ Rezoluția Parlamentului European referitoare la punerea în aplicare a programului „Europa pentru cetățeni”.

6.10. Majoritatea organizațiilor societății civile întâmpină dificultăți în a accesa fondurile structurale, în special din cauza condițiilor de cofinanțare impuse. Dispozițiile privind asistența tehnică care vizează să sprijine dezvoltarea capacităților sunt, de asemenea, subutilizate și, de cele mai multe ori, rezervate administrațiilor publice. Codul de conduită referitor la parteneriatul cu societatea civilă, care reprezintă un instrument esențial, nu a fost implementat corect în majoritatea țărilor ⁽²²⁾. Rolul organizațiilor societății civile este limitat chiar și atunci când sunt invitate la comitele de supraveghere.

6.11. CESE solicită Comisiei Europene să reacționeze prompt prin măsuri relevante, inclusiv să li se aplice statelor membre proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, atunci când dispozițiile administrative sau legale de la nivel național limitează accesul organizațiilor naționale ale societății civile la fondurile UE, inclusiv atunci când sunt impuse condiții de finanțare care limitează activitățile lor de promovare.

6.12. Prin legătura și contactul permanent cu cetățenii și activitățile de pe teren, organizațiile societății civile sunt conștiente de provocările și de nevoile societale; cu toate acestea, ele joacă un rol complet marginal în cercetare. În cadrul Programului UE pentru ocuparea forței de muncă și inovare socială (EaSI) există, de asemenea, obstacole în calea accesului organizațiilor societății civile. CESE solicită o discuție mai aprofundată asupra modului de promovare a legăturii între cercetători și societatea civilă și propune o nouă componentă, dedicată participării cetățenești și democrației, în cadrul pilonului „Provocări societale” din viitorul program-cadru pentru cercetare.

6.13. Șomajul în rândul tinerilor înregistrează încă niveluri importante și reprezintă una dintre problemele cele mai urgente la care UE trebuie să facă față, cu un număr tot mai mare de tineri supuși riscului de excluziune socială. În acest context, finanțarea europeană ar trebui să susțină mai mult organizațiile societății civile care investesc în dezvoltarea calificărilor și competențelor tinerilor prin intermediul învățării non-formale.

6.14. În sectorul culturii, cele mai multe granturi nu sunt adaptate la nevoile organizațiilor societății civile care activează în acest domeniu, împiedicându-le astfel accesul la diferite instrumente financiare, precum împrumuturile. Într-un context în care expresiile identitare și populiste devin din ce în ce mai răspândite, nu se întreprind acțiuni reale privind dimensiunea europeană a culturii. UE ar trebui să sprijine mai mult, mai ales prin intermediul Europei creative, producțiile culturale independente și să investească în dezvoltarea și durabilitatea mijloacelor de comunicare în masă comunitare fără scop lucrativ.

6.15. În ceea ce privește cooperarea pentru dezvoltare, Uniunea Europeană ar trebui să investească mai mult în acțiuni de cooperare centrate pe populație, inclusiv pe aspectele privind egalitatea de gen, guvernarea, drepturile omului, dreptul mediului, rezistența la schimbările climatice, educația și protecția socială, și anume printr-o abordare tematică pentru fiecare țară în parte, care să implice îndeaproape societatea civilă.

6.16. Elaborarea viitorului cadru multianual ar trebui, de asemenea, să țină cont de integrarea obiectivelor privind dezvoltarea durabilă, precum și de integrarea priorităților privind egalitatea de gen.

6.17. Consolidarea societății civile depinde și de un acces mai bun la finanțare pentru cele mai mici organizații și pentru categoriile de populație cele mai defavorizate. Comisia Europeană ar trebui să aibă în vedere, în acest context, diferite modalități de finanțare și să sporească implicarea în simplificarea administrativă. Ar trebui să fie prevăzute într-un mod mai sistematic mecanisme de refinanțare (sau de finanțare în cascadă), precum cele puse în aplicare în cadrul Instrumentului european pentru democrație și drepturile omului sau în cadrul granturilor SEE, prin desemnarea unui operator național independent ca urmare a unei proceduri de ofertare ⁽²³⁾.

6.18. Organizațiile societății civile din țările din Europa Centrală și de Est au în continuare un acces limitat la fonduri. Comisia Europeană ar trebui să-și consolideze acțiunile de informare privind diferitele fonduri destinate organizațiilor societății civile și să promoveze mai mult parteneriatele între organizații.

6.19. De asemenea, ar fi util să se asigure o monitorizare mai sistematică a organizațiilor beneficiare, cărora să li se acorde sprijin prin furnizarea de cursuri de formare privind obligațiile contractuale și auditul, precum și a diferitelor direcții generale însărcinate cu punerea în aplicare Regulamentului financiar.

⁽²²⁾ AEIDL — rețea tematică de parteneriat.

⁽²³⁾ Mid-term NGO evaluation released – EEA Grants.

6.20. Solicitanții potențiali ar trebui să aibă acces la bazele de date care conțin descrierea proiectelor deja realizate și a bunelor practici, în vederea promovării inovării și a parteneriatelor. Comisia ar trebui să depună în continuare eforturi pentru a reduce sarcina administrativă în procesul de depunere a cererilor și de gestionare a finanțării, în special prin intermediul unui sistem unic de depunere a cererilor online pentru diferitele programe.

6.21. Evaluarea programelor gestionate direct de Comisie ar trebui să fie mai transparentă, dar și mai atentă, având în vedere numărul important de cereri de granturi europene și nivelul redus de reușită. De asemenea, furnizarea de feedback ar permite organizațiilor societății civile a căror cerere a fost respinsă să facă îmbunătățiri și să aibă mai multă încredere în procesul de selecție.

6.22. Termenele pentru notificarea contractelor, pentru semnarea contractelor și pentru efectuarea plăților ar trebui reduse semnificativ pentru a limita nevoia de împrumuturi bancare din cauza lipsei de numerar.

6.23. CESE solicită, de asemenea, Comisiei să reevalueze valoarea cofinanțării, în special în cazul organizațiilor foarte mici cărora le este foarte dificil să obțină alte fonduri sau al celor care sunt angajate în reprezentare (*advocacy*), ca de exemplu organizațiile de protecție a consumatorilor, asociațiile de protecție a mediului, organizațiile pentru apărarea drepturilor omului și cele care acționează pentru promovarea spiritului civic. Acest demers este cu atât mai necesar cu cât regulile de cofinanțare amplifică sarcina administrativă suportată de organizațiile societății civile și riscurile pe care acest lucru le prezintă din cauza diferențelor între normele contractuale și financiare ale finanțatorilor.

6.24. CESE salută cu entuziasm sugestia Comisiei din propunerea sa de revizuire a Regulamentului privind normele financiare ⁽²⁴⁾ de a considera orele efectuate de voluntari drept cheltuieli eligibile a și de a facilita includerea contribuțiilor în natură în valoarea cofinanțării. Această propunere reprezintă un răspuns direct la apelul CESE, formulat în avizul său privind instrumentele statistice de măsurare a voluntariatului ⁽²⁵⁾. CESE salută, de asemenea, raportul Parlamentului, precum și propunerea Consiliului de a introduce o excepție de la regula de nonprofit aplicată asociațiilor fără scop lucrativ. CESE solicită instituțiilor UE să ajungă la un acord privind textul propus, care va permite evaluarea corectă a orelor efectuate de voluntari.

6.25. Transparența accesului și a controlului finanțării ar trebui să fie îmbunătățită prin definirea unor orientări clare în ceea ce privește controalele efectuate de Comisie și, în cazul finanțării care implică mai mulți donatori, ținând cont de evaluările ex ante și de selectarea partenerilor, dar și de verificările și de auditul ex post efectuate de alți donatori.

6.26. În plus, accesul publicului la sume și la obiectivele finanțării ar trebui să fie facilitat printr-o reformă a sistemului de transparență financiară al Comisiei, care ar trebui să includă plățile anuale în locul angajamentelor multianuale și să fie mai fiabil prin standardizarea diferitelor baze de date ale programelor. În același timp, ONG-urile ar trebui să continue să aplice cele mai înalte standarde de transparență în procesul de autoraportare.

6.27. În sfârșit, Comisia ar trebui să dezvolte un dialog constructiv și monitorizat între diferitele direcții generale și organizațiile societății civile pentru a analiza atât practicile bune, cât și pe cele necorespunzătoare și pentru a elabora o abordare mai coerentă.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ COM(2016) 605 final

⁽²⁵⁾ JO C 170, 5.6. 2014, p. 11.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Satele și orașele mici, catalizatori pentru dezvoltarea rurală – provocări și oportunități”

(aviz din proprie inițiativă)

(2018/C 081/03)

Raportor: **Tom JONES**

Decizia Adunării Plenare	22.9.2016
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	3.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	129/0/1

1. Concluzii și recomandări

Concluzii

1.1. CESE consideră că, în ciuda creșterii dezechilibrelor demografice și a declinului activității economice tradiționale, în numeroase sate și orașe mici există suficiente dovezi de bune practici care să justifice optimismul cu privire la un viitor durabil în multe așezări rurale, dacă nu chiar în toate. Aceste așezări pot reprezenta un catalizator pentru o regenerare rurală mai amplă și durabilă.

1.2. Totuși, optimismul depinde de un efort global și susținut, care să implice cetățeni și resurse financiare la toate nivelurile de guvernare și în toate cele trei sectoare: privat, public și societatea civilă.

Recomandări

1.3. CESE susține pe deplin inițiativa „Sate inteligente” a Comisiei Europene, în special în lumina promisiunilor referitoare la cooperarea dintre direcțiile generale ale CE. Programele de dezvoltare rurală naționale și regionale, pe care DG AGRI le gestionează în comun cu statele membre, joacă un rol esențial, însă nu vor putea niciodată investi suficiente resurse în această inițiativă fără realizarea unor investiții publice naționale, regionale sau locale. CESE ia notă de faptul că este în curs de elaborare un aviz al Comitetului Regiunilor cu privire la Inițiativa „Sate inteligente” și sprijină aceste lucrări ⁽¹⁾.

1.4. Banda largă de mare viteză – mobilă și fixă – este esențială pentru ca satele și orașele dezvoltate în mod inteligent să poată spera la dezvoltare economică și socială și ea trebuie să fie pe deplin accesibilă, astfel cum se garantează în contextul „testării în mediul rural”, descrisă în Declarația de la Cork 2.0 din 2016.

1.5. Serviciile publice implicate în educație, formare, sănătate și asistență socială, precum și în îngrijirea copiilor, ar trebui să fie accesibile, integrate și inovatoare în ceea ce privește utilizarea progreselor tehnologice.

⁽¹⁾ Revitalizarea zonelor rurale prin inițiativa „Sate inteligente” (aviz nepublicat încă în Jurnalul Oficial).

1.6. Autoritățile de planificare din zonele rurale ar trebui să promoveze proceduri care să permită renovarea clădirilor nefolosite din sate și micile orașe, garantând taxe comerciale scăzute pentru întreprinderile noi și compensații financiare provenite din proiectele privind comerțul cu amănuntul din zonele periferice ale localităților. Atunci când se pun la dispoziție astfel de clădiri renovate, trebuie avute în vedere nevoile organizațiilor neguvernamentale locale, precum și cele ale sectorului public și privat.

1.7. Conectivitatea slabă între rețelele de transport reprezintă o altă provocare; se recomandă partajarea mijloacelor de transport și utilizarea autobuzelor și a autovehiculelor aflate în proprietatea comunității atunci când sectorul privat se retrage.

1.8. Ori de câte ori este posibil, angajatorii ar trebui să fie încurajați să sprijine munca la distanță și să conștientizeze beneficiile potențiale ale încheierii de parteneriate rural/urban. Contribuția agroturismului și a turismului rural, activitățile legate de sănătate și brandingul produselor agricole și al produselor artizanale locale, precum și extinderea catalogului de evenimente culturale și istorice sunt foarte importante în acest context. Cu sprijinul programului de dezvoltare rurală, antreprenorii au posibilitatea de a atrage investiții străine, precum și de a concepe și de a comercializa produse cu valoare adăugată.

1.9. Guvernanța la nivelul cel mai apropiat de cetățean este o problemă națională sau regională. Cu toate acestea, satele și orașele mici au nevoie de capacitate, de competențe sporite și de acces la resursele financiare, pentru a îndeplini și susține dorințele cetățenilor lor.

1.10. LEADER și grupurile de acțiune locală ar trebui să fie pe deplin susținute în eforturile lor de promovare a dezvoltării locale prin încurajarea creării și dezvoltării de întreprinderi, atât private, cât și non-profit, precum și în eforturile de a asigura un spirit comunitar militant și solidar. Printr-o cooperare sporită, aceste eforturi ar putea fi extinse prin intermediul dezvoltării locale plasate sub responsabilitatea comunității (DLRC).

1.11. Cu toate acestea, cel mai important lucru ar fi ca cetățenii din satele și orașele mici să dobândească un sentiment de apartenență la comunitate care să încurajeze preluarea de responsabilități în interiorul acesteia. Școlile și mentorii locali ar trebui să promoveze spiritul de conducere. Noii lideri în devenire au nevoie de sprijinul deplin al agențiilor de consultanță și al organizațiilor neguvernamentale, care au acces la cele mai bune practici și la inițiative similare relevante.

1.12. Satele dezvoltate în mod inteligent emergente ar trebui puse în valoare la nivel regional, național și european. Instituțiile UE și părțile interesate ar trebui să organizeze o zi festivă în fiecare an, pentru a promova comunitățile solidare, de succes, din satele și orașele mici.

1.13. În vederea consolidării și dezvoltării unui sentiment de parteneriat, în adevăratul sens al cuvântului, între metropole sau orașe mari și așezările învecinate, CESE susține recomandările din documentul asociației R.E.D din 2016 ⁽²⁾, intitulat „*Making Europe Grow with its Rural Territories*” (Dezvoltarea Europei odată cu teritoriile sale rurale) și proiectul-pilot privind înfrățirea între orașe, lansat de Carnegie Trust. Principiile dezvoltării durabile și ale economiei circulare ar trebui să se aplice parteneriatelor dintre zonele urbane și cele rurale.

1.14. Comitetul susține apelul formulat de Manifestul Rural European, adoptat de cel de-al doilea Parlament rural european în noiembrie 2015, privind „consolidarea cooperării între comunități, organizații și autorități, în zonele rurale și urbane, pentru a profita pe deplin de legăturile sociale, culturale și economice care pot lua naștere în urma acestei cooperări; și pentru un schimb intens de idei și bune practici între cei implicați în zonele rurale și urbane.”

1.15. CESE recomandă ca Banca Europeană de Investiții să conceapă scheme de sprijin personalizate pentru întreprinderile rurale mici, atât private cât și sociale, inclusiv pentru cooperative, astfel cum s-a promis în programul pentru 2017-2019.

1.16. Consiliul European al Tinerilor Agricultori și alte organisme reprezentative de tineret ar trebui susținute pentru a crea o cale de urmat pentru forumurile de tineret din comunitățile locale, care să dinamizeze acțiunile corespunzătoare nevoilor și aspirațiilor lor. Aceste organisme trebuie să aibă un cuvânt mult mai important de spus în dezvoltarea unor soluții economice și sociale, iar formarea, mentoratul și sprijinul financiar trebuie adaptate în funcție de aspirațiile lor.

⁽²⁾ R.E.D.: Ruralitate – Mediu – Dezvoltare.

1.17. Nr. 11 pe lista ONU privind obiectivele de dezvoltare durabilă se referă la orașe și comunități. Satele și orașele mici durabile ar trebui incluse în cadrul „comunităților”.

1.18. Valorile culturale din sate și micile orașe ar trebui să ocupe un loc important în publicitatea pentru Anul European al Patrimoniului Cultural 2018 și în cadrul inițiativelor prilejuite de acesta. Un rol important în promovarea tradițiilor și a culturii poate fi jucat de locuitorii mai în vârstă; prin urmare, este de dorit să le fie create condiții pentru a activa în acest sens.

1.19. Comitetul recomandă să se facă schimb de „bune practici” la toate nivelurile. Acest lucru se realizează deja prin REDR, ELARD, Ecovast și ERP, regăsindu-se în publicația „*The best Village in the World*” (Cel mai bun sat din lume)⁽³⁾.

2. Introducere

2.1. Zonele rurale sunt o parte esențială a Europei, de ele depinzând două tipuri esențiale de activitate economică: sectorul agricol și cel forestier. Comunitățile din orașele mici și din sate locuiesc aici, fac parte din aceste zone rurale și au fost întotdeauna un cadru în care oamenii trăiesc și muncesc.

2.2. Orașele mici din zonele rurale reprezintă un centru pentru zonele limitrofe de sate și cătune. La rândul lor, orașele mici se situează la periferia unor zone urbane majore. Toate aceste componente sunt interdependente. Ele reprezintă parteneri esențiali în cadrul parteneriatelor rural/urban – un concept care a fost promovat de DG Regio⁽⁴⁾ și OCDE – în care ambii parteneri au un statut egal în ceea ce privește gestionarea și planificarea viitorului lor. Satele și orașele mici din Europa s-au confruntat cu numeroase schimbări – economice și sociale – și se confruntă în continuare cu necesitatea de a se adapta la caracteristicile lumii moderne.

2.3. Alături de agricultură și silvicultură, satele și orașele mici reprezintă „coloana vertebrală” a zonelor rurale și asigură locuri de muncă, servicii și educație atât pentru ele însele, cât și pentru zonele limitrofe de sate și cătune. La rândul lor, orașele mici se află la periferia orașelor mai mari și a metropolelor. Astfel, se creează o relație între zonele rurale și cele urbane, aceasta fiind o caracteristică a oricărei regiuni. Zonele urbane și rurale își furnizează servicii reciproc – zonele urbane depind de zonele rurale pentru aprovizionarea cu alimente și sunt o piață de desfacere pentru produsele din zonele rurale, în timp ce zonele rurale oferă locuitorilor orașelor recreere și liniște.

2.4. Există o puternică tradiție în numeroase zone rurale în ceea ce privește sentimentul de apartenență la comunitate. Această tradiție este periclitată, constatându-se totodată că numeroase zone rurale mai îndepărtate sunt abandonate și părăsite.

3. Provocări specifice

3.1. În ultimele decenii, comunitățile rurale s-au confruntat cu provocări ca urmare a tendinței de centralizare a numeroase servicii din motive legate de economia de scară, de schimbările în materie de transport și călătorii și de modul de trai al oamenilor din epoca modernă. Întreprinderile locale de servicii părăsesc comunitățile rurale; multe magazine, servicii bancare și poștale dispar, iar școlile rurale mici se închid.

3.2. Șomajul în zonele rurale nu este imediat vizibil, deoarece cifrele sunt mici, comparativ cu persoanele fără loc de muncă din zonele urbane; cu toate acestea, zonele rurale se confruntă cu o problemă suplimentară în ce privește accesul la asistență din partea centrelor de ocupare a forței de muncă – care sunt situate în orașe – și suferă adesea din cauza că oferta de transport public rural se reduce tot mai mult. Șomajul poate fi scăzut deoarece foarte mulți tineri au plecat în căutare de formare, educație sau locuri de muncă, în timp ce mulți dintre cei care rămân lucrează pentru salarii mici.

3.3. Bugetul public, atât de important pentru susținerea comunităților rurale, se confruntă cu solicitări tot mai numeroase, ca urmare a creșterii costului vieții, în general, și a creșterii costului prestării de servicii.

3.4. Investițiile în drumuri și autostrăzi încurajează utilizarea autoturismului privat ca cea mai ușoară modalitate de a merge la lucru. Oamenii sunt acum mult mai pregătiți să se deplaseze pe distanțe mai lungi, dar, în schimb, au devenit mai puțin dependenți de locul de muncă sau de furnizarea de servicii în comunitatea lor locală.

⁽³⁾ De Ulla Herlitz et al., ca exemplu concret de bune practici – ENRD: Rețeaua europeană de dezvoltare rurală; ELARD: Asociația europeană LEADER pentru dezvoltarea rurală; Ecovast: Consiliul european pentru sate și orașe mici.

⁽⁴⁾ Ecovast a făcut parte din fosta rețea RURBAN a DG Regio.

3.5. Obiceiurile legate de cumpărături s-au schimbat și ele. Oamenii fac adesea cumpărături în localitatea unde lucrează, de obicei într-un oraș mare sau o metropolă, și nu în satul sau orașul mic în care locuiesc sau cumpără prin internet, bunurile fiind livrate acasă. Toate acestea au accelerat dezafectarea magazinelor locale.

3.6. Tinerii pleacă din zonele rurale pentru formare, educație și pentru a munci în orașe. Fără a menține locuri de muncă în zonele rurale, atragerea tinerilor în comunitățile rurale de unde provin este dificilă. Există o nevoie urgentă de a plasa perspectiva tinerilor în centrul democrației locale și de a le lua în considerare opiniile. Organizațiile reprezentative de tineret ar trebui să fie sprijinite pentru a încuraja participarea la guvernare. De asemenea, organismele economice și sociale ar trebui să-și testeze activitățile de consiliere și sprijin financiar direct în rândul tinerilor.

3.7. Coeziunea între generații este pusă în pericol de dezechilibrul numeric dintre grupele de vârstă. Posibilitatea de a beneficia de măsuri de ocupare a forței de muncă personalizate, de școli și de facilități de îngrijire a copiilor, precum și disponibilitatea unor locuințe accesibile financiar în zonele rurale sunt esențiale pentru a le permite tinerilor și familiilor cu copii să rămână sau să se întoarcă în comunitățile rurale. În rândul membrilor comunităților există uneori puncte de vedere diferite în ce privește activitatea economică pe plan local. Trebuie să existe dialog și înțelegere pentru a se găsi un echilibru între un cadru de viață liniștit și lansarea unor inițiative adecvate de creare de locuri de muncă.

4. Oportunități

4.1. Inițiativa „Sate inteligente” a Comisiei Europene joacă un rol esențial, în special având în vedere promisiunile de cooperare între direcții. Programul de dezvoltare rurală al DG AGRI joacă un rol esențial, însă nu va putea niciodată investi suficiente resurse în această inițiativă fără a face apel la contribuția altor direcții generale și fără realizarea unor investiții publice naționale, regionale sau locale. Această inițiativă-pilot trebuie inclusă, după evaluare, în orice nouă politică agricolă comună sau nou program regional și extinsă ulterior, astfel încât să includă orașele mici ca parte a unei „renașteri rurale”.

4.2. Banda largă este esențială pentru toate zonele rurale. Îmbunătățirea acoperirii de bandă largă – mobilă și fixă – ar putea sprijini o gamă largă de activități, nu numai în ce privește dezvoltarea întreprinderilor și posibilitatea de a „lucra de acasă”, dar și calitatea vieții de zi cu zi a cetățenilor. Ea ar putea permite învățarea online, accesul la o asistență medicală mai bună și comercializarea de servicii disponibile online. Există exemple de bune practici care demonstrează că îmbunătățirea accesului la internet în zonele rurale a adus beneficii comunităților. Ar trebui să li se ofere cetățenilor, în special celor în vârstă, posibilitatea de a dobândi cunoștințe de bază pentru a putea utiliza internetul.

4.3. Ori de câte ori este posibil, angajatorii ar trebui să fie încurajați să sprijine munca la distanță și să conștientizeze beneficiile potențiale ale încheierii de parteneriate rural/urban. Cu sprijinul programului de dezvoltare rurală, antreprenorii au posibilitatea de a atrage investiții străine, dar și de a concepe și de a comercializa produse cu valoare adăugată, precum alimente, băuturi, produse legate de patrimoniul peisagistic și istoric, activități culturale, recreative și în materie de sănătate, asigurând totodată continuitatea artizanatului rural și a competențelor ecologice.

4.4. Serviciile publice din educație, formare, sănătate și asistență socială ar trebui să fie integrate, grupate și inovatoare în ceea ce privește utilizarea progresului tehnic, pentru a evita discriminarea și excluderea, în special a locuitorilor vârstnici și a adolescenților din zonele rurale. Dispersarea administrațiilor publice ar putea oferi un exemplu în ceea ce privește reducerea saturației și poluării urbane, favorizând totodată un sentiment de echitate în raport cu zonele rurale. Autoritățile locale joacă un rol esențial în planificarea pentru zonele rurale și în întreprinderea unor acțiuni pozitive în cadrul comunităților rurale, astfel încât continuitatea și evoluția lor viitoare să fie încurajate și susținute. Aceași clădire ar putea găzdui mai multe servicii sau clădirile nefolosite ar putea fi convertite pentru noi activități comerciale, creându-se noi locuri de muncă ce pot oferi oportunități pentru o activitate economică mai intensă. Atunci când se pun la dispoziție astfel de clădiri renovate trebuie avute în vedere necesitățile organizațiilor guvernamentale locale, precum și cele ale sectorului public și privat.

4.5. Trebuie depuse eforturi în vederea dezvoltării unui sentiment de parteneriat, în adevăratul sens al cuvântului, între metropole sau orașele mari și așezările învecinate, astfel încât acestea să împărtășească, în condiții convenite de comun acord, sentimentul de apartenență, brandingul și investițiile comune. Împreună cu alte organizații, R.E.D. a recomandat în 2016 adoptarea unei strategii politice europene pentru zonele rurale până în 2030 ⁽⁵⁾. Un alt exemplu este proiectul-pilot privind înfrățirea de orașe, lansat de Carnegie Trust. Principiile dezvoltării durabile și ale economiei circulare ar trebui să se aplice parteneriatelor dintre zonele urbane și cele rurale.

⁽⁵⁾ „Making Europe Grow with its Rural Territories” (Dezvoltarea Europei odată cu teritoriile sale rurale).

4.6. Cel de-al doilea Parlament rural european a adoptat, în noiembrie 2015, Manifestul Rural European. Rețeaua Parlamentului rural european (ERP), cu parteneri în 40 de țări europene, urmărește temele definite în acest manifest. ERP militează pentru „consolidarea cooperării între comunități, organizații și autorități în zonele rurale și urbane, pentru a profita pe deplin de legăturile sociale, culturale și economice care pot lua naștere în urma acestei cooperări; și pentru un schimb intens de idei și bune practici între cei implicați în zonele rurale și urbane.” Activitățile se desfășoară cu participarea tuturor partenerilor, pe diferite teme, precum: „Orașele mici”, „Servicii și infrastructură durabile” și „Dezvoltare rurală integrată și LEADER/DLRC”, care se vor concretiza într-un raport ce va fi prezentat și discutat cu ocazia celui de-al treilea Parlament rural european din Venhorst, Țările de Jos, în octombrie 2017.

4.7. Banca Europeană de Investiții ar trebui să conceapă scheme de sprijin personalizate pentru micile întreprinderi din zonele rurale, atât private cât și sociale, inclusiv pentru cooperative, așa cum a promis în programul pentru 2017-2019, sprijin ilustrat prin susținerea întreprinderii Niki's Sweets din Agros, Munții Troodos din Cipru.

4.8. Sectorul voluntariatului este foarte activ în zonele rurale, ajutând la coordonarea acțiunilor și la colaborarea dintre oameni. Întreprinderile sociale și comunitare, cum ar fi cele 300 de întreprinderi socioeconomice din Danemarca cărora li s-a permis să folosească eticheta „RSV”, adică „întreprindere socioeconomică înregistrată” (Virksomhed) sau *Cletwr cafe* din zona centrală a Țării Galilor, contribuie într-o măsură tot mai mare la înlocuirea serviciilor publice și private devenite indisponibile. Activitatea lor este coerentă cu conceptul de responsabilitate socială a întreprinderilor (RSI). Sprijinul și consilierea din partea unor organizații precum Fundația Plunkett în ce privește asigurarea și menținerea sustenabilității întreprinderilor sociale și comunitare prezintă o mare importanță.

4.9. Cetățenii din sate și orașe mici reprezintă toate straturile sociale și trebuie să aibă cu toții un cuvânt de spus în comunitatea lor locală. Nivelul cel mai de jos al administrației publice – consiliile comunale sau autoritățile locale (din orașele mici) – ar trebui să fie implicat în procesul decizional la nivel local și ar trebui consolidat și capacizat pentru a răspunde acestei nevoi. Oamenii se mândresc cu comunitățile lor locale, iar acest lucru poate fi recunoscut ca resursă și utilizat pentru a-i încuraja și pe alții să se implice. Oamenii de afaceri aflați la pensie și cei care au lucrat în sectorul public sau civil au multe competențe de oferit. Programele europene și locale realizează proiecte care au încurajat dezvoltarea unor parteneriate locale în sate sau în orașele mici, iar în urma acestui proces au apărut numeroși antreprenori la nivelul comunității. Aceștia provin din toate sectoarele și au devenit ambasadori ai comunităților lor.

4.10. Satele și orașele mici reprezintă o parte importantă a culturii Europei. Ele își păstrează adesea obiceiurile și tradițiile locale. Aceste așezări rurale sunt de obicei „istorice”, iar arhitectura lor reflectă materialele de construcție și stilurile locale de-a lungul mai multor secole. Centrele orașelor mici au menținut de obicei în activitate mai multe întreprinderi locale și nu au fost copleșite de fațadele standard impuse de lanțurile de magazine, cum este cazul centrelor urbane mai mari. Așezările rurale mici sunt, de asemenea, strâns legate de peisajele în care sunt situate, iar acest cadru contribuie în mare măsură la ambianța satelor și a orașelor mici, reflectând originile lor diverse – poziții defensive pe vârful unui deal, puncte de trecere peste un râu, izvoare, malul lacurilor, insule sau coastă etc. Valorile culturale din sate și din micile orașe ar trebui să ocupe un loc important în publicitatea pentru Anul European al Patrimoniului Cultural 2018 și în cadrul inițiativelor prilejuite de acesta. Un rol important în promovarea tradițiilor și a culturii poate fi jucat de locuitorii mai în vârstă; prin urmare, este de dorit să le fie create condiții pentru a activa în acest sens.

4.11. Aceste sate și orașe mici au resurse prețioase de care se pot folosi pentru a reuși să își mențină sau să își îmbunătățească economiile locale. Ele sunt strâns legate de producția agricolă, silvică și energetică locală, precum și de agroturism și de turismul rural, de activitățile legate de sănătate, de festivalurile culturale, de protecția mediului și de educație. Există sute de exemple în Europa, cum ar fi Kozard în Ungaria și Alston Manor în Anglia, care ar putea fi folosite ca modele de urmat. Raportul Ecovast intitulat „*The Importance of Small Towns*” (Importanța orașelor mici) contribuie, de asemenea, în mod semnificativ la descrierea și înțelegerea importanței rolului pe care îl au satele și orașele mici.

4.12. Viitoarele politici rurale asupra cărora s-a convenit cu entuziasm în cadrul Conferinței Cork 2.0 din septembrie 2016 ar trebui să ajute statele membre și regiunile să elaboreze politici rurale de sprijin și să încurajeze proiectele din cadrul programelor europene. Punerea în aplicare a „testării în mediul rural” descrise în cadrul conferinței Cork 2.0 este esențială pentru UE, statele membre și regiuni.

4.13. Metodologia LEADER și cea a dezvoltării locale plasate sub responsabilitatea comunității (DLRC), promovate de UE, oferă instrumente de sprijin pentru consolidarea și capacitatea comunităților rurale. LEADER și grupurile de acțiune locală pot susține eforturile locale de încurajare a creării și dezvoltării întreprinderilor, atât a celor private, cât a celor non-profit, și de asigurare a unui spirit comunitar militant și solidar. Până în 2014, inițiativa LEADER a fost susținută de Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală, însă începând cu 2015, și alte fonduri structurale și de investiții pot pune în aplicare această metodologie prin finanțarea din mai multe fonduri, în cooperare cu DLRC. Pentru aceasta, este nevoie de o cooperare sporită; exemple utile în acest sens fiind IRD Duhallow, SECAD din Comitatul Cork, precum și PLANED din Țara Galilor, care au pus în aplicare o abordare DLRC de tip ascendent, de mai mulți ani.

4.14. Există numeroase proiecte rurale în cadrul programelor europene care pot demonstra cu succes o diversitate considerabilă de „bune practici” în sate și în orașele mici. Bunele practici demonstrează, de asemenea, necesitatea și importanța intermediarilor pentru susținerea antreprenorilor și a grupurilor mici.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Justiția climatică”**(aviz din proprie inițiativă)**

(2018/C 081/04)

Raportor: **Cillian LOHAN**

Decizia Adunării Plenare	23.2.2017
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	3.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	194/12/8

1. Concluzii și recomandări

1.1. Noțiunea de justiție climatică încadrează schimbările climatice globale în categoria chestiunilor politice și etice, și nu strict în sfera chestiunilor de mediu. În mod obișnuit, ea este privită în contextul global al interdependenței spațio-temporale și recunoaște că membrii cei mai vulnerabili și mai săraci ai societății trebuie, deseori, să suporte cel mai puternic impact al schimbărilor climatice. Lucrul acesta se întâmplă în ciuda faptului că tocmai acele grupuri sunt cel mai puțin responsabile de emisiile care au generat criza climatică. Mai general spus, în prezentul aviz, justiția climatică ia în considerare necesitatea de a se ține seama, din perspectiva echității, de impactul, adesea disproporționat, al schimbărilor climatice asupra cetățenilor și asupra comunităților, **atât** în țările în curs de dezvoltare, **cât și** în cele dezvoltate.

1.2. CESE consideră că toți cetățenii au dreptul la un mediu sănătos și curat, precum și dreptul de a aștepta de la guverne asumarea răspunderii pentru propriile angajamente naționale și pentru contribuțiile stabilite la nivel național, în cadrul Acordului de la Paris, care sunt legate de factorii determinanți ai schimbărilor climatice și de amenințările create de aceste schimbări, recunoscând nu doar aspectele de mediu și economice mai evidente, ci și impactul social.

1.3. CESE propune lansarea unei dezbateri cu privire la o Cartă a UE privind drepturile climatice, care să stipuleze drepturile cetățenilor și ale naturii în contextul provocărilor generate de criza schimbărilor climatice globale. Recunoscând poziția de lider a UE în promovarea, pe plan mondial, a unui regim solid și echitabil privind schimbările climatice, CESE încurajează instituțiile UE și guvernele naționale să examineze aplicarea principiilor de justiție climatică la toate nivelurile, respectiv la nivel mondial, european, național și la nivelul comunității. Procesul semestrului european ar putea fi utilizat ca instrument pentru a atinge acest obiectiv. Justiția climatică se referă la justiție atât în ceea ce privește oamenii, cât și mediul de care depindem: cele două sunt interconectate. În acest context, CESE reamintește două inițiative recente: Pactul mondial pentru mediu și proiectul Declarației Universale a Drepturilor Umanității.

1.4. Sistemele de producție și de consum trebuie să se modifice pentru a se adapta la schimbările climatice și pentru a le atenua. Această tranziție trebuie să aibă loc în toată lumea și în context sectorial, iar UE poate juca un rol de frunte în acest sens. Sectoarele și lucrătorii aflați în cele mai vulnerabile situații trebuie identificați și sprijiniți în mod adecvat. În special, sistemele de producție a alimentelor și părțile interesate din domeniu ar trebui să fie sprijinite în procesul de tranziție. Consumul durabil de alimente trebuie să înceapă într-un stadiu din amonte, de pregătire a solului și de gestionare a sistemelor naturale, pentru a asigura elementul constitutiv fundamental al alimentelor. UE ar trebui să traseze o direcție clară de promovare a gestionării și protejării durabile a solurilor.

1.5. Puterea consumatorilor poate fi valorificată pentru realizarea tranziției doar în cazul în care consumatorii au opțiunea unor alternative etice durabile, care nu generează o reducere semnificativă a confortului sau a calității în termeni de servicii, utilizare sau acces. Se pot dezvolta alternative viabile pentru consumatori prin noile modele economice, precum economia digitală, colaborativă și circulară, și printr-o cooperare internațională privind tranziția globală și sectorială la aceste modele.

1.6. Mecanismele de sprijin, printre care și fondurile publice și instrumentele și stimulentele economice, ar trebui să fie utilizate pentru a asigura existența unei infrastructuri și a unor măsuri de sprijin adecvate pentru consumatorii care doresc să aleagă un stil de viață cu emisii scăzute de carbon, inclusiv asistență pentru a face față costurilor mai ridicate ale bunurilor și serviciilor etice/cu ciclul de viață îndelungat/durabile, precum și pentru a garanta că competitivitatea nu este subminată.

1.7. Trebuie să se cartografieze strămutarea locurilor de muncă în cadrul unei economii cu emisii scăzute de carbon și trebuie să se identifice oportunitățile cât mai curând posibil. Acest lucru va permite conceperea și aplicarea celor mai eficiente politici, prin care să se asigure protecția lucrătorilor și menținerea calității vieții lor, în cadrul unei tranziții juste.

1.8. CESE își reiterează propunerea referitoare la înființarea unui Observator european privind sărăcia energetică⁽¹⁾, care să integreze toate părțile interesate și să contribuie la definirea indicatorilor europeni ai sărăciei energetice. Dreptate pentru toți cetățenii înseamnă asigurarea furnizării de energie curată, accesibilă și la un preț convenabil pentru toți.

1.9. CESE solicită să se pună capăt subvențiilor pentru combustibilii fosili și să se facă tranziția către sprijinirea surselor regenerabile de energie.

1.10. Eficiența politicilor de durabilitate depinde de modul în care măsurile de sprijinire a tranziției sunt clar identificate, ierarhizate și finanțate corespunzător. În același timp, UE trebuie să înceapă negocieri internaționale foarte cuprinzătoare pentru un acord la nivel mondial care să poată atenua factorii determinanți ai schimbărilor climatice și să sprijine un model economic global mai durabil.

2. Context/Motivele elaborării prezentului aviz

2.1. Acest aviz din proprie inițiativă apare în contextul Planului de lucru al Observatorului dezvoltării durabile pentru 2017. Justiția climatică reprezintă un subiect care ne afectează pe noi toți și, cu toate acestea, nu există măsuri în acest domeniu la nivelul UE. CESE are, astfel, ocazia să preia un rol de conducere și să formuleze câteva – prime – propuneri, în special în ceea ce privește Europa. Multe dintre aspectele legate de justiția climatică trebuie încă să fie discutate în mod mai aprofundat, chestiunea repartizării globale și individuale a cotelor de emisie fiind un exemplu în acest sens.

2.2. CESE dorește să adopte o poziție instituțională, pentru a exprima punctul de vedere al societății civile organizate din UE în cadrul dezbaterii despre impactul schimbărilor climatice și despre felul în care se poate combate cel mai bine acest impact, într-un mod echitabil și corect.

2.3. În contextul obiectivelor ONU de dezvoltare durabilă (ODD), adoptate la nivel internațional, și al Acordului de la Paris și având în vedere că efectele schimbărilor climatice sunt deja resimțite, trebuie creat un sentiment sporit al urgenței în asigurarea justiției climatice prin acțiuni concrete.

3. Observații generale

3.1. Noțiunea de justiție climatică încadrează schimbările climatice globale în categoria chestiunilor politice și etice, și nu strict în sfera chestiunilor de mediu. Prin ea se recunoaște faptul că membrii cei mai vulnerabili și mai săraci ai societății trebuie, deseori, să suporte cel mai mare impact al efectelor schimbărilor climatice. În mod obișnuit, conceptul este privit în contextul global al interdependenței spațio-temporale, și anume cu accent pe responsabilitatea țărilor care s-au dezvoltat pe baza exploatării resurselor naturale.

3.2. ODD depășesc obiectivele anterioare (ODM), recunoscând responsabilitatea reciprocă, asumarea răspunderii, acțiunea colectivă și necesitatea unor procese participative incluzive. Recunoscând poziția de lider a UE în promovarea, pe plan mondial, a unui regim solid și echitabil privind schimbările climatice, CESE încurajează instituțiile UE și guvernele naționale să aplice justiția climatică la toate nivelurile, respectiv la nivel mondial, european, național și la nivelul comunității. Procesul semestrului european ar putea fi utilizat ca instrument pentru a atinge acest obiectiv. Astfel, în prezentul aviz, justiția climatică ia în considerare necesitatea de a se ține seama, din perspectiva echității, de impactul, adesea disproporționat, al schimbărilor climatice asupra cetățenilor și asupra comunităților, atât în țările în curs de dezvoltare, cât și în cele dezvoltate.

⁽¹⁾ Avizul pe tema „Pentru o acțiune europeană coordonată în vederea prevenirii și combaterii sărăciei energetice” (JO C 341, 21.11.2013, p. 21).

3.3. O problemă este reprezentată de rezistența la politicile privind schimbările climatice, dar și de percepția că acestea penalizează cetățenii obișnuiți, anumite sectoare (de exemplu, sectorul agroalimentar sau al transporturilor) sau comunitățile și persoanele care depind de combustibilii fosili, în ciuda avantajelor acestor politici.

3.4. Diferite inițiative strategice se concentrează asupra sectoarelor și domeniilor care sunt foarte influențate de provocările climatice, de exemplu sănătatea, transporturile, agricultura și energia. Justiția climatică poate asigura o abordare integrată globală în vederea garantării că tranziția către o economie cu emisii scăzute de carbon se realizează corect și în mod echitabil.

3.5. Este important să se observe că justiția climatică nu se referă doar la cei afectați direct de impactul schimbărilor climatice, ci și la cei afectați de factorii determinanți ai schimbărilor climatice prin dependența de bunuri, servicii și stiluri de viață asociate cu emisiile ridicate și cu eficiența scăzută a utilizării resurselor.

4. Observații specifice

4.1. Dreptatea socială

4.1.1. CESE consideră că toți cetățenii au dreptul la un mediu sănătos și curat, precum și dreptul de a aștepta de la guverne asumarea răspunderii pentru propriile angajamente naționale și pentru contribuțiile stabilite la nivel național, în cadrul Acordului de la Paris, legate de factorii determinanți ai schimbărilor climatice și de amenințările create de aceste schimbări, recunoscând nu doar aspectele de mediu și economice mai evidente, ci și impactul societal.

4.1.2. Pilonul european al drepturilor sociale trebuie utilizat ca reper pentru un proces reînnoit de convergență către condiții mai bune de lucru și de trai în rândul statelor membre. Acesta se bazează pe 20 de principii, multe dintre ele fiind afectate direct de schimbările climatice sau, indirect, de necesitatea tranziției către noi modele economice.

4.1.3. În contextul drepturilor omului și al drepturilor sociale, CESE propune inițierea unei dezbateri privind elaborarea unei Carte a drepturilor climatice. Aceasta ar urma să stipuleze drepturile cetățenilor și ale naturii în contextul provocărilor generate pe fondul schimbărilor climatice. În acest context, CESE reamintește proiectul Declarației Universale a Drepturilor Umanității, întocmit în 2015 de Corinne Lepage, în perspectiva COP21.

4.1.4. Drepturile naturii sunt recunoscute în prezent în diferite țări din întreaga lume, prin procesul legislativ. De exemplu, în Țările de Jos, în anul 2015, un ONG, Fundația Urgenda, a câștigat un proces împotriva guvernului, în materie de climă. Instanța supremă neerlandeză a susținut în mod consecvent principiul conform căruia guvernul poate fi tras la răspundere în baza legii pentru faptul că nu a luat suficiente măsuri cu scopul de a preveni daunele previzibile rezultate în urma schimbărilor climatice. În prezent se pregătesc cauze similare în Belgia și în Norvegia. De asemenea, inițiative precum Pactul mondial pentru mediu, lansat la 24 iunie 2017, abordează necesitatea unei guvernări globale echitabile de mediu prin completarea „celei de-a treia generații a drepturilor omului”, prin intermediul unui instrument de referință universal, general și transversal.

4.1.5. Este necesar să ne asigurăm că membrii cei mai vulnerabili ai societății nu trebuie să poarte o povară inechitabilă și că tranziția către un model economic sensibil la climă este distribuită în mod echitabil în întreaga societate. De exemplu, principiul „poluatorul plătește” ar trebui să fie aplicat la nivelul celor care generează poluarea și care au de câștigat de pe urma ei, iar nu la nivelul utilizatorilor finali, în cazurile în care nu există alternative viabile. Aplicarea atentă și relevantă a acestui principiu important a mai fost examinată de CESE în trecut ⁽²⁾.

4.1.6. Se va produce o creștere a tuturor tipurilor de migrație (inclusiv a numărului refugiaților climatici) din cauza persoanelor strămutate ⁽³⁾. S-a văzut deja cât de slab pregătiți suntem în UE pentru a face față acestei situații și este bine cunoscută problema poverii disproporționate în rândul statelor membre. CESE a subliniat deja modul în care procesele economice dezechilibrate pot contribui la destabilizare în acest context ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Avizul privind impactul concluziilor COP21 asupra politicii europene în domeniul transporturilor (JO C 303; 19.8.2016, p. 10).

⁽³⁾ Avizul privind integrarea refugiaților în UE (JO C 264, 20.7.2016, p. 19).

⁽⁴⁾ Avizul pe tema „Propunere pentru un nou Consens european privind dezvoltarea – Lumea noastră, demnitatea noastră, viitorul nostru” (JO C 246, 28.7.2017, p. 71).

4.1.7. La nivelul UE, nu există niciun instrument aplicabil „persoanelor strămutate din motive de mediu”, așa cum s-a constatat într-un studiu recent privind refugiații climatici, realizat de Parlamentul European. Directiva privind standardele minime pentru acordarea protecției temporare este un instrument dificil de aplicat din punct de vedere politic pentru abordarea oricărei strămutări în masă, iar CESE sprijină poziția conform căreia Tratatul de la Lisabona oferă un mandat suficient de amplu pentru revizuirea politicii în domeniul imigrației, pentru a reglementa situația „persoanelor strămutate din motive de mediu”.

4.2. Sectorul agroalimentar

4.2.1. Sistemele de producție a alimentelor și regimurile alimentare se vor modifica pentru a se adapta la schimbările climatice și pentru a le atenua. Toți cetățenii depind de sectorul agroalimentar (de exemplu, fermierii, familiile, cei din lanțul de aprovizionare, consumatorii), astfel că tranziția către o societate cu emisii scăzute de dioxid de carbon ar trebui să le asigure celor afectați facilități și sprijin în ceea ce privește aceste schimbări. De asemenea, această tranziție va trebui să aibă loc la nivel global și în context sectorial, UE putând să joace un rol de lider în acest sens.

4.2.2. Schimbările climatice ridică provocări enorme pentru agricultura europeană, atât ca factor determinant, cât și ca sector care resimte pe deplin acest impact.

4.2.3. Sectorul trebuie să fie redefinit în ceea ce privește contribuția sa la sistemele naturale de absorbție, precum serviciile ecosistemice, care pot să atenueze, într-o anumită măsură, impactul schimbărilor climatice. Acestea ar trebui să fie recunoscute și ar trebui să se aloce fonduri publice, prin PAC, pentru sprijinirea serviciilor furnizate de sectorul agricol, în îndeplinirea obiectivului de a produce alimente. Acest concept general este sprijinit în avizul recent adoptat ⁽⁵⁾.

4.2.4. Consumul durabil de alimente trebuie să înceapă într-un stadiu din amonte, de pregătire a solului și de gestionare a sistemelor naturale, pentru a asigura elementul constitutiv fundamental al alimentelor. CESE subliniază că trebuie să se lanseze o dezbatere asupra necesității unei directive-cadru privind solul și să se preia rolul conducător în ceea ce privește importanța promovării unei gestionări și a unei protecții durabile a solurilor ⁽⁶⁾. Protejarea solului și rolul acestuia în serviciile ecosistemice constituie un punct de interes pentru Președinția estonă a Consiliului UE ⁽⁷⁾.

4.2.5. CESE promovează conceptul de producție și consum durabile. Un consens cu privire la necesitatea unei schimbări de atitudine în ceea ce privește consumul de carne va depinde de identificarea oportunităților și a măsurilor de sprijin necesare pentru a se asigura o tranziție corectă pentru cei care depind de acest sector al industriei agroalimentare.

4.2.6. Acest sector este afectat și de factorii determinanți ai schimbărilor climatice, în special de dependența sa de combustibilii fosili, începând cu producția de alimente, până la procesare, transport și ambalare. Trebuie formulate politici pentru a recunoaște caracterul limitativ al modelului agroalimentar actual și trebuie să se cartografieze un traseu realizabil către un viitor durabil și favorabil climei, pentru fermieri.

4.2.7. Politicile de mediu nu trebuie să intre în conflict cu nevoile imediate ale sectorului agricol, atunci când acestea sunt considerate aplicări ale mecanismelor de sprijin pentru facilitarea tranziției către o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon.

4.3. Consumatorii

4.3.1. Puterea consumatorilor poate fi valorificată pentru a realiza tranziția doar în cazul în care consumatorii dispun de o alternativă etică durabilă, care nu generează o reducere semnificativă a confortului sau a calității în ceea ce privește serviciile, utilizarea sau accesibilitatea. Se pot dezvolta alternative viabile pentru consumatori prin noile modele economice, precum economia digitală, colaborativă și circulară, și printr-o cooperare internațională privind tranziția globală și sectorială la aceste modele.

4.3.2. De prea multe ori, principiul „poluatorul plătește” este aplicat greșit, iar consumatorilor li se impun taxe, atunci când nu au nicio alternativă viabilă. Consumatorii trebuie să aibă o alternativă, înainte ca prețurile să reprezinte un instrument eficient pentru a determina schimbări de comportament în direcția dorită.

⁽⁵⁾ Avizul pe tema „O eventuală redefinire a politicii agricole comune” (JO C 288, 31.8.2017, p. 10).

⁽⁶⁾ Avizul privind Economia circulară – îngrășămintele (JO C 389, 21.10.2016, p. 80).

⁽⁷⁾ Avizul pe tema „Utilizarea terenurilor pentru producția durabilă de alimente și serviciile ecosistemice” (a se vedea pagina 72 din prezentul Jurnal Oficial).

4.3.3. Taxa pe pungile de plastic reprezintă un bun exemplu de situație în care consumatorii au de plătit o taxă de mică valoare, având însă alternative – și anume, pot veni cu plasele proprii sau pot folosi o cutie furnizată de comerciantul cu amănuntul. Printr-o astfel de aplicare, se poate obține o schimbare pe scară largă a comportamentului.

4.3.4. În schimb, impozitarea combustibililor fosili (de exemplu, benzina) la nivel de consumator poate să genereze nemulțumiri și să determine cheltuirea venitului disponibil pe combustibil. De asemenea, aceasta poate determina o piață ilegală secundară, menținând totodată profitul producătorului de poluanți. Această situație este înrăutățită, în majoritatea cazurilor, de lipsa măsurilor de evitare a deturnării impozitelor respective. Cetățenii asociază politicile privind schimbările climatice cu penalizări inechitabile pentru cei care nu au nicio alternativă decât să trăiască într-o economie cu combustibili fosili.

4.3.5. Mecanismele de sprijin, printre care fondurile publice și instrumentele economice, ar trebui să fie investite astfel încât să asigure existența unei infrastructuri și a unor măsuri de sprijin adecvate pentru consumatorii care doresc să aleagă un stil de viață cu emisii scăzute de carbon, inclusiv asistență pentru a face față costurilor mai ridicate ale bunurilor și serviciilor etice/cu ciclu de viață îndelungat/durabile. Acest fenomen poate lua forma unui parteneriat public-privat. Industria auto este un bun exemplu de funcționare a acordurilor de finanțare de către producător, pentru a îmbunătăți accesul consumatorilor la mașini noi. Tipuri similare de sisteme de sprijin se pot oferi și în alte sectoare, de exemplu pentru aparatele electrocasnice, modernizarea unei locuințe sau a unei întreprinderi.

4.3.6. Există o contradicție climatică în ceea ce privește folosirea fondurilor publice pentru sprijinirea și investirea în sisteme și infrastructuri care sporesc dependența utilizatorului de factorii determinanți ai schimbărilor climatice, în timp ce se depun eforturi pentru a limita și gestiona impactul schimbărilor climatice. Consumatorii resimt din plin efectele acestui fenomen. Posibilitatea de a alege între a plăti mai mult pentru opțiunile care poluează și renunțarea la acestea nu constituie o alegere „corectă” la dispoziția cetățenilor.

4.3.7. Există percepția că un stil de viață durabil și opțiunile de consum durabil sunt compatibile doar cu venituri disponibile ridicate. Opțiunile etice, durabile și favorabile climei nu sunt accesibile tuturor în mod egal. Stabilirea unor prețuri care să încorporeze costurile climatice (cum ar fi folosirea intensivă a resurselor) ale bunurilor și serviciilor ar trebui să fie sprijinită de un cadru de politică care să pună în discuție această percepție și să sporească accesibilitatea pentru toți consumatorii.

4.3.8. Legislația UE în materie de protecție a consumatorului precede recunoașterea de către ONU, în 1999, a consumului durabil, ca drept fundamental al consumatorilor și, prin urmare, nu îl menționează⁽⁸⁾. CESE își repetă solicitarea privitoare la o politică în domeniul consumului durabil. Acest lucru este în mod special relevant în contextul obiectivelor de dezvoltare durabilă și al inițiativei privind economia circulară.

4.3.9. Fără alternativă, consumatorul se confruntă cu sărăcia, cu decizii deficitare, cu alegeri nesănătoase sau cu alegeri nedurabile și dezvoltă o aversiune față de politicile „de mediu”, care sunt considerate a penaliza utilizatorul final. În timp, cei care profită de pe urma acestui sistem nu plătesc, ci câștigă și mai mult; astfel, inegalitatea crește – sub pretextul politicii de mediu, contrazicând principiul durabilității.

4.4. *Tranzițiile în domeniul muncii*

4.4.1. Este esențial ca atât lucrătorii cu competențe de nivel scăzut sau netransferabile, cât și cei cu înaltă calificare să fie protejați pe parcursul tranziției. Cele mai vulnerabile sectoare și categorii de lucrători trebuie identificate și sprijinite în mod adecvat. Automatizarea locurilor de muncă în cadrul economiei cu emisii scăzute de dioxid de carbon ar putea duce la desființarea anumitor locuri de muncă⁽⁹⁾.

4.4.2. Recalificarea și educația sunt unele dintre mijloacele de a obține această protecție. Lucrătorii ale căror locuri de muncă dispar ca urmare a schimbărilor climatice sau ca urmare a nevoii de a pune capăt dependenței de factorii determinanți ai schimbărilor climatice nu ar trebui să fie cei care plătesc prețul acestei schimbări.

⁽⁸⁾ Avizul privind „Consumul colaborativ sau participativ: un model de dezvoltare durabilă pentru secolul XXI” (JO C 177, 11.6.2014, p. 1).

⁽⁹⁾ Avizul pe tema „Tranziția către un viitor european mai durabil – o strategie pentru 2050” (a se vedea pagina 44 din prezentul Jurnal Oficial).

4.4.3. Identificarea timpurie a competențelor necesare pentru a permite participarea deplină la aceste noi modele economice reprezintă o parte a soluției, însă, în egală măsură, acestea ar trebui să fie cartografiate în contextul locurilor de muncă din prezent și al dependențelor de modelul actual nedurabil.

4.4.4. Este important să se protejeze și să se păstreze comunitățile atunci când este posibil, dar și să se faciliteze o tranziție cu cel mai redus impact asupra bunăstării, atât sociale, cât și economice, a celor afectați.

4.4.5. Noi oportunități pot fi identificate în mod clar în noile modele economice propuse, inclusiv în economia funcționalității, colaborativă și circulară. În acest sens, UE ar trebui să înceapă negocierile internaționale necesare acțiunilor de realizare a modelului economic global.

4.5. Sănătatea

4.5.1. Sănătatea are de pierdut de pe urma problemelor generate de schimbările climatice și de factorii determinanți ai schimbărilor climatice. Aceste pierderi se pot cuantifica în decese și boli asociate poluării aerului, de exemplu, și reprezintă un cost pentru societate, precum și pentru sistemele publice de sănătate. Sistemele publice de sănătate trebuie să ia în considerare rolul pe care îl joacă schimbările climatice și factorii determinanți ai schimbărilor climatice în sectorul lor.

4.5.2. Există o corelație între sănătate și bunăstare pe de o parte, și accesul la natură, pe de altă parte (IEEP). Multe state membre se confruntă cu provocări în materie de sănătate și societale, precum obezitatea, probleme de sănătate mintală, excluziunea socială, poluarea fonică și atmosferică, iar acestea afectează în mod disproporționat grupurile defavorizate și vulnerabile din punct de vedere socioeconomic.

4.5.3. Investițiile în natură se referă nu numai la schimbările climatice în ceea ce privește eliminarea poluanților, ci și la investițiile în stocarea dioxidului de carbon în ecosisteme naturale. Beneficiile în materie de sănătate asociate sunt de două tipuri: prevenirea problemelor de sănătate și promovarea unui stil de viață activ, care să genereze o stare de sănătate mai bună a cetățenilor și a comunităților. Recunoașterea acestui aspect contribuie la asigurarea faptului că deciziile de politică sunt echilibrate, informate și bazate pe dovezi.

4.6. Energia

4.6.1. Producția de energie regenerabilă exprimată ca procent din consumul de energie a crescut de peste două ori între 2004 și 2015 în UE (de la 14 % la 29 %). Cu toate acestea, în ceea ce privește sistemele de încălzire, construcțiile, industria și transporturile, cerințele energetice sunt în continuare enorme. Se înregistrează progrese pornind însă de la o bază foarte scăzută, de exemplu cota de energie din surse regenerabile din consumul de combustibili în sectorul transporturilor a crescut de la 1 % la 6 % în aceeași perioadă.

4.6.2. Deși reprezintă o problemă în întreaga Europă și deși sensul și contextul său pot varia de la o țară la alta, sărăcia reprezintă un alt exemplu în ceea ce privește nevoia de a asigura faptul că politicile privind schimbările climatice se axează pe protejarea celor mai vulnerabili.

4.6.3. CESE își reiterează propunerea referitoare la înființarea unui Observator european privind sărăcia energetică⁽¹⁰⁾, care să integreze toate părțile interesate și să contribuie la definirea indicatorilor europeni ai sărăciei energetice. Dreptate pentru toți cetățenii înseamnă asigurarea furnizării de energie curată, accesibilă și la un preț convenabil pentru toți.

4.6.4. Politicile care sprijină abordarea problemei sărăciei energetice din UE pot reprezenta, de asemenea, soluții pentru a stabili o infrastructură pentru energie curată și pentru furnizarea de energie curată, prin transferarea subvențiilor și prin coordonarea voinței politice.

4.6.5. Politicile care sprijină subvențiile pentru combustibilii fosili, direct sau indirect, conduc la o inversare a principiului „poluatorul plătește” – în aceste cazuri, poluatorul este plătit. Multe dintre aceste subvenții sunt invizibile pentru utilizatorul final, însă, în fond, provin din bani publici. Un aviz recent⁽¹¹⁾ a descris deja argumentele pentru eliminarea subvențiilor acordate în detrimentul mediului în UE, iar un alt aviz, privind cartografierea politicilor de dezvoltare durabilă ale UE⁽¹²⁾, subliniază necesitatea de a pune în practică angajamentele luate în ceea ce privește eliminarea subvențiilor acordate în detrimentul mediului și de a promova intens reforma taxei de mediu.

⁽¹⁰⁾ A se vedea nota de subsol 1.

⁽¹¹⁾ Avizul pe tema „Instrumente de piață – O economie a UE cu emisii scăzute de dioxid de carbon” (JO C 226, 16.7.2014, p. 1).

⁽¹²⁾ Avizul pe tema „Dezvoltarea durabilă: o privire de ansamblu asupra politicilor interne și externe ale UE” (JO C 487, 28.12.2016, p. 41).

4.6.6. Toată lumea ar trebui să aibă parte de sprijin, iar subvențiile ar trebui să se concentreze asupra surselor de energie regenerabilă, subvențiile pentru factorii determinanți ai schimbărilor climatice ar trebui eliminate în regim de urgență, iar scutirile ar trebui să se aplice într-un mod mai echitabil, mai exact, nu celor care își permit cel mai mult să plătească și nu celor care profită de pe urma poluanților. Conform FMI, la nivel global, subvențiile pentru combustibilii fosili se ridică în prezent la 10 milioane USD pe minut. Eliminarea acestor subvenții ar crește veniturile publice cu 3,6 % din PIB-ul global, ar reduce emisiile cu peste 20 %, ar elimina decesele premature cauzate de poluarea aerului cu mai mult de jumătate și ar crește bunăstarea economică la nivel global cu 1,8 mii de miliarde USD (2,2 % din PIB-ul global). Această cifră subliniază caracterul injust al sistemului actual.

4.6.7. Eficiența politicilor de durabilitate depinde de modul în care măsurile de sprijinire a tranziției sunt clar identificate, ierarhizate și finanțate corespunzător.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Parteneriatele de dezvoltare ale UE și provocările ce derivă din convențiile fiscale internaționale”

(aviz din proprie inițiativă)

(2018/C 081/05)

Raportor: **Alfred GAJDOSIK**

Coraportor: **Thomas WAGNSONNER**

Decizia Adunării Plenare	26.1.2017
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	182/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) pledează pentru o politică de dezvoltare văzută ca un proces desfășurat între țări egale în drepturi și bazat pe respect și pe decizii suverane. Finanțarea și punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) convenite în cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU) necesită eforturi coordonate la nivel mondial. În opinia CESE, Consiliul Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite ar putea juca un rol și mai important în calitate de forum adecvat pentru chestiunile fiscale. Astfel s-ar putea asigura atât orientarea Agendei 2030 către obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD), cât și participarea tuturor țărilor pe picior de egalitate.

1.2. Având în vedere acordurile internaționale de reformare a legislației fiscale internaționale, de exemplu, prin Planul de acțiune al OCDE privind erodarea bazei de impunere și transferul profiturilor (BEPS), efectele acestor eforturi internaționale de reformă în raport cu ODD ar trebui evaluate și luate mai mult în considerare în dezvoltarea în continuare a politicilor fiscale internaționale. CESE subliniază că, pentru realizarea ODD, este nevoie de resurse financiare. Cu toate acestea, multe țări se confruntă cu provocări majore în ceea ce privește generarea veniturilor publice prin încasări fiscale. Cauza rezidă, pe de o parte, în dificultățile de implementare a sistemelor de impozit pe salariu și pe cifra de afaceri din țările în curs de dezvoltare. Dificultățile în acest sens pot fi explicate inclusiv prin concurența fiscală globală din domeniul impozitului pe profit și prin modul în care sunt concepute convențiile de evitare a dublei impuneri. Restrașterile privind capacitatea și transmiterea inadecvată a informațiilor reprezintă factori suplimentari.

1.3. CESE își exprimă ferm satisfacția că Uniunea Europeană (UE) și statele sale membre au depus eforturi considerabile în contextul reformei internaționale, pentru a aborda vulnerabilitățile sistemului fiscal internațional. Aceste eforturi sunt bine-venite și trebuie să fie sprijinite și puse în aplicare în mod eficient, fiind nevoie să fie monitorizate în mod regulat. Aceste reforme sunt încurajate în principal de cele mai importante țări dezvoltate din cadrul OCDE. Ar trebui examinat dacă ONU, dată fiind componența sa universală (în special țări în curs de dezvoltare), nu este un for mai potrivit pentru elaborarea în continuare la nivel mondial a unei politici fiscale internaționale. În acest context, CESE constată o lipsă a resurselor și a personalului din cadrul acestor organisme fiscale ale ONU. Prin urmare, ar trebui să se ofere ONU mijloace suficiente.

1.4. Măsurile UE privind transparența fiscală la nivel internațional și Planul de acțiune privind BEPS vor avea, de asemenea, un impact asupra țărilor în curs de dezvoltare. CESE își exprimă satisfacția că Parlamentul European (PE) și Comisia Europeană și-au exprimat deja pozițiile cu privire la punctul de intersecție a politicii fiscale cu politica de dezvoltare. Comitetul salută lansarea de către Comisia Europeană a Platformei pentru bună guvernare fiscală. Setul de instrumente, prezentat într-un document de lucru al serviciilor Comisiei cu privire la efectele de propagare produse de convențiile de evitare a dublei impunerii reprezintă o bună bază de reflecție pentru statele membre în vederea revizuirii acestor convenții cu țările în curs de dezvoltare.

1.5. CESE constată că, într-un raport al Parlamentului European din 2015, au fost solicitate o serie de îmbunătățiri, care nu au fost încă puse în aplicare. În acest context, CESE amintește avizele sale anterioare, conținând, în special, constatări privind raportarea pentru fiecare țară în parte și combaterea spălării banilor, precum și recomandări referitoare la înscrierea drepturilor de proprietate în registrele publice. CESE constată că o listă a jurisdicțiilor fiscale necooperante este în curs de elaborare. Comitetul sugerează intensificarea eforturilor de punere în aplicare a solicitărilor PE și recomandă luarea în considerare a criticilor din partea ONG-urilor. Este oportun să se încurajeze introducerea la nivel mondial – prin acorduri fiscale internaționale – a unor astfel de măsuri, pentru a îmbunătăți informarea autorităților fiscale din țările în curs de dezvoltare. Obiectivul ar fi să se atingă aceleași standarde la nivel mondial, țările în curs de dezvoltare aflându-se pe poziții egale la elaborarea acestora.

1.6. CESE solicită asigurarea coerenței dintre politicile fiscale internaționale ale statelor membre și obiectivele politicilor de dezvoltare, în vederea evitării conflictelor dintre politicile fiscale ale fiecărei țări luate în parte și prioritățile comune de dezvoltare.

1.7. CESE consideră că evaluările impactului politicilor fiscale internaționale ale statelor membre reprezintă o modalitate de a testa impactul convențiilor de evitare a dublei impunerii și al stimulentei fiscale asupra țărilor aflate în curs de dezvoltare. Acest lucru ar trebui încurajat și ar trebui să devină o practică comună. În cazul unor potențiale conflicte cu politicile europene de dezvoltare, o astfel de analiză ar fi oportună și pentru Uniunea Europeană. Convențiile existente privind dubla impunere ar trebui revizuite, iar noile acorduri de negociat trebuie încheiate ținându-se seama de aspectele de mai sus.

1.8. Convenția-model a OCDE pentru evitarea dublei impunerii, care este cea mai utilizată în prezent, a fost elaborată în primul rând din perspectiva intereselor țărilor industrializate. Prin urmare, recomandarea CESE este ca, la negocierea convențiilor de evitare a dublei impunerii cu țările în curs de dezvoltare, statele membre ale UE să țină seama mai mult de nevoile țărilor în curs de dezvoltare. CESE constată că, pe baza convenției OCDE, a fost elaborată, de asemenea, o Convenție-model de evitare a dublei impunerii a ONU, pentru a reglementa fiscalitatea dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare și, în acest sens, pentru a ceda mai multe drepturi fiscale statelor-sursă.

1.9. CESE sprijină investițiile private care stimulează dezvoltarea, atunci când o astfel de dezvoltare este în concordanță cu ODD și când sunt respectate drepturile economice, de mediu și sociale de bază, convențiile fundamentale ale Organizației Internaționale a Muncii (OIM) și Agenda privind munca decentă. Securitatea juridică este un factor important în susținerea unui climat economic favorabil afacerilor și, ca atare, investițiilor străine directe. Dat fiind că chestiunile fiscale sunt legate de obiectivele de dezvoltare durabilă, întreprinderile ar trebui să plătească impozite acolo unde sunt generate profituri prin crearea de valoare adăugată (de exemplu, prin producție sau prin extracția de materii prime).

1.10. CESE notează că, în cadrul noului Consens european privind dezvoltarea, UE și statele sale membre s-au angajat să coopereze cu țările partenere pentru extinderea impozitării progresive, luarea unor măsuri de combatere a corupției, pentru politici redistributive și pentru combaterea fluxurilor financiare ilicite. Cu toate acestea, politica fiscală ar trebui să fie o parte tot mai importantă a politicii europene de dezvoltare. CESE salută angajamentul Comisiei Europene în favoarea forurilor regionale și a organizațiilor societății civile care sunt active în domeniul fiscal în țările în curs de dezvoltare. Organizațiile societății civile îndeplinesc o funcție de control și sprijin în țările în curs de dezvoltare, inclusiv în domeniul impozitării, și ar trebui, ca atare, să fie implicate mai strâns și sprijinite. Sprijinul față de măsurile corespunzătoare de consolidare a capacității fiscale, inclusiv învățarea reciprocă și cooperarea Sud-Sud, ar avea un impact de durată asupra proiectelor de dezvoltare.

1.11. Buna guvernare în ceea ce privește fiscalitatea ar putea face parte integrantă din responsabilitatea socială a întreprinderilor, în contextul obligațiilor de raportare ale corporațiilor.

1.12. CESE recomandă introducerea unor clauze de bună guvernare fiscală în toate acordurile relevante dintre UE și țările sau regiunile terțe, în scopul promovării unei dezvoltări durabile.

1.13. CESE recomandă să se verifice dacă este necesar ca acordurile de liber schimb noi sau revizuite între UE și țările în curs de dezvoltare să fie privite ca oportunitate de a analiza și tratatele fiscale bilaterale. O astfel de verificare ar trebui să includă o evaluare a impactului în ceea ce privește efectele politicilor fiscale internaționale ale statelor membre asupra obiectivelor politicii de dezvoltare.

2. Observații generale

2.1. O serie de studii⁽¹⁾ au ridicat întrebarea dacă politica fiscală internațională a statelor membre, în special multe din dispozițiile convențiilor bilaterale privind dubla impunere, nu intră în contradicție cu obiectivele politicii de dezvoltare a UE. În plus, țările în curs de dezvoltare sunt exportatoare nete de capital în țările dezvoltate, lucru care se datorează, într-o măsură considerabilă, fluxurilor de capital care evită plata impozitelor. Acest lucru afectează în cea mai mare măsură tocmai țările în curs de dezvoltare cu cele mai mici venituri, care abia dispun de surse interne de finanțare.

2.2. Uniunea Europeană și statele sale membre sunt, împreună, cei mai importanți donatori de asistență oficială pentru dezvoltare și actori însemnați ai acordurilor fiscale internaționale. Ei s-au angajat să atingă obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU, deși doar câteva state membre au atins obiectivul de ajutor extern de 0,7 % din PIB. Nu este clar impactul Brexitului asupra finanțării în continuare a cooperării europene pentru dezvoltare. Au fost planificate mai multe măsuri pentru a promova investițiile private în legătură cu obiectivele politicii de dezvoltare. Resursele asistenței oficiale pentru dezvoltare (AOD) depind de politicile donatorilor.

2.3. Pentru țările în curs de dezvoltare, ODD cuprind – printre altele – mobilizarea resurselor interne, sprijinul internațional pentru consolidarea capacității de colectare a impozitelor, reducerea fluxurilor financiare ilicite și participarea în cadrul instituțiilor globale de guvernare. Prin urmare, o bază stabilă de venituri publice, eforturile de combatere a ieșirilor ilegale de resurse și o poziție egală pentru toate țările în conceperea normelor fiscale globale reprezintă piloni importanți ai dezvoltării durabile. Copiii, femeile și alte grupuri vulnerabile din societățile țărilor în curs de dezvoltare beneficiază în cea mai mare măsură de dezvoltare⁽²⁾.

2.4. Fondurile obținute din cooperarea publică pentru dezvoltare sunt insuficiente pentru finanțarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD). Sunt necesare surse interne pentru realizarea acestor obiective, după modelul obiectivelor de dezvoltare ale mileniului (ODM)⁽³⁾. Pentru mobilizarea acestor surse, este nevoie de îmbunătățirea colectării impozitelor și de creșterea veniturilor fiscale, printr-o creștere economică durabilă și prin lărgirea bazei de impozitare.

3. Provocări pentru țările în curs de dezvoltare

3.1. Impozitarea este o sursă mai stabilă de finanțare decât alte tipuri de venituri, dar pentru multe țări în curs de dezvoltare este mai dificil să genereze suficiente venituri fiscale decât în cazul țărilor dezvoltate.

3.2. În ultimele decenii, s-a urmărit intens liberalizarea comerțului global prin reducerea tarifelor la import și export, în vederea stimulării dezvoltării economice, a investițiilor și a prosperității populației în general. Aceste efecte, în principiu pozitive, permit și extinderea bazei de impozitare, în măsura în care administrațiile fiscale sunt capabile să le utilizeze. Astfel însă s-au redus și veniturile țărilor în curs de dezvoltare provenite din surse importante și ușor accesibile. Însă creșterea economică și investițiile trebuie să se reflecte și în structura de venituri a țărilor în curs de dezvoltare.

⁽¹⁾ Eurodad, *The State of Finance for Developing countries*, 2014; Braun și Fuentes, *Double Taxation Treaties between Austria and developing countries*, Viena, 2014; Farny et al. *Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens*, Viena, 2015.

⁽²⁾ Rezoluția Parlamentului European pe tema „Impactul evaziunii fiscale și al fraudei fiscale asupra guvernării, protecției sociale și dezvoltării în țările în curs de dezvoltare”, P8_TA(2015)0265, punctul 14.

⁽³⁾ Development Finance International & Oxfam, „*Financing the sustainable development goals*”, 2015.

3.3. Pentru a compensa pierderile de venit, țările în curs de dezvoltare introduc adeseori taxe pe vânzări, care se pot dovedi regresive. Un sistem de impozitare alcătuit din diverse tipuri de impozite reduce dependența de anumite tipuri, specifice, de impozite, garantând venituri naționale stabile.

3.4. Impozitarea terenurilor și a proprietăților este greu de pus în aplicare în țările în curs de dezvoltare. În aceste țări, impozitele pe venituri și salarii generează, din cauza veniturilor reduse, doar niveluri relativ scăzute de venituri fiscale. Impozitul pe venit este colectat în principal de la angajații sectorului public și de la persoanele care lucrează pentru întreprinderi internaționale. În plus, de multe ori, economia informală este amplă.

3.5. Raportul Mbeki descrie veniturile provenite din evaziunea fiscală drept „fluxuri financiare ilicite”⁽⁴⁾. Aceste venituri par să depășească fluxul de fonduri destinate cooperării pentru dezvoltare⁽⁵⁾. O cooperare internațională mai intensă între autorități, sporirea transparenței și consolidarea măsurilor legislative și de reglementare sunt importante pentru a împiedica aceste fluxuri ilicite. Consolidarea drepturilor de proprietate în țările în curs de dezvoltare este, de asemenea, un stimulent important pentru ieșirile de capital.

3.6. Impozitul pe profit joacă un rol mai important în structura veniturilor fiscale ale țărilor în curs de dezvoltare decât în veniturile țărilor industrializate. Prin urmare, primele sunt mai afectate de strategiile de evaziune fiscală. În același timp, ratele nominale și efective de impozit pe profit au scăzut începând cu anii 1980, în vederea atragerii de investiții. Impozitul pe profit este pentru întreprinderi un indicator principal al climatului investițional. Acest lucru a dus la concurență fiscală la nivel internațional, care este mai problematică pentru țările în curs de dezvoltare decât pentru țările dezvoltate, din cauza structurii de venituri fiscale. Efectele de propagare ale concurenței fiscale reprezintă o problemă care a fost deja abordată de Fondul Monetar Internațional (FMI)⁽⁶⁾. În plus, multe țări în curs de dezvoltare au de a face doar cu puține companii mari care investesc pe măsură și reprezintă un procent semnificativ din totalul impozitului pe profit.

3.7. Pentru autoritățile fiscale, este dificilă calcularea prețurilor de transfer pe baza principiului concurenței depline în ceea ce privește tranzacțiile transfrontaliere dintre întreprinderi în cadrul aceluiași grup. Capacitățile țărilor în curs de dezvoltare, în acest sens, sunt limitate, iar manipularea prețului de transfer determinat de taxe rămâne o problemă importantă.

3.8. Convențiile de evitare a dublei impuneri precizează drepturile de impozitare dintre țările semnatare, reglementează schimbul de informații între autoritățile fiscale și, ca atare, oferă certitudine juridică. Astfel, ele pot fi considerate de întreprinderi ca stimulent pentru investiții străine directe și, în cele din urmă, de promovare a creșterii economice. Convențiile de evitare a dublei impuneri pot avea însă efecte asupra drepturilor fiscale din statele-sursă. Ratele impozitelor reținute la sursă pentru licențe, dobânzi și dividende sunt, în cele mai multe cazuri, mai reduse decât cotele locale de impozitare. Unele dispoziții, cum ar fi o definiție restrictivă a sediului permanent, pot limita drepturile fiscale. Țările în curs de dezvoltare sunt, desigur, interesate de continuarea investițiilor, dar își pot pierde din drepturile fiscale. Prin urmare, este posibil ca acordurile privind schimbul de informații în domeniul fiscal să fie o opțiune mai bună dacă o țară urmărește cu precădere obținerea unor informații în domeniul fiscal din alte jurisdicții.

3.9. Ca punct de plecare pentru negocieri este utilizată, cel mai adesea, Convenția-model a OCDE pentru evitarea dublei impuneri, ce vizează mai mult interesele țărilor industrializate⁽⁷⁾. O Convenție-model a ONU a fost concepută ca alternativă pentru țările în curs de dezvoltare, ea reflectând mai bine interesele lor⁽⁸⁾. În general, există tendința de a acorda statelor-sursă mai multe drepturi fiscale decât țării de origine a întreprinderii producătoare.

⁽⁴⁾ UA/ECA, „*Illicit Financial Flows – Report of the High Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa*”, p. 23 și urm.

⁽⁵⁾ Serviciul de Cercetare al Parlamentului European (EPRS): „Includerea serviciilor financiare în acordurile de liber schimb și de asociere ale UE: efecte asupra spălării banilor, evaziunii fiscale și evitării obligațiilor fiscale”, PE 579.326, p. 15.

⁽⁶⁾ FMI, „*Spillovers in international corporate taxation*”, 2014.

⁽⁷⁾ Owens și Lang, „*The Role of Tax Treaties in Facilitating Development and Protecting the Tax Base*”, în Bloomberg Daily Tax Report, 1 mai 2013.

⁽⁸⁾ Lennard (2009), „*The UN Model Tax Convention as Compared with the OECD Model Tax Convention – Current Points of Difference and Recent Developments*”, Asia-Pacific Tax Bulletin, vol. 49, nr. 08; V. Daurer și R. Krever (2012): „*Choosing between the UN and OECD Tax Policy Models: an African Case Study*”, EUI Working paper RSCAS 2012/60.

3.10. Este posibil ca țărilor în curs de dezvoltare să li se reducă veniturile fiscale atunci când întreprinderile înființează vehicule investiționale în țări diferite pentru a utiliza în mod combinat diferite convenții de evitare a dublei impunerii în vederea reducerii sarcinii fiscale. De asemenea, poate fi dificil pentru țara-sursă să impoziteze serviciile și transferul indirect de active pe baza dispozițiilor din convențiile de evitare a dublei impunerii. Trebuie să se țină seama de dorința de a fructifica oportunitățile favorabile pentru transferul de tehnologie, în vederea dezvoltării creșterii durabile în țările în curs de dezvoltare.

3.11. Există studii privind pierderile de venituri ale țărilor în curs de dezvoltare. ONG-ul neerlandez SOMO (Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen) a estimat la 554 de milioane EUR pierderile anuale de venituri provenite din impozitarea la sursă a dobânzilor și dividendelor, pe baza convențiilor de evitare a dublei impunerii dintre Țările de Jos și 28 de țări în curs de dezvoltare⁽⁹⁾. În conformitate cu un studiu efectuat în Austria, convenția de evitare a dublei impunerii ar trebui să fie supusă unei analize a impactului, dat fiind că, chiar și în condițiile unei eventuale creșteri a investițiilor, ar putea duce la pierderi de venituri⁽¹⁰⁾. Conform estimărilor Unctad din Raportul privind investițiile mondiale pe 2015, concernele multinaționale au vărsat circa 730 de miliarde USD în bugetele țărilor în curs de dezvoltare. Totuși, raportul estimează pierderile anuale de venituri ale țărilor în curs de dezvoltare, din cauza administrării investițiilor străine de către centrele de investiții offshore, la 100 de miliarde USD⁽¹¹⁾. Aceste pierderi de venituri sunt în contradicție cu ODD-urile prezentate mai sus.

4. Acțiunile la nivel național, regional și internațional – Contribuția Uniunii Europene și a statelor sale membre

4.1. Se depun eforturi mai mari pentru sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare în domeniul fiscal, de exemplu, prin intermediul „Inițiativei fiscale de la Addis Abeba”. Politica fiscală internațională este de competența statelor membre. Convențiile de evitare a dublei impunerii sunt încheiate bilateral, iar inițiativele legislative ale UE sunt, în esență, limitate la instrumente de completare a pieței interne. Există o cooperare între Uniunea Europeană și statele sale membre în ceea ce privește coerența politicilor în favoarea dezvoltării (Policy Coherence for Development – PCD)⁽¹²⁾. Și Comisia Europeană recunoaște și abordează problematica impactului sistemului fiscal internațional asupra dezvoltării⁽¹³⁾. Pentru a asigura coerența politicilor pentru dezvoltare, este necesar să se exploreze efectele politicilor fiscale ale UE, care sunt incompatibile cu obiectivele de politică pentru dezvoltare, asupra țărilor în curs de dezvoltare și, dacă este cazul, să se adopte măsuri.

4.2. La nivelul ONU se depun eforturi în privința aspectelor fiscale în cadrul procesului de finanțare a dezvoltării, al Ecosoc și al Comitetului de experți pentru cooperare internațională în domeniul fiscal al ONU, precum și cu ajutorul agențiilor specializate precum Unctad. La cererea G20, au fost convenite reforme ample în cadrul OCDE în vederea combaterii erodării bazei de impunere și transferului profiturilor. Principalele obiective urmărite au inclus eliminarea fenomenului de „treaty shopping” (alegerea celui mai avantajos tratat), a practicilor fiscale dăunătoare ale guvernelor (cum ar fi „regimurile fiscale favorabile pentru brevete” și „deciziile” netransparente), a creării unor dispozitive hibride menite să optimizeze datoriile din punct de vedere fiscal, precum și a modurilor ineficace de stabilire și de raportare a prețurilor de transfer. Având în vedere importanța, pentru țările în curs de dezvoltare, a impozitului pe venitul întreprinderilor, este de așteptat ca și Planul de acțiune privind erodarea bazei de impunere și transferul profiturilor să aibă efecte pozitive pentru aceste țări.

4.3. Numeroase țări care nu fac parte din OCDE, inclusiv țări africane, au aderat la cadrul general al Planului de acțiune privind BEPS al OCDE. În iunie 2017, 103 țări au subscris la o nouă Convenție multilaterală privind BEPS, care să unifice interpretarea tratatelor fiscale bilaterale, în conformitate cu Planul de acțiune privind BEPS. Platforma de colaborare în domeniul fiscal a fost lansată de ONU, OCDE, FMI și Banca Mondială cu scopul de a intensifica cooperarea internațională în domeniul fiscal. Inițiativa poate contribui la crearea unei mai bune coerențe între eforturile depuse de OCDE și forumurile ONU. Ar trebui verificat dacă acestea au avut efectul dorit.

⁽⁹⁾ Mc Gauran, „Should the Netherlands Sign Tax Treaties with Developing Countries”, 2013.

⁽¹⁰⁾ Cf. nota de subsol 1 (Braun și Fuentes).

⁽¹¹⁾ Unctad, „World Investment Report 2015”, p. 200.

⁽¹²⁾ COM(2016) 740 final; cf. și Avizul CESE pe tema „Un nou consens european privind dezvoltarea”, JO C 246, 28.7.2017, p. 71.

⁽¹³⁾ C(2016) 271 final, C(2016) 24 final; Comisia Europeană, „Collect More – Spend Better”, 2015.

4.4. CESE recunoaște eforturile depuse de OCDE pentru dezvoltarea unui sistem fiscal internațional îmbunătățit. Cu toate acestea, organizațiile societății civile⁽¹⁴⁾ critică nereprezentarea cu drept de vot în cadrul OCDE a țărilor în curs de dezvoltare. Ele au fost invitate să participe doar la pregătirea Planului de acțiune privind BEPS. Și Parlamentul European s-a exprimat în termeni similari, solicitând consolidarea organismelor ONU relevante, pentru a face posibilă elaborarea și reformarea unei politici fiscale internaționale echitabile⁽¹⁵⁾. Într-un document de lucru al FMI, experții își exprimă, de asemenea, îngrijorarea cu privire la impactul Planului de acțiune privind BEPS asupra țărilor în curs de dezvoltare⁽¹⁶⁾.

4.5. Pentru a evalua și, dacă este cazul, pentru a adapta impactul reformei, organismele relevante ale ONU, în special Comitetul pentru chestiuni fiscale al ONU, trebuie consolidate și dotate cu mai multe resurse. În orice caz, Comisia Europeană ar trebui să monitorizeze punerea eficientă în aplicare a Convenției multilaterale privind BEPS, încheiată în iunie 2017, și să-și continue angajamentul în direcția intensificării cooperării internaționale privind aspectele fiscale, dintre ONU, OCDE și instituțiile financiare internaționale.

4.6. Măsurile actuale ale UE au efecte asupra țărilor în curs de dezvoltare

4.6.1. Pachetul de măsuri pentru combaterea evaziunii fiscale a abordat probleme legate de politicile fiscale internaționale, depășind granițele UE⁽¹⁷⁾. Informațiile furnizate în cadrul exercițiului de raportare pentru fiecare țară în parte⁽¹⁸⁾, în conformitate cu orientările UE, G20 și OCDE, reprezintă un instrument important pentru autoritățile fiscale. Publicarea la nivel global a datelor pentru fiecare țară permite unui public mai larg, inclusiv lucrătorilor și investitorilor responsabili, să evalueze mai bine în ce măsură întreprinderile își plătesc impozitele acolo unde își realizează profitul. CESE constată că, într-un raport al Parlamentului European din 2015, au fost solicitate o serie de îmbunătățiri, care nu au fost încă puse în aplicare. În acest context, CESE amintește avizele sale anterioare, conținând în special, constatări privind raportarea pentru fiecare țară în parte și combaterea spălării banilor, precum și recomandări referitoare la înscrierea drepturilor de proprietate în registrele publice. CESE constată că este în curs de elaborare o listă a jurisdicțiilor fiscale necooperante. Comitetul face apel la intensificarea eforturilor de punere în aplicare a solicitărilor PE și recomandă luarea în considerare a criticilor din partea ONG-urilor. Este oportun să se încurajeze introducerea la nivel mondial – prin acorduri fiscale internaționale – a unor astfel de măsuri, pentru a îmbunătăți informarea autorităților fiscale din țările în curs de dezvoltare. Obiectivul ar fi să se atingă aceleași standarde la nivel mondial, țările în curs de dezvoltare aflându-se pe poziții egale la elaborarea acestora.

4.6.2. Schimbul automat de informații fiscale a fost asigurat în Uniunea Europeană prin modificările aduse Directivei privind asistența reciprocă⁽¹⁹⁾. Cu toate acestea, țările în curs de dezvoltare sunt încă obligate să încheie acorduri bilaterale de asistență reciprocă cu țările europene. Acest aspect presupune schimbul reciproc de date și securitatea datelor, ceea ce adeseori reprezintă o problemă de capacitate pentru țările în curs de dezvoltare.

4.6.3. Comunicarea Comisiei Europene privind o strategie externă pentru impozitarea eficace abordează problemele prezentate în acest aviz⁽²⁰⁾. În prezent este în curs de elaborare o listă comună a UE cu jurisdicțiile fiscale care nu doresc să coopereze⁽²¹⁾. CESE a salutat elaborarea acestei liste. Pe de altă parte, organizațiile neguvernamentale se arată mai degrabă sceptice cu privire la o astfel de listă⁽²²⁾. De asemenea, PE a cerut adoptarea unei definiții valabile la nivel mondial a paradisurilor fiscale, care să cuprindă și statele membre ale UE și teritoriile lor de peste mări⁽²³⁾.

⁽¹⁴⁾ Comunicatul de presă al organizației Christian Aid din 19.7.2013, „OECD Action Plan on tax dodging is step forward but fails developing countries”; comunicatul de presă Oxfam din 13.11.2014, „Oxfam reaction to OECD’s roadmap to include developing countries in international tax reform”.

⁽¹⁵⁾ Cf. Avizul CESE pe tema „Un nou consens european privind dezvoltarea”, JO C 246, 28.7.2017, p. 71, punctul 13.

⁽¹⁶⁾ E. Crivelli, R. De Mooij, M. Keen, „Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries”, document de lucru al FMI WP/15/118.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 25 final – 2016/010 (CNS), COM(2016) 26 final – 2016/011 (CNS), cf. Avizul CESE privind pachetul de măsuri împotriva practicilor de evitare a obligațiilor fiscale, JO C 264, 20.7.2016, p. 93.

⁽¹⁸⁾ Cf. Avizul CESE privind transparența fiscală, JO C 487, 28.12.2016, p. 62.

⁽¹⁹⁾ Cf. Avizul CESE pe tema „Plan de acțiune privind edificarea unei Uniuni a piețelor de capital”, JO C 133, 14.4.2016, p. 17.

⁽²⁰⁾ Cf. Avizul CESE privind pachetul de măsuri împotriva practicilor de evitare a obligațiilor fiscale, JO C 264, 20.7.2016, p. 93.

⁽²¹⁾ Disponibilă la adresa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en (ultima accesare la 29.8.2017).

⁽²²⁾ De exemplu, Tax Justice Network, *Verdict on Finance Ministers’ blacklist: ‘whitewashing tax havens’*, 23.2.2017.

⁽²³⁾ Cf. nota de subsol 2, punctul 10.

4.6.4. Recomandarea privind tratatele fiscale ⁽²⁴⁾ abordează aspecte importante legate de convențiile de evitare a dublei impuneri și îndeamnă statele membre să își consolideze tratatele fiscale pentru a combate abuzul de tratate și fenomenul de „treaty shopping”. Pe de altă parte, aceasta nu solicită nicio evaluare a impactului în ceea ce privește convențiile de evitare a dublei impuneri, în special în ceea ce privește implicațiile acestora pentru coerența politicii de dezvoltare sau efectele de propagare. Platforma pentru bună guvernare fiscală, care este bine-venită, dat fiind că abordează împreună cu organizațiile societății civile probleme legate de fiscalitatea internațională, a prezentat un document de lucru privind aceste efecte ⁽²⁵⁾. Statele membre ar trebui să țină seama de acest aspect.

4.6.5. Strategiile de evaziune fiscală sunt deseori legate de drepturi de proprietate netransparente. În urma modificării celei de A patra directive privind combaterea spălării banilor ⁽²⁶⁾, nu au fost însă create registre publice ale drepturilor de proprietate pentru fonduri fiduciare sau alte întreprinderi de investiții. Aceste registre ar ajuta țările în curs de dezvoltare să investigheze cazurile în care se suspectează spălarea banilor și fraudă fiscală.

4.6.6. Propunerile privind o bază fiscală (consolidată) comună a societăților fac obiectul unui alt aviz al CESE ⁽²⁷⁾. În ceea ce privește participarea la convențiile fiscale internaționale și relevanța pentru administrațiile fiscale ale țărilor în curs de dezvoltare, un astfel de acord – și informațiile ce decurg de aici – ar putea servi ca exemplu și ar avea impact asupra convențiilor de evitare a dublei impuneri cu țări terțe. Ca atare, informațiile din interiorul Europei ar putea furniza indicii pentru calcule comparative cu țările în curs de dezvoltare. Obiectivul ar fi să se atingă aceleași standarde la nivel mondial, țările în curs de dezvoltare aflându-se pe picior de egalitate la elaborarea acestora.

4.6.7. CESE recomandă introducerea unor clauze de bună guvernare fiscală în toate acordurile relevante dintre UE și țările sau regiunile terțe, în scopul promovării unei dezvoltări durabile.

4.6.8. CESE recomandă să se verifice dacă este necesar ca acordurile de liber schimb noi sau revizuite dintre UE și țările în curs de dezvoltare să fie privite ca oportunitate de a analiza și convențiile fiscale bilaterale. O astfel de verificare ar trebui să includă o evaluare a impactului în ceea ce privește efectele politicilor fiscale internaționale ale statelor membre asupra obiectivelor politicii de dezvoltare. Acest aspect ar putea contribui, de asemenea, la punerea în aplicare a exigențelor din raportul Parlamentului European.

5. Acțiuni ulterioare recomandate de CESE

5.1. În conformitate cu pachetul de măsuri împotriva evitării obligațiilor fiscale și din motive de coerență a politicilor statelor membre și ale UE în favoarea dezvoltării, politicile fiscale internaționale și convențiile de evitare a dublei impuneri ale statelor membre trebuie să fie supuse unor evaluări periodice ale impactului ⁽²⁸⁾. Pentru a îmbunătăți coordonarea politicii de dezvoltare a Uniunii Europene și a politicilor fiscale ale statelor membre, Comisia Europeană ar trebui să se asigure că statele membre care negociază o convenție de evitare a dublei impuneri cu o țară în curs de dezvoltare țin seama de politicile de dezvoltare corelate ale UE. În acest sens, Comitetul salută recomandarea Comisiei Europene privind punerea în aplicare a măsurilor de combatere a abuzurilor din tratatele fiscale ⁽²⁹⁾. Având în vedere obiectivele de dezvoltare, ar trebui să se acorde o mai mare atenție nevoilor țărilor în curs de dezvoltare. Pe lângă aceasta, ar trebui extinse angajamentele UE în cadrul ONU (mai precis, la nivelul Comitetului pentru chestiuni fiscale) și consolidată dezvoltarea capacităților în cadrul unui for global, la care să participe pe picior de egalitate toate statele membre.

5.2. Trebuie acordate perioade de tranziție pentru ca țările în curs de dezvoltare să poată fi incluse în măsurile care permit schimbul automat de informații, pe parcursul creării de capacități.

5.3. Buna guvernare în ceea ce privește fiscalitatea ar putea reprezenta un element component integrant al RSI, în contextul obligațiilor de raportare ale întreprinderilor.

⁽²⁴⁾ Cf. Avizul CESE privind pachetul de măsuri împotriva practicilor de evitare a obligațiilor fiscale, JO C 264, 20.7.2016, p. 93.

⁽²⁵⁾ Document de dezbatere al Comisiei Europene privind „Platforma pentru bună guvernare fiscală”: *Toolbox spill-over effects of EU tax policies on developing countries*, iunie 2017, Platform/26/2017/EN.

⁽²⁶⁾ COM(2016) 450 final – 2016/0208 (COD), cf. Avizul CESE pe tema Directivei privind combaterea spălării banilor, JO C 34, 2.2.2017, p. 121.

⁽²⁷⁾ JO C 434, 15.12.2017, p. 58.

⁽²⁸⁾ Cf. nota de subsol 2, punctul 15.

⁽²⁹⁾ Cf. Avizul CESE privind pachetul de măsuri împotriva practicilor de evitare a obligațiilor fiscale, JO C 264, 20.7.2016, p. 93.

5.4. Întrucât se dorește ca investitorii privați să fie implicați mai îndeaproape în politica de dezvoltare europeană, chestiunile privind concesiile fiscale pentru implicarea în vederea dezvoltării devin mai relevante⁽³⁰⁾. Dat fiind că chestiunile fiscale sunt legate de obiectivele de dezvoltare durabilă, întreprinderile ar trebui să plătească impozite acolo unde este generat profitul prin producerea de valoare adăugată⁽³¹⁾. Acest lucru ar trebui asigurat prin sprijinirea eforturilor sectorului privat.

5.5. În plus, trebuie avut grijă, de asemenea, ca – prin acordarea de avantaje fiscale – să nu fie subminată implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

5.6. CESE face referire la observațiile sale privind un registru public de proprietate efectivă asupra conturilor bancare, întreprinderilor, trusturilor și tranzacțiilor⁽³²⁾ și consideră că este importantă introducerea acestor măsuri la nivel mondial prin intermediul tratatelor internaționale în domeniul fiscal. În plus, ar trebui să se țină seama de măsurile menționate (în primul rând consolidarea capacităților), pentru a sprijini combaterea fluxurilor financiare ilicite provenite din țările în curs de dezvoltare. Deoarece există temeri că multe întreprinderi europene care își desfășoară activitatea în țările în curs de dezvoltare nu sunt acoperite de raportarea pentru fiecare țară în parte, Comitetul face trimitere la observațiile sale cu privire la această chestiune⁽³³⁾. CESE recomandă să se evalueze și alte norme relevante, în special cele care definesc domeniul de aplicare prin stabilirea unor praguri ale cifrei de afaceri anuale, prin prisma impactului lor asupra țărilor în curs de dezvoltare.

5.7. În cadrul noului Consens european privind dezvoltarea, UE și statele sale membre s-au angajat să coopereze cu țările partenere pentru extinderea impozitării progresive, luarea unor măsuri de combatere a corupției, pentru politici redistributive și pentru combaterea fluxurilor financiare ilicite⁽³⁴⁾. Chiar dacă – în țările în curs de dezvoltare – sunt generate resurse tehnice și umane pentru a participa plenar la convențiile internaționale, ar trebui să existe posibilitatea de a proceda la schimburi reciproce de informații care să permită realizarea prin consens a acestor obiective definite. Ar trebui ca angajamentul – asumat de Comisia⁽³⁵⁾ Europeană – de a promova forumurile regionale⁽³⁶⁾ în cadrul Comitetului ONU pentru chestiuni fiscale să fie recunoscut și intensificat. Trebuie să se vegheze la asigurarea, în aceste foruri, a unei participări intense a părților interesate și a unor proceduri de consultare solide. Organizațiile societății civile din țările în curs de dezvoltare îndeplinesc o funcție de control și sprijin, inclusiv în domeniul impozitării, și ar trebui, ca atare, să fie ajutate.

5.8. Ar trebui luat în considerare mai atent regimul fiscal al țărilor în contextul cooperării pentru dezvoltare. Prin consolidarea capacităților, țările beneficiare ar putea să se ajute prin forțe proprii, să promoveze eficacitatea sistemelor fiscale și să consolideze legitimitatea statului. Experiințe încununute de mare succes au fost înregistrate mai ales în schimbul direct dintre administrațiile fiscale care au preocupări similare (învățare reciprocă) și în cooperarea dintre țări cu condiții similare de dezvoltare (de exemplu, cooperarea Sud-Sud). Apare astfel posibilitatea unor consultări reciproce, prilejuite de preocupări similare și care permit schimbul de bune practici, adaptate pe măsura capacităților.

5.9. CESE subliniază importanța unei coerențe a politicilor de dezvoltare în domeniul fiscal, deoarece măsurile adoptate în cadrul UE au efecte internaționale asupra țărilor în curs de dezvoltare. Prin urmare, aceste efecte trebuie luate în considerare, iar țările în curs de dezvoltare respective trebuie implicate.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽³⁰⁾ Cf. Avizul CESE pe tema „Instituirea Garanției FEDD și a Fondului de garantare FEDD”, JO C 173, 31.5.2017, p. 62.

⁽³¹⁾ Cf. nota de subsol 2, considerentul A și punctul 6.

⁽³²⁾ Cf. mai ales punctul 1.5 din Avizul CESE pe tema Directivei privind combaterea spălării banilor, JO C 34, 2.2.2017, p. 121.

⁽³³⁾ Cf. mai ales punctul 1.11 din Avizul CESE privind transparența fiscală, JO C 487, 28.12.2016, p. 62.

⁽³⁴⁾ Cf. COM(2016) 740 final; cf. și Avizul CESE pe tema „Un nou consens european privind dezvoltarea”, JO C 246, 28.7.2017, p. 71.

⁽³⁵⁾ Cf. documentul Comisiei Europene „Collect More – Spend Better”, 2015.

⁽³⁶⁾ Exemple în acest sens sunt Forumul african de administrare fiscală (ATAF), Centrul interamerican al administrațiilor fiscale (CIAT) și Forumul mondial privind transparența și schimburile de informații în scopuri fiscale (Credaf).

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Drepturile economice, sociale și culturale în regiunea euromediterraneană”

(aviz din proprie inițiativă)

(2018/C 081/06)

Raportor: **Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Decizia Adunării Plenare	30.3.2017
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	123/0/1
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Importanța organizațiilor economice și sociale și ale societății civile în general a fost evidențiată deja în Declarația de la Barcelona din 1995 ⁽¹⁾, ca factor necesar pentru promovarea edificării progresive în regiunea mediteraneană a unui spațiu de pace și stabilitate, de prosperitate comună și de dialog între culturi și civilizații, între diversele țări, societăți și culturi mediteraneene. În prezent, organizațiile societății civile din regiunea Mediteranei sunt spații de incluziune, de participare și dialog cu autoritățile publice, inclusiv cu cele locale, cu obiectivul de a promova drepturile economice, sociale și culturale în regiunea mediteraneană. CESE consideră că este necesar **să se consolideze rolul consiliilor economice și sociale (CES)** acolo unde acestea există, și **să se promoveze crearea lor** în țările în care au dispărut sau nu s-au dezvoltat, prin intensificarea sinergiilor între diferiții actori implicați. Pentru promovarea drepturilor menționate, consiliile economice și sociale și organizațiile economice și sociale trebuie să creeze parteneriate prin care respectivele drepturi să devină mai concrete și mai benefice.

1.2. Femeile sunt victime ale **stereotipurilor de gen** care multiplică obstacolele politice, economice și educaționale, cu consecințe grave asupra dezvoltării societății. CESE solicită reducerea decalajelor enorme care există între dispozițiile legislative și realitate. Pentru aceasta, consideră că este urgent să se pună la dispoziție mijloace de formare și sensibilizare a grupurilor responsabile cu asigurarea punerii în aplicare efective a legislației în domeniu. În vederea consolidării drepturilor, CESE recomandă asocierea administrațiilor locale cu organizațiile, cu actorii economici și sociali, cu societatea civilă și cu rețelele ei în materie de egalitate de gen care își desfășoară activitatea în diverse sectoare ale societăților respective. De asemenea, acest lucru ar trebui susținut prin contribuții din partea universităților și a instituțiilor de învățământ de specialitate.

1.3. Amenințarea extremismului violent ar trebui combătută abordând cauzele multiple ale acestuia, nu doar prin asigurarea securității. În această activitate, organizațiile economice și sociale trebuie să joace un rol de lider, în colaborare cu instituțiile și rețelele dedicate dialogului intercultural și interreligios, pentru a obține un impact mai mare și pentru a include în activitățile lor **patrimoniul cultural, manifestările artistice și industriile creative**. CESE îndeamnă Comisia Europeană și statele membre ale Uniunii pentru Mediterana să promoveze aceste activități de dialog intercultural și în rândul actorilor sociali, prin sprijinirea organismelor specializate care își desfășoară activitatea în zona Mediteranei de mulți ani, precum Fundația Anna Lindh ⁽²⁾. În ceea ce privește patrimoniul, CESE încurajează o colaborare mai strânsă în materie de protejare a patrimoniului cultural, amenințat în prezent de conflicte armate și de organizații violente.

⁽¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/barcelona-declaration-adopted-at-the-euro-mediterranean-conference-2728-november-1995/>.

⁽²⁾ <http://www.annalindhfoundation.org/>.

1.4. **Drepturile economice, profesionale și sociale** sunt esențiale pentru dezvoltarea economică și a unei societăți democratice. Printre acestea, libertatea antreprenorială, libertatea de asociere și a activității sindicale, negocierea colectivă și protecția socială în domenii precum sănătatea, educația sau persoanele în vârstă sunt elemente centrale. În acest sens, s-a semnalat deja la momentul creării OIM și în Declarația de la Philadelphia că organizarea economică trebuie să se bazeze pe justiția socială, aceasta din urmă trebuind să reprezinte obiectivul central al tuturor politicilor naționale și internaționale. În Declarația de la Philadelphia s-a subliniat faptul că „economia și finanțele sunt instrumente în slujba oamenilor”.

1.5. **Mijloacele de comunicare** joacă un rol esențial în modelarea viziunilor și a percepțiilor reciproce și reprezintă un vector esențial pentru îmbunătățirea dialogului intercultural și pentru promovarea respectului, a toleranței și a cunoașterii reciproce. Prin urmare, CESE salută punerea în aplicare a unor proiecte care asigură respectarea diversității și promovează o informare imparțială, fără stereotipuri și percepții distorsionate. De asemenea, încurajează intensificarea activității unor astfel de instrumente de observare, formare și sensibilizare împotriva rasismului și a islamofobiei în mijloacele de comunicare și îndeamnă la promovarea unor mecanisme de cooperare și a unor platforme comune de dezvoltare profesională, atât deontologice, cât și de apărare a libertății de exprimare.

1.6. Educația este principalul mijloc de mobilitate socioeconomică și, prin urmare, de posibilă îmbunătățire a calității vieții. În schimb, inegalitatea de șanse în educație pune în pericol stabilitatea și securitatea în regiune. Prin urmare, CESE încurajează depunerea de eforturi comune în vederea îmbunătățirii calității învățământului primar și secundar, a învățământului superior și a formării profesionale prin intermediul schimbului de experiență în domeniul elaborării programelor școlare și al inovației metodologice. Pe de altă parte, CESE consideră că este esențial să se elimine decalajul de cunoștințe între cele două țărmuri ale Mediteranei și, în acest scop, propune promovarea unor rețele comune de cunoștințe și de cercetare care să favorizeze transmiterea și circulația cunoștințelor, încurajarea mobilității profesorilor, a studenților, a cadrelor universitare, a cercetătorilor, precum și sprijinirea traducerii lucrărilor lor, în special din și în limba arabă.

1.7. **Educația nonformală** aduce o completare necesară, prin valoarea sa de formator al unor societăți mai favorabile incluziunii și mai pluraliste. CESE consideră că ar trebui să se consolideze sinergiile dintre educația formală și educația nonformală și să se încurajeze acest tip de educație ca instrument de promovare a unei culturi a păcii și a învățării pe tot parcursul vieții. Prin urmare, CESE solicită alocarea unui buget mai substanțial pentru **educația nonformală** și promovarea transferului de experiențe și de cunoștințe între Europa și sudul Mediteranei.

1.8. În vederea consolidării unei economii competitive și favorabile incluziunii, este necesară sprijinirea **integrării digitale și tehnologice** a persoanelor. În acest sens, CESE subliniază necesitatea de a promova proiecte la nivel regional și local care să îi ajute pe cetățeni să se familiarizeze cu domenii precum utilizarea noilor tehnologii, antreprenoriatul și digitizarea, precum și de a încuraja **inițiativele de participare cetățenească, de promovare a formării în domeniul digital** și de creare de locuri de muncă decente, cum ar fi inițiativele urbane de inovare socială și digitală (Labs).

2. Context

2.1. În 2011, speranța în schimbare manifestată de tinerii arabi a zguduit sisteme politice care, în mod neașteptat, erau radical contestate. Tunisia, Egiptul, Libia și Yemenul au răsturnat lideri politici, dar condițiile politice concrete le-au condus în cele din urmă în direcții foarte diferite: de la tranziția care continuă în Tunisia, facilitată de societatea civilă dinamică de aici, până la schimbarea regimului în Egipt, trecând prin conflictele deschise din Libia și Yemen. Siria a fost sfâșiată de un război sângeros, care în prezent s-a regionalizat și internaționalizat. Prin urmare, au avut loc strămutări dramatice de persoane și mișcări migratorii fără precedent, care au destabilizat întregul spațiu euromediterranean.

2.2. Dincolo de schimbarea regimului, se intenționa să se instituie un sistem mai echitabil și mai favorabil incluziunii, libertăți politice, justiție socială, oportunități, demnitate. Așteptările nu au fost îndeplinite, întrucât nu s-au obținut rezultate în domeniul social. Circumstanțe politice concrete, din interiorul și din afara acestor țări, au contribuit la zădărnicierea lor. Șase ani mai târziu, cerințele legitime privind drepturile economice, sociale și culturale rămân valabile, nesoluționate și continuă să reprezinte o potențială sursă de instabilitate pentru regiune.

2.3. Prin urmare, CESE consideră că instaurarea păcii și a democrației în întreaga regiune, precum și asigurarea respectării drepturilor omului și a drepturilor fundamentale ale tuturor cetățenilor de aici reprezintă priorități absolute.

2.4. Drepturile fundamentale: indispensabile și inalienabile

2.4.1. CESE încurajează toate țările din sudul și estul Mediteranei să adere la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice ⁽³⁾ și la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene ⁽⁴⁾. În același timp, subliniază importanța principiilor și valorilor secularismului, precum și apărarea drepturilor persoanelor care aparțin minorităților naționale sau etnice, religioase și lingvistice ⁽⁵⁾.

2.4.2. CESE subliniază rolul central al menținerii unor niveluri de calitate a vieții decente pentru toți. Comitetul subliniază necesitatea garantării accesului la apă potabilă și la alimente în cantități suficiente și la prețuri abordabile, a accesului suficient la energie pentru a preveni excluziunea energetică, atât a individului, cât și a comunității, precum și a dezvoltării sistemului sanitar, dar și a promovării unui mediu înconjurător decent.

2.4.3. În egală măsură și având în vedere circumstanțele speciale pe care le traversează regiunea, trebuie să poată fi asigurat, atât la nivel național, cât și internațional, dreptul la o locuință decentă sau, dacă acest lucru nu este posibil, la un adăpost decent pentru individ și familie. De asemenea, CESE consideră că este oportun să se asigure dreptul la reconstrucția favorabilă incluziunii și decentă a zonelor devastate, indiferent dacă acestea se datorează unor dezaastre naturale sau unor conflicte armate.

2.5. Dreptul la muncă decentă: factor de stabilitate socială și de progres

2.5.1. CESE consideră că societățile din țările vecine necesită un efort comun pentru o mai mare incluziune și coeziune. În egală măsură, economiile lor trebuie să facă obiectul unor reforme și inovări pentru a genera locuri de muncă decente, ca element esențial pentru dezvoltarea durabilă.

2.5.2. De asemenea, CESE subliniază necesitatea de a garanta drepturile pe care trebuie să se bazeze principiile descrise. În acest sens, ar trebui să se garanteze dreptul la muncă decentă în aceste țări, indiferent de statut, religie sau naționalitate.

2.5.3. CESE consideră că este esențial să se ia măsuri pentru promovarea locurilor de muncă decente, ca factor de stabilitate socială și punct de pornire pentru eliminarea sărăciei, în conformitate cu cele afirmate în Declarația OIM cu privire la principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă ⁽⁶⁾ și în Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale ⁽⁷⁾ și, prin urmare, încurajează asumarea acestora. Așadar, este esențial să se mențină drepturile fundamentale la locul de muncă, cum ar fi dreptul de asociere, de a înființa un sindicat sau de a adera la un sindicat la alegere, dreptul la grevă, recunoașterea efectivă a dreptului la negociere colectivă, precum și dreptul la condiții de securitate și de igienă în exercitarea activității profesionale și dreptul la un salariu.

2.5.4. Este necesar să se consolideze, astfel cum a propus OIM, dreptul la locuință, pentru protejarea întregii populații și, mai ales, a celor mai vulnerabile segmente ale acesteia. De asemenea, se consideră absolut necesare combaterea încălcărilor drepturilor fundamentale, cum ar fi exploatarea copiilor sau munca forțată, și promovarea muncii femeilor sau a persoanelor cu handicap.

2.6. Antreprenoriatul: motor esențial pentru dezvoltarea economică

2.6.1. Uniunea Europeană consideră că cei cinci factori-cheie pentru pacea, stabilitatea, securitatea și prosperitatea zonei euromediterraneene sunt: dezvoltarea economică prin modernizarea și diversificarea economiilor; consolidarea ecosistemului de afaceri și a antreprenoriatului inovator; crearea de locuri de muncă prin formare calificată, în special pentru tineri; dezvoltarea sectorului privat, în special a IMM-urilor, și durabilitatea energetică și ecologică ⁽⁸⁾. Comitetul subliniază că crearea de locuri de muncă de calitate, precum și dezvoltarea spiritului antreprenorial în rândul femeilor și crearea de sinergii antreprenoriale pe ambele maluri ale Mediteranei reprezintă baza prosperității economice. La rândul său, CESE consideră că acești factori nu pot fi disociați de dezvoltarea socială, întrucât stabilitatea, securitatea și prosperitatea au întotdeauna la bază integrarea și coeziunea socială.

⁽³⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>.

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=RO>.

⁽⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Minorities.aspx>.

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-es/index.htm>.

⁽⁷⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>.

⁽⁸⁾ http://ceas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_ro.pdf.

2.6.2. Comunicarea comună susține, drept factor determinant al dezvoltării acestor economii, necesitatea de a permite și a garanta exercitarea echitabilă a inițiativei antreprenoriale private. Așadar, trebuie asigurat un cadru juridic care să ofere garanții pentru dreptul la proprietate privată, precum și inviolabilitatea acestuia, sub rezerva cadrului juridic.

2.6.3. CESE consideră la fel de importantă protejarea de către autoritățile publice a concurenței libere și echitabile din economie, pentru a asigura exercitarea activității antreprenorilor în condiții de egalitate. Prin urmare, se consideră esențială garantarea tratamentului egal în ceea ce privește accesul la finanțare și disponibilitatea serviciilor de microfinanțare, precum și existența unei administrații publice incoruptibile și cu caracter de serviciu public.

2.7. Dreptul la creare și inovare: garantarea unei economii diversificate și cu valoare adăugată

2.7.1. Declarația ministerială a Uniunii pentru Mediterana privind economia digitală ⁽⁹⁾ abordează promovarea impactului transversal și favorabil incluziunii al noilor tehnologii în domeniile cultural, social, economic, guvernamental și de securitate.

2.7.2. CESE sprijină, de asemenea, abordarea Comunicării comune privind necesitatea de a diversifica și dezvolta economiile din regiunea mediteraneeană într-un mod durabil și favorabil incluziunii.

2.7.3. În ce privește elaborarea de noi programe, CESE subliniază necesitatea ca UE să creeze programe pentru regiunea euromediteraneană în vederea dezvoltării inovației care să permită accelerarea progresului economic al regiunii, conservând totodată dreptul individual și colectiv de a crea și de a inova. Acest drept presupune recunoașterea dreptului de proprietate intelectuală, a dreptului de a partaja și disemina o astfel de inovare și a dreptului de a avea acces la noile tehnologii.

2.7.4. CESE consideră că incluziunea digitală și accesul liber la internet, atât în mod individual, cât și colectiv, reprezintă un drept inerent inovării.

2.8. Dreptul la o educație de calitate: pilon al dezvoltării umane

2.8.1. Educația este principalul mijloc de mobilitate socioeconomică și, prin urmare, de posibilă îmbunătățire a calității vieții. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) ⁽¹⁰⁾ arată că, deși în multe țări din regiune învățământul primar a atins standarde universale valabile și au fost înregistrate progrese semnificative și în învățământul secundar, calitatea învățământului este scăzută. Banca Mondială a dezvoltat programe pentru această regiune în cooperare cu alte agenții și ar fi util ca Comisia Europeană să acționeze pe această linie. De asemenea, se precizează faptul că inegalitatea semnificativă de șanse din educație subminează contractul social în țările arabe.

2.8.2. Foaia de parcurs a Uniunii pentru Mediterana ⁽¹¹⁾ subliniază necesitatea de a consolida atât educația, ca factor-cheie în crearea de locuri de muncă durabile și calificate, în special în rândul tinerilor care nu lucrează și care pot cădea pradă unor obiceiuri rele, cât și cercetarea și inovarea ca bază pentru modernizarea economiilor, precum și durabilitatea ca element transversal pentru garantarea dezvoltării sociale și economice favorabile incluziunii.

2.8.3. Consolidarea capitalului social este esențială pentru stabilitatea și securitatea regiunii. Prin urmare, este necesar să se faciliteze învățământul primar și secundar, învățământul superior, accesul la știință și la cunoștințele științifice, capacitatea de inserție profesională, sănătatea, emanciparea și mobilitatea tinerilor, egalitatea de gen, forumurile de dezbateri și promovarea incluziunii sociale.

2.8.4. În pofida unor probleme legate de accesul la educație și de universalizarea acesteia, precum și de necesitatea de a îmbunătăți calitatea învățământului primar și secundar, principala provocare constă în reducerea decalajului dintre formare și ocuparea forței de muncă. În acest sens, este necesar să se promoveze structuri care să conecteze piața forței de muncă cu sistemul de învățământ pentru a garanta o integrare deplină a tinerilor în societate. În acest scop, CESE consideră că este esențială promovarea schimbului de experiență în domeniul elaborării programelor școlare și al inovației metodologice, favorizând transferul de experiențe și practici în vederea dobândirii unor competențe și aptitudini adecvate mediului de lucru, precum și promovarea și repunerea în valoare a educației și a formării profesionale pe fondul provocării de a crea în următorul deceniu 60 de milioane de locuri de muncă în țările arabe.

⁽⁹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2014/09/UfMMinistersDeclarationEN.pdf>.

⁽¹⁰⁾ http://www.arabstates.undp.org/content/rbas/en/home/library/huma_development/arab-human-development-report-2016-youth-and-the-prospects-for/.

⁽¹¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf>.

2.8.5. Partenerii sociali, precum și alte organizații specializate au subliniat rolul central al educației nonformale (ENF), ca instrument-cheie și soluție pe termen lung pentru combaterea radicalizării și a extremismului și pentru furnizarea unei contribuții la integrarea grupurilor expuse riscului, în special a tinerilor și a femeilor.

2.8.6. CESE salută recunoașterea importanței educației nonformale ca o completare a educației formale și consideră că ar trebui consolidate sinergiile dintre acestea. În consecință, în opinia sa, ar trebui sporit gradul de angajament politic cu privire la educația nonformală, iar acesteia ar trebui să i se aloce un buget mai substanțial, întrucât facilitează procesul de maturizare și de integrare socială a tinerilor, educându-i în spiritul participării active și al dezvoltării valorilor democratice și constituind un bun instrument de promovare a unei culturi a păcii.

2.9. Mobilitatea în mediul academic și educațional: către eliminarea decalajului în materie de cunoștințe

2.9.1. Mobilitatea tinerilor este o parte esențială a răspunsului la provocările cu care se confruntă regiunea mediteraneană. De fapt, migrația în țările arabe este un simptom al excluziunii sociale a tinerilor cu înaltă calificare. Prin urmare, este necesară încurajarea unei migrații care să fie benefică atât pentru țările de origine, cât și pentru cele de destinație. Acest lucru presupune o mai mare recunoaștere a calificărilor și a diplomelor, precum și facilitarea mobilității academice și îmbunătățirea cadrelor juridice privind condițiile de intrare și de ședere în UE care se aplică resortisanților țărilor vecine în scopuri de cercetare, studii, schimb de elevi, formare și voluntariat.

2.9.2. Pe de altă parte, unul dintre cele mai pronunțate decalaje care există între cele două țărmuri ale Mediteranei este decalajul de cunoștințe, motiv pentru care CESE consideră că este necesar să se ia măsuri pentru promovarea producției și a circulației cunoștințelor științifice și academice și propune crearea și promovarea unor rețele de cunoștințe și de cercetare comună la nivel euromediteranean. De asemenea, consideră esențială promovarea traducerii lucrărilor academice și științifice, în special din și în limba arabă.

2.9.3. CESE dorește, de asemenea, să insiste asupra aspectului legat de încurajarea mobilității studenților, a profesorilor, a cercetătorilor, a cadrelor universitare și a oamenilor de știință prin sejururi, schimburi și stagii ca element-cheie pentru promovarea calității academice, a capacității de inserție profesională a tinerilor, prin consolidarea punerii efective în practică a Programului Erasmus Plus și a obținerii de rezultate prin intermediul acestuia în țările din regiunea euromediteraneană, precum și pentru circulația cunoștințelor și promovarea dialogului intercultural.

2.10. Mijloacele de comunicare și dialog intercultural: elemente-cheie pentru toleranță

2.10.1. Pluralismul, independența și profesionalismul mijloacelor de comunicare locale reprezintă garanții ale progresului social și contribuie la acțiunea acestora în calitate de catalizatori ai schimbării în țările din vecinătate.

2.10.2. CESE subliniază necesitatea de a promova dialogul și cooperarea între mijloacele de comunicare din spațiul euromediteranean, cu scopul de a îmbunătăți și consolida standardele profesionale și cadrele lor legislative. De asemenea, este esențial să se contribuie la garantarea și protejarea libertății presei și a libertății de exprimare.

2.10.3. Este esențial să se recunoască rolul mijloacelor de comunicare în îmbunătățirea dialogului intercultural și în promovarea respectului, a toleranței și a cunoașterii reciproce. În contextul actual al creșterii numărului discursurilor antioccidentale în sud și a discursurilor populiste cu caracter xenofob în Europa, este mai necesar ca oricând să se depună eforturi în vederea combaterii abordărilor de acest gen, prin contracararea concepțiilor care pun în contrast popoare, culturi și religii, pe baza unei viziuni binare, maniheiste și care exclude.

2.10.4. În acest sens, CESE salută punerea în aplicare a proiectelor care asigură respectarea diversității existente în Europa și susțin toleranța și informațiile imparțiale, fără stereotipuri și percepții distorsionate, precum Observatorul islamofobiei în mijloacele de comunicare din Spania⁽¹²⁾, care promovează informații fără conținut rasist. Încurajează, la rândul său, lansarea unor proiecte transversale în acest scop.

2.10.5. Pe lângă chestiunea securității, lipsa de oportunități, în special pentru tineri, poate fi una dintre cauzele profunde ale instabilității și poate fi inclusă printre cauzele proceselor de radicalizare. Este evidențiată necesitatea de a preveni și a combate extremismul și rasismul prin promovarea dialogului intercultural. Prin urmare, instituțiile și rețelele dedicate dialogului intercultural și interreligios ar trebui să își consolideze sinergiile și complementaritățile pentru a avea un impact mai relevant.

⁽¹²⁾ <http://www.observatorioislamofobia.org/>.

2.10.6. Acțiunile de prevenire a radicalizării și a extremismului violent trebuie să implice CES din zona Mediteranei, actorii economici și sociali și societatea civilă în ansamblul ei. În acest scop, sunt necesare mecanisme de schimb și cooperare cu alocare bugetară și se impune, de asemenea, abordarea problemelor legate de justiție, inegalitatea de gen, discursul de incitare la ură, șomajul în rândul tinerilor și analfabetismul, ca parte a unui efort mai amplu de deradicalizare care include și promovarea dialogului intercultural. În acest context, trebuie subliniată activitatea desfășurată de Rețeaua pentru sensibilizarea publicului cu privire la radicalizare (*Radicalisation Awareness Network – RAN*)⁽¹³⁾ și de Centrul său de excelență.

2.10.7. CESE consideră că este esențial să se încurajeze schimburile dintre intelectualii, artiștii și operatorii culturali din regiune, întrucât aceștia sunt vectori privilegiați ai transformării sociale, prin promovarea de proiecte comune care au un impact asupra încurajării dialogului și a cunoașterii reciproce. De asemenea, CESE încurajează o coordonare și o colaborare mai strânsă în materie de protejare a patrimoniului cultural și de popularizare și punere în valoare a diferitelor discipline și sensibilități culturale și artistice care conviețuiesc în spațiul euromediteranean, ca factor important de coeziune și de cunoaștere reciprocă.

2.11. Societatea civilă și sinergiile între actorii sociali: spații de incluziune și dezbateri

2.11.1. Criza economică și xenofobia de pe malul nordic, dar și dorința de a obține libertate de exprimare și lupta pentru drepturile omului în țările de pe malul sudic sunt elemente care au un impact puternic asupra respectării drepturilor economice, sociale și culturale ale societăților din țările euromediteraneene.

2.11.2. În acest sens, Raportul din noiembrie 2015 al Parlamentului European privind promovarea drepturilor omului⁽¹⁴⁾ arată că trebuie să se acorde un sprijin mai mare societății civile. Cu toate acestea, vizibilitatea organizațiilor societății civile din țările din sud este în continuare insuficientă, având în vedere efortul lor și, uneori, riscul asumat, precum și rolul pe care îl au în promovarea schimbărilor sociale. Consiliile economice și sociale din zona Mediteranei pot juca un rol de platforme de difuzare, întrunire și dezbateri în acest sens.

2.11.3. CESE subliniază că structurile asociative reprezintă un spațiu care contribuie la incluziunea socială. De asemenea, CESE consideră că este necesar ca Comisia Europeană să își intensifice sprijinul acordat proiectelor realizate de societatea civilă structurată prin organizațiile sale economice și sociale, prin asociațiile sale și rețelele din care acestea fac parte, precum și să intensifice parteneriatul și sinergiile între diferiții actori implicați.

2.11.4. CESE consideră că miniștrii țărilor euromediteraneene ar trebui să coopereze în cadrul unor proiecte concrete cu Summitul Euromed al consiliilor economice și sociale și al instituțiilor similare, fără a aduce atingere sprijinului acordat asociațiilor civice și culturale.

2.12. **Femeia:** centrul drepturilor economice, sociale și culturale

2.12.1. În cadrul celor trei Conferințe ministeriale euromediteraneene privind consolidarea rolului femeii în societate, care au avut loc la Istanbul⁽¹⁵⁾ (2006), Marrakech⁽¹⁶⁾ (2009) și Paris⁽¹⁷⁾ (2013), guvernele s-au angajat să pună în aplicare angajamentele asumate: drepturi egale între femei și bărbați în contextul participării la viața politică, economică, civilă și socială; combaterea tuturor formelor de violență și discriminare împotriva femeilor și a fetelor și depunerea de eforturi pentru schimbarea atitudinilor și a comportamentelor pentru realizarea egalității de gen, cu scopul de a promova capacitatea femeilor, nu numai la nivelul teoretic al drepturilor, ci și în practică.

2.12.2. În pofida schimbărilor legislative înregistrate în țările din sudul Mediteranei, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare consideră că egalitatea femeilor în ceea ce privește drepturile economice, sociale și culturale este încă departe de a fi realizată.

2.12.3. CESE remarcă distanța mare care se observă între declarațiile oficiale, propunerile instituțiilor și chiar legislația în vigoare și realitatea trăită zilnic de femei în comunitățile lor și avertizează cu privire la necesitatea de a armoniza legislațiile naționale cu constituțiile și de a completa lacunele juridice care permit în continuare existența practicilor discriminatorii împotriva femeilor.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network.

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0344+0+DOC+XML+V0//RO>.

⁽¹⁵⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4224/ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

⁽¹⁶⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4756/second-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

⁽¹⁷⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4226/third-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

2.12.4. În acest context, CESE subliniază necesitatea de a oferi mijloace pentru formarea și sensibilizarea grupurilor responsabile cu asigurarea punerii în aplicare efective a legislației – justiția, forțele de securitate, întreprinderile, cadrele didactice, mediile de comunicare, instituții de tipul CES etc.

2.12.5. Pentru a consolida drepturile și a obține rezultate mai bune, CESE recomandă asocierea autorităților locale cu organizațiile societății civile în materie de egalitate de gen, deoarece acestea dispun de informații mai precise cu privire la problemele și cerințele populației. Aceste eforturi comune ale diferiților actori pot fi sprijinite prin contribuții din partea mediului academic (universități și instituții de învățământ de specialitate). Un exemplu în acest sens este Fundația Euromediterraneană pentru Femei⁽¹⁸⁾ (FEM), care, împreună cu Federația ligilor pentru drepturile femeilor, autoritatea regională din Marrakech, Universitatea Cadi Ayyad, Comisia regională pentru drepturile omului și alte entități locale, a realizat o campanie de sensibilizare împotriva căsătoriilor timpurii.

2.12.6. În consecință, CESE solicită miniștrilor statelor membre ale Uniunii pentru Mediterana ca, în cadrul următoarei conferințe ministeriale, să ia în considerare aceste chestiuni și să aloce fonduri acțiunilor și campaniilor respective.

2.12.7. CESE susține că neluarea în considerare a punctelor de mai sus are un impact major. Căsătoriile timpurii, întreruperea timpurie a procesului educațional și, în consecință, devalorizarea femeii pe piața muncii și în reprezentarea politică sunt câteva dintre elementele care afectează în mod negativ respectarea drepturilor, în special ale femeilor și ale fetelor.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/>.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Tranziția către un viitor european mai durabil – o strategie pentru 2050”**(aviz din proprie inițiativă)**

(2018/C 081/07)

Raportor: **Brenda KING**Coraportor: **Lutz RIBBE**

Decizia Adunării Plenare	14.7.2016
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură Aviz din proprie inițiativă
Subcomitetul competent	Tranziția către un viitor european mai durabil – o strategie pentru 2050
Data adoptării în subcomitet	21.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	185/8/6

1. Concluzii și recomandări

1.1. La fel ca toate celelalte părți ale lumii, Europa se confruntă cu trei probleme majore: 1. epuizarea resurselor naturale ale planetei, schimbările climatice și declinul biodiversității; 2. inegalitățile sociale, inclusiv șomajul în rândul tinerilor și persoanele lăsate în urmă în regiuni cu industrii aflate în declin; 3. pierderea încrederii publicului în guvern, în clasa politică și în UE și în structurile de guvernare ale acesteia, precum și în alte instituții.

1.2. Aceste trei chestiuni importante trebuie privite în contextul digitizării (o tendință majoră) și al globalizării, întrucât ele au avut un impact substanțial – și vor avea pe viitor unul și mai puternic – asupra piețelor forței de muncă din Europa. În special, digitizarea poate fi să faciliteze soluționarea celor trei probleme, fie să le agraveze. Dacă digitizarea va avea un impact pozitiv sau negativ depinde de modul în care aceasta este gestionată din punct de vedere politic.

1.3. Plecând de la o analiză amănunțită a interacțiunii dintre cele trei chestiuni importante și digitizare, CESE invită Comisia să pregătească o strategie pe termen lung pentru dezvoltarea durabilă a Europei, cu scopul de a promova măsuri care să îi consolideze economia, în vederea obținerii de beneficii sociale și de mediu. Prezentul aviz își propune să formuleze idei și contribuții care trebuie luate în considerare la pregătirea strategiei pe termen lung.

Unele persoane se opun schimbării. În contextul unor progrese tehnologice continue, acestea sunt clar interesate să mențină starea de fapt, în vreme ce altele se simt nesigure în încercarea de a se adapta la o societate în permanentă schimbare. Pentru alții (de exemplu, susținătorii energiei verzi), modificările nu sunt suficient de rapide. Factorii de decizie ar trebui să ia în considerare aceste temeri și să abordeze direct problema, în loc să se mulțumească cu *statu quo*-ul. Primul pas ar fi acela de a lansa o dezbatere deschisă cu privire la problemele existente și de a consolida democrația participativă, inclusiv inițiativa cetățenească europeană.

1.4. „Nicio acțiune” nu reprezintă o opțiune. Pentru a orienta schimbarea în direcția corectă, trebuie să existe voință politică. Sunt necesare interconexiuni tot mai strânse între dezvoltarea economică, protecția mediului și politicile sociale. Comitetul Economic și Social European (CESE) consideră că punerea în aplicare și realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), împreună cu Acordul de la Paris, precum și o tranziție bine gestionată către economia cu emisii reduse de dioxid de carbon și către economia digitală vor soluționa problemele majore cu care se confruntă Europa și vor face ca ea să iasă câștigătoare de pe urma acestei noi revoluții industriale. Recomandăm Comisiei să dezvolte urgent politicile expuse în Comunicarea sa privind „următorii pași” (Documentul de lucru al Comisiei) ⁽¹⁾ și să se concentreze mai mult pe integrarea deplină a ODD și a Acordului de la Paris în cadrul de politică europeană și în prioritățile actuale ale Comisiei, pentru a defini o viziune privind o Europă justă și competitivă în perspectiva anului 2050.

1.5. Necesitatea unor contribuții politice puternice nu trebuie greșit înțeleasă. Deși un cadru de reglementare adecvat este esențial pentru a modela tranziția, Europa are nevoie de o agendă care să vizeze întreaga societate, prin: aspirația la o globalizare echitabilă; obiectivul creșterii competitivității și al transformării Europei într-un lider în materie de noi tehnologii; ambiția de a nu lăsa pe nimeni în urmă; eradicarea sărăciei și crearea unui mediu care să restabilească încrederea populației atât în sistemele politice, cât și în formele multilaterale de guvernare ⁽²⁾. Pe lângă faptul că sunt deschizătoare de drumuri în numeroase domenii de politică, abordările strategice trebuie să încerce inclusiv să activeze potențialul imens al societății civile. Antreprenoriatul social, inițiativele cetățenești și activitățile comunitare reprezintă doar câteva exemple pentru modul în care se poate realiza o dezvoltare durabilă printr-o abordare ascendentă, în special în ceea ce privește tranziția necesară către o economie circulară sau cu emisii scăzute de dioxid de carbon. Cazul energiei din surse regenerabile descentralizate este cel mai bun parametru de referință în acest context.

1.6. În viitorul apropiat, Comisia și CESE ar trebui să desfășoare împreună activități suplimentare, cu privire la principalele domenii politice strategice analizate în prezentul aviz, ca, de exemplu:

- competitivitatea UE într-o lume în schimbare;
- impactul digitizării asupra pieței forței de muncă (inclusiv munca decentă) și a mediului;
- viabilitatea finanțelor și impozitarea;
- provocările legate de dezvoltarea unor noi modele economice;
- obstacolele în calea descentralizării producției de energie;
- învățarea pe tot parcursul vieții într-o nouă eră digitală și în contextul tranziției către o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon;
- promovarea unor coaliții care cuprind mai multe părți interesate;
- deficitul democratic în procesul legislativ al UE și provocarea mereu nouă a implicării societății civile;
- integrarea expertizei independente în elaborarea politicilor cu necesitatea de a consolida participarea societății civile;
- un nou mecanism european care să servească unei strategii de dezvoltare durabilă.

1.7. Pentru a realiza acest mix de politici, este necesară o strategie cuprinzătoare și coerentă. CESE recomandă ca această strategie să fie orientată pe termen lung și explicită, integrată pe orizontală și pe verticală, ușor de gestionat și participativă. Prin urmare, CESE consideră că este esențial să se garanteze că tranziția, în perspectiva anului 2050, este concepută și realizată cu participarea deplină a reprezentanților societății civile. În vederea consolidării democrației participative, Comisia ar trebui să efectueze o analiză privind monopolul pe care îl deține în materie de inițiativă legislativă.

⁽¹⁾ SWD(2016) 390 final

⁽²⁾ Observații prezentate de secretarul general al ONU în cadrul Forumului politic la nivel înalt pentru dezvoltare durabilă, din iulie 2017.

2. Introducere

În 2016, Comisia și-a publicat comunicarea pe tema „Următorii pași către un viitor european durabil”. În prezentul aviz, CESE își aduce contribuția prin recomandări vizând o strategie care să abordeze problemele cu care se confruntă Europa. Avizul solicită o abordare centrată pe persoane, care să ia în considerare dimensiunea economică, socială și de mediu a dezvoltării dintr-o perspectivă pe termen lung. Această abordare ar trebui să depășească viziunea pe termen scurt și gândirea compartimentată, care prevalează în actualele strategii ale UE.

3. O tendință majoră și trei probleme globale

O strategie de dezvoltare durabilă va trebui să ofere răspunsuri la trei întrebări sociale majore, care au un domeniu de aplicare global și care afectează Europa, la fel ca și celelalte continente:

1. Cum să tratăm limitele planetare și provocarea ecologică majoră, inclusiv schimbările climatice și declinul biodiversității?
2. Cum să rezolvăm problema creșterii inegalităților sociale într-o lume globalizată?
3. Ce să facem pentru ca sprijinul pe care cetățenii îl acordă guvernelor și instituțiilor să nu se erodeze?

Soluțiile la aceste probleme vor necesita un efort comun din partea factorilor de decizie, a politicienilor și a societății civile. Mai mult, trebuie să se acorde o atenție deosebită riscurilor și oportunităților în materie de digitizare. În această secțiune, ne ocupăm de aspecte de care trebuie să se țină seama atunci când se caută soluții la cele trei probleme majore ⁽³⁾.

3.1. O tendință majoră: transformarea globală a economiei și a societății prin digitizare

3.1.1. Economia bazată pe platforme, inteligența artificială, robotica și internetul obiectelor – evoluțiile la nivel mondial în aceste domenii sunt foarte diverse și se accelerează, iar mai devreme sau mai târziu vor afecta toate domeniile economice și sociale. Tehnologia digitală devine disponibilă pentru părți mari ale societății, însă este posibil ca unele grupuri să nu aibă acces la aceste instrumente digitale deosebit de puternice.

3.1.2. Convergența tehnologiilor digitale cu nanotehnologia, biotehnologia, știința materialelor, generarea și stocarea energiei din surse regenerabile și informatica cuantică poate da naștere unei noi revoluții industriale ⁽⁴⁾. Pentru ca Europa să ocupe un loc de frunte în noul context concurențial global în domeniile tehnologiei și economiei, sunt necesare investiții masive și noi inițiative.

3.1.3. Digitizarea are numeroase beneficii. Ea facilitează apariția unor noi produse și servicii în beneficiul consumatorilor. Ea poate contribui la atingerea unora dintre obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) crescând nivelul global al veniturilor, îmbunătățind calitatea vieții populației, creând oportunități pentru modele democratice mai incluzive și mărinind numărul de locuri de muncă de calitate, precum și competitivitatea generală a UE – la fel cum s-a întâmplat și în urma revoluțiilor industriale anterioare. Există însă și amenințări – unele studii arată că este posibil ca digitizarea să distrugă mult mai multe locuri de muncă decât va crea.

3.1.4. Tehnologia digitală va apropia mult mai mult producția și consumul, reducând la minimum supraproducția. Ea ar putea reduce amprenta de mediu a UE. Comercializarea directă a bunurilor economice poate reduce consumul de resurse, indiferent dacă se realizează prin tranzacții între părți sau printr-o economie colaborativă. De exemplu, tehnologia digitală sprijină răspândirea serviciilor de transport partajat și a vehiculelor autonome, care pot mări durabilitatea de mediu a sistemelor noastre de mobilitate.

3.1.5. Cu toate acestea, digitizarea nu este durabilă în sine. Există bariere la intrarea pe piață și economii de scară ce îi pot împiedica pe cetățeni să îi valorifice potențialul. Digitizarea ar putea spori inegalitatea, în special din cauza potențialului acesteia de a perturba piețele forței de muncă și a tendinței ei de a crea polarizare, numeroase locuri de muncă cu calificare

⁽³⁾ Prim-vicepreședintele Frans Timmermans, în cadrul sesiunii plenare a CESE din 15 decembrie 2016.

⁽⁴⁾ Avizul CESE privind plasarea cetățenilor în centrul unei piețe interne digitale incluzive, JO C 161, 6.6.2013, p. 8

redusă și medie fiind susceptibile de automatizare. Robotizarea și economia bazată pe platforme pot reprezenta o amenințare gravă pentru numeroase locuri de muncă din Europa și creează noi riscuri, întrucât majoritatea tehnologiilor relevante funcționează pe bază de date, care includ mai ales date cu caracter personal.

3.1.6. Noile oportunități de a genera bogăție sunt deseori doar în beneficiul unei anumite categorii de persoane: persoanele bine educate, cu bune competențe sociale și cu o toleranță ridicată la risc. Principalii beneficiari ai inovațiilor digitale sunt de regulă furnizorii de capital intelectual, financiar și fizic: inovatorii, acționarii, investitorii și lucrătorii înalt calificați. Există temerea că tehnologia digitală va deveni una dintre principalele cauze ale stagnării sau scăderii veniturilor.

3.1.7. Este necesară o politică activă și cuprinzătoare, pentru a profita de oportunitățile oferite de digitizare, referitor la cele trei probleme majore descrise mai sus. De asemenea, trebuie monitorizate și gestionate riscurile care derivă din digitizare. CESE ar trebui să se implice în continuare în mod activ cu privire la aceste aspecte.

3.2. Limitările planetare și provocarea ecologică globală

3.2.1. Fiind angajată în lupta globală împotriva schimbărilor climatice (și anume, Acordul de la Paris) și în favoarea protecției resurselor naturale, Europa trebuie să reducă urgent și în mod fundamental amprenta de mediu a economiei sale. Criza ecologică ne afectează deja. La nivel global, creșterea populației, creșterea economică pe termen lung bazată pe combustibili fosili și utilizarea nesustenabilă a resurselor și a terenurilor exercită o presiune din ce în ce mai mare asupra mediului. O provocare-cheie, reflectată și în ODD, constă în a garanta că dezvoltarea și creșterea economică respectă limitările planetei, atât în ceea ce privește protecția climei, utilizarea și gestionarea resurselor și calitatea aerului și a apei, cât și protecția biodiversității terestre și marine.

3.2.2. Decarbonizarea aprofundată a economiei necesită transformarea urgentă a multor sectoare economice. Această trecere de la combustibilii fosili la sursele regenerabile de energie impune o mai mare flexibilitate energetică și mai multă expertiză. Și dezvoltarea generală a energiei „prosumatorilor”⁽⁵⁾ ar trebui să constituie un element important și durabil al politicii energetice a UE⁽⁶⁾. Sistemele de transport au nevoie de schimbări structurale, prin electrificare și utilizarea în comun a autoturismelor. Locuințele și infrastructurile trebuie modernizate. O bioeconomie avansată poate fi un factor major de impulsare a ecologizării economiei.

3.2.3. Europa trebuie să se îndepărteze de actualul model economic liniar, de tipul „a lua, a face, a consuma și a elimina”, și să adopte un model circular reparator prin însăși concepția sa, care să se bazeze, dacă este posibil, pe utilizarea de surse naturale regenerabile și care să păstreze valoarea produselor, a materialelor și a resurselor din economie pentru o perioadă cât mai îndelungată. Digitizarea poate fi importantă în acest context (a se vedea punctul 3.1.4).

3.2.4. Tranziția către o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon, circulară și ecologică este o șansă pentru ca UE să-și sporească competitivitatea și reziliența. Ea poate îmbunătăți calitatea vieții și bunăstarea cetățenilor Europei. De asemenea, ea reduce dependența de importurile de combustibili fosili și materii prime critice și creează o bază stabilă pentru prosperitatea economică.

3.2.5. Cu toate acestea, decarbonizarea și tranziția ecologică vor implica provocări sociale⁽⁷⁾, întrucât numărul de locuri de muncă din industrie cu amprentă ecologică mare va scădea. Aceasta trebuie acceptată ca o sarcină politică strategică, pentru a beneficia pe deplin de potențialul pe care îl prezintă decarbonizarea și tranziția ecologică pentru crearea de noi locuri de muncă și îmbunătățirea securității sociale, astfel încât avantajele obținute să fie cât mai mari.

⁽⁵⁾ Consumatori activi de energie, care consumă, dar și produc energie electrică.

⁽⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Sectorul energiei de tip cetățenesc și cooperativele prosumatorilor în domeniul energiei”, JO C 34, 2.2.2017, p. 44

⁽⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Justiția climatică”, NAT/712 (a se vedea pagina 22 din prezentul Jurnal Oficial).

3.2.6. Trecerea către o economie circulară și cu emisii reduse de dioxid de carbon a fost determinată de inițiativele de tip ascendent, gestionate de cetățeni, de autoritățile locale, de consumatori și de întreprinderile inovatoare, atât în legătură cu energia, cât și cu alimentele. Însă în loc să se promoveze inițiative relevante și să se genereze o masă critică în toată Europa, cu un rezultat pozitiv pentru piața forței de muncă și securitatea socială, progresele suplimentare sunt împiedicate adesea de sistemele administrative și de reglementare. Nu s-a înțeles la scară largă faptul că inițiativele ascendente pot fi un instrument foarte util, care permite depășirea problemelor sociale legate de decarbonizare și de tranziția ecologică. Pentru a debloca acest potențial, este necesar să se înlăture barierele structurale care împiedică accesul persoanelor cu capacități reduse la resursele de care au nevoie (în special capital și informații relevante).

3.3. Accentuarea inegalităților sociale

3.3.1. Deși globalizarea și progresul tehnologic au dus la creșterea substanțială a comerțului și a bogăției la nivel mondial, combinația dintre globalizare și progresul tehnologic a contribuit și la adâncirea inegalității sociale (și în materie de mediu). Potrivit Oxfam, averea deținută de doar opt persoane, toți bărbați, este egală cu averea deținută de jumătate dintre cele mai sărace persoane de pe glob.

3.3.2. În Europa, inegalitatea se adâncește. Potrivit unui studiu recent al OCDE, inegalitatea veniturilor rămâne la un maxim istoric în Europa. În anii '80, venitul mediu al celor mai bogate 10 % dintre persoane era de șapte ori mai mare decât venitul mediu al celor mai sărace 10 % dintre persoane. În prezent, acesta este de 9,5 ori mai mare. Inegalitatea în materie de bogăție este și mai mare: 10 % dintre gospodăriile cele mai bogate dețin 50 % din bogăția totală, în timp ce 40 % dintre gospodăriile cel mai puțin bogate dețin puțin peste 3 %⁽⁸⁾.

3.3.3. Un motiv pentru agravarea inegalității în Europa îl constituie decuplarea creșterii de venitul net. În timp ce în zona euro PIB-ul a crescut cu peste 16 % în perioada 2008-2015 (peste 17 % la nivelul UE-28), venitul net disponibil al gospodăriilor a stagnat, crescând cu doar 2 % la nivelul UE-28.

3.3.4. În cele 24 de state membre ale OCDE, productivitatea a crescut cu 27 % din 1995, în timp ce remunerarea medie a muncii a rămas în urmă, crescând cu doar 22 %. Mai rău decât atât, creșterea veniturilor din muncă a fost semnificativ mai mică pentru grupul social cu salarii nete mai mici. Această inegalitate salarială s-a înrăutățit în ultimii 20 de ani în toate țările europene, cu excepția Spaniei. Tendința este mai accentuată în Ungaria, Polonia, Republica Cehă și Regatul Unit⁽⁹⁾.

3.3.5. Există riscul ca acest decalaj să se accentueze odată cu modificarea naturii activităților. De exemplu, automatizarea proceselor industriale complexe, prin intermediul roboticii, amenință să reducă cererea de funcționari cu un nivel mediu de calificare și chiar și numărul de funcționari înalt calificați, care realizează aceste sarcini complexe în prezent. Este probabil ca acest lucru să contribuie mai mult la polarizarea pieței forței de muncă, întrucât noile locuri de muncă create vor aparține fie categoriei lucrătorilor cu calificare (și mai) înaltă (care dezvoltă și întrețin aceste produse/servicii), fie categoriei lucrătorilor cu un nivel scăzut de calificare, mai orientați spre servicii. Potrivit OCDE, 9 % din locurile de muncă sunt în pericol să fie automatizate, în timp ce, pentru alte 25 %, sarcinile se vor modifica semnificativ.

3.3.6. Răspunsurile guvernelor la impactul digitizării tind să fie mai degrabă reactive decât proactive și sunt orientate în mare parte către diminuarea efectelor secundare ale digitizării, în loc să aibă drept obiectiv exploatarea potențialelor beneficii ale acesteia. Reacțiile guvernelor trebuie să țină seama mai mult de provocarea reprezentată de participarea și reprezentarea lucrătorilor, un aspect important al investițiilor în capitalul uman, pe o piață a forței de muncă în schimbare. CESE ar putea să analizeze în continuare cu atenție impactul digitizării asupra naturii activităților.

3.4. Guvernele și instituțiile pierd sprijinul cetățenilor

3.4.1. Creșterea inegalităților, cauzată doar parțial de globalizare și de progresele tehnologice, a contribuit la pierderea încrederii în guverne, în clasa politică, în organizațiile internaționale, în instituții și în guvernanta globală. În plus, aceasta a alimentat mișcările populiste și a accentuat declinul partidelor politice tradiționale. Un fenomen îngrijorător este absenteismul tinerilor (ca să nu mai vorbim de votul antisistem): doar 63 % dintre europenii cu vârsta cuprinsă între 15 și 30 de ani au votat la alegeri în anul 2015⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ OCDE: Înțelegerea decalajului socioeconomic din Europa. Raport general pentru 2017.

⁽⁹⁾ Schwellnus, C., Kappeler, A., și Pionnier, P.: Documente de lucru ale OCDE. *Decuplarea salariilor de productivitate: situația de fapt la nivel macro.*

⁽¹⁰⁾ Eurobarometru.

3.4.2. Mulți cetățeni europeni se simt deconectați de procesul decizional politic de la nivel național și european. Aceștia consideră că procesele democratice tradiționale nu le permit să aibă un cuvânt de spus în deciziile fundamentale. Abordarea multilaterală (de exemplu, în cadrul Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU) reprezintă un model democratic favorabil incluziunii și un mod de depășire a neîncrederii.

3.4.3. Tranziția către durabilitate nu poate și nu trebuie să fie impusă „de sus”; ea va avea succes doar dacă are la bază un sprijin amplu și o participare activă a majorității întreprinderilor, autorităților locale și regionale, lucrătorilor și cetățenilor. Ea trebuie să presupună o cooperare „ascendentă și descendentă”. Alianțele multilaterale au fost utilizate pentru elaborarea Agendei 2030 și își fac apariția în domeniul politicilor climatice⁽¹¹⁾. Acestea pot funcționa ca schiță a unui model de guvernare democratică favorabilă incluziunii, ce s-ar putea aplica la nivelul mai multor sectoare de politică și ar putea facilita schimbările radicale și inovarea.

3.4.4. În special, generația mai tânără solicită forme netradiționale de angajament politic, în locul partidelor și organismelor politice convenționale. Comunitățile energetice, parteneriatele dintre cetățeni și municipalități pentru a stimula eficiența energetică (de exemplu, prin modele de contractare) sau gestionarea deșeurilor, inițiativele privind orașele de tranziție, agricultura sprijinită de comunitate, blogurile politice și alte formate online sau chiar inițiativele monetare locale sunt forme alternative de angajament politic. Desigur, aceste forme nu vor înlocui activitatea politică tradițională, însă pot avea o contribuție importantă la socializarea politică și la integrarea socială.

3.4.5. Utilizarea potențialului pe care îl prezintă internetul este o altă abordare promițătoare pentru eliminarea obstacolelor politice. Informația nu a fost niciodată mai disponibilă decât în rețeaua descentralizată, în care nu există un control clasic. Acest lucru aduce noi provocări pentru societate, după cum arată fenomenul denaturării adevărului sau al știrilor false. Cu toate acestea, asistăm la o explozie a formelor alternative, nonierarhice de activism, precum și la o utilizare intensă a rețelelor sociale online de către cetățeni, în special de către tineri.

3.4.6. E-guvernarea poate conduce la modele de guvernare ce implică un nivel fără precedent de participare a publicului în procesele decizionale. UE ar trebui să se orienteze către state membre ca Estonia, unde s-au realizat deja progrese considerabile. Digitizarea le permite cetățenilor să participe la procesele decizionale cu costuri foarte reduse. Cu toate acestea, există dovezi care arată că există și o „atitudine pătinoasă față de clasa de mijloc” (o reprezentare mai mare a membrilor clasei de mijloc în cadrul forumurilor) în ceea ce privește e-participarea. CESE este bine poziționat pentru a se angaja într-un dialog la nivelul societății civile cu privire la această chestiune.

4. Europa pe care ne-o dorim

Confruntată cu cele trei probleme globale și cu tendința majoră de digitizare prezentată mai sus, UE trebuie să reușească:

- să profite de ceea ce este mai bun în revoluția digitală, pentru a construi o economie nouă, competitivă și durabilă;
- să treacă la o economie circulară, ecologică și cu emisii scăzute de dioxid de carbon, asigurând o tranziție echitabilă pentru toți;
- să construiască un model social european solid;
- să asigure un sistem democratic mai axat pe cetățeni și mai descentralizat, utilizând avantajele cooperării economice echitabile la nivel global.

4.1. CESE consideră că ODD-urile, împreună cu Acordul de la Paris (COP21), vor revigora viziunea asupra „Europei pe care ne-o dorim”⁽¹²⁾⁽¹³⁾. Comisia trebuie să creeze un impuls pentru punerea în aplicare a acestor acorduri, prin dezvoltarea politicilor prezentate în Comunicarea sa privind „următorii pași”, și pentru incorporarea deplină a acestora în cadrul de politică europeană și în prioritățile actuale ale Comisiei. „Europa pe care ne-o dorim”, ca și Agenda 2030 (și

⁽¹¹⁾ Avizul CESE pe tema „Construirea unei coaliții a societății civile și a autorităților de la nivel subnațional pentru a transpune în fapt angajamentele Acordului de la Paris”, JO C 389, 21.10.2016, p. 20

⁽¹²⁾ Building the Europe We Want, (Construirea Europei pe care ne-o dorim), studiu realizat de Forumul părților interesate pentru Comitetul Economic și Social European, 2015.

⁽¹³⁾ Common appeal to European leaders by European Civil Society Organisations and Trade Unions (Apel comun către liderii europeni adresat de organizațiile societății civile și de sindicatele europene), 21 martie 2017.

anume ODD-urile) situează persoana în centrul societății și al economiei și oferă fiecăruia posibilitatea de a decide cum dorește să își satisfacă necesitățile în armonie cu mediul social și ecologic. Acest concept nu este utopic. În realitate, Europa dispune în prezent de mijloacele tehnologice și economice necesare pentru a-și realiza viziunea: internetul obiectelor și volumele mari de date, controlul proceselor complexe prin aplicații pentru dispozitive mobile, „prosumul” prin reducerea producției și scăderea costurilor de producție (de exemplu, energia din surse regenerabile, imprimarea 3D), noi moduri de tranzacționare și de plată (tehnologia *blockchain*, bitcoin și contractele inteligente), cooperatismul și economia colaborativă, ca noi concepte de afaceri, precum și alte inovații.

4.2. Toate aceste inovații au potențialul de a transforma viziunea în realitate, însă acest lucru presupune o strategie care să ofere soluții pentru cele trei provocări în materie de inovare. Strategia cuprinde un nou concept de bunăstare „dincolo de PIB”, în care prosperitatea economică, incluziunea socială, responsabilitatea de mediu și emanciparea civică sunt urmărite într-o manieră integrată.

4.3. „Nicio acțiune” nu reprezintă o opțiune: dacă UE nu dorește sau nu poate să dezvolte și să pună în aplicare o strategie cuprinzătoare, Europa nu va fi la înălțimea Agendei 2030 și a viziunii reprezentate de „Europa pe care ne-o dorim”. În lipsa acțiunii, există un risc ridicat de eșec în ceea ce privește fiecare dintre provocările majore: sistemul de organizare a muncii în Europa va fi distrus, decarbonizarea și protecția resurselor vor înceta, întrucât costurile sociale ale tranziției ecologice sunt considerate prea mari, iar inegalitățile sociale și alienarea vor crește, generând un risc pentru democrație.

4.4. Este extrem de important ca strategia să cuprindă recomandări precise de politică, pentru a ajuta la soluționarea celor trei provocări majore cu care se confruntă Europa și pentru a transforma, astfel, „Europa pe care ne-o dorim” în realitate.

5. Șase abordări de politică în direcția Europei pe care ne-o dorim

Propunem aici abordări-cheie de politică ce răspund la trei probleme globale (limitele planetare, disparitățile sociale, pierderea sprijinului din partea cetățenilor) și la tendința majoră de digitizare. Fiecare dintre aceste abordări cuprinde un mix de politici format din cel mult șase elemente:

- inovare;
- reglementare/governanță;
- politică socială;
- acces liber;
- educație/formare;
- cercetare.

Acest mix de politici ar trebui aplicat în cel puțin patru domenii de politică: o economie echitabilă, digitală și verde (punctul 5.1), noi forme de guvernare (punctul 5.2), durabilitatea și sectorul financiar (punctul 5.3) și promovarea durabilității prin intermediul comerțului internațional (punctul 5.4). Furnizăm idei și contribuții ce ar trebui analizate în continuare de instituțiile UE și de părțile interesate, pe termen lung.

5.1. O economie echitabilă, digitală și verde, care generează prosperitate și bunăstare

5.1.1. Inovare: noua revoluție industrială reprezintă o oportunitate pentru a transforma Europa într-un lider tehnologic și a-i spori competitivitatea pe piețele globalizate. Generarea de valoare economică fără costuri externe ridicate trebuie să devină modelul standard de afaceri. Avem nevoie de companii inovatoare și profitabile și de investiții ale întreprinderilor în producția durabilă, pentru a crea locuri de muncă de calitate și a pune bazele economice ale bunăstării. Pentru ca inovarea să contribuie la o Europă mai durabilă, trebuie dezvoltat un cadru care să recompenseze activitățile economice cu o amprentă externă absentă sau redusă radical sau cu un consum limitat de resurse. Aceasta le va permite inovatorilor durabili (cetățeni, întreprinderi, orașe sau regiuni) să concureze în mod eficace cu modelele de afaceri cu o exploatare ridicată a resurselor și/sau o amprentă de mediu semnificativă. Sprijinul proactiv – de exemplu, asigurarea accesului la microcredite pentru IMM-uri, cetățeni, gospodării private, inițiative comunitare, întreprinderi sociale și microîntreprinderi – trebuie să fie

asigurat și pentru inovatorii care oferă soluții noi pentru a face față provocărilor de mediu și sociale și care acționează ca primi utilizatori ⁽¹⁴⁾. În acest sens, ar putea fi util un brevet european unic, atâta timp cât costurile de depunere a cererilor nu sunt prohibitive ⁽¹⁵⁾. În ceea ce privește IMM-urile, măsurile referitoare la a doua șansă ar trebui să fie revizuite pentru a reduce nivelul, actualmente ridicat în UE, al aversiunii față de riscuri ⁽¹⁶⁾. De asemenea, politica trebuie să permită experimentarea în toată Europa, în special în sectoarele mobilității, deșeurilor, energiei, agriculturii, educației și sănătății. Pot fi descoperite noi piețe prin transferul achizițiilor publice către servicii digitale, cu emisii scăzute de dioxid de carbon, circulare și ecologice, prestate într-o manieră favorabilă incluziunii sociale.

5.1.2. Reglementare: un cadru de reglementare trebuie să îndeplinească trei obiective. În primul rând, efectele externe trebuie să fie evaluate cât mai exact posibil din punctul de vedere al costurilor, astfel încât să poată fi dezvoltate modele de afaceri care să ajute la atingerea obiectivelor de durabilitate ⁽¹⁷⁾. În al doilea rând, reglementările trebuie să garanteze punerea în aplicare a unor infrastructuri digitale bine dezvoltate pe tot teritoriul Europei, inclusiv în zonele rurale, și asigurarea accesului universal la acestea (inclusiv la încălzirea inteligentă, la rețelele inteligente de energie electrică și la rețelele de mobilitate electrică). Acestea ar trebui să fie tratate în sens juridic ca servicii publice. În ultimul rând, întrucât digitizarea tinde să favorizeze platformele, există riscul de apariție a monopolurilor pe piețele digitale majore. Prin urmare, sunt necesare politici antitrust active ⁽¹⁸⁾. De asemenea, CESE a sugerat Comisiei că ar trebui să examineze modalități prin care să poată fi promovate platformele europene, astfel încât valoarea adăugată să rămână în economiile locale ⁽¹⁹⁾. O agenție europeană de rating independentă pentru platforme digitale ar putea juca un rol important în echilibrarea puterii de piață a acestora, funcționând cu aceeași competență în toate statele membre, pentru a evalua guvernanta platformelor în ceea ce privește concurența, ocuparea forței de muncă și impozitarea ⁽²⁰⁾.

5.1.3. Politică socială: schimbarea determinată de decarbonizare și digitizare (a se vedea secțiunea 3) reprezintă o provocare pentru sistemele de securitate socială în materie de gestionare a problemei pierderii locurilor de muncă și de scădere a veniturilor fiscale. Prin urmare, ar trebui examinate și dezvoltate noi modele și abordări, pentru a asigura sustenabilitatea sistemelor de securitate socială în statele membre, pentru a răspunde diferitelor circumstanțe legate de muncă în viitor și pentru a sprijini lucrătorii și comunitățile din sectoarele și regiunile afectate de tranziție. CESE a analizat provocările legate de viitorul muncii în avizul său privind Pilonul european al drepturilor sociale și a solicitat o strategie europeană coerentă în materie de ocupare a forței de muncă, care să vizeze investițiile și inovarea, ocuparea forței de muncă și crearea de locuri de muncă de calitate, condiții de muncă echitabile pentru toți, tranziții rezonabile și fără sincope sprijinite de politici active în domeniul pieței forței de muncă, precum și implicarea tuturor părților interesate, în special a partenerilor sociali. De asemenea, investițiile publice ar trebui să sprijine comunitățile, regiunile și lucrătorii din sectoare care sunt deja afectate de această tranziție, precum și anticiparea și facilitarea viitoarelor restructurări și tranziții către o economie mai verde și mai durabilă ⁽²¹⁾.

5.1.4. Acces liber: valorificarea potențialului digitizării pentru o economie verde și echitabilă necesită, înainte de toate, o deschidere generală în economie, care să le permită oamenilor să participe activ și să profite de oportunitățile progreselor tehnologice (de exemplu, combinarea datelor digitale privind energia cu producerea descentralizată de energie). Prin urmare, este extrem de important să se elimine barierele din calea participării economice prin piețe deschise, date deschise, modele cu surse deschise și standarde disponibile public. Fiecare dintre aceste elemente va fi considerat un principiu călăuzitor pentru programele de politică în sectoare strategice: energie, transporturi, logistică și procese de producție. Conceptul de suveranitate a datelor trebuie să fie dezvoltat și pus în aplicare prin dreptul european: cetățenii europeni trebuie să aibă dreptul de a-și utiliza propriile date în scopuri proprii, de a stabili ce date cu caracter personal sunt utilizate de terțe părți, de a decide modul în care sunt utilizate datele, de a fi informați cu privire la utilizarea datelor și de a deține controlul deplin asupra utilizării datelor, precum și de a le șterge.

⁽¹⁴⁾ Avizul CESE, în curs de elaborare, pe tema „Noi modele economice durabile”, SC/048 (a se vedea pagina 57 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE privind un plan de acțiune al UE pentru drepturile de proprietate intelectuală, JO C 230, 14.7.2015, p. 72

⁽¹⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Inițiativa privind întreprinderile nou-înființate și extinderea acestora”, JO C 288, 31.8.2017, p. 20

⁽¹⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Dezvoltarea durabilă: o privire de ansamblu asupra politicilor interne și externe ale UE”, JO C 487, 28.12.2016, p. 41

⁽¹⁸⁾ Avizul CESE pe tema „O strategie privind piața unică digitală pentru Europa”, JO C 71, 24.2.2016, p. 65

⁽¹⁹⁾ Avizul CESE pe tema „Evoluția naturii relațiilor de muncă și impactul asupra menținerii unui venit de subzistență”, JO C 303, 19.8.2016, p. 54

⁽²⁰⁾ Avizul CESE pe tema „O agendă europeană pentru economia colaborativă”, JO C 75, 10.3.2017, p. 33

⁽²¹⁾ JO C 125, 21.4.2017, p. 10

5.1.5. Educație/formare: atât economia verde, cât și economia digitală necesită competențe specifice, în special întrucât, în viitor, tehnologia digitală va fi un instrument important pentru realizarea decarbonizării economiei europene (a se vedea punctul 3.1.4 și punctul 3.2.3). Pregătirea pentru dezvoltarea competențelor formale și informale necesare, inclusiv în domenii ca munca în colaborare/comunitară și antreprenoriatul⁽²²⁾, trebuie integrată în politicile generale de educație și învățare pe tot parcursul vieții. În acest domeniu, este nevoie de mai mult dialog și de mai multă analiză. Se recomandă utilizarea orientată a fondurilor structurale pentru a asigura un sprijin eficient pentru eliminarea decalajului actual dintre competențele verzi și cele digitale, în special în regiunile care se află deja în tranziție sau care vor fi afectate de tranziție în viitor. Resursele din sistemele de învățământ europene trebuie să se focalizeze pe educație și pe dezvoltarea de abilități în domenii în care competențele umane nu pot fi înlocuite de sistemele de inteligență artificială sau în care este nevoie ca oamenii să completeze aceste sisteme (și anume, sarcinile în care interacțiunea umană este esențială sau în care omul și mașina colaborează și sarcinile care preferăm să fie executate în continuare de oameni)⁽²³⁾.

5.1.6. Cercetare: o economie digitală, verde și echitabilă va fi reperul pentru modele economice orientate spre viitor. O politică de cercetare bine orientată, bazată pe o analiză a impactului social și asupra mediului al inovațiilor, în special al inovațiilor digitale, va reprezenta calea către această economie. În acest context, cheltuielile pentru cercetare și dezvoltare trebuie să fie disponibile pentru inovatorii care dezvoltă noi tehnologii și servicii digitale care abordează provocările de mediu și/sau sociale. Pentru a-i sprijini, trebuie dezvoltată o rețea de incubatoare.

5.2. Noi forme de guvernare

5.2.1. Inovare: participarea este un element-cheie al democrației. Alegerile și reprezentarea sunt o metodă de organizare a participării, dar sunt necesare abordări noi și inovatoare pentru organizarea participării, inclusiv a e-participării. Este important ca elaborarea tradițională a politicilor să se deschidă către forme de activitate politică neierarhice, fluide din punct de vedere social și mai puțin formale și să se încurajeze inițiative ale societății civile și ascendente.

5.2.2. Guvernare: schimbările necesită dialoguri multilaterale transparente și accesibile în mod liber pentru toate procesele legislative ale UE, la nivel european și local. „Societatea civilă” nu ar trebui să fie redusă la societatea civilă organizată, ci ar trebui să îi includă pe toți cetățenii. Noile alianțe au o importanță deosebită pentru politicile climatice și protecția resurselor⁽²⁴⁾. Pentru a consolida democrația participativă, cvasimonopolul Comisiei Europene asupra dreptului de inițiativă legislativă trebuie eliminat în favoarea mai multor inițiative din partea Parlamentului European, combinate cu inițiative legislative ascendente, de exemplu, prin rezolvarea problemelor tehnice, juridice și birocratice legate de inițiativa cetățenească europeană⁽²⁵⁾.

5.2.3. Acces liber: metodele de externalizare spre public pentru întreaga legislație a UE reprezintă o abordare adecvată pentru depășirea barierelor structurale care fac dificilă participarea cetățenilor la procesul decizional al UE. La conceperea acestei abordări ar trebui să se acorde o atenție specială accesibilității, incluziunii și răspunderii. Accesul liber la politici și politică poate fi înlesnit în și mai mare măsură, prin publicarea online a tuturor activităților și datelor UE, astfel încât acestea să fie accesibile pentru utilizatori.

5.2.4. Formare/educație: sunt necesare programe de emancipare a cetățenilor pentru a depăși „atitudinea pârinitoare față de clasa de mijloc” (a se vedea punctul 3.4.6). Acest programe ar trebui să fie concepute pentru a angaja acele părți ale populației care tind să se abțină de la participarea activă în politică, economie și societate. Conștientizarea participării și oportunitățile de participare, ca principiu de bază al democrației, trebuie să se bucure de mai multă atenție în educația generală. Trebuie subliniat faptul că participarea activă la procesele de dezvoltare a voinței politice este benefică atât pentru societate, cât și pentru cetățean, ale cărui interese și puncte de vedere sunt luate în considerare. Este necesară o finanțare sporită pentru organizațiile societății civile care sunt orientate către aceste părți neimplicate ale populației și care urmăresc obiective de durabilitate.

5.2.5. Cercetare: științele sociale trebuie să se concentreze mai mult pe practicile alternative de democrație. Un exemplu este posibilă aplicare a metodologiei de utilizare a prototipurilor în politică. Cu această abordare, soluțiile de politică ar fi

⁽²²⁾ Avizul CESE pe tema „Stimularea creativității, a spiritului antreprenorial și a mobilității în educație și formare”, JO C 332, 8.10.2015, p. 20

⁽²³⁾ Avizul CESE pe tema „Inteligența artificială”, JO C 288, 31.8.2017, p. 1

⁽²⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Construirea unei coaliții a societății civile și a autorităților de la nivel subnațional pentru a transpune în fapt angajamentele Acordului de la Paris”, JO C 389, 21.10.2016, p. 20

⁽²⁵⁾ Avizul CESE privind „Inițiativa cetățenească europeană (revizuire)”, JO C 389, 21.10.2016, p. 35

concepute într-un interval de timp redus și puse apoi în aplicare pe o „piață de testare”, iar impactul acestora ar fi evaluat imediat pe baza feedbackului primit de la cetățeni și de la alte părți interesate relevante. Evaluarea impactului ar constitui baza schimbărilor relevante ale soluțiilor de politică înainte de a le pune în aplicare.

5.2.6. În termeni mai generali, sunt necesare cercetări suplimentare privind modul de revizuire a legăturii dintre expertiză (științifică) și elaborarea de politici și modul în care integrarea expertizei complet transparente și independente în elaborarea de politici trebuie să fie combinată cu nevoia de consolidare a participării cetățenilor.

5.3. Durabilitatea și sectorul financiar

5.3.1. Inovare: o economie digitală, verde și echitabilă implică investiții enorme atât în instalații private (de exemplu, în instalații de energie din surse regenerabile sau stații de încărcare pentru vehicule electrice), cât și în infrastructura publică (de exemplu, digitizarea sistemelor de energie electrică și de mobilitate). Astfel, sectorul financiar va trebui să joace un rol central pentru a face posibilă această inovare. Investițiilor care sprijină transformarea durabilă trebuie să li se aloce resurse financiare, inclusiv resurse publice. Pentru a atinge obiectivele din domeniul climei și energiei, este nevoie de un mediu de investiții stabil și previzibil, iar instrumentele financiare inovatoare trebuie să mobilizeze finanțarea din surse private pentru investiții care, altfel, nu ar putea fi realizate ⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾.

5.3.2. Reglementare: politica trebuie să aibă drept obiectiv construirea unui sistem financiar privat mai durabil, incluzând factorii de durabilitate în evaluarea riscului financiar, extinzând responsabilitățile instituțiilor financiare asupra impactului nefinanciar al deciziilor de investiții și sporind transparența în ceea ce privește efectele sociale și de mediu ale deciziilor de investiții ⁽²⁸⁾. Politicile ar trebui, de asemenea, să încurajeze investitorii să își asume angajamente voluntare de a investi în activități care respectă principiile dezvoltării durabile. Standardele bancare ecologice sunt esențiale pentru trecerea finanțării private de la investițiile convenționale către cele cu emisii scăzute de carbon și reziliente la schimbările climatice. Băncile centrale ar trebui să direcționeze alocarea de capital prin politici monetare și micro și macroprudențiale, inclusiv prin standarde de durabilitate.

5.3.3. Politică socială: gospodăriile vor fi supuse unei presiuni, ca urmare a digitizării și a decarbonizării. Prin urmare, este necesară o reformă fiscală fundamentală pentru a mări venitul disponibil al gospodăriilor și pentru a combina acest obiectiv cu cerințele în materie de decarbonizare. CESE solicită un sistem fiscal bazat pe internalizarea costurilor de mediu și utilizarea veniturilor suplimentare pentru a reduce sarcina fiscală asupra forței de muncă. Trecerea de la impozitarea forței de muncă la utilizarea resurselor ajută la corectarea disfuncționalităților pieței, la crearea de noi locuri de muncă durabile și locale, la creșterea veniturilor disponibile ale gospodăriilor și la stimularea investițiilor ecoinovatoare ⁽²⁹⁾.

5.3.4. Cercetare: până în prezent, impactul digitizării și al reducerii consumului de combustibili fosili asupra finanțelor publice (eroziune fiscală) este încă, în mare parte, necunoscut. Cercetarea ar trebui să se concentreze pe acest aspect, precum și pe contribuția generală pe care o politică financiară strategică o poate avea asupra dezvoltării durabile.

5.4. Promovarea durabilității prin intermediul comerțului internațional

5.4.1. Inovare și oportunități de afaceri: având în vedere dimensiunea globală a celor trei probleme majore, nu va fi suficient ca Europa să devină mai durabilă printr-o politică de inovare clară. În cooperare cu partenerii comerciali, Europa trebuie să dezvolte concepte de inovare care să poată fi transferate către alte regiuni ale lumii. Comerțul poate ajuta atât timp cât aspectele de durabilitate sunt criterii-cheie în politica comercială internațională, inclusiv în acordurile comerciale multilaterale și bilaterale. Ar trebui să se atribuie un rol special Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), care ar trebui să acorde mai multă atenție politicii de mediu internaționale, ca, de exemplu, Acordul de la Paris sau obiectivele în materie de biodiversitate de la Aichi. Odată ce respectivele standarde sunt instituite, întreprinderile europene, cetățenii europeni,

⁽²⁶⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 57

⁽²⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Instrumente de piață – O economie a UE cu emisii scăzute de dioxid de carbon”, JO C 226, 16.7.2014, p. 1 (punctul 3.9.4)

⁽²⁸⁾ Raportul Programului Națiunilor Unite pentru Mediu pe tema „Dezvoltarea unui sistem financiar durabil în Uniunea Europeană”, Ancheta și Inițiativa de investigare nr. 2 a UNEP, martie 2016; a se vedea și alte rapoarte privind finanțarea durabilă la <http://web.unep.org/inquiry>

⁽²⁹⁾ Avizul CESE pe tema „Instrumente de piață – O economie a UE cu emisii scăzute de dioxid de carbon”, JO C 226, 16.7.2014, p. 1 (punctul 1.3).

inițiativele comunitare, municipalitățile și regiunile pot dezvolta inovații importante (produse și servicii), care pot fi exportate ca răspuns la nevoia de decarbonizare și folosind oportunitățile oferite de tendința majoră de digitizare. Acestea pot deveni produse care să fie exportate cu succes. Înainte de toate, Comisia Europeană ar trebui să colaboreze cu OMC și cu principalii ei parteneri pentru a utiliza acordurile comerciale în vederea îmbunătățirii sistemelor de stabilire a prețurilor în ceea ce privește CO₂ și orice alte externalități care afectează inovarea durabilă.

5.4.2. Reglementare: una dintre cauzele creșterii amprente de mediu din economiile noastre este distanța tot mai mare dintre locurile de producție, transformare, consum și uneori eliminarea/valorificarea produselor. Pentru ca comerțul internațional să devină compatibil cu dezvoltarea durabilă, este nevoie de o abordare inteligentă în materie de reglementare a liberalizării, care să ia în calcul și să consolideze sistemele de producție locale, la scară mică. Promovarea și sprijinirea politicilor în materie de economie circulară ar trebui să asigure faptul că sistemele sunt durabile, mici, locale și ecologice. În cazul anumitor activități industriale, dimensiunea decalajelor poate fi mare⁽³⁰⁾. Reglementarea trebuie să ofere un răspuns la această problemă prin acorduri comerciale bilaterale și multilaterale.

5.4.3. UE ar trebui să îndemne Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional să joace un rol important în promovarea unor reforme ale sistemului fiscal și financiar, astfel încât să se creeze un mediu care să ajute țările în curs de dezvoltare să mobilizeze mai multe resurse proprii. Acest lucru ar trebui să implice o reformă fiscală internă, dar înseamnă și mobilizarea comunității internaționale pentru a lupta împreună împotriva evaziunii fiscale, a spălării banilor și a fluxurilor ilegale de capital care determină ieșirea mai multor bani din țările în curs de dezvoltare decât banii intrați prin asistența oficială pentru dezvoltare. Mai exact, Comisia Europeană ar trebui să folosească Agenda 2030, inspirată de cele 17 obiective de dezvoltare durabilă, drept cadru pentru toate politicile și programele externe finanțate prin fonduri europene⁽³¹⁾.

5.4.4. Politică socială: una dintre modalitățile de punere în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD), precum și de promovare a unei politici progresive a unui comerț benefic pentru toți o reprezintă punerea în aplicare a unor abordări multipartite în materie de comportament responsabil al întreprinderilor. În cadrul acestor abordări, întreprinderile, ONG-urile, sindicatele și guvernele definesc împreună modul în care obligația de a respecta drepturile omului în lanțurile de aprovizionare, în special în ceea ce privește „minereurile din zonele de conflict”, cum ar fi cobaltul, care este utilizat la fabricarea bateriilor reincărcabile din telefoanele mobile, calculatoarele portabile, vehiculele electrice, aeronavele și uneltele electrice. Având în vedere angajamentul față de tranziția către o economie cu emisii reduse de dioxid de carbon, pregătirea continuă pentru digitizare și complexitatea implicată de comportamentul responsabil în afaceri în cadrul lanțurilor de aprovizionare internaționale, colaborarea multilaterală dintre părțile interesate este esențială. Prin urmare, CESE salută inițiativa guvernului neerlandez, la care – spre satisfacția sa – este asociat, de a spori gradul de conștientizare cu privire la modul în care acțiunile multipartite pot facilita înțelegerea comportamentului responsabil în afaceri, în special în cazul lanțurilor de aprovizionare complexe, care sunt exploatate prin utilizarea muncii copiilor, a celei forțate sau în condiții periculoase.

5.4.5. Acces liber: noile acorduri comerciale trebuie să se bazeze pe aprobarea obținută prin noi procese democratice, cu o participare sporită a cetățenilor la procesul decizional comun. Capitolele privind comerțul și dezvoltarea durabilă (CDD) din acordurile comerciale ale UE în vigoare nu funcționează așa cum ar trebui. În primul rând, ele ar trebui să includă acordurile multilaterale globale (Agenda 2030 și Acordul de la Paris). În al doilea rând, mecanismele de monitorizare de către societatea civilă ar trebui consolidate și ar trebui introdusă o analiză din perspectiva societății civile. În al treilea rând, mecanismele de asigurare a respectării dispozițiilor trebuie să se aplice și capitolelor CDD⁽³²⁾.

5.4.6. Cercetare: sunt necesare mai multe dovezi empirice pentru a evalua impactul apariției rapide în comerțul internațional a unor noi moduri de consum și producție, care se extind treptat asupra serviciilor transnaționale, în special în ceea ce privește impactul lor asupra impozitării transnaționale. Aceasta ar trebui să constituie baza pentru o decizie privind eventuala lor includere în normele generale ale OMC sau în acordurile bilaterale și regionale, așa cum a fost cazul Agendei privind munca decentă.

⁽³⁰⁾ Avizul CESE pe tema „Pachetul privind o economie circulară”, JO C 264, 20.7.2016, p. 98 (punctul 1.3)

⁽³¹⁾ Avizul CESE pe tema „Agenda 2030 – O Uniune Europeană angajată să sprijine dezvoltarea durabilă la nivel mondial”, JO C 34, 2.2.2017, p. 58

⁽³²⁾ Avizul CESE pe tema „Comerț pentru toți – Către o politică comercială și de investiții mai responsabilă”, JO C 264, 20.7.2016, p. 123 (punctul 1.9)..

5.4.7. Reamintim Comisiei recomandarea noastră anterioară privind realizarea unei evaluări complete a impactului referitoare la efectele probabile pe care le va avea punerea în aplicare a ODD și a Acordului de la Paris asupra politicii comerciale a UE.

6. Elaborarea unei strategii pentru un viitor european durabil – patru criterii

6.1. În secțiunea 5 am identificat o serie de domenii în care sunt necesare măsuri de politică pentru construirea unei Europe mai durabile, într-un context socioeconomic care se schimbă radical. Se pot identifica patru criterii pentru strategia de durabilitate a Europei. Aceasta trebuie să fie:

- orientată pe termen lung;
- explicită;
- integrată pe orizontală și pe verticală;
- gestionabilă.

Aceste patru criterii sunt detaliate mai jos.

6.2. Orientarea pe termen lung

6.2.1. Gândirea strategică înseamnă dezvoltarea unei perspective pe termen lung pe baza viziunii „Europa pe care ne-o dorim”, descrisă în secțiunea 4, și stabilirea căii pe care trebuie să o urmeze Europa pentru transpunerea în realitate a acestei viziuni. Vor fi necesare trei decenii pentru ca schimbările sociale impuse de problemele globale și de tendința majoră de digitizare (descrise în secțiunea 3) să se concretizeze. Numeroase decizii relevante, inclusiv decizii privind investițiile, necesită timp pentru a intra în vigoare. Prin urmare, trei decenii par a fi un interval de timp adecvat pentru strategia de durabilitate a Europei. Obiectivele relevante și măsurile corespunzătoare de politică trebuie să fie proiectate pe baza acestui interval de timp⁽³³⁾. Această abordare retrospectivă ar însemna că punctul de referință este considerat un scenariu optim pentru 2050 și că din acest scenariu decurg toate măsurile necesare pentru realizarea scenariului optim. Luarea în considerare a unui scenariu optim permite conceperea unui discurs pozitiv. Tranziția de la economia cu emisii ridicate de carbon și care utilizează intensiv resursele și de la societatea centralizată a secolului XX nu trebuie să fie văzută ca punitivă sau ca un final al progresului, ci ca o perioadă nouă, pozitivă, care oferă oportunități atractive pentru cetățeni.

6.3. Caracterul explicit

6.3.1. Orientarea pe termen lung a strategiei privind durabilitatea nu înseamnă că nu trebuie luate măsuri de politică pe termen scurt. Din contră, un element central al strategiei privind durabilitatea ar trebui să fie dezvoltarea lanțului de măsuri de politică necesare pentru atingerea obiectivelor proiectate pentru 2050, începând cu programe politice care să intre în vigoare pe termen lung, cu planuri de politică cu efecte pe termen mediu și cu măsuri specifice, orientate pe termen scurt. Pentru a atinge un grad cât mai ridicat de eficacitate, trebuie precizată în mod clar ierarhia dintre programele de politică, planurile de politică și măsurile de politică. În abordările anterioare privind durabilitatea, în special în cazul celor dezvoltate în cadrul Strategiei de la Lisabona și al Strategiei Europa 2020, caracterul explicit era, în mod evident, absent în ceea ce privește măsurile specifice de politică. În acest sens, strategia europeană privind durabilitatea ar trebui să ia drept referință Strategia de la Göteborg pentru dezvoltare durabilă⁽³⁴⁾, care pune în mod clar accentul pe măsuri de politică, astfel cum s-a reafirmat în Comunicarea Comisiei privind o platformă de acțiune⁽³⁵⁾.

6.4. Integrarea orizontală și verticală

6.4.1. În ceea ce privește concretizarea abordărilor de politică descrise în secțiunea 5 și punerea în aplicare a diferitelor măsuri de politică prevăzute în secțiunea 5, un lucru trebuie luat foarte în serios: strânsa legătură dintre cele trei probleme globale și tendința majoră de digitizare. Prin urmare, o strategie de succes trebuie să evite gândirea compartimentată și să fie integrată pe orizontală, cuprinzând toate cele șase domenii de politică. O astfel de strategie amplă pe termen lung ar putea înlocui Strategia Europa 2020 actuală, combinând punerea în aplicare a celor 17 obiective de dezvoltare durabilă universale, care reflectă un angajament ferm față de Acordul de la Paris privind schimbările climatice, cu prioritățile de lucru ale Comisiei Europene⁽³⁶⁾.

⁽³³⁾ Decizia CCONUSC care însoțește Acordul de la Paris menționează „strategii de dezvoltare privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră pe termen lung până la mijlocul secolului” [alineatul (35)].

⁽³⁴⁾ Comunicarea Comisiei intitulată „O Europă durabilă pentru o lume mai bună: o strategie a Uniunii Europene pentru dezvoltarea durabilă”, COM(2001) 264

⁽³⁵⁾ Comunicarea Comisiei către Consiliu și Parlamentul European privind revizuirea strategiei de dezvoltare durabilă – o platformă de acțiune, COM(2005) 658 final

⁽³⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Următorii pași către un viitor european durabil”, JO C 345, 13.10.2017, p. 91

6.4.2. O politică de succes privind durabilitatea trebuie să fie integrată și pe verticală. Dezvoltarea durabilă va avea nevoie de sprijin la toate nivelurile de politică relevante (local, regional, național, european și global). Prin urmare, trebuie definit clar la ce niveluri de politică ar trebui luate măsurile relevante prevăzute în cadrul strategic. CESE recomandă introducerea unui cadru pentru guvernare și coordonare, în paralel cu strategia, pentru a asigura coerența dintre măsurile centralizate și descentralizate, precum și pentru a implica societatea civilă organizată la nivel național și regional. Semestrul european ar trebui dezvoltat în continuare, pentru a include un mecanism de coordonare pe verticală a punerii în aplicare a ODD.

6.5. Posibilitatea de gestionare

6.5.1. Dezvoltarea durabilă are nevoie de o gestionare politică. Pe baza obiectivelor măsurabile proiectate pentru 2050 (a se vedea punctul 6.2), trebuie stabilite obiective intermediare, care să servească drept repere. Este nevoie de o evaluare continuă pentru a se urmări dacă lanțul de măsuri de politică explicite (a se vedea punctul 6.3) produce rezultatele dorite. În cazul în care rezultatele nu sunt pe măsura obiectivelor și țintelor, trebuie să se asigure alinierea imediată a măsurilor de politică.

6.5.2. Pentru a evalua progresul din punctul de vedere al cadrului strategic pe termen lung și al scenariului optim pentru 2050, este nevoie de o fișă de evaluare amplă, care să reflecte abordarea complexă, multisectorială, descrisă în prezentul aviz. Această fișă de evaluare ar trebui să includă indicatori din toate cele șase domenii de politică, pentru a reflecta caracterul interdependent al celor trei probleme globale și al tendinței majore de digitizare descrise în secțiunea 2. O abordare strategică autentică a durabilității va fi posibilă doar dacă este îndeplinită sarcina extrem de analitică de stabilire a indicatorilor corespunzători și de includere a acestora într-o fișă de evaluare holistică. De asemenea, trebuie gestionată coordonarea pe verticală și pe orizontală a politicii privind durabilitatea (a se vedea punctul 6.4). Pentru a îndeplini aceste trei sarcini (monitorizarea și evaluarea, alinierea măsurilor de politică și coordonarea integrării pe orizontală și pe verticală), este nevoie ca organele administrative să poată fi trase la răspundere. O soluție ar putea fi înființarea unei direcții generale la nivelul UE și a unor organe similare la nivel național.

6.5.3. În plus, CESE recunoaște că, într-o lume aflată în rapidă schimbare, comunitățile trebuie evaluate pe baza altor indicatori decât creșterea economică. Prin urmare, CESE a sugerat utilizarea unui nou reper: „progresul societăților”. Această măsură ia în considerare alți factori decât creșterea economică pentru a evalua progresele unei comunități. Progresul societăților ar trebui considerat un reper complementar creșterii economice, oferind o imagine mai amplă a situației la nivelul unei comunități ⁽³⁷⁾.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽³⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Dincolo de PIB – implicarea societății civile în alegerea indicatorilor complementari”, JO C 181, 21.6.2012, p. 14

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Noi modele economice durabile”**(aviz exploratoriu)**

(2018/C 081/08)

Raportor: **Anne CHASSAGNETTE**Coraportor: **Carlos TRIAS PINTÓ**

Sesizare	Comisia Europeană, 7.2.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Subcomitetul „Noi modele economice durabile”
Data adoptării în subcomitet	25.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/ abțineri)	187/3/4

1. Concluzii și recomandări

1.1. Modelul economic bazat pe sistemul „extracție, producție, posesie, aruncare” este pus sub semnul întrebării în contextul multiplicării provocărilor economice, sociale și de mediu care afectează Europa.

1.2. Asistăm la apariția unei economii hibride, în care structura tradițională a pieței se confruntă cu competiția generată de apariția unei mulțimi de noi modele care transformă relațiile dintre producători, distribuitori și consumatori.

1.3. Pe lângă rentabilitatea economică, unele dintre aceste noi modele, cum ar fi economia funcționalității, consumul colaborativ sau finanțarea responsabilă urmăresc – sau pretind – să răspundă altor mize însemnate pentru oameni și planetă și care sunt esențiale pentru dezvoltarea durabilă, cum ar fi:

— justiția socială;

— guvernanta participativă;

— protejarea resurselor și a capitalului natural.

1.4. Pentru Uniunea Europeană (UE), sprijinirea acestor piloni inovatori reprezintă ocazia de a deveni liderul unor modele economice inovatoare care să facă indisociabile noțiunile de prosperitate economică, protecție socială de calitate și durabilitate ecologică și să stabilească o „marcă europeană”. Prin urmare, UE trebuie să fie ambițioasă în legătură cu această chestiune.

1.5. În acest scop, prezentul aviz face următoarele **10 recomandări**:

1.5.1. **Îmbunătățirea coordonării activităților privind economia durabilă la nivelul UE, prin crearea unei structuri permanente pentru noua economie durabilă.** Această structură ar urma să fie dotată cu mijloace de evaluare și comunicare, pentru a monitoriza dezvoltarea de noi modele economice cu potențial de dezvoltare durabilă și punerea în aplicare a recomandărilor cuprinse în prezentul document. O astfel de structură ar încuraja dialogul între diversele părți interesate la nivel european. CESE ar putea contribui la acest efort prin instituirea unui observator al noii economii, după cum a recomandat deja în mai multe avize.

1.5.2. Autoritățile publice din UE trebuie să sprijine cercetarea, în special cercetarea și inovarea responsabilă ⁽¹⁾, pentru:

- a înțelege mai bine impactul real al noilor modele economice în termeni de durabilitate, de-a lungul întregului ciclu de viață, și a continua cercetarea cu privire la obstacolele în calea dezvoltării unor noi modele;
- a elabora indicatori care să monitorizeze aceste noi modele economice și a le spori vizibilitatea.

1.5.3. Este necesar să se garanteze că noile modele îndeplinesc criteriile de durabilitate. Folosindu-se de conceptele noii economii durabile, anumite părți interesate dezvoltă modele care nu sunt neapărat durabile sub toate aspectele. Comisia trebuie să țină seama nu doar de oportunități, ci și de eventualele riscuri și de devierile anumitor modele economice noi, în special în ceea ce privește aspectele sociale, reglementarea muncii și concurența fiscală neloială.

1.5.4. UE trebuie să încurajeze și să sprijine educația, formarea și informarea, pentru a îmbunătăți cunoașterea în rândul tuturor părților interesate a noilor modele economice durabile și a rolului finanțării durabile. Este important să se evidențieze compatibilitatea și posibilele tensiuni și arbitraje care există între, pe de o parte, mizele în materie de durabilitate și, pe de altă parte, rentabilitatea economică.

1.5.5. Comisia ar trebui să analizeze și să completeze (nu să înlocuiască) inițiativele private care au ca scop schimbul de bune practici și de experiență între persoanele inovatoare, prin intermediul rețelelor, al platformelor internet, al conferințelor etc. CESE sprijină deja astfel de inițiative, dat fiind că administrează împreună cu Comisia Europeană o nouă platformă privind economia circulară.

1.5.6. Autoritățile publice ale UE trebuie să se asigure că vectorii noilor modele economice cu adevărat durabile au acces la finanțare atât în primele etape de dezvoltare, cât și în continuare. Este nevoie de instrumente și definiții pentru a le permite un acces privilegiat la mecanisme publice de finanțare și/sau pentru a le înlesni finanțarea de către investitori responsabili din punct de vedere social.

1.5.7. Comisia Europeană ar putea încuraja testarea noilor modele printr-un fond de finanțare a inovării dedicat modelelor durabile și deschis parteneriatelor public-privat. Din această perspectivă, CESE recomandă introducerea unor proiecte-pilot, pentru a crea valori comune și a integra rețelele noii economii.

1.5.8. Autoritățile publice ale UE trebuie să integreze vectorii care promovează aceste noi modele economice în politicile sectoriale deja existente ale UE, pentru a le oferi mai multă vizibilitate și pentru a crea un efect de pârghie, care să le favorizeze dezvoltarea. Astfel, în pachetul privind mobilitatea, aflat în curs de elaborare, ar putea fi interesant să fie sprijinite noile modele de folosire a autoturismelor în codiviziune sau în comun, pentru a veni în completarea ofertei de transport public.

1.5.9. În general, UE trebuie să instituie un cadru politic, fiscal și de reglementare pentru sprijinirea desfășurării acestor noi modele durabile la scară largă și ar trebui, de asemenea, să urmărească următoarele obiective:

- deblocarea la nivel politic a chestiunii și elaborarea unei viziuni clare, care să considere durabilitatea ca piatra unghiulară a modernizării modelului său social și economic;
- încurajarea internalizării costurilor sociale și ecologice externe în logica economică și reformarea fiscalității statelor membre în sensul unei fiscalități ecologice. Atâta timp cât aceste costuri externe nu vor fi integrate în prețuri, produsele și serviciile economiei liniare vor continua să prevaleze în economia noastră;
- dezvoltarea unui cadru de reglementare care să favorizeze consumul și producția durabile, prin sporirea transparenței și a responsabilității sectoarelor deja existente și a celor care vor apărea în viitor, pentru a ține seama de impactul social și ecologic de-a lungul întregului lanț valoric.

1.5.10. Trebuie regândit modul de funcționare a sectorului financiar, astfel încât el să devină durabil, și trebuie redefinită noțiunea de risc, pentru a cuprinde mizele pe termen lung (ecologice, sociale și administrative), atât la nivel micro, cât și macro. Toți actorii lanțului valoric financiar (consumatori, bănci, investitori, autorități de reglementare, guverne) trebuie să participe la această reformare. Acest lucru va permite îmbunătățirea corelării rezultatelor în materie de investiții și împrumuturi cu așteptările consumatorilor responsabili. CESE propune crearea unei platforme (a unui *hub*) prin

⁽¹⁾ De exemplu, în cadrul celui de al nouălea Program-cadru (PC9) pentru perioada 2021-2027.

intermediul căruia le vor fi oferite consumatorilor informații obiective care să-i îndrume în aceste chestiuni.

2. **Observații generale: despre necesitatea de a încuraja inovatorii care propun noi modele economice durabile în Europa**

2.1. **Durabilitatea modelului nostru economic** – și anume capacitatea acestuia de a răspunde nevoilor generațiilor actuale, fără a compromite capacitatea generațiilor viitoare de a răspunde propriilor nevoi – este din ce în ce mai des supusă dezbaterii ⁽²⁾.

2.2. La nivel economic, șomajul masiv ce persistă în unele țări reflectă dificultățile cu care se confruntă unele categorii de populație pentru a avea acces la o piață a muncii care evoluează în ritm rapid. Scăderea puterii de cumpărare și creșterea modestă din unele țări dezvoltate pun sub semnul întrebării obiectivele vizate de modelul nostru economic.

2.3. **La nivel social**, adâncirea inegalităților ridică problema repartizării și a distribuirii echitabile a resurselor (economice și naturale). Excluderea unei părți a societății de la beneficiile creșterii economice determină reconsiderarea **modurilor noastre de guvernare** în vederea instituirii unui **model economic mai favorabil incluziunii și mai participativ**.

2.4. **În ce privește mediul**, riscurile asociate schimbărilor climatice pun în discuție dependența noastră de energia produsă din combustibili cu emisii mai mari de CO₂. Linearitatea sistemelor noastre de producție și de consum conduce la supraexploatarea resurselor naturale și la deteriorarea biodiversității. Poluarea provocată de activitățile noastre economice are efecte asupra mediului și asupra bunăstării cetățenilor.

2.5. **În acest context, modelul economic actual se confruntă cu competiția provocată de apariția a numeroși inovatori care promovează „noi modele economice”.**

2.5.1. Aceste noi modele, care pot fi bazate pe noile tehnologii, în special pe cele digitale, modifică raporturile dintre producători, distribuitori și consumatori, care devin uneori „prosumatori”. Ele pun sub semnul întrebării anumite concepte tradiționale, cum ar fi cel de „salariat”, propunând forme de muncă mai flexibile și partajate. Chiar dacă sunt considerate a fi „noi”, aceste modele pot relua, de fapt, practici vechi.

2.5.2. Prezentul aviz este interesat de toate noile modele economice care, pe lângă rentabilitatea economică, caută – **sau pretind** – să răspundă altor mize esențiale ale dezvoltării durabile, și anume:

- **justiția socială** (respectarea demnității umane, extinderea accesului la bunuri și servicii, repartizarea echitabilă a resurselor, prețuri echitabile, solidaritate);
- **un mod de guvernare participativă** (prin sporirea participării angajaților și consumatorilor la funcționarea și orientarea strategică a întreprinderii, un mod de producție și de consum mai conectat la nevoile reale ale cetățenilor și la realitățile teritoriilor respective);
- **conservarea resurselor și a capitalului natural** (decuplarea prosperității economice de utilizarea resurselor, integrarea externalităților ecologice negative).

2.5.3. Antreprenorii inovatori care propun **noi modele economice** ce se pretind mai durabile se prevalează de **multe concepte** precum economia circulară, economia funcționalității, economia participativă, economia binelui comun, finanțarea responsabilă. Ei completează mediul antreprenorial deja structurat al economiei sociale (ES), care plasează în centrul acțiunii proprii mizele legate de guvernare și de utilitatea socială și ecologică. Dacă ES nu poate fi considerată un „nou” model economic „durabil”, ea se reînnoiește, totuși, sub influența acestor inovatori. **Deși aceste noi modele nu urmăresc întotdeauna aceleași obiective** (unele sunt axate pe aspecte de mediu, altele pe aspecte sociale), **ele urmăresc producția de valoare multiplă** (economică, socială, de mediu) și, **prin urmare, nu ar trebui abordate în mod izolat**.

2.6. UE trebuie să valorifice **șansa de a deveni liderul unui model economic durabil. Modelul economic european trebuie să continue să se reinventeze**, pentru a integra mizele pe termen lung și a crea legături indisolubile între prosperitatea economică și durabilitate.

⁽²⁾ SC/047: „Tranziția către un viitor european mai durabil – o strategie pentru 2050” (în curs de elaborare) (a se vedea pagina 44 din prezentul Jurnal Oficial).

2.6.1. **În Europa, consumatorii sunt din ce în ce mai conștienți de impactul social și ecologic al propriului consum.** Apariția „**prosumatorului**”, în special în domeniul energiei din surse regenerabile, contribuie la modelarea de noi relații în cadrul lanțului valoric și între producători, distribuitori și consumatori. **Acest lucru se reflectă și în rândul agenților economici. În sectorul financiar, de exemplu, noțiunea de risc se extinde pentru a cuprinde criteriile extrafinanciare, în special pentru evaluarea activelor.** Unii administratori de active încearcă să lanseze, astfel, o tendință de a stimula întreprinderile să menționeze – în afara obligațiilor care le revin prin reglementări – anumite elemente de responsabilitate socială și ecologică. Această dinamică, astăzi aflată într-o fază embrionară, trebuie continuată și consolidată pe baza unei reale responsabilități ⁽³⁾. Dezvoltarea durabilă a finanțelor publice reprezintă cea mai bună cale prin care sistemul financiar european poate trece de la o logică de stabilizare pe termen scurt la una de impact pe termen lung.

2.6.2. Devenind liderul acestei noi economii, Europa poate beneficia de numeroase avantaje.

2.6.3. **UE poate găsi soluții pentru probleme concrete prin intermediul acestor noi modele.** Reînnoind modurile noastre de transport, utilizarea în comun a autoturismelor poate încuraja o mobilitate mai favorabilă incluziunii și mai ecologică. Modelele de întreprinderi care vizează reinscrierea profesională a persoanelor aflate în dificultate contribuie la îmbunătățirea accesului la piața forței de muncă pentru o parte din populație.

2.6.4. **Pentru UE, această durabilitate a modelului economic poate deveni și un factor de diferențiere care să îi permită să impună o „marcă” europeană.**

2.6.5. **UE deține mijloacele de a pregăti „campioni europeni” în aceste domenii.** Pentru anumite întreprinderi, combinația de rentabilitate economică și de criterii de durabilitate care stă la baza modelului lor devine – sau constituie deja – un avantaj comparativ real pentru a cucerii piețe noi.

2.6.6. **Prin plasarea noțiunii de dezvoltare durabilă în centrul proiectului de modernizare a economiei sale și al agendei sale politice,** UE poate mobiliza din nou statele membre în jurul unui proiect comun, după șocul Brexitului, punând oamenii în centrul proiectului european.

3. Deși emergența unor noi modele care promit durabilitate reprezintă o oportunitate reală pentru UE, această proliferare trebuie să fie bine înțeleasă și evaluată, pentru a identifica și promova forțele motrice implicate în această schimbare.

3.1. Economia funcționalității constă, de exemplu, în înlocuirea noțiunii de vânzare a bunului cu aceea de vânzare a utilizării bunului. Un consumator nu mai cumpără un vehicul, ci un serviciu de mobilitate, prin intermediul unui furnizor de servicii. Din punctul de vedere al durabilității, trecerea de la proprietate la utilizare permite, înainte de toate, stimularea furnizorilor să optimizeze mentenanța produselor, să le prelungească durata de viață sau chiar să le proiecteze în mod ecologic și să le recicleze; să promoveze utilizarea în comun a aceluiași bun între mai mulți consumatori și, astfel, să intensifice utilizarea bunurilor deja produse și uneori neutilizate la întregul lor potențial; să propună prețuri de acces la aceste bunuri mai mici decât prețul lor de achiziție.

3.2. **Economia colaborativă** reprezintă un concept a cărui definiție nu a fost încă stabilizată ⁽⁴⁾. În general, conceptul li se aplică antreprenorilor care dezvoltă platforme digitale ce le permit persoanelor private să facă schimb de bunuri sau de servicii: utilizarea în comun a autoturismelor, închirierea de bunuri, achiziții la mâna a doua, împrumuturi, donații etc. Această definiție este, însă, foarte dezbătută; unii includ și sistemele de schimb între persoane private care nu se bazează pe platforme digitale, alții adaugă și întreprinderile care închiriază bunuri ce rămân în proprietatea lor, în timp ce alții exclud orice inițiativă desfășurată de întreprinderi în scopul de a genera un profit.

3.3. **La rândul său, economia circulară** s-a dezvoltat în opoziție cu modelul liniar ⁽⁵⁾. Acest tip de economie se bazează pe crearea de „bucle de valoare pozitive”, care reintroduc produsele sau materia scoasă din uz în circuitul de producție. Într-un model circular ideal, bunurile sunt concepute ecologic, sunt produse utilizând resurse regenerabile ori reciclate sau deșeuri ale altor sectoare, sunt reutilizate, reparate, actualizate și, în final, reciclate. Avantajele economiei circulare sunt: diminuarea riscurilor, reducerea costurilor, valoarea adăugată, fidelitatea consumatorilor și motivația angajaților.

3.4. **Nu toate noile modele economice care se pretind durabile pot fi clasificate în funcție de cele trei concepte menționate mai sus.** Aceste trei concepte ajută însă la evidențierea **caracterului imprecis al anumitor termeni** folosiți pentru a descrie noi modele economice (de exemplu, în dezbaterile privind profilul *consumului colaborativ* sau conceptul înrudit de *conomie colaborativă*). De asemenea, anumite concepte se pot suprapune cu cele de *conomie funcțională* și *conomie participativă*, care pot fi considerate verigi ale economiei circulare.

⁽³⁾ Cf., pe această temă, JO C 21, 21.1.2011, p. 33, care explică în detaliu dezvoltarea „produselor financiare responsabile din punct de vedere social”.

⁽⁴⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 36.

⁽⁵⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 98.

3.5. De asemenea, trebuie subliniată **diversitatea antreprenorilor care dezvoltă aceste noi modele economice**: mari întreprinderi în curs de modernizare coexistă cu întreprinderi nou-create care vizează o creștere exponențială, întreprinderi sociale putând face parte din ES, asociații de voluntari și inițiative cetățenești.

3.6. Pe de altă parte, în timp ce unii antreprenori încearcă să fie rentabili din punct de vedere economic și, totodată, să răspundă unor mize ecologice, sociale sau de guvernanță) pe același plan cu obiectivele de rentabilitate economică, plasând durabilitatea în centrul propriului proiect și evaluându-și impactul pentru a-l îmbunătăți, alții nu împărtășesc această intenție de durabilitate. Aceștia din urmă caută, înainte de toate, rentabilitatea și consideră că modelul lor economic are efecte externe pozitive asupra restului societății, fără a le verifica sau a încerca să le îmbunătățească.

3.7. Aceste noi modele nu își propun neapărat să fie durabile pe toate planurile. **Întreprinderile care dezvoltă modele economice inspirate din economia circulară tind, de exemplu, să acorde o mai mare prioritate în cadrul proiectelor lor aspectelor legate de mediu și să maximizeze economisirea resurselor.** Or, pentru ca sistemul să fie durabil și pe plan social, este nevoie ca opțiunea circulară să fie accesibilă consumatorului, inclusiv în termeni de costuri. De altfel, dacă circuitele de producție create pot fi locale – privilegiind, astfel, resursele și locurile de muncă locale –, nu este exclus ca resursele utilizate, de exemplu materiile reciclate, să fie transportate pe distanțe lungi. **Pe de altă parte, economia colaborativă poate avea ca prim obiectiv extinderea accesului utilizatorilor la un bun fără a avea vreo cerință de mediu pentru acest lucru.**

3.8. **În plus, este esențial să se aibă în vedere că impactul real al noilor modele economice așa-zis durabile trebuie analizat cu atenție.** Astfel, avantajele ecologice ale platformelor economiei colaborative rămân subiect de dezbatere. Bilanțul ecologic al platformelor care permit indivizilor utilizarea în comun a autoturismelor sau accesul la bunurile altor persoane private în loc să cumpere ele însele unele noi este, adeseori, mai complex decât pare⁽⁶⁾. De exemplu, utilizarea în comun a unui autoturism pe distanță lungă poate intra, frecvent, în concurență directă cu utilizarea trenului, mai degrabă decât cu utilizarea individuală a unei mașini. Pe de altă parte, există persoane care cumpără bunurile altor persoane private nu pentru a-și reduce achizițiile de produse noi, ci pentru a-și crește consumul propriu. Într-un context mai general, **trecerea de la proprietate la utilizare nu este suficientă pentru a garanta o reducere a amprentei ecologice a consumului și o reducere a costului pentru consumator.** Astfel, întreprinderile care propun închirierea telefoanelor inteligente în loc de vânzarea acestora au tendința să le ofere clienților lor o reînnoire accelerată a produselor și nu instituie neapărat un sistem de reciclare sau de reutilizare.

3.9. Trebuie menționat, în fine, faptul că economia colaborativă ridică probleme importante în materie de monopol, protecție a datelor, drept al muncii, fiscalizare a schimburilor sau concurență cu modelele economice tradiționale, reflectând dezbaterile purtate în jurul platformelor de cazare între persoane private.

3.10. **Deși autoritățile publice trebuie să îi susțină pe antreprenorii care inovează sub paravanul acestor concepte, este nevoie, așadar, ca ele să trateze cu spirit critic intențiile și efectele reale ale acestora și să fie la curent cu diversitatea acestor antreprenori și cu ambiguitatea conceptelor pe care le mobilizează.**

4. **În această secțiune finală, avizul prezintă lista principalelor „pârghii” care permit UE să încurajeze dezvoltarea acestor noi modele și durabilitatea lor.**

4.1. În primul rând, trebuie analizată situația inițiativelor deja luate la nivel european pentru sprijinirea acestor noi modele economice. **Această chestiune a noilor modele economice a atras deja atenția factorilor publici de decizie din statele membre și la nivelul Uniunii.** Aceștia din urmă încep să monitorizeze dezvoltarea lor, să pună întrebări referitoare la contribuția reală a noilor modele la dezvoltarea durabilă și să reflecteze la noi instrumente de acțiune publică ce ar permite susținerea modelelor care au cel mai mare impact.

4.1.1. **La nivelul Comisiei Europene,** mai multe direcții de lucru sunt în derulare în cadrul comunicării sale privind industria inteligentă, inovatoare și durabilă, care prevede adoptarea unei strategii globale pentru competitivitate industrială, prin cumularea acțiunilor întreprinse de toate părțile interesate și prin responsabilizarea persoanelor:

- setul de măsuri din pachetul „Economia circulară”⁽⁷⁾, care include propuneri de revizuire a legislației privind deșeurile, precum și un plan de acțiune detaliat pentru economia circulară, incluzând măsuri prevăzute până în 2018;
- platforma părților europene implicate în economia circulară, pentru a stimula schimbul și vizibilitatea bunelor practici între părțile implicate, precum și punerea în legătură a acestora;

⁽⁶⁾ Institutul pentru dezvoltare durabilă și relații internaționale (IDDRI): *Économie du partage, enjeux et opportunités pour la transition écologique* („Economia colaborativă: mize și oportunități pentru tranziția ecologică”).

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

- o agendă europeană privind reglementarea economiei colaborative ⁽⁸⁾ și a platformelor online ⁽⁹⁾;
- studiile efectuate cu privire la durabilitatea economiei bazate pe partajare sau la ecologia industrială;
- elaborarea unor orientări voluntare privind procedurile de ofertare din cadrul achizițiilor publice;
- elaborarea, în 2017, de către un grup de experți la nivel înalt privind finanțarea durabilă a unor recomandări pentru ca finanțele durabile să fie integrate în mod vizibil în strategia UE, precum și în uniunea piețelor de capital.

4.1.2. **CESE a adoptat deja diverse avize privind economia funcționalității ⁽¹⁰⁾, economia bazată pe partajare sau conceptul înrudit de economie colaborativă ⁽¹¹⁾, economia circulară ⁽¹²⁾, inovarea ca motor al noilor modele economice ⁽¹³⁾ și economia binelui comun ⁽¹⁴⁾.** Aceste avize subliniază:

- potențialul în materie de durabilitate al acestor noi modele și importanța unei mai bune analize a efectelor reale ale acestora;
- necesitatea de a privilegia întreprinderile care adoptă în mod real modele teritoriale, cooperative, ecologice și sociale.

4.2. **Aceste avize oferă propuneri pentru acțiuni de întreprins de către autoritățile publice**, pentru a sprijini dezvoltarea întreprinderilor care adoptă modele economice noi și, în același timp, durabile. **În lista de mai jos reluăm aceste direcții de acțiune și le completăm cu alte idei apărute în timpul audierilor desfășurate în cadrul prezentului aviz.**

4.2.1. În primul rând, este necesar să se **instituie o structură permanentă pentru noile modele economice**, cu potențial de creștere durabilă, însărcinată cu monitorizarea dezvoltării lor și cu punerea în aplicare a recomandărilor prezentate în acest aviz. Această structură trebuie să cuprindă instituțiile europene, în special Comisia și CESE, precum și federațiile de întreprinderi inovatoare, organizații sindicale, asociații și cercetători.

4.2.2. În al doilea rând, **le revine autorităților publice europene să contribuie la o mai bună înțelegere și o mai bună monitorizare a acestor evoluții.**

4.2.2.1. În acest mod, Comisia ar putea să-și sporească contribuția la cercetare, în special la cercetarea responsabilă, pentru a **înțelege mai bine efectele reale, sociale și de mediu ale noilor modele economice** care apar și obstacolele care stau în calea dezvoltării lor. Acest lucru ar contribui, de asemenea, la clarificarea ambiguității din jurul mai multor concepte. Aceste activități ar trebui desfășurate în colaborarea cu toate părțile interesate în procesul de cercetare și de inovare, pentru a le fructifica experiența dobândită.

4.2.2.2. Este important ca, atât la nivel european, prin Eurostat, cât și în statele membre prin organismele lor statistice proprii, să fie **elaborați indicatori și statistici** care să permită monitorizarea acestor modele economice, **sporindu-li-se vizibilitatea.**

4.2.2.3. **Un instrument-cheie pentru dezvoltarea unor noi modele economice este promovarea educației și instruirea diverselor părți interesate, pentru a le îmbunătăți cunoștințele despre aceste modele și a le face mai vizibile.** În prezent, noile modele economice durabile nu reprezintă deocamdată decât o mică parte a economiei europene. Adesea, ele se confruntă cu o logică și mecanisme bine înrădăcinate și cu o cunoaștere modestă a dinamicii lor. Așadar, ar fi utilă elaborarea unor programe de formare:

- **pentru factorii de decizie și administrațiile lor publice**, în vederea elaborării unor cereri de ofertă care să încurajeze acele întreprinderi care sunt forțe motrice ale noilor modele de afaceri durabile;

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final.

⁽¹⁰⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 1.

⁽¹¹⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 33, JO C 303, 19.8.2016, p. 36 și JO C 177, 11.6.2014, p. 1.

⁽¹²⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 98 și JO C 230, 14.7.2015, p. 91.

⁽¹³⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 28.

⁽¹⁴⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 26.

- **pentru întreprinderile inovatoare**, stimulând incubatoarele de afaceri să propună cursuri de formare pe tema durabilității, de exemplu cu privire la reutilizarea bunurilor;
- **pentru toate întreprinderile și în special pentru IMM-uri**, sporindu-le conștientizarea modelelor economice inovatoare și durabile;
- **pentru salariații și lucrătorii din sectoarele de activitate aflate în evoluție/reconversie**, ajutându-i să dobândească competențele cerute de noile modele economice și de mizele induse de durabilitate;
- **pentru cetățeni și consumatori**, prin programe de sensibilizare la noile modele economice și la produsele acestora.

4.2.3. Pe lângă monitorizare și o mai bună înțelegere a acestor modele, este nevoie și de utilizarea altor pârgii:

4.2.3.1. Un demers esențial este reprezentat de **promovarea schimbului de bune practici și experiențe între inovatori și cu mediul de cercetare**, prin intermediul rețelelor sau al platformelor de internet. Au fost deja lansate unele inițiative private în legătură cu anumite modele economice noi. Comisia ar trebui să analizeze modul de sprijinire și completare a lor, fără a le înlocui, și să le utilizeze pentru a înțelege mai bine astfel de inovații și să favorizeze schimburi cu inovatorii. Aceste inițiative au dificultăți în a apărea în alte modele economice, în special din cauza lipsei de resurse umane și financiare. Comisia ar trebui să le ofere mai mult sprijin și să participe în acest sens.

4.2.3.2. Una dintre sarcinile acestor rețele ar trebui să fie și **facilitarea accesului inovatorilor la mecanismele europene de sprijin la care au dreptul**. Multe din întreprinderile ce utilizează noi modele economice durabile sunt IMM-uri, care se plâng că înțeleg cu dificultate procedurile complexe ale UE.

4.2.3.3. Comisia poate **sprijini accesul la finanțare pentru modelele economice durabile, prin intermediul unor proceduri de ofertare specifice destinate inovării**. De asemenea, ea ar trebui să se asigure că normele privind achizițiile publice nu constituie un obstacol disproporționat pentru promotorii de noi modele economice durabile și să aibă în vedere un mecanism derogatoriu, pentru a le proteja de o concurență căreia nu-i pot face față. Pe de altă parte, finanțatorii tradiționali ai inovării, atât publici, cât și privați, nu sunt familiarizați cu aceste noi modele, sunt reticenți în a le sprijini, și, ca atare, nu-și valorifică beneficiile sociale și de mediu. Comisia Europeană trebuie să analizeze mai atent dificultățile apărute în domeniul accesului la finanțare pentru noile modele economice durabile și să elaboreze recomandări pentru depășirea acestora. De asemenea, ea ar putea lua în considerare apariția unor monede alternative (virtuale, sociale) și rolul pe care acestea ar putea să le joace în sprijinul acestor modele.

4.2.3.4. **Pentru a se putea dezvolta, noile modele economice durabile trebuie să fie testate**. În anumite cazuri – la fel ca în cazul mobilității sau al ecologiei industriale –, aceste experimente trebuie să se desfășoare în parteneriat cu autoritățile publice. Comisia Europeană poate încuraja testarea noilor modele printr-un fond de finanțare a inovării dedicat modelelor durabile și deschis parteneriatelor public-privat. În special, Comisia ar trebui să se asigure că aceste teste se referă la zonele rurale și periurbane, și nu doar la marile centre urbane.

4.2.3.5. Feedbackul trebuie să facă posibilă identificarea **noilor nevoi în materie de standardizare, a standardelor și reglementărilor care împiedică apariția unor modele inovatoare și durabile**. Aceste standarde și reglementări trebuie să devină compatibile cu inovarea, după exemplul proceselor de aprobare a noilor produse și servicii din sectorul construcțiilor. Majoritatea întreprinderilor care stau la originea noilor modele economice sunt IMM-uri; acestea nu dispun întotdeauna de mijloacele pentru a face față volumului de muncă generat de norme.

4.2.3.6. **Integrarea noilor modele în politicile sectoriale ale UE este un alt instrument important de încurajare a dezvoltării lor**. Astfel, noile platforme de schimb de bunuri între persoane private și întreprinderile din economia funcționalității trebuie să fie considerate actori ai prevenirii producerii de deșeuri și sprijinite în cadrul politicilor europene care promovează economia circulară. Nu este vorba despre lansarea de noi inițiative sau reglementări sectoriale, ci despre includerea noilor modele economice în cadrul noii strategii industriale⁽¹⁵⁾ și al politicilor sectoriale actuale.

4.2.3.7. **În fine, Comisia trebuie să rămână atentă la posibilele devieri ale anumitor modele economice noi, în special în ceea ce privește aspectele sociale, reglementarea muncii și concurența fiscală neloială**. În ceea ce privește economia colaborativă, Uniunea Europeană trebuie să continue eforturile de monitorizare și de armonizare la nivel european.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4. În general, noile modele economice durabile nu se vor dezvolta decât dacă întreprinderile și antreprenorii au convingerea că acest lucru se va justifica din punct de vedere economic în UE începând cu 2030 sau cu 2050. Din acest motiv, **durabilitatea ar trebui privită ca un obiectiv transversal al UE. Cadrul politic, fiscal și de reglementare al UE trebuie să asigure vizibilitate, pentru a ghida acțiunile actorilor economici, ale autorităților publice și ale societății civile.** Din această perspectivă, prezentul aviz recomandă următoarele:

- **deblocarea subiectului la nivel politic, considerând durabilitatea drept criteriu transversal care va permite modernizarea economiei europene.** Obiectivul este acela de a alinia politicile europene la criteriile de durabilitate și de a le integra pe acestea în legislație. Astfel, fiecare nouă reglementare ar putea fi supusă unui test de durabilitate mai riguros. La nivel politic, UE trebuie să trimită un mesaj puternic, prin care să-și arate sprijinul pentru dezvoltare durabilă și să-și demonstreze poziția de lider. Pentru a atinge acest obiectiv, este necesară transpunerea obiectivelor de dezvoltare durabilă într-o nouă strategie a Europei cu punct de referință anul 2030, prin adoptarea unui tablou restrâns de indicatori de performanță a UE și care trec dincolo de PIB și integrarea acestora în cadrul semestrului european;
- **integrarea efectelor externe sociale și ecologice în logica economică, prin încurajarea statelor membre să-și îmbunătățească integrarea fiscalității ecologice⁽¹⁶⁾ și să-și înceteze subvențiile antiecologice.** Semnalul transmis de prețul carbonului ar trebui să fie consolidat la nivel european, în special prin reforma ETS sau prin măsuri complementare la nivel național pentru sectorul energetic, care reprezintă 60 % din totalul emisiilor de CO₂. Integrarea le-ar permite produselor și tehnologiilor durabile – care vizează limitarea acestor efecte externe și a căror producție uneori este, prin urmare, mai costisitoare – să devină mai competitive;
- **elaborarea unui cadru de reglementare favorabil consumului și producției durabile** (norme de proiectare ecologică, extinderea duratei de viață a bunurilor, etichete energetice, obiective de prevenire a producerii de deșeuri, combaterea poluării, norme de eficiență energetică în construcții etc.). În prezent, legislația actuală (de exemplu, cea privind proiectarea ecologică) nu este suficient de ambițioasă⁽¹⁷⁾. Standardele ar trebui să fie adaptate la situația specifică a IMM-urilor („testul IMM”).

4.2.4.1. **În sfârșit, ar trebui regândit modul de funcționare a sectorului financiar, astfel încât aspectele ecologice și sociale să devină durabile și să fie integrate în opțiunile de investiții și în noțiunea de risc** în cadrul standardelor prudențiale și de solvabilitate. Acest proces este deja demarat de investitorii responsabili din punct de vedere social și de unele întreprinderi mari, odată cu conceptul de „gândire integrată” pentru luările de decizii strategice și operaționale⁽¹⁸⁾. În practică, această reflecție ar putea conduce și la:

- limitarea abordărilor pe termen scurt, de exemplu prin includerea mai multor deponenți în achiziționarea de active pe termen lung;
- sprijinirea introducerii unor soluții de software cu sursă deschisă în sectorul financiar, pentru a promova concurența sănătoasă;
- promovarea alinierii criteriilor FinTech și a criteriilor de durabilitate;
- sprijinirea raportării privind aspectele legate de durabilitate (sprijinirea operațiilor de notare/certificare de mediu) pentru întreprinderi și instituțiile financiare (cf. recomandările *Taskforce on Climate Disclosure*);
- includerea criteriilor de durabilitate în obligația fiduciară;
- efectuarea testelor de durabilitate pentru viitoarele reglementări financiare europene.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽¹⁶⁾ JO C 226, 16.7.2014, p. 1.

⁽¹⁷⁾ Planul de lucru privind proiectarea ecologică pentru perioada 2016-2019.

⁽¹⁸⁾ Activitatea grupului de experți la nivel înalt privind finanțarea durabilă.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Impozitarea economiei colaborative – analiza posibilelor politici fiscale în contextul dezvoltării economiei colaborative”

(aviz exploratoriu la solicitarea Președinției estone)

(2018/C 081/09)

Raportor: **Giuseppe GUERINI**

Coraportor: **Krister ANDERSSON**

Sesizare	Aviz exploratoriu (la solicitarea Președinției estone), 17.3.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	5.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	168/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE consideră că, întrucât generează valoare socială în domeniul economiei digitale, economia colaborativă poate oferi țărilor din UE o nouă oportunitate de creștere și dezvoltare, deoarece ar permite mobilizarea resurselor neutilizate și ar stimula inițiativa cetățenilor. CESE face o clară distincție între economia colaborativă, economia digitală și așa-numita *platform economy*, date fiind intensitatea și amploarea diferită a dimensiunii lor incluzive și colaborative.

1.2. Deși difuzarea economiei colaborative este înlesnită și consolidată prin difuzarea noilor tehnologii ale informației și comunicațiilor, platformele digitale și răspândirea pe scară largă a telefoanelor inteligente (*smartphones*) constituind un instrument puternic, CESE consideră că este important ca fenomenul economiei colaborative să fie analizat în ansamblu și să nu fie asimilat în totalitate cu economia digitală.

1.3. CESE este de părere că UE nu poate să rateze oportunitățile oferite de economia colaborativă pentru modificarea sistemului de relații dintre instituții, întreprinderi, cetățeni și piețe. Cu toate acestea, având în vedere fluiditatea și evoluția rapidă proprii acestui sector, este vital ca sistemele de reglementare fiscală și sistemele de impozitare să fie adaptate în mod inteligent și flexibil la noul context al economiei colaborative și, în general, al economiei digitale.

1.4. CESE consideră că nu este nevoie de un nou sistem de impozitare, specific pentru întreprinderile din cadrul economiei colaborative. Consideră însă că este esențial să se intensifice cooperarea și coordonarea dintre statele membre și diferitele administrații implicate, din diferitele state membre, astfel încât autoritățile publice să poată ține pasul cu viteza și dinamismul economiei digitale și ale economiei colaborative.

1.5. CESE recomandă ca sistemul de impozitare pentru economia colaborativă să respecte principiul neutralității (adică nu trebuie să interfereze cu evoluția pieței), identificând mecanisme de impozitare adecvate și echitabile pentru diversele tipuri de întreprinderi care își desfășoară activitatea în cadrul economiei colaborative sau în formele tradiționale.

1.6. CESE speră că se va structura rapid un sistem european omogen și integrat, care să asigure norme comune între statele membre în ceea ce privește fenomenul economiei digitale, având în vedere tendința naturală a rețelelor digitale de a-și desfășura activitatea într-un context transfrontalier. Prin urmare, ar fi dăunător să se dezvolte forme de reglementare diferite în statele membre, fiind necesară o abordare cu adevărat europeană.

1.7. CESE solicită autorităților europene să depună toate eforturile pentru a institui forme de cooperare internațională în afara Europei, prin care să se stabilească norme de bază privind economia digitală, dat fiind că potențialul rețelelor digitale permite în prezent gestionarea de activități de servicii și schimburi de bunuri, oriunde în lume, prin crearea unei platforme digitale situate într-un singur loc de pe planetă.

1.8. CESE consideră util ca normele și principiile existente să fie ajustate la noile condiții, care sunt diferite de cele din trecut, în parte datorită oportunităților create de noile tehnologii, astfel încât să se asigure tratamentul uniform și proporțional al tuturor operatorilor economici care desfășoară anumite activități sub formă convențională sau în cadrul economiei digitale.

1.9. CESE încurajează Comisia și statele membre să concluzeze pentru adoptarea unui cadru juridic general privind economia digitală, în măsură să coordoneze și să armonizeze normele de impozitare aplicabile acestor noi forme de economie.

1.10. De asemenea, în vederea unei gestionări mai simple a regimului fiscal și, în special, pentru a facilita aplicarea TVA, CESE consideră că testarea unui „sediul permanent virtual” s-ar putea dovedi fructuoasă în condițiile în care economia digitală și cea colaborativă se dezvoltă într-un context cu caracteristici transfrontaliere tot mai marcate în raport cu cele teritoriale.

1.11. CESE consideră, de asemenea, că este important de amintit că, pe lângă un regim fiscal adecvat, este important să se asigure protecția și respectarea: (i) drepturilor consumatorilor, (ii) ale vieții private și ale normelor privind prelucrarea datelor cu caracter personal; (iii) ale lucrătorilor și furnizorilor de servicii implicați în noile modele de afaceri și în activitatea platformelor de colaborare.

2. Introducere

2.1. Economia colaborativă este în creștere și dezvoltare rapidă, după cum demonstrează diverse date. În 2015, veniturile legate de economia colaborativă în Uniunea Europeană au fost estimate la aproximativ 28 de miliarde EUR (numai în anul precedent, aceste venituri s-au ridicat la doar jumătate din suma respectivă).

2.1.1. Începând din 2015, investițiile considerabile efectuate de marile platforme au stimulat și mai mult dezvoltarea sectorului: se estimează că, în viitor, economia colaborativă ar putea genera, în întreaga UE, o cifră de afaceri cuprinsă între 160 și 572 de miliarde EUR.

2.2. După cum indică cifrele, economia colaborativă se extinde spre tot mai multe sectoare și are potențialul de a genera valoare adăugată, de a crea locuri de muncă la diferite niveluri, precum și de a asigura servicii eficiente, la prețuri competitive pentru consumatorii europeni.

2.3. Cu toate acestea, sectorul economiei colaborative ridică o serie de provocări legiuitorului Uniunii Europene, al cărui rol este de a asigura norme și principii care vizează stabilirea unui cadru juridic clar și previzibil ⁽¹⁾, fără însă ca intervenția legislativă să aducă atingere înaltului potențial inovator de care a dat dovadă acest sector până în prezent.

2.4. În limba engleză, termenul „collaborative economy” este adesea folosit alternativ cu termenul „sharing economy”: în 2015, Oxford English Dictionary a inclus termenul „sharing economy”, definindu-l ca „un sistem economic în care bunurile sau serviciile sunt împărțite de persoanele fizice, fie gratuit, fie contra cost, în general prin intermediul internetului”.

2.5. Prezentul aviz va utiliza termenul „economie colaborativă”, astfel cum a fost adoptat de către Comisia Europeană, în Comunicarea sa către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor din 2 iunie 2016, intitulată „O agendă europeană pentru economia colaborativă”.

2.6. Mai precis, „economia colaborativă” se referă la modele de afaceri în care activitățile sunt facilitate de platforme colaborative care permit utilizarea temporară a bunurilor sau a serviciilor prestate adesea de persoane fizice.

⁽¹⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 36, punctul 8.2.4.

2.6.1. Economia colaborativă implică trei categorii de actori: (i) prestatori de servicii care partajează active, resurse, timp și/sau competențe – aceștia pot fi persoane fizice sau prestatori de servicii profesioniști; (ii) utilizatorii acestor servicii; și (iii) intermediari care, prin intermediul unei platforme online („platforme colaborative”), pun în legătură prestatorii cu utilizatorii finali. Tranzacțiile din economia colaborativă nu implică în general un transfer al dreptului de proprietate și pot fi realizate cu sau fără scop lucrativ.

2.7. Mai exact, prin intermediul platformelor de conectare și cooperative, economia colaborativă deschide calea către un acces la bunuri și servicii mai facil și mai eficient decât în trecut, facilitând corelarea cererii consumatorilor cu furnizarea de bunuri și servicii care pot fi oferite atât de profesioniști, cât și de neprofesioniști.

2.8. Utilizarea tehnologiei și a platformelor de contact eficiente a revoluționat diverse sectoare, cum ar fi transportul pe distanțe scurte și lungi, dar și sectorul hotelier sau al gestionării închirierii de case sau de camere, permițând organizarea serviciilor de corelare între cerere și ofertă cu maximă eficiență și rapiditate.

2.8.1. În acest context, s-au afirmat mari operatori, de cele mai multe ori situați în afara Uniunii Europene, care sunt exemple clare ale consolidării din ce în ce mai evidente a economiei colaborative. Aceste exemple demonstrează uriașul potențial al acestui sector, revelând totodată provocările care se ridică în fața legiuitorului, din punctul de vedere al regimului fiscal și din punctul de vedere al formelor de reglementare a muncii, al securității sociale și asigurării lucrătorilor.

2.9. Alături de aceste sectoare, și altele, precum anumite servicii financiare, serviciile de îngrijire personală și cele din domeniul medical, se înscriu din ce în ce mai mult în sfera economiei colaborative. În anii următori, acestora li se vor adăuga mai multe sectoare, conferind economiei colaborative un loc și mai vizibil: prin urmare, este clar că, în prezent, este nu doar utilă, ci și necesară o dezbateră completă privind aspectele fiscale și de reglementare ale problemei.

3. Economia colaborativă și noile modele de afaceri

3.1. Difuzarea tehnologiilor informației și comunicațiilor și așa-numitul internet al obiectelor au dus la apariția unui mare număr de noi întreprinderi. Apar multiple modele de afaceri în cadrul economiei digitale și colaborative. Aceste modele variază atât în funcție de structura lor și de mărimea întreprinderii, cât și de importanța piețelor de referință, de modul de utilizare a tehnologiei și de modelul organizatoric. Din perspectiva regimului fiscal, putem totuși identifica trei grupuri principale:

- modelul întreprinderilor mari, care îndeplinesc diferite funcții pe o bază digitală, prin intermediul internetului, cea mai mare parte a veniturilor fiind generată de vânzarea și gestionarea datelor colectate și de publicitate (de exemplu, Google);
- modelul platformelor de gestionare și de corelare a cererii și ofertei, bazate pe punerea în contact a consumatorilor și furnizorilor, care utilizează platformele digitale ca structuri de contact, tranzacțiile generând venituri atât pentru platformă, cât și pentru prestatorii de servicii (de exemplu, Airbnb, Uber);
- modelul platformelor *peer-to-peer*, în cazul cărora, teoretic, nu există tranzacții economice sub formă pecuniară, dar care pot genera schimburi de bunuri și servicii între utilizatori și furnizori.

3.2. În ceea ce privește modelul marilor motoare de căutare de informații cu caracter general pe internet, platforma permite prelucrarea datelor și crearea de valoare adăugată, care pot fi ajustate apoi cererii specifice din partea consumatorilor și vândute.

3.3. În acest context, CESE ar dori să sublinieze valoarea specifică a datelor, care au fost clasificate ca fiind „noua monedă”⁽²⁾. Valoarea adăugată este supusă TVA și i se aplică principiul impozitării la destinație. Cu toate acestea, ar putea fi dificil să se aprecieze proporția valorii create în diverse etape și să se aplice obligații fiscale în consecință.

⁽²⁾ Pentru mai multe informații, a se vedea articolul Forumului Economic Mondial <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/is-data-the-new-currency/>.

3.4. Creșterea rapidă a noilor modele de afaceri impune o evaluare globală a creării de valoare și a obligațiilor fiscale.

3.5. În ceea ce privește platformele de corelare a cererii și ofertei (modelul Uber), o întrebare preliminară importantă se referă la posibilitatea stabilirii unor reguli și cerințe privind accesul pe piață prin reglementări care să se aplice platformelor digitale ce își desfășoară activitatea în sectorul economiei colaborative și, în special, furnizorilor de servicii care utilizează astfel de platforme.

3.5.1. Cerințele privind accesul pe piață pot include necesitatea unei autorizații oficiale de funcționare a unei întreprinderi, a unei licențe sau a unor cerințe minime de calitate (de exemplu, mărimea sediului sau tipul de vehicul, asigurarea sau cerințe privind depozitul etc.). Venitul generat este adesea evaluat și alocat unei persoane sau unei întreprinderi obligate la plata impozitului pe profit.

3.6. Directiva privind serviciile prevede că cerințele privind accesul pe piață prevăzute de diferitele state membre trebuie să fie justificate și proporționale, ținând seama de modelul specific de afaceri și de serviciile inovatoare implicate, fără a privilegia un model de afaceri sau de gestionare a serviciilor în detrimentul altora (principiul neutralității).

3.7. CESE este de acord cu observația Comisiei din Analiza anuală a creșterii pentru 2016, conform căreia o reglementare mai flexibilă a piețelor de servicii, inclusiv a celor din economia colaborativă, ar duce la creșterea productivității, ar putea să faciliteze intrarea pe piață a unor noi actori și să reducă prețul serviciilor și ar asigura o gamă mai largă de opțiuni pentru consumatori.

3.8. Prin urmare, CESE își exprimă speranța că, dacă și când vor fi prevăzute în diversele sisteme juridice naționale, cerințele privind accesul pe piață aplicabile economiei colaborative vor fi în conformitate cu Directiva privind serviciile și vor asigura: (i) condiții de concurență echitabile între diferiții operatori economici în sectoarele în care coexistă operatorii din economia convențională și din cea colaborativă; (ii) cerințe de reglementare clare, simple și care să stimuleze potențialul de inovare și oportunitățile pe care economia colaborativă le poate oferi din ce în ce mai multor persoane.

4. Cadrul instituțional

4.1. Întrucât constă în servicii online furnizate de platforme digitale, sectorul economiei colaborative depășește, cel puțin parțial, conceptul de teritorialitate, care marchează activitatea economică convențională. Prin urmare, este important să se elaboreze și pentru economia colaborativă un cadru de reglementare adecvat și clar, care să reflecte obiectivul global al Comisiei Europene de a impozita profiturile acolo unde sunt realizate.

4.2. CESE constată că securitatea juridică ar trebui sprijinită de norme prin care întreprinderile care oferă și promovează servicii legate de economia colaborativă să fie considerate ca având o legătură fiscală în Europa. În această privință, în ceea ce privește caracteristicile specifice ale întreprinderilor digitale, sunt în curs de desfășurare discuții privind posibilitatea de a defini o nouă formulă de a înființa întreprinderi pe cale virtuală, care a fost denumită „sediul permanent virtual”. Este o abordare interesantă pentru a remedia problemele legate de definirea locului în care se stabilește acest tip de activitate, dar care are nevoie de o amplă dezbateră și de un studiu corespunzător în următorii ani. Acest lucru ar permite localizarea în UE a unor activități desfășurate prin intermediul pieței digitale, asigurându-se faptul că valoarea economică a tranzacțiilor este impozitată în Europa și, în mod mai general, în locul în care se creează valoare.

4.3. Economia colaborativă ar putea simplifica o parte din munca autorităților fiscale naționale, ca urmare a digitalizării plăților efectuate prin intermediul platformelor colaborative și a trasabilității complete a acestor plăți. Conceperea sistemelor de plăți ar putea sprijini operatorii din sector în îndeplinirea obligațiilor lor fiscale, așa cum s-a întâmplat în Estonia, unde procedura de declarare a veniturilor de către șoferi și unii furnizori de servicii a fost simplificată, în cooperare cu platformele digitale.

4.4. În ansamblu, CESE își exprimă speranța că schimbul de informații precise și trasabile între autoritățile fiscale, operatorii și platformele colaborative va contribui la reducerea sarcinii administrative în ceea ce privește plata impozitelor în sectorul economiei colaborative, precum și a sarcinii legate de aplicare care le revine autorităților financiare, cooperarea devenind mai simplă și mai sigură datorită cadrului tehnologic în care au loc tranzacțiile.

5. Impozitarea economiei colaborative

5.1. În ceea ce privește impozitarea economiei colaborative, este demn de reținut faptul că, în raportul său din 28 mai 2014, grupul de experți privind impozitarea economiei digitale instituit de Comisia Europeană a remarcat că nu ar trebui instituite regimuri speciale de impozitare a economiei și întreprinderilor digitale, o soluție mai adecvată fiind să se adapteze reglementările și modelele fiscale actuale la noul context, asigurându-se un nivel înalt de trasabilitate a tranzacțiilor care au loc pe platformele de economie colaborativă pentru gestionarea respectării obligațiilor fiscale.

5.2. În practică, noile modele de afaceri necesită o atenție specială din partea Comisiei Europene și a autorităților fiscale naționale, în special atunci când aceste platforme se află în afara UE, pentru o distribuție echitabilă și proporțională a sarcinii fiscale pe care o induce valoarea economică generată de către diferiți actori: furnizori, beneficiari și platforme de intermediere.

5.3. CESE consideră că se impune o abordare rațională și proporțională în procesul de adaptare a normelor și a principiilor generale care guvernează chestiunile fiscale din sectorul economiei colaborative. Această abordare ar trebui să furnizeze operatorilor din sector norme clare și previzibile, astfel încât să nu genereze costuri exagerate de asigurare a conformității, care ar putea periclita creșterea unui sector dezvoltat recent, cu perspective ample, dar care, în prezent, nu sunt în totalitate previzibile ori măsurabile.

5.4. O eventuală și viitoare inițiativă europeană în domeniul impozitării modelelor de afaceri ale economiei digitale ar trebui să țină seama de diversele inițiative de combatere a evitării obligațiilor fiscale, promovate de Comisia Europeană în ultimii ani în domeniul fiscalității, în așa fel încât diversele măsuri de reglementare să se coordoneze reciproc într-un cadru de acțiune cuprinzător și coerent.

5.5. Este necesară o inițiativă privind impozitarea economiei digitale pentru a consolida piața internă a Europei și pentru a-i stimula creșterea, întrucât este vorba despre un sector care reprezintă deja o parte semnificativă din economia europeană și care urmează să joace un rol și mai important în anii următori.

5.5.1. În această privință, articolele 113 și 115 din Tratat oferă un temelie juridic solid pentru elaborarea de norme fiscale directe și indirecte pentru economia colaborativă, orientate spre consolidarea pieței interne și îmbunătățirea modului de funcționare a acesteia.

5.6. Unele state membre au decis să ia măsuri privind impozitarea sectorului economiei digitale printr-o legislație nouă, obligatorie, în vreme ce altele au aprobat orientări adresate operatorilor din sector. După cum s-a precizat mai sus, se impune o inițiativă privind impozitarea economiei digitale la nivel european.

5.7. Prin urmare, CESE speră să se poată realiza la nivel european o intervenție legislativă privind impozitarea economiei digitale, asigurându-se o coordonare și o implicare adecvată a statelor membre, în vederea consolidării pieței interne și a valorificării pe deplin a oportunităților care decurg din economia digitală.

5.8. Furnizorii de servicii din economia colaborativă sunt, cu siguranță, supuși obligațiilor fiscale, însă există o serie de dificultăți în identificarea contribuabililor, printre altele, din cauza faptului că aceștia pot efectua o anumită prestație ca activitate profesională (de exemplu, furnizarea unui serviciu în regim continuu) sau în mod ocazional (ca formă de suplimentare a venitului, fără ca respectiva prestație să devină o activitate profesională). Alături de această dificultate de a identifica contribuabilii, măsurarea precisă a venitului impozabil este, adesea, o sarcină complexă.

5.9. În acest sens, CESE consideră că stabilirea unor praguri de venit minim este un mod util de a face distincția între exercitarea unei activități ca activitate profesională sau nu, sperând însă că stabilirea acestor praguri este susținută de probe sau de explicații care să justifice alegerea.

5.10. În ceea ce privește noile modele de afaceri, este necesară o coordonare la nivel european pentru a preveni dubla impunere sau abuzul fiscal. Bunele practici în materie de modele de impozitare, aplicate mai ales de către întreprinderile care gestionează și desfășoară activități de corelare a cererii și ofertei prin intermediul platformelor digitale, ar trebui introduse și aplicate în statele membre. Comisia Europeană trebuie să asigure coordonarea reglementării, identificând, prin intermediul unei directive, un set de norme comune și partajate.

5.11. În același timp, CESE solicită administrațiilor financiare naționale să publice orientări în vederea furnizării de indicații clare pentru furnizorii de servicii care operează în sectorul economiei colaborative. Într-adevăr, întrucât furnizorii de servicii sunt adesea persoane fizice, există nevoia asigurării de informații referitoare la obligațiile fiscale, deoarece, adesea, aceste persoane nu sunt la curent cu faptul că devin plătitoare de impozit.

5.12. CESE speră ca legislația europeană și națională să prevadă mecanisme care să promoveze cooperarea dintre operatorii din economia colaborativă și autoritățile fiscale. Grație utilizării pe scară largă a unor date fiabile și trasabile, această cooperare ar putea să promoveze simplificarea și transparența fiscală, mergându-se până la posibilitatea ca, pentru anumite activități, platformele digitale să devină „substitute pentru plata directă a impozitului”, în cooperare cu autoritățile fiscale.

5.12.1. În această privință, CESE subliniază că, pentru a se asigura securitatea din domeniul fiscal, trebuie să se acorde atenție mai ales evoluției și creșterii rapide a noilor modele de afaceri, care sporesc preocupările legate de insecuritatea din domeniul fiscal și de impactul lor asupra comerțului și investițiilor transfrontaliere, în special în contextul impozitării internaționale⁽³⁾.

5.13. CESE subliniază că economia colaborativă ar putea crește baza națională de impozitare, aducând în economie locuri de muncă și resurse noi. Pentru a valorifica această nouă bază, autoritățile naționale competente ar trebui să elaboreze sisteme mai eficiente de schimb de informații între autorități. Aceste date, în combinație cu noile posibilități tehnologice, ar putea ridica nivelul de securitate fiscală, cu costuri mai scăzute, atât pentru prestatorii de servicii, cât și pentru autoritățile fiscale. Întrucât platforma digitală, furnizorul de servicii și clientul se pot afla în diferite state membre, acest aspect ar trebui explorat ulterior la nivel comunitar pentru a acorda o atenție corespunzătoare protecției datelor la nivel transfrontalier.

6. TVA

6.1. În ceea ce privește activitățile economiei colaborative și supunerea acestora la TVA, trebuie făcută o distincție inițială între, pe de o parte, activitățile desfășurate de diferite noi modele de întreprinderi, de exemplu, cele desfășurate direct de către platformele colaborative sau ale furnizorilor de servicii individuali înregistrați pe astfel de platforme, și, de cealaltă parte, modelele care, utilizând platformele, dezvoltă diferite activități, cum ar fi vânzarea de spații sau de date pentru reclame și publicitate.

6.2. În ceea ce privește aceste ultime cazuri, întreprinderile sunt deja obligate la plata impozitului pe profit. Ele colectează informații de la utilizatori – ori de câte ori aceștia lansează o căutare, întreprinderile colectează informații pe care le pot vinde agențiilor de publicitate și altor părți interesate și, în măsura în care se creează valoare, ar trebui să se perceapă TVA pe schimbul de date (pe colectarea și vânzarea de informații).

6.3. În ceea ce privește modelele care corelează cererea și oferta, se poate considera că ele creează „valoare adăugată” prin furnizarea unui serviciu și facilitarea unei tranzacții/a unui schimb între clienți și administratorii întreprinderii; prin urmare, ar trebui supuse plății TVA.

6.4. În termeni generali, pentru TVA ar trebui făcută o distincție între diferitele situații în ceea ce privește metodele de plată pentru servicii prestate în economia colaborativă: (i) situații în care serviciile sunt prestate în schimbul plății unei sume de bani; (ii) situații în care plata serviciului nu se face în bani, ci sub forma altui serviciu sau a unei plăți nemonetare; (iii) situații în care serviciul este prestat gratuit, fără vreun beneficiu.

6.5. Normele în materie de TVA aplicabile situației (i) de mai sus pot fi deduse din normele și principiile legislației existente, astfel cum au fost stabilite de Curtea de Justiție a UE, în vreme ce situația (iii) ar putea să nu se încadreze în sfera de aplicare a normelor în materie de TVA existente în prezent.

6.5.1. În ceea ce privește situațiile practice care se pot încadra la punctul (ii), CESE solicită să se examineze cu atenție dacă activitățile platformelor colaborative se supun sau nu obligațiilor în materie de TVA. Într-adevăr, în prezent, cadrul juridic nu este clar în acest domeniu, în special în privința serviciilor pentru care, după cum s-a menționat anterior, nu se solicită plata în bani, ci se utilizează în scopuri comerciale datele despre consumatori, preferințele și obiceiurile acestora.

⁽³⁾ Pentru mai multe informații, a se vedea raportul FMI/OCDE către miniștrii de finanțe din G20 privind securitatea fiscală.

6.6. În opinia CESE, este important ca, în cadrul planului său de acțiune, Comisia să abordeze și să reglementeze problema TVA în economia colaborativă, eventual prin aplicarea unor norme și principii simplificate, sub anumite praguri de venit – cum s-a procedat deja în anumite țări – pentru a limita costurile de asigurare a conformității, în special pentru IMM-uri și furnizorii de servicii ocazionali.

6.7. Comisia Europeană și autoritățile fiscale naționale ar trebui să promoveze cooperarea și coordonarea în aplicarea normelor în materie de TVA în sectorul economiei colaborative.

7. Observații finale

7.1. CESE este de acord cu avizul Parlamentului European referitor la o agendă europeană pentru economia colaborativă, în care PE constată că „există o tendință clară în rândul întreprinzătorilor europeni de a crea platforme colaborative pentru obiective sociale și o creștere a interesului față de economia colaborativă bazată pe modele de afaceri cooperatiste”⁽⁴⁾.

7.2. Caracteristicile specifice ale economiei colaborative, potențialul său de inovare și necesitatea de a adapta reglementările fiscale la dezvoltarea exponențială a sectorului sugerează că societatea civilă organizată trebuie implicată în consultările și analizele lansate de Comisia Europeană, care își propun să reunească părțile interesate din sector, reprezentanți ai instituțiilor UE și ai autorităților fiscale naționale, precum și reprezentanți ai mediului academic, cu scopul de a lansa un proces de reflecție comună pe chestiuni legate de impozitarea economiei colaborative.

7.3. CESE invită Comisia Europeană să formuleze recomandări suplimentare pentru îmbunătățirea schimbului de informații dintre autoritățile fiscale naționale și pentru tratamentul fiscal egal al furnizorilor de servicii. Comitetul consideră că ar fi necesar un aviz de monitorizare, pentru evaluarea suplimentară a cerințelor în materie de politică fiscală, precum și a impactului și a rezultatelor impozitării economiei digitale.

7.4. În ceea ce privește drepturile lucrătorilor și ale consumatorilor implicați în economia colaborativă, CESE face referire la avizul privind *economia colaborativă și autoreglementarea*⁽⁵⁾. Totuși, în acest context, este important să se menționeze faptul că impactul economiei colaborative asupra pieței forței de muncă are efecte foarte importante, care necesită o atenție specială pentru a asigura protecția lucrătorilor, în special în ceea ce privește cotizațiile de asigurări sociale și de sănătate și cele legate de sistemul de prestații sociale.

7.4.1. În această privință, CESE subliniază încă o dată necesitatea unei analize a impactului economiei colaborative asupra pieței muncii și subliniază că protecția deplină a lucrătorilor și a furnizorilor de servicii este un obiectiv pe care UE și legiuitorii naționali ar trebui să îl aibă mereu în vedere.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ Raport referitor la o agendă europeană pentru economia colaborativă (2017/2003(INI), 11 mai 2017.

⁽⁵⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 36, punctul 8.2.4.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Utilizarea terenurilor pentru producția durabilă de alimente și serviciile ecosistemice”

(aviz exploratoriu la solicitarea Președinției estone)

(2018/C 081/10)

Raportor: **domnul Roomet SÖRMUS**

Sesizare	Scrisoare din partea prim-ministrului Republicii Estonia din 17 martie 2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Data deciziei Biroului	28.3.2017
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	3.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	126/0/2
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Pentru utilizarea durabilă și protejarea terenurilor agricole, o importanță decisivă o are instituirea unui cadru de referință comun la nivelul UE, care să asigure monitorizarea progreselor realizate în colectarea și exploatarea datelor; acest cadru ar putea servi și la stabilirea unei terminologii uniforme, la definirea stării bune a solurilor și la stabilirea priorităților și criteriilor de monitorizare în diferite condiții pedoclimatice, precum și la conceperea diverselor măsuri de politică prin care să se obțină o stare bună a solurilor.

1.2. În toate statele membre, pierderea de suprafață agricolă din cauza degradării solului, a abandonării terenurilor, a schimbărilor climatice și a urbanizării reprezintă o problemă gravă. Prin urmare, CESE propune actualizarea cadrului existent al UE, pentru a proteja terenurile agricole și fertilitatea lor, dată fiind utilitatea acestora în producția de alimente și în furnizarea de alte servicii ecosistemice în statele membre, și pentru a îmbunătăți, în același timp, monitorizarea și colectarea de date fiabile.

1.3. Fermierii, ca proprietari și utilizatori de terenuri agricole, își asumă un rol special în furnizarea serviciilor ecosistemice, iar acesta trebuie să fie recunoscut și sprijinit. Solul asigură cele mai importante servicii ecosistemice. Solurile reprezintă baza pentru cea mai mare parte a producției globale de alimente și sunt necesare pentru producția de biomasă. Solurile pot să stocheze carbon organic și să contribuie, astfel, la atenuarea schimbărilor climatice.

1.4. Modernizarea politicii agricole comune (PAC) ar trebui, printre altele, să continue protejarea sănătății și a fertilității solurilor și terenurilor agricole, care sunt indispensabile menținerii și consolidării productivității și durabilității sectorului agricol.

1.5. În conformitate cu acordurile privind schimbările climatice, ar trebui promovate atât inițiativele actuale, cât și cele noi, pentru a echilibra ciclul carbonului în sol într-un mod care să nu pericliteze producția de alimente. Pentru a crește conținutul de carbon al solului, CESE propune ca principiile gestionării durabile a solului să fie integrate în măsurile de politică ale UE. Ar trebui să se acorde sprijin pentru producția de biomasă, printre altele prin îmbunătățirea accesului la apă

și a altor factori pedologici (structura și aerarea, disponibilitatea nutrienților, valoarea pH-ului și activitatea biologică a solului), cultivarea solului cu mari precauții, pășoritul și gestionarea pășunilor în mod durabil, agricultura integrată, inclusiv cele mai bune practici din exploatarea ecologică și convențională, cum ar fi rotația culturilor, agricultura ecologică, cultivarea plantelor leguminoase, valorificarea deșeurilor organice și a compostului, precum și crearea de acoperire vegetală de iarnă pe câmp. Solurile bogate în carbon organic și pășunile trebuie să fie gestionate în mod durabil pentru a favoriza sechestrarea carbonului în sol și plante.

1.6. Și în cadrul celui de-al doilea pilon al PAC, statele membre ar trebui încurajate și motivate să adopte măsuri adecvate de protecție a solului.

1.7. În vederea unei utilizări durabile a terenurilor și a solului, trebuie susținute investițiile suplimentare în tehnologii favorabile mediului și climei și în sisteme de îmbunătățire a solului.

1.8. Ar trebui încurajată agricultura bazată pe cunoaștere (de exemplu, agricultura de precizie și abordările agroecologice). Potențialul agriculturii de precizie poate fi realizat prin integrarea datelor privind solul, îngrășămintele, produsele fitosanitare, condițiile meteorologice și producția, ceea ce necesită, printre altele, un acces mai bun la informațiile existente în bazele de date naționale, o mai mare mobilitate și o utilizare mai prietenoasă, respectând principiul potrivit căruia fermierii sunt proprietarii datelor pe care le generează. O condiție prealabilă o reprezintă accesul fermierilor la internet și la utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor.

1.9. La elaborarea politicilor de utilizare a terenurilor și în procesul decizional, ar trebui să se utilizeze mai mult datele privind solul. În același timp, calitatea și disponibilitatea datelor privind solul trebuie îmbunătățite, în special în zonele în care, până în prezent, nu au fost efectuate suficiente cercetări. La nivelul UE ar trebui să se depună eforturi pentru a se conveni asupra unei monitorizări unitare a solului.

1.10. În întregul sistem de învățământ trebuie să crească gradul de sensibilizare cu privire la importanța solurilor. În acest sens, ar trebui să fie utilizate instrumente pedagogice moderne; tematica solurilor ar trebui inclusă în programele diferitelor niveluri de învățământ.

1.11. Măsurile de informare a fermierilor cu privire la soluri și bunele practici din agricultură joacă, de asemenea, un rol important. În acest scop, implicarea serviciilor de consiliere este de o importanță deosebită.

2. Introducere

2.1. Prezentul aviz al CESE este elaborat la cererea Președinției estone și urmărește să sublinieze importanța crucială a utilizării durabile a terenurilor ⁽¹⁾ și a solului ⁽²⁾ pentru producția de alimente și furnizarea de servicii ecosistemice.

2.2. La solicitarea Președinției estone, Comitetul va analiza modul în care problema terenurilor agricole este tratată în diversele domenii de politică ale UE. De asemenea, identifică măsurile care pot fi luate de factorii de decizie și de întreprinderile din UE pentru a promova utilizarea durabilă și eficientă a solului, o resursă esențială în producția de alimente și în furnizarea de alte servicii ecosistemice.

2.3. În prezent, la nivelul UE există numeroase norme privind protecția solului. Deși diversele politici ale UE contribuie la protecția și gestionarea durabilă a terenurilor agricole, în cea mai mare parte, protecția solului nu constituie principalul lor obiectiv. CESE consideră că acum este momentul potrivit pentru a lansa dezbaterile privind modul în care diversele măsuri ar putea fi mai bine coordonate la nivelul UE.

⁽¹⁾ „Teren” înseamnă acea parte a suprafeței terestre care nu este acoperită de apă.

⁽²⁾ Solul poate fi definit ca stratul superior al scoarței terestre, care este alcătuit din particule minerale, materie organică, apă, aer și organisme vii. Solul este interfața dintre pământ, aer și apă și habitatul celei mai mari părți a biosferei. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231>

2.4. Atât UE, cât și statele membre, trebuie să își întemeieze elaborarea politicilor pe obiectivele ONU de dezvoltare durabilă pentru perioada de până în 2030⁽³⁾. Aceste obiective includ promovarea ecosistemelor, combaterea deșertificării, oprirea și inversarea degradării terenurilor, gestionarea durabilă a resurselor naturale și utilizarea eficientă a acestora, precum și integrarea măsurilor privind schimbările climatice în politicile, strategiile și planificările naționale. O condiție prealabilă indispensabilă a durabilității agriculturii și producției de alimente o reprezintă protejarea terenurilor agricole și utilizarea durabilă a solurilor, care constituie o resursă finită și, în principiu, neregenerabilă.

2.5. În plus, a fost lansată o serie de inițiative⁽⁴⁾ pentru a promova gestionarea durabilă a solului și pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la rolul important al terenurilor agricole pentru securitatea alimentară și pentru atenuarea schimbărilor climatice.

2.6. De asemenea, CESE atrage atenția asupra noțiunii de limite ale planetei. Aceasta ar putea fi utilizată în vederea stabilirii limitelor ecologice, pe care omul nu trebuie să le depășească, dacă dorește să nu pună în pericol mediul înconjurător. Comitetul ia notă de faptul că trei dintre cele nouă limite ale planetei (schimbările climatice, pierderea biodiversității, ciclul azotului) au fost deja depășite⁽⁵⁾. În același timp, Comitetul recunoaște că securitatea alimentară mondială este o provocare acută, pe care Europa trebuie să o ia în considerare, ca parte a responsabilității sale globale.

3. Principalele probleme ale utilizării terenurilor și a solului în contextul producției agricole

3.1. Cererea globală de alimente va crește în următoarele decenii. Prin urmare, este inevitabil ca, în anumite regiuni ale lumii, suprafețele agricole să fie exploatate și mai intensiv, ceea ce ar putea avea și mai multe consecințe negative asupra solului și mediului în general, dacă utilizarea terenurilor nu respectă criteriile ecologice. Pentru a asigura aprovizionarea suficientă cu alimente, este necesară menținerea productivității terenurilor existente și conservarea fertilității lor din perspectivă biologică, chimică și fizică.

3.2. Avizul CESE privind sistemele alimentare mai durabile⁽⁶⁾ descrie consecințele practicilor agricole inadecvate din cadrul producției de alimente: pierderea biodiversității, degradarea solului, poluarea apei și a aerului și emisiile de gaze cu efect de seră. Prin urmare, trebuie să se asigure faptul că aceste resurse sunt utilizate în mod durabil și eficient, în vederea protejării aprovizionărilor cu alimente. Aceste considerații trebuie să se integreze de asemenea într-o politică alimentară cuprinzătoare, astfel cum se prevede în avizul CESE privind contribuția societății civile la elaborarea unei politici alimentare cuprinzătoare în UE.

3.3. Schimbările climatice au, de asemenea, consecințe în ceea ce privește disponibilitatea resurselor naturale de bază – apă și sol. Deși au fost luate o serie de măsuri împotriva schimbărilor climatice, datele referitoare la stratul superior al solului arată o scădere a conținutului de carbon din sol în fiecare an. Date suplimentare privind straturile mai profunde ale solului ar reflecta totuși într-un mod mai realist evoluția acestui parametru.

3.4. În raportul său intitulat „Mediul european – situația actuală și perspective 2015”⁽⁷⁾, Agenția Europeană de Mediu (AEM) avertizează că serviciile ecosistemice ale solului – inclusiv producția de alimente, protecția biodiversității, precum și stocarea carbonului organic și retenția de apă și de substanțe nutritive în sol – sunt tot mai amenințate. În funcție de regiune, principalele probleme identificate în raport sunt eroziunea solului, pierderea de materii organice din sol, contaminarea solului și etanșarea, precum și urbanizarea, abandonarea terenurilor și consecințele producției agricole tot mai intensive asupra habitatelor naturale și seminaturale. De asemenea, pierderea fertilității solului se numără printre amenințările recunoscute pe scară largă.

⁽³⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

⁽⁴⁾ Aceste inițiative includ, de exemplu, Deceniul Internațional al Solurilor, Parteneriatul global pentru sol al Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO), inițiativa franceză „4 %: Soluri pentru securitate alimentară și protecția climatului”, inițiativa cetățenilor europeni „People4Soil” etc.

⁽⁵⁾ J. Rockström, et al., 2009, Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity, Ecology and Society [„Granițele planetei: explorarea spațiului de operare sigur pentru umanitate, ecologie și societate”], vol. 14, <https://www.consecol.org/vol14/iss2/art32/main.html>

⁽⁶⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 64.

⁽⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer>.

4. Problemele terenurilor agricole în diverse domenii de politică ale UE

4.1. Într-un raport elaborat pentru Comisia Europeană au fost analizate măsurile de protecție a solului luate în cele 28 de state membre ale UE ⁽⁸⁾. Analiza a identificat 35 de măsuri de politică pentru protecția solului la nivelul UE și 671 de măsuri naționale. Măsurile UE includ documente de strategie, directive, regulamente și diverse măsuri însoțitoare. Trei sferturi dintre măsurile naționale sunt, în primul rând, norme cu caracter obligatoriu.

4.2. Varietatea măsurilor luate în statele membre este o oportunitate nu doar de a aborda mai bine tematica solului în întreaga sa complexitate, ci și de a îmbunătăți totodată coordonarea. Legislația UE conține unele norme valoroase și stricte privind protecția solului, însă sistemul are unele puncte slabe. Politicile naționale nu sunt suficiente pentru a elimina lacunele din legislația UE privind protecția solului, iar normele diferă în mod semnificativ de la o țară la alta.

4.3. Al șaptelea Program de acțiune pentru mediu al UE, în vigoare de la începutul anului 2014, recunoaște că degradarea solurilor reprezintă o problemă gravă și stabilește ca obiectiv pentru 2020 al UE gestionarea durabilă și protecția adecvată a acestora, precum și realizarea de progrese în procesul de decontaminare a terenurilor contaminate. UE și statele sale membre s-au angajat să facă progrese și în ceea ce privește măsurile de combatere a eroziunii solului și să îmbunătățească materia organică din sol.

4.4. Următoarele măsuri ale UE pot fi considerate ca fiind relevante pentru protecția solului și relativ funcționale: Directiva privind emisiile industriale (DEI), Directiva privind răspunderea pentru mediul înconjurător (DRM), precum și normele privind protecția apelor [Directiva-cadru privind apa (DCA)], Directiva Nitrați (DNi), sistemul de ecocondiționalitate a PAC și dispozițiile privind bunele condiții agricole și de mediu (GAEC). Totuși, situația solurilor s-ar putea îmbunătăți prin punerea în aplicare mai eficientă a acestor dispozitive, ținând seama cu flexibilitate de condițiile locale și coordonând mai bine măsurile.

4.5. Aspectele legate de protecția solului ar putea fi, de asemenea, abordate prin utilizarea de diverse tipuri de sprijin financiar disponibile prin intermediul Fondului de coeziune, al Fondului european de dezvoltare regională și al programelor Life+ și Orizont 2020.

4.6. Plățile directe din cadrul primului pilon al PAC, care acoperă aproximativ 90 % din terenurile agricole utilizate din UE, reprezintă un stimulent economic important pentru deciziile privind utilizarea și gestionarea terenurilor de către fermieri. Plățile directe sunt strict condiționate de menținerea terenurilor agricole în bune condiții agricole și de mediu și de respectarea cerințelor de ecocondiționalitate și de ecologizare prevăzute de normele de bază ale PAC. Totuși statele membre dispun de o anumită marjă de apreciere. 30 % dintre plățile directe fac obiectul unor cerințe de mediu care vizează ameliorarea calității solului, protejarea biodiversității și promovarea fixării carbonului ⁽⁹⁾. Este important să se asigure faptul că beneficiile ecologizării nu sunt negate din exces de birocrăție la momentul punerii în aplicare a măsurii.

4.7. Programele de dezvoltare rurală oferă, la rândul lor, statelor membre, în cadrul pilonului II al PAC, posibilitatea de a pune în practică măsurile UE de protecție a solului, adaptate la particularitățile locale din fiecare stat membru.

4.8. O serie de inițiative legislative planificate [cum ar fi pachetul energie/climă, Regulamentul privind includerea emisiilor de gaze cu efect de seră și a absorbțiilor rezultate din exploatarea terenurilor, schimbarea destinației terenurilor și silvicultură (LULUCF), Regulamentul privind partajarea eforturilor (ESR) etc.] ar putea, de asemenea, să ofere sugestii pentru protecția solului, atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea.

4.9. Modernizarea regulamentului UE privind îngrășămintele – discutată în legătură cu Pachetul de măsuri privind economia circulară – care va asigura faptul că îngrășămintele organice și pe bază de deșeuri pot fi utilizate mai ușor, este foarte relevantă și pentru aspectele legate de protecția solului. Cu toate acestea, materialele reciclate destinate utilizării ca amelioratori de sol sau îngrășămintele nu trebuie să conțină substanțe periculoase (xenobiotice). Deși propunerea Comisiei

⁽⁸⁾ *Updated Inventory and Assessment of Soil Protection Policy Instruments in EU Member States* („Inventarul actualizat și evaluarea instrumentelor de politică în domeniul protecției solurilor din statele membre ale UE”) <http://ecology.eu/14567>.

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening_ro

stabilește valori-limită ale concentrațiilor de poluanți în îngrășămintele organice sau minerale, se resimte încă necesitatea unor noi soluții tehnice curate de fabricare a îngrășămintelor și amelioratorilor de sol care să nu prezinte pericole la aplicare, fără să afecteze productivitatea primară. În avizul său, CESE salută inițiativa Comisiei, subliniind că fertilitatea și protecția solului sunt obiective-cheie ale revizuirii regulamentului ⁽¹⁰⁾.

5. Propunerile de promovare a utilizării durabile a solurilor ca resursă esențială pentru producția de alimente și furnizarea de servicii ecosistemice în Uniunea Europeană

5.1. Pentru utilizarea durabilă și protejarea terenurilor agricole, o importanță decisivă o are instituirea unui cadru de referință comun la nivelul UE, care să asigure monitorizarea progreselor realizate în colectarea și exploatarea datelor; acest cadru ar putea servi și la stabilirea unei terminologii uniforme, la definirea stării bune a solurilor și la stabilirea priorităților și criteriilor de monitorizare în diferite condiții pedoclimatice, precum și la conceperea diverselor măsuri de politică prin care să se obțină o stare bună a solurilor. Aceasta este o precondiție pentru evaluarea corespunzătoare a condițiilor de sol și luarea măsurilor necesare.

5.2. În toate statele membre, pierderea de suprafață agricolă din cauza degradării solului, a abandonării terenurilor, a schimbărilor climatice și a urbanizării reprezintă o problemă gravă. Zonele agricole dispar în favoarea dezvoltării de suprafețe artificiale. În perioada 2006-2012, suprafața terenurilor ocupate în țările europene a fost de aproximativ 107 000 ha/an. Tipurile de teren ocupate cel mai frecvent pentru construcții artificiale au fost terenuri arabile și terenuri agricole permanente, urmate de pășuni și zone agricole mixte ⁽¹¹⁾. Prin urmare, CESE propune actualizarea cadrului existent al UE, pentru a proteja terenurile agricole de valoare și fertilitatea acestora, elemente valoroase pentru producția de alimente și furnizarea altor servicii ecosistemice în statele membre. În acest scop, ar trebui prevăzute mai multe mijloace tehnice, pentru a facilita o mai bună monitorizare și a oferi informații fiabile.

Politica agricolă comună a Uniunii Europene

5.3. În vederea modernizării PAC, în perioada de programare financiară următoare ar trebui asigurată gestionarea eficientă și durabilă a terenurilor agricole. Modernizarea politicii agricole comune (PAC) ar trebui, printre altele, să continue protejarea sănătății și a fertilității solurilor și terenurilor agricole, care sunt indispensabile menținerii și consolidării productivității și durabilității sectorului agricol.

5.4. În cadrul măsurilor de ecologizare ale primului pilon al PAC, ar trebui găsite soluții mai bune pentru a îmbunătăți starea solurilor. De exemplu, ar trebui promovată rotația culturilor, utilizându-se specii leguminoase sau erbacee. Discuțiile privind eficacitatea ecologizării se concentrează în principal pe probleme de biodiversitate, însă ar trebui acordată o atenție mai mare decât până în prezent impactului pozitiv al cultivării plantelor leguminoase asupra fertilității solului ⁽¹²⁾.

5.5. Agricultură nu produce numai alimente de înaltă calitate. Aceasta este, de asemenea, responsabilă pentru conservarea biodiversității și a peisajelor deschise. Totodată, joacă un rol important în adaptarea la schimbările climatice și în atenuarea acestora. Furnizarea de bunuri publice este asigurată, în primul rând, prin măsuri de exploatare durabilă a resurselor naturale, care generează valoare adăugată și permit abordarea impactului agriculturii asupra solului, a apei și a biodiversității.

5.6. În cadrul celui de-al doilea pilon al PAC, statele membre ar trebui să fie încurajate și motivate să adopte măsuri de protecție a solului, care le-ar permite o flexibilitate maximă în a ține seama de circumstanțele locale, de diferitele condiții (inclusiv tipurile de sol) și de problemele specifice.

5.7. CESE invită Comisia Europeană să acorde o mai mare atenție decât până acum propunerilor specifice ale statelor membre de îmbunătățire a calității solurilor și de utilizare durabilă a acestora (de exemplu prin promovarea utilizării amendamentelor minerale bazice pentru a contracara acidificarea solului sau prin irigare și drenare pentru a răspunde penuriei sau excesului de apă din sol). La gestionarea solurilor organice nu ar trebui să fie exclusă nicio opțiune de gestionare, însă ar trebui să fie prevăzută o serie de măsuri de protecție și de îngrijire a solului.

⁽¹⁰⁾ Avizul CESE privind produsele fertilizante JO C 389, 21.10.2016, p. 80.

⁽¹¹⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/land-take-2/assessment-1>

⁽¹²⁾ Rizobiul, bacteriile care sunt active în nodulii rădăcinii multor specii de culturi leguminoase (trifoi, sulfină, lupin, mazăre, fasole etc.) sunt cele mai importante organisme implicate în fixarea azotului, ceea ce are un rol deosebit de important în menținerea fertilității solului.

5.8. Investițiile suplimentare în tehnologii favorabile mediului și climei trebuie să fie promovate în vederea utilizării durabile a terenurilor și a solului. Pentru o producție durabilă de alimente ar trebui promovată o agricultură bazată pe cunoaștere (inclusiv agricultura de precizie și abordarea agroecologică), care să garanteze că materialele de producție sunt aplicate în cantități potrivite, la locul potrivit și la momentul potrivit. De o importanță deosebită este îmbunătățirea activității biologice prin introducerea de materii organice și prin obținerea echilibrului nutrienților în sol – pe de o parte, suprafertilizarea atrage după sine riscuri de mediu din cauza posibilei spălări a nutrienților și, pe de altă parte, lipsa de nutrienți conduce la reducerea fertilității solurilor. De asemenea, este necesar să se acorde atenție respectării principiilor „legii minimumului”⁽¹³⁾, potrivit căreia, în lipsa unui nutrient specific (cum ar fi fosforul) crește riscul spălării celorlalți nutrienți.

5.9. Creșterea animalelor joacă un rol important și adesea crucial în utilizarea terenurilor prin sprijinirea ciclurilor nutrienților și menținerea fertilității solului⁽¹⁴⁾ și a sechestrării dioxidului de carbon. În UE există numeroase suprafețe agricole, inclusiv pajiști, care sunt adecvate doar pentru animale ierbivore, astfel încât, în anumite regiuni, creșterea animalelor sau cultura plantelor furajere trebuie să fie încurajată în continuare pentru ca fermierii să nu renunțe la aceste terenuri. Această practică, larg răspândită în unele părți ale UE, de a menține pajiștile permanente doar prin cosit, nu oferă nicio alternativă pentru exploatarea pășunilor, nici în vederea producției de alimente, nici în vederea asigurării eficienței resurselor sau a solurilor. Prin urmare, în cadrul PAC ar trebui prevăzute măsuri de asigurare a rentabilității creșterii animalelor în diversele regiuni ale UE și trebuie găsite soluții care să permită utilizarea activă și durabilă a terenurilor pentru producția de alimente.

5.10. În unele regiuni ale UE, sistemele agricole de drenaj învechite reprezintă o problemă majoră; prin urmare, ar trebui acordată atenție investițiilor pe termen lung în infrastructura agricolă, ținându-se seama în același timp de schimbările climatice, cum ar fi modernizarea sistemelor de drenaj, în vederea menținerii utilizării terenurilor agricole pentru producția de alimente și a conservării fertilității solului.

Utilizarea terenurilor și serviciile ecosistemice

5.11. „Evaluarea ecosistemelor mileniului” (*Millennium Ecosystem Assessment*)⁽¹⁵⁾, din 2005, definește serviciile ecosistemice ca fiind bunuri ecologice, sociale și economice furnizate de ecosisteme umanității. Formarea solului este un serviciu ecosistemic și o precondiție pentru toate celelalte servicii ecosistemice, cum ar fi producția de alimente. Prin urmare, o producție durabilă de alimente este de neconceput fără protejarea solului.

5.12. Fermierii joacă un rol esențial în furnizarea serviciilor ecosistemice, care trebuie să fie recunoscute și sprijinite. Solul asigură cele mai importante servicii ecosistemice⁽¹⁶⁾. Este sursa de viață pentru microbi, plante și animale și un rezervor important de biodiversitate; filtrează apa și stochează apa necesară creșterii plantelor, reglează inundațiile, stochează substanțele nutritive și le pune la dispoziția plantelor; de asemenea, are capacitatea de a transforma toxinele. Solurile reprezintă baza pentru cea mai mare parte a producției globale de alimente și sunt necesare pentru producția de biomasă. Solul poate să depoziteze carbon și să contribuie, astfel, la atenuarea schimbărilor climatice.

5.13. Trebuie să se acorde o atenție sporită utilizării terenurilor, care influențează funcționarea ecosistemelor și, prin urmare, furnizarea serviciilor ecosistemice. Degradarea solului, utilizarea nesustenabilă a terenurilor și fragmentarea habitatelor cauzate de urbanizare și de construcția de locuințe și drumuri periclitează furnizarea mai multor servicii ecosistemice esențiale, amenințând biodiversitatea și reducând rezistența Europei la schimbările climatice și la dezastrele naturale. De asemenea, acestea accentuează degradarea solului și deșertificarea⁽¹⁷⁾. În vederea remedierii acestor probleme, ar trebui să se țină seama de principiile enunțate de Comisia Europeană în orientările sale din 2012 privind cele mai bune practici pentru limitarea, atenuarea sau compensarea impermeabilizării solului⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/Liebig%27s_law_of_the_minimum

⁽¹⁴⁾ Avizul CESE privind sistemele alimentare mai durabile, JO C 303, 19.8.2016, p. 64.

⁽¹⁵⁾ <http://www.millenniumassessment.org/en/index.html>

⁽¹⁶⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/3-naturalcapital>

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/DE%20-%20Sealing%20Guidelines.pdf>

5.14. Funcțiile solului și serviciile ecosistemice nu sunt decât rareori tratate în legislație, dat fiind că nu există o piață pentru aceste servicii și nu sunt suficient recunoscute de către societate. De exemplu, chiar dacă regulamentul de bază privind plățile directe prevăzute de PAC conține câteva trimiteri la calitatea solurilor, nu conține nici o referire la biodiversitatea lor sau la sinergia dintre aceasta și productivitatea primară. Pe lângă proprietățile chimice și fizice, principalele funcții ale solului depind de starea microorganismelor și a faunei, precum și de procesele biologice, cum ar fi fixarea azotului, sechestrarea dioxidului de carbon, filtrarea apei și capacitatea de prevenire a spălării nutrienților. Pe lângă proprietățile solului, este importantă și starea fitosanitară a recoltei pentru a exploata întregul potențial al solului în materie de producție de alimente și de sechestrare a dioxidului de carbon.

5.15. În avizul CESE privind redefinirea PAC⁽¹⁹⁾ se precizează că măsurile din domeniul mediului, al schimbărilor climatice și al biodiversității din cadrul pilonului 2 al PAC ar trebui să se axeze mai mult decât până acum pe furnizarea de către fermieri a unor servicii ecosistemice consolidate. În ceea ce privește utilizarea solurilor și a terenurilor, măsurile de sprijin ar trebui să se concentreze în primul rând pe gestionarea pajiștilor și a solurilor organice, astfel încât să fie promovată sechestrarea dioxidului de carbon în sol. Din perspectiva conservării, prelucrarea ar trebui să fie redusă la minimum. Cu toate acestea este necesar un anumit grad de prelucrare a solului, dată fiind acumularea de nutrienți la suprafața solurilor nelucrate, cu scopul a introduce nutrienții în zona rădăcinilor și a reduce riscul de spălare a acestora. Tasarea solului reduce capacitatea acestuia de a preveni pierderile de nutrienți.

5.16. În unele regiuni ale UE, ar trebui promovate transformarea terenurilor arabile în pășuni, reducerea densității populației de animale pe pășuni, respectând totodată o densitate minimă, menținerea turbăriilor și măsurile de limitare a eroziunii solurilor și de reducere a deșertificării în zonele aride.

5.17. În unele regiuni, cele mai mari provocări cu care se confruntă agricultura sunt menținerea biodiversității pe terenurile agricole, promovarea în continuare a practicilor agricole durabile și creșterea eficienței producției fără o intensificare suplimentară a agriculturii. Alte regiuni se confruntă cu sarcina de a reduce presiunea asupra utilizării terenurilor, a solurilor și a ecosistemelor naturale. În regiunile din sud, deficitul de apă reprezintă, de asemenea, o provocare majoră.

5.18. Aceste aspecte ale producției agricole, care sunt foarte importante pentru ecosistem, trebuie luate în considerare la elaborarea politicii agricole comune și a altor domenii de politică.

Solul și schimbările climatice

5.19. În calitatea sa de cel mai mare rezervor de carbon organic⁽²⁰⁾, solul continental, joacă un rol esențial în combaterea schimbărilor climatice și în sechestrarea dioxidului de carbon. În cadrul internațional privind protecția climei, gestionarea durabilă a solurilor are un rol-cheie în stabilizarea și creșterea conținutului de materii organice care contribuie la conservarea funcțiilor solului și la prevenirea degradării solului. În conformitate cu Acordul de la Paris privind schimbările climatice (COP 21), ar trebui promovate atât inițiativele actuale, cât și cele noi, pentru a echilibra ciclul carbonului în soluri într-un mod care să nu afecteze producția de alimente, astfel cum se prevede la articolul 2 din Acordul de la Paris privind schimbările climatice.

5.20. Potrivit principiului 9 al Cartei globale privind solurile⁽²¹⁾, elaborată de Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Organizației Națiunilor Unite (FAO), toate tipurile de sol oferă servicii ecosistemice esențiale pentru reglarea climei la nivel global. Pentru a crește conținutul de carbon organic din sol, CESE propune ca principiile orientărilor voluntare pentru gestionarea durabilă a solului⁽²²⁾, adoptate în 2016 de (FAO), să fie incluse în măsurile de politică ale UE. Ar trebui acordat sprijin, printre altele, producției de biomasă prin îmbunătățirea accesului la apă (de exemplu, prin construcția de sisteme de irigație luând în considerare condițiile de mediu locale), reducerea la minimum posibil a lucrărilor de arat, păstorit, agricultură ecologică, rotația culturilor, cultivarea plantelor leguminoase, valorificarea deșeurilor organice și a compostului și crearea de acoperire vegetală de iarnă pe câmp. Solurile bogate în carbon organic, solurile organice și pășunile trebuie gestionate într-un mod durabil.

5.21. Principalele inițiative privind schimbările climatice trebuie să fie sprijinite la nivel european. Cu toate acestea, nu ar trebui omis faptul că situația solurilor variază foarte mult la nivelul statelor membre, astfel că diferențele regionale trebuie luate în considerare atât în contextul măsurilor existente, cât și al celor noi.

⁽¹⁹⁾ JO C 288, 31.8.2017, p. 10.

⁽²⁰⁾ Solul conține de două ori mai mult carbon decât se găsește în atmosferă și de trei ori mai mult decât conține flora în timpul sezonului de creștere.

⁽²¹⁾ <http://www.fao.org/soils-2015/news/news-detail/en/c/293552/>

⁽²²⁾ <http://www.fao.org/documents/card/en/c/5544358d-f11f-4e9f-90ef-a37c3bf52db7/>

Disponibilitatea datelor privind solul și utilizarea acestuia

5.22. Datele privind solul ar trebui utilizate tot mai mult la elaborarea politicilor privind utilizarea terenurilor și în procesul decizional, în vederea punerii în aplicare a unor politici bazate pe date concrete și a amenajării teritoriului la nivel național, regional și local. Schimbul de date ar trebui să se desfășoare coordonat, cu respectarea dreptului de proprietate asupra datelor, într-un cadru reglementat.

5.23. În același timp, trebuie îmbunătățite calitatea și disponibilitatea datelor privind solul, în special în zonele în care, până în prezent, nu s-au efectuat suficiente cercetări (de exemplu date privind carbonul din sol). Pentru a îmbunătăți disponibilitatea datelor, este necesar să se stabilească obiective clare pe termen scurt și pe termen lung.

5.24. Pentru a îmbunătăți accesul la datele privind solul și a extinde utilizarea lor, trebuie să fie modernizate hărțile terenurilor și să fie completate cerințele minime pe care statele membre trebuie să le respecte în ceea ce privește scara spațială a acestor hărți. Cu toate acestea, ar trebui să se țină seama de provocările cartografierii solurilor în unele regiuni ale Uniunii Europene.

5.25. La nivelul UE ar trebui convenită monitorizarea unitară și continuă a solului, împreună cu un număr restrâns de indicatori referitori la modificările stării solului și la eficacitatea măsurilor de protecție.

5.26. Fermierii trebuie să ia zilnic decizii complexe în legătură cu planificarea producției lor. Agricultură de precizie favorabilă resurselor, solului și mediului ar fi de neconceput fără utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor. O condiție prealabilă în acest sens o reprezintă stimularea utilizării soluțiilor digitale de către fermieri, cu opțiuni și flexibilitate în funcție de condițiile pedoclimatice.

5.27. Potențialul agriculturii de precizie poate fi realizat prin integrarea datelor privind solul, îngrășămintele, produsele fitosanitare, condițiile meteorologice și producția, ceea ce necesită, printre altele, un acces mai bun la informațiile existente în bazele de date naționale, o mai mare mobilitate și o utilizare mai prietenoasă. Ar trebui promovate soluții care să le permită fermierilor să aibă acces, în activitatea zilnică, la volumele mari de date stocate în bazele de date naționale, folosind soluții software de la furnizori publici sau privați și cooperând cu serviciile de consultanță. De exemplu, furnizorilor de software, cu acordul persoanelor în cauză, trebuie să li se acorde un acces mai facil la cele mai precise date privind solurile agricole și eșantioanele de sol. Fermierii ar trebui să păstreze dreptul de proprietate asupra datelor pe care le produc.

Dezvoltarea bazei de cunoștințe și aplicarea cercetării și inovării

5.28. Știința joacă un rol important în crearea de noi cunoștințe, în difuzarea inovațiilor, în dezvoltarea de tehnologii și în stabilirea condițiilor pentru utilizarea durabilă a terenurilor și a solului. CESE este de acord cu recomandarea Declarației de la Viena privind solurile⁽²³⁾, conform căreia „legăturile dintre activitățile umane și soluri și efectele acestora asupra altor componente ale mediului ar trebui să constituie o preocupare majoră a științei solului”. Colaborarea dintre știința solului și științele conexe este, de asemenea, importantă.

5.29. În cadrul programului Orizont 2020 al UE, au fost create oportunități de finanțare relativ bune pentru cercetarea solului și a producției de alimente, care ar trebui menținute și la pregătirea celui de-al 9-lea program-cadru pentru cercetare și inovare.

5.30. O atenție deosebită trebuie acordată transferării rezultatelor din domeniul cercetării și al dezvoltării către întreprinderi, fapt care ar asigura utilizarea terenurilor și a solurilor pentru o producție durabilă de alimente. CESE invită oamenii de știință, fermierii, consilierii și alte părți interesate să dezvolte o cooperare în acest domeniu, profitând de posibilitățile oferite de parteneriatul european pentru inovare (PEI-AGRI).

⁽²³⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

5.31. Agricultură utilizează tot mai mult diverși biostimulatori pentru a îmbunătăți structura solului, eficiența nutritivă a plantelor și alimentarea cu apă, în vederea creșterii producției culturilor și a calității. Având în vedere faptul că fiecare sol este unic, iar compoziția sa este în continuă schimbare, impactul utilizării biostimulatorilor asupra echilibrului biologic al solului este insuficient cercetat și ar trebui efectuate mai multe studii independente în acest domeniu.

Ațiuni de sensibilizare

5.32. În vederea sensibilizării fermierilor, a factorilor de decizie politici și a altor părți interesate cu privire la importanța solurilor agricole pentru producția durabilă de alimente și furnizarea de servicii ecosistemice, este necesară o dezbatere amplă cu privire la starea solurilor și oportunitățile de protecție a acestora, cu implicarea unei game largi de părți interesate. O sensibilizare mai mare va contribui la asigurarea unor investiții mai mari în utilizarea durabilă a solurilor și în cercetare.

5.33. La toate nivelurile sistemului de învățământ trebuie să crească gradul de sensibilizare cu privire la rolul solurilor, ceea ce se poate realiza prevăzând oportunități de dobândire a experienței practice. Ar trebui utilizate forme moderne de instruire pentru a trata chestiunile legate de utilizarea terenurilor și de protecția solului.

5.34. Măsurile de sensibilizare a fermierilor cu privire la diferențele compoziției ale solului, la buna amenajare a teritoriului, la importanța rotației culturilor, la îngrășăminte etc. joacă un rol deosebit de important. Participarea și implicarea serviciilor de consiliere sunt esențiale.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Controlul punerii în aplicare a legislației UE”**(Examinare de către Curtea de Conturi Europeană)****(aviz din proprie inițiativă)**

(2018/C 081/11)

Raportori: **domnii Bernd DITTMANN; Denis MEYNENT; Ronny LANNOO**

Decizia Biroului	30.5.2017
Temei juridic	Articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al CESE
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	176/0/1
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. În vederea stabilirii unei legislații adecvate, care să permită îndeplinirea obiectivelor articolului 3 din TUE, CESE reamintește importanța următoarelor principii: principiul punerii în aplicare corecte și la timp, principiul subsidiarității, principiul proporționalității, principiul precauției, principiul previzibilității, principiul „a gândi mai întâi la scară mică”, dimensiunea externă a competitivității și testul pieței interne.

1.2. Obiectivul legislației UE ar trebui să fie întotdeauna crearea unui cadru juridic care să permită întreprinderilor și cetățenilor să beneficieze de avantajele pieței interne și să evite o sarcină administrativă inutilă. Prin urmare, CESE este de părere că controlul pe teren al punerii în aplicare este esențial. El se pronunță, de asemenea, în favoarea unei reglementări adaptabile. CESE constată că nu numai conținutul legislației, ci chiar procesul legislativ trebuie să se poată adapta pentru a corespunde nevoilor întreprinderilor și cetățenilor.

1.3. De aceea, el consideră că aplicabilitatea dreptului Uniunii Europene trebuie să fie luată în considerare încă de la începutul acestui ciclu legislativ, la momentul studiilor de impact și că ecosistemul european în materie trebuie încă să evolueze.

1.4. CESE subliniază, cu toate acestea, că o mai bună reglementare nu este un substitut al deciziilor politice și nu poate, în niciun caz, să ducă la dereglementare și nici nu poate avea ca efect reducerea nivelului de protecție socială, de protecție a mediului și a drepturilor fundamentale.

1.5. Cea mai mare parte a problemelor de punere în aplicare și executare necorespunzătoare a dreptului Uniunii Europene rezultă din transpunerea defectuoasă a directivelor. De asemenea, în avizele sale, CESE recomandă, în general, utilizarea regulamentelor în locul directivelor.

1.6. CESE consideră că îmbunătățirea modului în care Comisia se consultă cu părțile interesate este esențială pentru elaborarea unei legislații care să fie ușor de pus în aplicare de către statele membre și părțile interesate.

1.7. În acest context, CESE consideră că poate juca un rol util de intermediar între legiuitori și utilizatorii legislației UE. La rândul său, CESE își adaptează în permanență metodele de lucru. El a decis să ia parte în mod activ la evaluarea ciclului legislativ, efectuând propriile evaluări *ex post* ale acquis-ului Uniunii.

2. Introducere

2.1. La 21 decembrie 2016, domnul Pietro Russo, membru al Curții de Conturi Europene (CCE), l-a informat printr-o scrisoare pe vicepreședintele CESE, domnul Michael Smyth, că se vor stabili contacte la nivel administrativ privind o analiză panoramică lansată de CCE în legătură cu controlul aplicării dreptului UE realizat de Comisia Europeană, în conformitate cu obligațiile care îi revin. Examinarea solicitată de CCE se întemeiază pe articolul 17 alineatul (1) din Tratatul privind Uniunea

Europeană (Tratatul UE), conform căruia „Comisia promovează interesul general al Uniunii și ia inițiativele corespunzătoare în acest scop. Aceasta asigură aplicarea tratatelor, precum și a măsurilor adoptate de instituții în temeiul acestora. Comisia supraveghează aplicarea dreptului Uniunii sub controlul Curții de Justiție a Uniunii Europene [...]”.

2.2. La 3 mai 2017, domnul Leo Brincat, membru al Curții, a transmis secretarului general al CESE un document alcătuit din trei serii de întrebări.

2.3. Având în vedere importanța politică a dosarului, secretarul general al CESE a informat Biroul, care a hotărât înființarea unui grup ad-hoc compus din trei membri, însărcinat să elaboreze un răspuns sub forma unui aviz din proprie inițiativă, în temeiul articolului 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al CESE. CCE trebuie să primească contribuția CESE pentru a o integra în raportul său, programat pentru luna mai 2018.

2.4. În esență, Curtea dorește să audă opinia CESE, ca să afle dacă măsurile luate de Comisia Europeană pentru a asigura punerea în aplicare a dreptului UE răspund preocupărilor cetățenilor europeni. CCE dorește să cunoască aspectele specifice legate de controlul aplicării legislației care au atras în mod deosebit atenția Comitetului.

3. Întrebările Curții

3.1. Curtea formulează trei seturi de întrebări pentru a cunoaște poziția CESE în ce privește:

- (a) **inițiativele-cheie** lansate de Comisie în vederea unei mai bune puneri în aplicare a legislației UE („O mai bună legiferare” și „Legislația UE: o mai bună aplicare pentru obținerea unor rezultate mai bune”), mai ales în ce privește pertinenta inițiativelor, reacțiile societății civile și eventualele prime efecte pozitive ale acestor inițiative;
- (b) **principalele chestiuni** legate de o mai bună punere în aplicare a legislației UE, în special în ceea ce privește aplicabilitatea, transparența și sensibilizarea publicului în domeniul dreptului Uniunii Europene;
- (c) **responsabilitățile principale** ale Comisiei în ce privește o mai bună punere în aplicare a legislației UE, în special utilizarea de către CESE a informațiilor și rapoartelor întocmite de Comisie ⁽¹⁾, observațiile și sugestiile CESE privind modalitățile de îmbunătățire a raportării cu privire la punerea în aplicare a legislației.

3.2. Răspunsurile furnizate de prezentul aviz, care nu pretinde a fi exhaustiv, se bazează pe pozițiile exprimate de către CESE în multe din avizele sale ⁽²⁾.

4. Observații generale

4.1. Obiectivele Uniunii sunt prevăzute la articolul 3 din Tratatul UE. În special, „aceasta acționează pentru dezvoltarea durabilă a Europei, întemeiată pe o creștere economică echilibrată și pe stabilitatea prețurilor, pe o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate, care tinde spre ocuparea deplină a forței de muncă și spre progres social, precum și pe un nivel înalt de protecție și de îmbunătățire a calității mediului. [...] Aceasta promovează coeziunea economică, socială și teritorială, precum și solidaritatea între statele membre.”

4.2. În acest context, CESE reamintește importanța principiilor deja definite în vederea adoptării unei legislații adecvate pentru a atinge obiectivele menționate mai sus. Printre acestea se numără principiul punerii în aplicare corecte și la timp, principiul subsidiarității, principiul proporționalității, principiul precauției, principiul previzibilității, principiul „a gândi mai întâi la scară mică”, dimensiunea externă a competitivității și testul pieței interne ⁽³⁾.

⁽¹⁾ A se vedea Raportul Comisiei privind monitorizarea aplicării dreptului Uniunii Europene – Raport anual 2015 [COM(2016) 463 final].

⁽²⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 47, JO C 18, 19.1.2011, p. 100, JO C 277, 17.11.2009, p. 6, JO C 248, 25.8.2011, p. 87, JO C 24, 31.1.2006, p. 52, JO C 325, 30.12.2006, p. 3, JO C 43, 15.2.2012, p. 14, JO C 230, 14.7.2015, p. 66, JO C 383, 17.11.2015, p. 57, JO C 13, 15.1.2016, p. 192, JO C 303, 19.8.2016, p. 45, JO C 487, 28.12.2016, p. 51.

⁽³⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 51 (punctul 2.14).

5. Observații specifice

5.1. **În ce privește inițiativele-cheie lansate de Comisie în vederea unei mai bune puneri în aplicare a legislației UE** [(„O mai bună legiferare”⁽⁴⁾) și „Legislația UE: o mai bună aplicare pentru obținerea unor rezultate mai bune”⁽⁵⁾].

5.1.1. CESE se ocupă de o lungă perioadă de timp de chestiunea „unei mai bune legiferări”, consacrandu-i un număr semnificativ de avize și de rapoarte de informare⁽⁶⁾, precum și numeroase dezbateri, seminarii, studii și audieri⁽⁷⁾.

5.1.2. În ceea ce privește aplicarea principiilor agendei „O mai bună legiferare”, CESE consideră că reglementarea nu constituie un obstacol în sine, ci că, dimpotrivă, ea este esențială pentru atingerea obiectivelor stabilite prin tratat. Ca atare, Comitetul apreciază faptul că vicepreședintele Timmermans a reamintit în mai multe rânduri că programul REFIT nu va duce la dereglementare și nici nu va avea ca efect reducerea nivelului de protecție socială, de protecție a mediului și a drepturilor fundamentale⁽⁸⁾.

5.1.3. CESE consideră că îmbunătățirea legiferării și transformarea ei într-o reglementare inteligentă este o misiune comună a tuturor instituțiilor europene și statelor membre, care trebuie dusă la bun sfârșit în beneficiul cetățenilor, al întreprinderilor, al consumatorilor și al lucrătorilor. CESE subliniază, cu toate acestea, că o mai bună reglementare nu este un substitut al deciziilor politice.

5.1.4. Astfel, în avizul său referitor la Comunicarea intitulată „O mai bună legiferare”, CESE⁽⁹⁾:

- a salutat faptul că măsurile privind mai buna legiferare vor acoperi întregul ciclu de viață al unui act legislativ, ceea ce înseamnă că măsurile *ex ante* și *ex post* vor fi vizate în egală măsură;
- a solicitat cooptarea instituțiilor consultative ale UE în Acordul interinstituțional privind o mai bună legiferare (AII);
- a susținut implicarea extinsă a părților interesate prin consultări, pe parcursul întregului ciclu de viață al unei inițiative politice;
- a subliniat necesitatea de a alege părțile interesate relevante și a solicitat ca selectarea experților pentru diferitele organisme să se facă în condiții de independență, imparțialitate și transparență;
- a solicitat mai multă transparență în desfășurarea trilogurilor informale și a pledat pentru o utilizare limitată a acestui instrument;
- a solicitat Comisiei să pună un accent mai mare pe deficiențele în transpunerea și punerea în aplicare a legislației UE de către statele membre și a îndemnat, în consecință, la utilizarea regulamentelor, nu a directivelor.

5.1.5. Pe de altă parte, acceptând invitația adresată de Comisie de a participa la platforma REFIT și de a formula propuneri de îmbunătățire a funcționării acestei platforme⁽¹⁰⁾, CESE și-a demonstrat angajamentul în favoarea unui cadru juridic al UE care să permită întreprinderilor și cetățenilor să beneficieze de avantajele pieței interne și să evite sarcinile administrative inutile.

5.1.6. În cadrul participării sale la grupul de reflecție al părților interesate al platformei REFIT, CESE a contribuit în mod activ la elaborarea mai multor avize ale platformei, care au fost incluse în programul de lucru anual al Comisiei și vor fi incluse și pe viitor. Prioritățile CESE au fost definite pe baza informațiilor furnizate de secțiunile sale și includeau, printre altele, o propunere de simplificare în ceea ce privește problemele de suprapunere și de exigențe repetitive care rezultă din diferite acte juridice ale Uniunii, precum și necesitatea unor standarde europene clare și cuprinzătoare pentru produsele

⁽⁴⁾ COM(2016) 615 final.

⁽⁵⁾ JO C 18, 19.1.2017, p. 10.

⁽⁶⁾ A se vedea în special avizele „O mai bună legiferare pentru rezultate mai bune” (raportor: domnul Dittmann, JO C 13, 15.1.2016, p. 192), „Evaluarea consultării părților interesate de către Comisia Europeană” (raportor: domnul Lannoo, JO C 383, 17.11.2015, p. 57), „Programul REFIT” (raportor: domnul Meynent, JO C 303, 19.8.2016, p. 45), „O mai bună legiferare: acte de punere în aplicare și acte delegate” (raport de informare nepublicat în Jurnalul Oficial, raportor: domnul Pegado Liz).

⁽⁷⁾ A se vedea, spre exemplu, Ziua europeană a consumatorului 2016 pe tema „Îmbunătățirea reglementării pentru consumatori?”, dezbateră cu vicepreședintele Frans Timmermans la sesiunea plenară din 18 martie 2017, studiul „Implementarea unei mai bune legiferări – impactul Raportului Stoiber” sau Ziua societății civile 2015 pe tema „Dialogul civil: un instrument pentru o mai bună legiferare în interesul general”.

⁽⁸⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 45 (punctul 2.2).

⁽⁹⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 192.

⁽¹⁰⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 45 (punctul 2.12.1).

destinate construcțiilor (Regulamentul privind produsele pentru construcții). De asemenea, Comitetul a contribuit la pregătirea unei liste complete de sugestii cu privire la modalitățile de îmbunătățire a mecanismelor de consultare a părților interesate efectuată de Comisia Europeană, care va contribui la revizuirea în curs a orientărilor și a setului de instrumente privind o mai bună legiferare.

5.2. În ce privește principalele chestiuni legate de o mai bună aplicare a legislației UE (aplicarea legislației, transparența și sensibilizarea publicului)

5.2.1. Aplicabilitate

5.2.1.1. CESE își adaptează în permanență metodele de lucru pentru a contribui la evaluarea calității punerii în aplicare a legislației UE. Cu mai puțin de doi ani în urmă, el a decis să ia parte în mod activ la evaluarea ciclului legislativ, efectuând propriile evaluări *ex post* ale acquis-ului Uniunii.

5.2.1.2. CESE ⁽¹¹⁾ este de părere că aplicabilitatea dreptului Uniunii trebuie să fie luată în considerare încă de la începutul acestui ciclu legislativ, în momentul efectuării studiilor de impact. În ciuda progreselor deja înregistrate, ecosistemul european privind evaluarea de impact are nevoie în continuare de îmbunătățiri. CESE propune mai multe căi de îmbunătățire, în vederea consolidării calității evaluării impactului, inclusiv specificații pentru studii în materie de evaluare a impactului care să fie transparente, accesibile și pluraliste, extinderea registrului european al evaluării impactului, necesitatea unei abordări calitative și a unei abordări metodologice convergente la nivelul matricei de cercetare a evaluării impactului între diferitele instituții europene. CESE ar trebui, în viitor, să analizeze anumite studii de impact (cele privind aspectele referitoare la care instituția are o poziție puternică), în vederea examinării aspectelor metodologice și să emită un aviz cu privire la luarea eventuală în considerare a impactului economic, social, de mediu sau teritorial în etapa cea mai avansată a ciclului legislativ. Această activitate ar facilita, de asemenea, elaborarea unor eventuale avize consultative ale CESE cu privire la proiectele legislative pregătite chiar de aceste evaluări de impact.

5.2.1.3. În opinia CESE ⁽¹²⁾, obiectivul reglementării UE ar trebui să fie întotdeauna crearea unui cadru juridic care să permită întreprinderilor și cetățenilor să beneficieze de avantajele pieței interne și să evite o sarcină administrativă inutilă. Prin urmare, CESE este de părere că controlul pe teren al punerii în aplicare este esențial. El se pronunță, de asemenea, în favoarea unei reglementări adaptabile.

5.2.1.4. Reglementarea europeană trebuie să fie fermă în ceea ce privește finalitatea sa, întotdeauna conformă cu obiectivele stabilite în tratate și flexibilă în cadrul transpunerii sale în legislația națională ⁽¹³⁾. În acest context, CESE pledează pentru clarificarea principiilor subsidiarității și proporționalității.

5.2.1.5. CESE constată, de altfel, că nu numai conținutul legislației, ci chiar procesul legislativ trebuie să se poată adapta pentru a corespunde nevoilor întreprinderilor și cetățenilor ⁽¹⁴⁾. În acest context, CESE solicită ⁽¹⁵⁾:

- (a) aplicarea mai riguroasă a principiilor agendei „O mai bună legiferare”;
- (b) transparența la toate nivelurile de elaborare a legislației;
- (c) dezvoltarea unui sistem de monitorizare mai sistematic, în contextul transpunerii directivelor la nivel național;
- (d) luarea în considerare a rolului și a competențelor sporite conferite prin tratate parlamentelor naționale;
- (e) o utilizare mai frecventă de către Comisie a comunicărilor sale interpretative;
- (f) eforturi mai mari în ce privește simplificarea și codificarea legislației.

5.2.1.6. Cea mai mare parte a problemelor de punere în aplicare și executare necorespunzătoare a legislației UE rezultă din transpunerea defectuoasă a directivelor. De asemenea, în avizele sale, CESE recomandă, în general, utilizarea regulamentelor în locul directivelor ⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ JO C 434, 15.12.2017, p. 11, punctul 4.6.1.

⁽¹²⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 51 (punctul 1.7).

⁽¹³⁾ Idem (punctul 1.11).

⁽¹⁴⁾ Idem (punctul 2.7).

⁽¹⁵⁾ JO C 248, 25.8.2011, p. 87 (punctul 3.6).

⁽¹⁶⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 9 (punctul 2.1).

5.2.1.7. De asemenea, în cadrul REFIT, Comisia a anunțat că vor trebui să aibă loc consultări înainte de evaluări, verificări ale adecvării și înainte de elaborarea actelor delegate și a normelor de punere în aplicare. În acest sens, Comisia ar trebui să țină seama în mai mare măsură de avizele Comitetului de analiză a reglementării (CAR) al Comisiei Europene, care are, de acum înainte, competențe și în ce privește evaluările *ex post*.

5.2.1.8. CESE consideră că îmbunătățirea modului în care Comisia se consultă cu părțile interesate este esențială pentru elaborarea unei legislații care să fie ușor de pus în aplicare de către statele membre și părțile interesate. În această privință, el a formulat deja propuneri în vederea îmbunătățirii structurale a procesului de consultare și a asigurării monitorizării acestuia ⁽¹⁷⁾.

5.2.1.9. CESE a avut ocazia să își exprime regretul cu privire la faptul că măsurile din agenda „O mai bună legiferare” nu țin suficient seama de rolul, funcția și natura reprezentativă a CESE, așa cum sunt definite în tratate, și că, prin urmare, se ratează ocazia de a valorifica expertiza și competența membrilor săi, precum și de a aprecia la justa lor valoare misiunile cu care Comitetul a fost investit. Din păcate, faptul că CESE contribuie la platforma REFIT (în faza *ex post*) nu reflectă suficient misiunile și responsabilitățile acestuia, în ce privește consolidarea legitimității democratice și a eficacității instituțiilor ⁽¹⁸⁾.

5.2.1.10. CESE consideră că în punerea în aplicare a acquis-ului UE se reflectă adesea lipsa de voință politică a autorităților naționale de a respecta și de a asigura respectarea unor norme juridice privite drept „străine” în raport cu corpul legislației și cu tradiția statului respectiv, precum și tendința tenace de a adăuga dispozițiilor juridice ale UE noi dispozitive reglementare inutile sau de a alege anumite părți din cadrul normelor UE și de a abandona altele ⁽¹⁹⁾.

5.2.1.11. În fine, CESE consideră că sistemul *EU Pilot* (un dialog informal între Comisie și statele membre cu privire la nerespectarea legislației UE, desfășurat înainte de lansarea unei proceduri formale de constatare a neîndeplinirii obligațiilor) reprezintă încă un pas în direcția bună, însă funcționarea sa trebuie încă să fie evaluată. În plus, acest sistem nu ar trebui să fie utilizat pentru a înlocui procedurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.

5.2.2. Transparență

5.2.2.1. CESE ⁽²⁰⁾ este convins că orice reglementare trebuie să fie rezultatul unor deliberări politice publice. El consideră că procesul legislativ european ar trebui să fie revizuit în cadrul Tratatului de la Lisabona și, dacă este necesar, în cadrul unui nou tratat pentru ca politicile europene să dea rezultate mai bune. CESE dorește să evidențieze calitatea, legitimitatea, transparența și caracterul favorabil incluziunii de care trebuie să dea dovadă legislația.

5.2.2.2. Reuniunile structurilor Consiliului care funcționează pe baza unei majorități calificate ar trebui să fie publice, cu scopul de a asigura o mai mare transparență și mai multă democrație. CESE consideră că procedura legislativă accelerată în cadrul trilogului ar trebui aplicată numai în situații de urgență, ceea ce este, de altfel, în conformitate cu condițiile prevăzute de tratat ⁽²¹⁾.

5.2.2.3. Spre deosebire de comisiile Parlamentului European, reuniunile din cadrul trilogului nu sunt nici transparente, nici accesibile. Limitarea procedurii legislative la o singură lectură înseamnă restrângerea participării societății civile ⁽²²⁾.

5.2.2.4. Parlamentul European, dar și organisme precum Comitetul European al Regiunilor (CoR) și CESE trebuie mai bine integrate în ciclul semestrului european ⁽²³⁾.

5.2.2.5. În ceea ce privește actele delegate, Comisia Europeană ar trebui să asigure un grad sporit de transparență a procesului său decizional (a se vedea articolul 290 din TFUE), ceea ce Comitetul a subliniat în repetate rânduri ⁽²⁴⁾.

5.2.2.6. De asemenea, numele diferite sub care apar agendele și programele („O mai bună legiferare”, „Reglementarea inteligentă”, „A gândi mai întâi la scară mică” etc.) au generat o oarecare confuzie. Ierarhia acestor programe și a acestor proiecte, precum și interacțiunea lor ar trebui clarificate, pentru ca cetățenii să înțeleagă cui le sunt ele destinate ⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ JO C 383, 17.11.2015, p. 57.

⁽¹⁸⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 192 (punctul 2.6).

⁽¹⁹⁾ JO C 18, 19.1.2011, p. 100 (punctul 3.5).

⁽²⁰⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 51 (punctele 1.9 și 2.6).

⁽²¹⁾ Idem (punctul 3.11).

⁽²²⁾ Idem (punctul 3.15).

⁽²³⁾ Idem (punctul 3.16).

⁽²⁴⁾ Idem (punctul 3.17).

⁽²⁵⁾ JO C 230, 14.7.2015, p. 66 (punctul 5.2).

5.2.2.7. De asemenea, în interesul transparenței și al legitimității, CESE a cerut⁽²⁶⁾ ca procesele de consultare ale Comisiei să nu aducă atingere dialogului civil structurat [articolul 11 alineatul (2) din Tratatul UE] sau consultărilor care au loc într-un cadru specific, cum ar fi consultarea partenerilor sociali desfășurată în cadrul dialogului social (cf. articolul 154 din TFUE), sau consultării organelor consultative, precum CESE (articolul 304 din TFUE).

5.2.3. Sensibilizarea publicului

5.2.3.1. Se impune consolidarea și îmbunătățirea comunicării cu publicul. Comunicarea stărnește interesul, ceea ce facilitează înțelegerea. Așa-numitul „nou discurs narativ privind Europa” ar trebui să înceapă cu o strategie de comunicare și de simplificare stabilită de comun acord de Comisie și de statele membre. În acest sens, pare util să se reamintească ideea asupra căreia a insistat CESE la momentul respectiv, în avizul său pe tema „*Actul privind piața unică*”, și anume că partidele politice, mass-media, instituțiile de învățământ și toate părțile interesate au o răspundere istorică în asigurarea succesului UE în confruntarea ei cu provocările globale, pe baza valorilor care au caracterizat până în prezent economiile noastre sociale de piață⁽²⁷⁾.

5.2.3.2. Rețelele de sprijin create de Comisie sunt încă prea puțin cunoscute; acest lucru este relevant mai ales în cazul rețelei SOLVIT, care vizează ajutorarea cetățenilor și a întreprinderilor din UE atunci când le sunt încălcate drepturile de către administrația publică a altui stat membru. CESE salută inițiativa Comisiei de a promova mai bine această rețea.

5.2.3.3. O posibilă soluție⁽²⁸⁾ ar fi ca Comisia să informeze mai bine publicul cu privire la încălcări, dat fiind că, în fond, guvernele statelor membre care transpun greșit sau cu întârziere sau nu transpun deloc legislațiile sunt cele care le-au votat în Consiliu. Ele sunt responsabile de punerea în aplicare în general defectuoasă a acquis-ului UE, constatată anual în rapoartele privind aplicarea dreptului UE. În plus, Comisia ar trebui să analizeze sistematic măsurile esențiale pentru corectarea actualiei situații și să ia în considerare propunerile anterioare ale CESE⁽²⁹⁾ în acest domeniu.

5.3. În ce privește responsabilitățile principale ale Comisiei referitoare la o mai bună punere în aplicare a legislației UE (monitorizarea aplicării dreptului UE⁽³⁰⁾ și respectarea acestuia de către statele membre)

5.3.1. Problema controlului punerii în aplicare a legislației UE se află, desigur, în atenția CESE, care i-a dedicat avize specifice⁽³¹⁾. El a abordat, de asemenea, problema în avize referitoare la alte subiecte („*Reglementarea inteligentă*”, „*O mai bună legiferare*”, „*REFIT*” etc.), precum și în cadrul unor audieri și seminarii pe această temă (în special în cadrul *Observatorului pieței unice* al CESE).

5.3.2. În acest context, CESE a solicitat adeseori Comisiei să-i prezinte raportul său anual spre examinare, pentru a se ține seama de punctul de vedere al societății civile organizate cu privire la punerea în aplicare a legislației UE și a sprijini astfel aplicarea legislației în UE⁽³²⁾.

5.3.3. CESE consideră că poate juca un rol util de intermediar între legiuitorii și utilizatorii legislației UE. El poate, de exemplu, să contribuie în mod specific la raportul din proprie inițiativă al Parlamentului European referitor la raportul anual privind punerea în aplicare de către statele membre a legislației UE, examinând contribuțiile aduse de acestea în momentul transpunerii⁽³³⁾.

5.3.4. În plus, CESE⁽³⁴⁾ a sugerat măsuri menite să îmbunătățească transpunerea directivelor, în special:

- anticiparea alegerii instrumentului normativ de transpunere;
- accelerarea procesului de transpunere imediat după publicarea directivei în Jurnalul Oficial, prin încredințarea coordonării interne unui punct național de contact, care să dispună de o bază de date în acest scop;
- alegerea cu prioritate a transpunerii prin copiere în cazul în care este vorba de dispoziții precise și cu caracter obligatoriu sau de definiții;

⁽²⁶⁾ JO C 383, 17.11.2015, p. 57 (punctul 2.1.2).

⁽²⁷⁾ JO C 132, 3.5.2011, p. 47 (punctul 1.7).

⁽²⁸⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 192 (punctul 4.4.9).

⁽²⁹⁾ JO C 230, 14.7.2015, p. 66.

⁽³⁰⁾ COM(2016) 463 final.

⁽³¹⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 9 și JO C 347, 18.12.2010, p. 62.

⁽³²⁾ JO C 347, 18.12.2010, p. 62 (punctul 1.10).

⁽³³⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 45 (punctul 3.2.4).

⁽³⁴⁾ JO C 204, 9.8.2008, p. 9 (punctul 5).

- acceptarea transpunerii prin trimitere în mod specific la dispozițiile prescriptive/cu caracter obligatoriu din directivă, cum sunt listele, tabelele care trec în revistă produse, substanțe, articole menționate de directivă, modelele de formulare, certificatele cuprinse în anexe;
- adaptarea procedurilor naționale de transpunere în funcție de domeniul de aplicare a directivei prin utilizarea unor proceduri accelerate, fără a neglija totodată consultările interne obligatorii prevăzute în cazul adoptării de texte normative.

5.3.5. CESE consideră, de asemenea, că monitorizarea adecvată a afacerilor europene în statele membre ar fi deosebit de utilă pentru Comisie și ar contribui la calitatea activității sale ⁽³⁵⁾.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽³⁵⁾ JO C 325, 30.12.2006, p. 3 (punctul 6.1.13).

III

(Acte pregătitoare)

COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN

A 529-A SESIUNE PLENARĂ A CESE, DIN 18 ȘI 19 OCTOMBRIE 2017

Avizul Comitetului Economic și Social European privind pachetul „Respectarea obligațiilor”

(a) Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Plan de acțiune privind consolidarea SOLVIT: piața unică în beneficiul cetățenilor și întreprinderilor

[COM(2017) 255 final – SWD(2017) 210 final];

(b) Propunerea de Regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind înființarea unui portal digital unic pentru a furniza informații, proceduri, servicii de asistență și soluționare a problemelor și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1024/2012

[COM(2017) 256 final – 2017/0086 (COD)];

(c) Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a condițiilor și a procedurii prin care Comisia poate solicita întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi să furnizeze informații în legătură cu piața internă și domeniile conexe

[COM(2017) 257 final – 2017/0087 (COD)]

(2018/C 081/12)

Raportor: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Sesizare	(a) Comisia Europeană, 5.7.2017 (b) Parlamentul European, 12.6.2017 Consiliu, 14.6.2017 (c) Parlamentul European, 31.5.2017 Consiliu, 10.10.2017
Temei juridic	(a) Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (b) Articolele 21 alineatul (2), 48 și 114 alineatul (1) din TFUE (c) Articolele 43 alineatul (2), 91, 100, 114, 192, 194 alineatul (2) și 337 din TFUE
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	4.10.2017

Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	184/0/5

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută cu satisfacție planurile Comisiei Europene de a crea o cultură a conformității cu regulile pieței unice și a aplicării inteligente a lor, în măsura în care oferă numeroase posibilități persoanelor care doresc să trăiască și să lucreze într-un alt stat membru și întreprinderilor care urmăresc să își extindă piețele.

1.2. CESE sprijină planul de acțiune al Comisiei destinat îmbunătățirii calității și eficienței rețelelor SOLVIT. De asemenea, Comitetul recomandă Comisiei să facă mai bine cunoscute rețelele, în strânsă cooperare cu toate organizațiile societății civile, pentru a beneficia într-o mai mare măsură de serviciile oferite de SOLVIT. Aceste servicii ar trebui să fie utilizate mai mult de întreprinderi în contextul libertăților economice ale pieței unice; din acest motiv, consolidarea acestui instrument este importantă.

1.3. CESE sprijină inițiativa cuprinsă în propunerea de regulament privind un portal digital unic, care le-ar permite cetățenilor și întreprinderilor un acces simplificat la informații complete. Comitetul se bucură că acest portal permite accesul la informații, proceduri și servicii de asistență și de rezolvare eficientă a problemelor, pe baza aplicării principiului înregistrării unice a informațiilor (*only once*) și a abordării la nivelul întregii administrații (*whole-of-government*).

1.4. În ceea ce privește propunerea de regulament privind stabilirea condițiilor și a procedurii pentru solicitarea de informații, există divergențe de vederi între diversele organizații ale societății civile, dat fiind că unele entități se declară în favoarea sa, în timp ce altele, cum ar fi cele care reprezintă întreprinderile, se arată foarte îngrijorate. CESE solicită ca, în ipoteza în care propunerea de regulament va fi adoptată în termenele prevăzute, Comisia să utilizeze acest instrument, respectând pe deplin principiul proporționalității, când este necesar (în cazurile cu o puternică dimensiune transfrontalieră și cu respectarea drepturilor fundamentale ale părților interesate, mai ales din perspectiva protecției informațiilor confidențiale). În ceea ce privește informațiile necesare pentru ca CE să poată aborda barierele din calea pieței unice, există deja vaste canalele de informare, care ar putea fi valorificate mai bine și mai sistematic, pentru identificarea obstacolelor din calea pieței unice, inclusiv a celor legate de nerespectarea legislației UE. În orice caz, CESE speră ca, în mod imperios, să se efectueze o evaluare cu privire la funcționarea regulamentului în termen de cinci ani.

1.5. CESE îndeamnă statele membre ale UE să facă mai multe progrese în materie de guvernare electronică, mai ales în domeniul recunoașterii identității electronice și al documentelor de identitate străine, dat fiind că evaluarea serviciilor prestate nu este dintre cele mai adecvate.

1.6. CESE cere Comisiei să implice societatea civilă în acest proces, fructificând activitatea și rezultatele lucrărilor sale, ca mijloc de evaluare a situației pieței interne a UE. În orice caz, organizațiile care alcătuiesc CESE dispun de experiența, mijloacele și capacitatea de a colabora în aspectele ce țin de SOLVIT, pentru a intensifica activitățile de sensibilizare în ce privește rețeaua și de monitorizare a calității acesteia în propunerea privind un portal digital unic. Acest lucru ar trebui să se realizeze fără a aduce atingere contribuției la realizarea evaluărilor considerate adecvate.

2. Propunerile Comisiei

2.1. În Declarația comună cu privire la prioritățile legislative ale UE pentru 2017, emisă la 13 decembrie 2016, Parlamentul European, Consiliul și Comisia Europeană și-au reiterat angajamentul de a promova aplicarea corectă a legislației în vigoare. În aceeași zi Comisia și-a prezentat Comunicarea privind „Dreptul UE: rezultate mai bune printr-o mai bună punere în aplicare”, care stabilește modalitățile în care Comisia își va intensifica eforturile pentru a garanta aplicarea legislației UE în beneficiul tuturor. Mai ales în Strategia sa privind piața unică, Comisia și-a stabilit cele 10 priorități, cu scopul de a crea o cultură a respectării normelor pieței unice, cu accent deosebit pe consolidarea SOLVIT.

2.2. La ora actuală ⁽¹⁾, SOLVIT există sub forma unei rețele de centre stabilite de statele membre (ale UE și ale SEE) în cadrul propriilor administrații naționale, pentru a oferi un mijloc rapid și informal de rezolvare a problemelor cu care se confruntă particularii și întreprinderile în exercitarea drepturilor pe care le conferă piața internă.

2.2.1. Un caz SOLVIT este orice problemă transfrontalieră ce rezultă dintr-o încălcare prezumată a dreptului Uniunii privind piața internă comisă de o autoritate publică, în măsura în care această problemă nu face obiectul unei acțiuni în justiție la nivel național sau la nivelul UE.

2.2.2. SOLVIT face parte din administrația națională și nu intervine decât cu titlu informal. SOLVIT nu poate opera în următoarele cazuri:

- probleme între întreprinderi;
- drepturile consumatorului;
- despăgubiri în caz de daune și prejudicii; și
- acțiuni în justiție.

2.3. Pachetul Comisiei denumit „Respectarea obligațiilor” este compus din următoarele documente:

2.4. Plan de acțiune pentru consolidarea SOLVIT ⁽²⁾.

2.4.1. Comisia s-a angajat să ia, împreună cu statele membre, noi măsuri pentru a **consolida rolul strategic al SOLVIT** de a face ca piața unică să funcționeze mai bine în practică pentru cetățeni și întreprinderi.

2.4.2. Planul completează obiectivele „pilonului european al drepturilor sociale” și ale altor inițiative, pentru a reflecta prioritatea Comisiei de a promova echitatea socială și oportunitățile existente în UE.

2.4.3. Scopul comunicării este de a promova SOLVIT în trei moduri:

- (i) îmbunătățind calitatea acestuia;
- (ii) intensificând activitățile pentru a-l face cunoscut; și
- (iii) consolidând rolul acestuia în respectarea dreptului Uniunii.

2.4.4. În general, activitățile de sensibilizare mai strategice cu privire la SOLVIT și dezvoltarea unei cooperări mai structurate cu organizațiile intermediare și rețelele relevante **vor consolida rolul SOLVIT de a oferi un feedback util și informații** privind modul în care piața unică funcționează în practică: va exista o „masă critică” mai mare a cazurilor, ceea ce presupune implicarea mai multor întreprinderi.

2.4.5. În conformitate cu Planul de acțiune privind guvernarea electronică, **Comisia va analiza viabilitatea principiului înregistrării unice**. Aceasta le-ar permite cetățenilor și întreprinderilor care doresc să depună o plângere la Comisie pentru prima dată în urma unui caz SOLVIT nesoluționat să evite retransmiterea tuturor informațiilor deja deținute de SOLVIT.

2.5. Propunerea de regulament de instituire a unui portal digital unic ⁽³⁾.

2.5.1. Propunerea de regulament stabilește norme pentru înființarea și funcționarea unui portal digital unic care să ofere cetățenilor și întreprinderilor un acces ușor la informații complete, de înaltă calitate și eficiente și la servicii de asistență și soluționare a problemelor și proceduri eficiente în ceea ce privește normele Uniunii și normele naționale aplicabile cetățenilor și întreprinderilor care își exercită sau intenționează să își exercite drepturile ce decurg din dreptul Uniunii în domeniul pieței interne.

2.5.2. De asemenea, ea propune facilitarea utilizării unor proceduri de către utilizatorii din alte state membre, sprijinul punerea în aplicare a principiului înregistrării unice și stabilește norme pentru raportarea cu privire la obstacolele existente pe piața internă, bazându-se pe colectarea feedbackului din partea utilizatorilor, a notificărilor privind funcționarea pieței interne și a statisticilor de la serviciile acoperite de portal.

⁽¹⁾ Recomandarea din 17.9.2013 a Comisiei (JO L 249, 19.9.2013, p. 10).

⁽²⁾ COM(2017) 255 final.

⁽³⁾ COM(2017) 256 final.

2.5.3. Anexele propunerii cuprind o listă cu treisprezece proceduri de bază pentru cetățenii și întreprinderile care se stabilesc într-un alt stat membru și o listă a serviciilor de asistență și de rezolvare a problemelor, instituite prin acte obligatorii ale Uniunii, la care utilizatorii ar trebui să aibă acces prin intermediul portalului.

2.5.4. Domenii de informații privind cetățenii: călătoriile în interiorul Uniunii; munca și pensionarea în Uniunea Europeană; vehiculele în Uniune; șederea într-un alt stat membru; studiile sau stagiile în alt stat membru; asistența medicală; drepturile familiilor, obligații și norme la nivel transfrontalier; consumatori în situații transfrontaliere.

2.5.5. Domenii de informații privind întreprinderile: inițierea, desfășurarea sau închiderea unei afaceri; personal; impozite, bunuri, servicii; finanțarea unei întreprinderi; contracte publice; sănătatea și siguranța la locul de muncă.

2.6. Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a condițiilor și a procedurii prin care Comisia poate solicita întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi să furnizeze informații în legătură cu piața internă și domeniile conexe ⁽⁴⁾.

2.6.1. Propunerea de regulament are scopul de a ajuta Comisia să monitorizeze și să asigure respectarea normelor pieței interne, oferindu-i posibilitatea de a obține în timp util informații cantitative și calitative cuprinzătoare și fiabile de la anumiți participanți pe piață, prin intermediul solicitărilor de informații care vizează un obiectiv precis.

2.6.2. Propunerea, care exclude „microîntreprinderile” din domeniul său de aplicare, nu introduce nicio sarcină administrativă suplimentară, în măsura în care prevede o procedură excepțională și complementară pentru obținerea informațiilor necesare în cazurile în care ar putea exista obstacole care împiedică funcționarea pieței interne. Instrumentul de informare instituit prin această inițiativă reprezintă o măsură de ultimă instanță, atunci când niciunul dintre celelalte mijloace de a obține informații nu a dat rezultate.

2.6.3. Propunerea stabilește procedura care trebuie urmată pentru a solicita informațiile, decizia care justifică această cerere, modalitățile de protejare a informațiilor confidențiale și a secretului profesional, precum și posibilitatea de a aplica amenzi în cazurile de absență a răspunsului în mod intenționat sau de neglijență gravă, prin furnizarea de date incorecte, incomplete sau înșelătoare. În orice caz, se reglementează competențele de control jurisdicțional în fața Curții de Justiție.

2.6.4. Conform propunerii, posibilitatea de a dispune de informații fiabile privind deficiențele de pe piața unică ar permite Comisiei și autorităților naționale să asigure un grad mai mare de respectare a legislației privind piața unică și politici UE mai bine concepute. Potrivit Comisiei, acest lucru ar consolida încrederea consumatorilor în piața unică și ar contribui la valorificarea potențialului acesteia.

3. Observații generale

3.1. Comitetul subliniază necesitatea introducerii unor elemente în pachetul „Respectarea obligațiilor” prezentat de Comisie, pentru a consolida legitimitatea propunerii sale legislative, pentru a răspunde așteptărilor tuturor instituțiilor și organismelor implicate în punerea în aplicare ulterioară a acesteia și pentru a realiza aplicarea sa eficientă în toate statele vizate.

3.2. Consolidarea SOLVIT, care constituie obiectivul principal al pachetului menționat, a fost solicitată atât de statele membre, prin cereri explicite adresate Comisiei, formulate de Consiliul Competitivitate, cât și de Parlamentul European, fapt care conferă propunerii legislative în cauză o bază solidă pentru legitimitatea democratică a acesteia.

3.2.1. Ar fi necesară extinderea și precizarea regimului și a funcțiilor organelor și instituțiilor responsabile de asigurarea punerii în aplicare viitoare a cadrului de reglementare în cauză și, mai precis, a Regulamentului de stabilire a condițiilor și a procedurii prin care Comisia poate solicita întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi să furnizeze informații în ceea ce privește piața internă și domeniile conexe.

3.2.2. În acest sens, Comitetul subliniază necesitatea de a reorienta propunerea Comisiei, întrucât, pe de o parte, aceasta nu include nicio trimitere la rolul Comitetului în etapa de punere în aplicare a regulamentului și, pe de altă parte, se pare că scopul principal al acesteia este consolidarea rolului Comisiei însăși în cadrul etapei administrative prealabile introducerii unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

⁽⁴⁾ COM(2017) 257 final.

3.2.2.1. În primul rând, propunerea menționată slăbește legitimitatea subsidiarității funcționale a Uniunii prin neimplicarea Comitetului în desfășurarea lucrărilor pentru care tratatele i-au atribuit competențe specifice și cărora acesta le-a dedicat cu succes o parte semnificativă a activității sale.

3.2.2.2. CESE dispune de experiența, mijloacele și capacitatea de a contribui la o mai mare sensibilizare cu privire la funcționarea rețelei SOLVIT. Or, Comitetul este exclus de asemenea din orice formă de cooperare în vederea monitorizării și evaluării punerii în aplicare a regulamentelor propuse.

3.2.2.3. Această abordare a propunerii privind portalul digital unic ar trebui modificată, deoarece, în versiunea sa actuală, nu se încadrează în dimensiunea instituțională a articolului 11 alineatul (2) din TUE, limitează rolul Comitetului ca exponent al intereselor societății civile organizate și aduce atingere însuși principiului democrației participative în dimensiunea sa funcțională, diminuând eficiența punerii în aplicare viitoare a regulamentului.

3.2.2.4. Portalul digital unic trebuie să contribuie la accelerarea punerii în aplicare a unei administrații online eficiente, interoperabile și accesibile tuturor. CESE sprijină aplicarea principiului înregistrării unice (*una tantum*) și reamintește⁽⁵⁾ relevanța principiului abordării la nivelul întregii administrații (*whole-of-government*), care presupune colaborarea dintre diferitele organisme publice dincolo de granițele domeniilor lor de competență, pentru a oferi solicitantului un răspuns integrat, din partea unui singur organism.

3.2.3. În al doilea rând, punctul III al planului de acțiune privind consolidarea SOLVIT conține măsuri importante de îmbunătățire a rolului SOLVIT ca instrument de aplicare a legii în UE, răspunzând astfel apelurilor repetate ale Consiliului Competitivitate și ale Parlamentului European.

3.3. De asemenea, este necesar să se elaboreze o serie de observații pentru ca punerea în aplicare a propunerii de comunicare să fie cât mai eficientă posibil.

3.3.1. În primul rând, în ceea ce privește intenția de a promova SOLVIT, ar trebui abordate două probleme care nu figurează în planul de acțiune al Comisiei.

3.3.2. Pe de o parte, având în vedere retragerea Regatului Unit din UE, al cărei termen de punere în aplicare este preconizat pentru jumătatea anului 2019, noțiunea de „piață” la care face trimitere punctul II din planul menționat va face obiectul unei restrângeri semnificative. În cazul în care, până la acel moment, nu se încheie un acord care să reglementeze relațiile bilaterale dintre Regatul Unit și UE, iar respectivul stat, la rândul său, nu face parte din Spațiul Economic European, administrația acestuia va fi exonerată în mod automat de orice obligație cu privire la punerea în aplicare a planului, fapt care va avea efecte negative asupra resortisanților săi și ai statelor în care operează rețeaua de centre SOLVIT.

3.3.3. Pe de altă parte, dat fiind că dreptul Uniunii și, mai precis, libertățile sale economice fundamentale au un domeniu de aplicare extraterritorial care avantajează și impune obligații resortisanților țărilor terțe și chiar administrațiilor acestora, în viitor ar trebui, în măsura posibilului, să se ia în considerare crearea de centre și punerea în aplicare a SOLVIT pe teritoriul statelor cu care UE a încheiat acorduri internaționale în vederea unor legături specifice, astfel cum se prevede la primele trei subpuncte de la articolul 218 alineatul (6) litera (a) din TFUE. Acest lucru ar avea ca rezultat un beneficiu net pentru resortisanții acestor țări terțe, cetățeni și întreprinderi, precum și o mai bună aplicare a normelor privind piața internă.

3.4. În al doilea rând, este necesar să se stabilească stimulente pentru administrațiile publice ale statelor membre, care – ca urmare a decalajului digital sau din alte motive – au nevoie de mai multe resurse decât alții pentru a pune în aplicare regulamentul privind înființarea unui portal digital unic.

3.4.1. Comisia ar putea lua în considerare să propună adoptarea unei acțiuni de consolidare a coeziunii economice, sociale și teritoriale. Această acțiune pare să fie justificată și pentru a încuraja întreprinderile în cauză în lumina datelor furnizate la punctul III din planul menționat al Comisiei, care semnalează diferențe disproporționate în ceea ce privește numărul de dosare din fiecare centru SOLVIT, diferențe care nu sunt justificate numai printr-o pondere demografică și economică diferită la nivelul statelor participante.

3.5. În sfârșit, este necesar să se stabilească un angajament pentru toate statele în care operează rețeaua SOLVIT, astfel încât selectarea personalului adecvat și stabil care să se ocupe de soluționarea dosarelor depuse în centrele rețelei să aibă loc în cel mai scurt termen posibil, prin concursuri publice transparente.

(5) JO C 487, 28.12. 2016, p. 99.

4. Observații specifice

4.1. Cu privire la SOLVIT

4.1.1. CESE susține soluțiile concrete de perfecționare a activității SOLVIT. Rețeaua poate fi un instrument util, dat fiind că oferă cetățenilor și întreprinderilor o platformă de remediere a unei serii largi de probleme legate de piața internă. Comisia ar trebui să îmbunătățească și mai mult vizibilitatea globală a SOLVIT.

4.1.2. Îmbunătățirea aplicării legii este atât în beneficiul cetățenilor, cât și al întreprinderilor. Cifrele arată că, din numărul total de cazuri supuse SOLVIT, cel al cazurilor referitoare la cetățeni – îndeosebi în contextul asigurărilor sociale – a sporit de-a lungul anilor în raport cu cel al întreprinderilor. Pe de altă parte, rata rezolvării dosarelor întreprinderilor, de 80 %, este mai mică decât media rețelei (89 %). Comisia trebuie să adopte măsurile ce se impun pentru ca toți utilizatorii să poată profita de posibilitățile oferite de rețea. Este important ca instrumentul să fie consolidat, iar CESE speră să se împlinească așteptările din „Foaia de parcurs pentru consolidarea SOLVIT”, în special în ceea ce privește introducerea unor căi de atac pentru întreprinderi în domeniul recunoașterii reciproce a mărfurilor și o asistență juridică mai directă și eficientă pentru rețea, utilizând un mecanism îmbunătățit de consiliere juridică informală și instrumente de formare interactive, cu posibilitatea de a gestiona opiniile divergente.

4.2. Cu privire la propunerea de regulament referitoare la portalul digital unic

4.2.1. Comitetul sprijină inițiativa creării unui portal digital unic, cuprinsă în propunerea de regulament. Portalul trebuie să ofere cetățenilor și întreprinderilor toate informațiile și asistența de care au nevoie pentru a-și exercita activitatea pe toată piața internă. Acest instrument îi poate ajuta atât pe cetățenii care trăiesc și muncesc într-un alt stat membru al UE, cât și întreprinderile care doresc să valorifice diversele libertăți economice dintr-un alt stat membru, în special IMM-urile și noile întreprinderi.

4.2.2. Adesea, cetățenii și întreprinderile nu sunt pe deplin conștiente de drepturile și oportunitățile oferite de piața unică. Portalul digital unic este menit să îmbunătățească instrumentele existente și să le pună în legătură unele cu altele, ajutând astfel întreprinderile să îndeplinească formalitățile administrative cel mai des utilizate online. Portalul ar trebui să contribuie la sporirea transparenței pieței unice, a securității sale și a previzibilității.

4.2.3. Este esențial ca portalul digital unic să furnizeze toate informațiile și asistența de care întreprinderile au nevoie pentru a face afaceri transfrontaliere cu mai multă ușurință. Aceasta include informații actualizate și de înaltă calitate referitoare la piață, rezolvarea problemelor și mecanisme de soluționare a litigiilor, precum și proceduri electronice pentru întreprinderile care doresc să desfășoare activități transfrontaliere.

4.3. Cu privire la regulamentul referitor la instrumentul de informare privind piața unică (SMIT)

4.3.1. Există o divergență de poziții între diversele organizații ale societății civile care compun CESE, în special în rândul organizațiilor antreprenoriale, cu privire la propunerea de regulament ce stabilește condițiile și procedura care permit Comisiei să ceară întreprinderilor și asociațiilor de întreprinderi să furnizeze informații în raport cu piața internă.

4.3.2. Organizațiile ce reprezintă întreprinderile pun sub semnul întrebării propunerea, considerând că este, în mare parte, orientată către întreprinderi, însă statele membre sunt cele responsabile pentru persistența obstacolelor în calea pieței unice:

- (a) O mai bună punere în aplicare a normelor convenite este esențială pentru ca piața unică să funcționeze mai eficient. Se începe prin a furniza statelor membre orientări și asistență pentru transpunerea și aplicarea reglementărilor. Comisia ar trebui să joace un rol mai important în procesul de punere în aplicare, să se asigure că toți operatorii economici respectă normele și, după caz, să lanseze fără ezitare proiecte-pilot sau proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.
- (b) În ceea ce privește informațiile necesare pentru ca CE să poată aborda obstacolele din calea pieței unice, există deja vaste canale de informare, cum ar fi Enterprise Europe Network, platforma SOL, TRIS, sistemul IMI și platforma REFIT. Aceste canale ar putea fi valorificate mai bine și mai sistematic pentru a identifica obstacolele și segmentările cu care se confruntă piața unică, inclusiv pe cele legate de nerespectarea legislației UE.

(c) Întreprinderile își manifestă îngrijorarea și se tem de creșterea sarcinii administrative antrenate de noua obligație de a furniza informații comerciale confidențiale și date sensibile privind societățile (politica de prețuri, strategii de afaceri), în caz contrar fiind pasibile de amenzi și penalizări.

4.3.3. La rândul lor, organizațiile care reprezintă organismele societății civile salută propunerea de regulament, considerând că este important:

(a) să se permită accesul la date fiabile pentru că, pe lângă sporirea transparenței, dispozitivul va îmbunătăți funcționarea pieței interne, permițând Comisiei să dispună de informații relevante, utile, coerente și foarte semnificative pentru adoptarea unor măsuri specifice;

(b) să se obțină în timp util informații cantitative și calitative complete și fiabile de la actorii de pe piață selectați prin solicitări de informații bine circumscrise; și

(c) să fie ajutată Comisia să garanteze că drepturile cetățenilor și ale întreprinderilor pe piața unică sunt respectate și să contribuie la întărirea cooperării cu statele membre.

4.3.4. Ca atare, CESE solicită ca, în ipoteza în care propunerea de regulament va fi adoptată în termenele prevăzute, Comisia să utilizeze acest instrument, respectând pe deplin principiul proporționalității în cazurile cu o puternică dimensiune transfrontalieră, dacă este necesar și cu respectarea drepturilor fundamentale ale părților interesate, mai ales din perspectiva protecției informațiilor confidențiale.

4.3.4.1. În plus, propunerea de realizare a unei evaluări, la care se face referire în textul propunerii, ar trebui preluată de textul legislativ, pentru ca ea să devină o normă juridică obligatorie. O astfel de evaluare a legislației va trebui realizată în termen de cinci ani de la adoptarea regulamentului, în scopul analizării funcționării respectivelor activități de supraveghere.

5. Rolul CESE în acest proces

5.1. Finalizarea pieței unice în UE și corecta aplicare a regulilor sale reprezintă una dintre principalele priorități ale CESE.

5.2. Adesea, cetățenii și întreprinderile nu sunt pe deplin conștienți de drepturile și oportunitățile oferite în cadrul pieței unice. Portalul digital unic este menit să îmbunătățească instrumentele existente și să le pună în legătură unele cu altele, ajutând astfel întreprinderile să îndeplinească formalitățile administrative mai des utilizate online. Acest portal ar trebui să contribuie la sporirea transparenței pieței interne, a securității sale și a previzibilității.

5.3. Ca reprezentant al organizațiilor societății civile, CESE este dispus să contribuie la această inițiativă. În acest scop, Comitetul își oferă serviciile pentru a contribui la monitorizarea și la evaluarea punerii în aplicare a regulamentului privind portalul digital unic.

5.4. CESE cere Comisiei să colaboreze strâns, fructificând cunoștințele și experiența membrilor săi proveniți din cele 28 de state membre.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind monitorizarea și raportarea emisiilor de CO₂ și a consumului de combustibil al vehiculelor grele noi”

[COM(2017) 279 final – 2017/0111 (COD)]

(2018/C 081/13)

Raportor: **Dirk BERGRATH**

Coraportor: **Mihai MANOLIU**

Sesizare	Parlamentul European, 15.6.2017 Consiliu, 22.6.2017
Temei juridic	Articolul 192 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	4.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/ abțineri)	188/0/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. În opinia CESE, atât crearea de noi locuri de muncă, cât și investițiile care vizează reindustrializarea europeană, creșterea economică, tranziția către o energie curată, noi modele de afaceri, tehnologii de vârf, protecția mediului și sănătatea publică trebuie să reprezinte obiective esențiale ale politicii europene.

1.2. CESE este de părere că operatorii de transport au ratat oportunități de a-și reduce factura de combustibil, care reprezintă un sfert din cheltuielile de funcționare. Gradul de eficiență a consumului reprezintă un criteriu fundamental pentru noi achiziții, iar consumul redus ar avea ca efect reducerea facturii la importurile de combustibil. UE are nevoie de modalități de certificare, de evaluarea eficienței consumului, de standardizare privind emisiile și consumul. Acest fapt trebuie să devină generator de inovare. Există o concurență acerbă între producătorii de vehicule, concurență generată de politicile și planurile privind vehiculele electrice. Este necesar ca sectorul transporturilor, alături de sectoarele construcțiilor, agriculturii și deșeurilor, să contribuie la eforturile privind reducerea emisiilor.

1.3. Acțiunea UE este justificată, având în vedere impactul transfrontalier al schimbărilor climatice și necesitatea de a garanta piețe unice ale combustibililor, vehiculelor și serviciilor de transport. Fragmentarea pieței transporturilor și diminuarea transparenței acesteia, diferențele legislative și practicile neomogene privind politicile de monitorizare, lipsa unei baze de date comune privind datele de monitorizare sunt fenomene cu efecte economice și sociale importante.

1.4. CESE salută faptul că propunerea de regulament facilitează monitorizarea și difuzarea valorilor de emisii de CO₂ ale vehiculelor grele nou înmatriculate în UE și oferă clienților – în majoritatea cazurilor, IMM-uri – informații transparente privind consumul.

1.5. De asemenea, CESE salută și faptul că propunerea de regulament a ales cea de-a treia opțiune, de raportare mixtă, care garantează fluxul de informații digitale și colectarea datelor atât la nivel național, cât și la nivelul UE și presupune costuri administrative scăzute.

1.6. CESE dorește să sublinieze că piețe importante, precum Statele Unite, Canada, Japonia și China, au pus în aplicare în ultimii ani măsuri de certificare și de asigurare a eficienței în ceea ce privește consumul de combustibil sub forma unor standarde privind consumul de combustibil și/sau privind emisiile, în vederea stimulării inovării și a unei îmbunătățiri rapide a eficienței vehiculelor. Competitivitatea producătorilor europeni de vehicule grele depinde, prin urmare, de respectarea acestor standarde.

1.7. Chiar dacă există, într-adevăr, o presiune generată de condițiile de piață asupra producătorilor pentru a reduce în continuare consumul de combustibil al vehiculelor grele în UE, sectorul transporturilor – dominat de IMM-uri – se confruntă adeseori cu dificultăți în ce privește finanțarea achiziționării – la prețuri mai mari – a unor vehicule grele mai eficiente din punctul de vedere al consumului de combustibil.

1.8. Astfel, CESE recomandă ca, atunci când sunt definite eventualele limite ale emisiilor de CO₂ pentru vehiculele grele, Comisia să urmărească un echilibru adecvat între obiectivele care pot fi realizate pe termen scurt și mediu și obiectivul pe termen mai lung al transportului rutier cu emisii zero. Aceasta înseamnă că ar trebui stimulată inovarea în domeniul tehnologiilor existente, fără a limita investițiile în vehicule cu emisii zero.

1.9. În acest context, CESE consideră că recomandările formulate în avizul său privind raportul final al grupului la nivel înalt CARS 21 sunt aplicabile și în cazul vehiculelor grele, în special în ceea ce privește termenul de punere în aplicare.

1.10. CESE subliniază rolul investițiilor publice și al reglementării în reducerea emisiilor generate de transportul rutier, inclusiv de vehiculele de mare tonaj.

1.11. CESE subliniază că orice acțiune de reglementare trebuie însoțită de o intensificare a măsurilor de politică menite să reducă cererea de transport rutier, inclusiv pentru vehiculele de mare tonaj, prin transferarea acestora către moduri de transport cu mai puține emisii de gaze cu efect de seră, cum ar fi cel feroviar, fluvial sau de alt tip.

2. Introducere

2.1. Propunerea de regulament vizează stabilirea cerințelor de monitorizare și raportare a emisiilor de CO₂ și a consumului de combustibil al vehiculelor grele noi, înmatriculate în Uniunea Europeană. El se va aplica numai vehiculelor grele și remorcilor concepute și construite pentru transportul de bunuri și persoane ⁽¹⁾.

2.2. Transportul și mobilitatea sunt esențiale pentru economia și competitivitatea Europei. Această importanță se reflectă și în gama largă a altor condiții-cadru politice cu o influență puternică asupra acestui sector. Priorități încununuate de succes – precum uniunea energetică, piața unică digitală și agenda pentru locuri de muncă, creștere economică și investiții – vin toate în sprijinul sectorului transporturilor și al mobilității.

2.3. În octombrie 2014, șefii de stat sau de guvern din UE ⁽²⁾ au stabilit obiectivul obligatoriu de a reduce, până în 2030, emisiile produse la nivelul întregii economii cu cel puțin 40 % față de nivelurile din 1990. Acest obiectiv se bazează pe previziunile globale care sunt în conformitate cu obiectivul pe termen mediu al Acordului de la Paris privind schimbările climatice (COP21) ⁽³⁾. Comisia a anunțat că va introduce standarde de eficiență a consumului de combustibil pentru vehiculele grele noi.

2.4. În 2015, conform datelor din sector, exporturile de camioane au generat un excedent al balanței comerciale de 5,1 miliarde EUR. Acest sector reprezintă o parte din industria autovehiculelor, care generează 12,1 milioane de locuri de muncă directe și indirecte în Europa, echivalentul a 5,6 % din totalul locurilor de muncă din UE.

⁽¹⁾ În conformitate cu Directiva 2007/46/CE, astfel cum a fost modificat ultima dată prin Regulamentul (CE) nr. 385/2009: categoriile de vehicule M1, M2, N1 și N2, cu o masă de referință mai mare de 2 610 kg, care nu intră sub incidența Regulamentului (CE) nr. 715/2007 al Parlamentului European și al Consiliului, tuturor vehiculelor din categoriile M3, N3, precum și celor din categoriile O3 și O4.

⁽²⁾ Concluziile Consiliului European din 24 octombrie 2014, EUCO 169/14, p. 2.

⁽³⁾ FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1.

2.5. Strategia pentru o uniune energetică rezilientă cu o politică prospectivă în domeniul schimbărilor climatice, din februarie 2015 ⁽⁴⁾, definește tranziția către transporturile eficiente din punct de vedere energetic, cu emisii scăzute de CO₂, ca fiind una dintre principalele priorități de acțiune. Inspirată din Acordul de la Paris privind schimbările climatice, măsurile prezentate deja în iulie 2016 ⁽⁵⁾ în cadrul strategiei privind mobilitatea cu emisii scăzute de dioxid de carbon sunt acum puse în aplicare. Investițiile în infrastructură, efectuate în contextul Planului de investiții pentru Europa, pot da un impuls pentru o viitoare mobilitate curată, competitivă și conectată în Europa.

2.6. În Uniunea Europeană (UE), în perioada 1990-2014, emisiile de CO₂ provenite de la vehiculele comerciale au crescut mult mai repede decât emisiile autoturismelor. În cazul vehiculelor comerciale, această creștere a fost de 25 %, în comparație cu creșterea de doar 12 % a emisiilor de CO₂ generate de autoturisme. În prezent, camioanele și autobuzele generează aproximativ un sfert din emisiile de CO₂ rezultate din transportul rutier din UE. Această proporție a camioanelor și autobuzelor continuă să crească, în timp ce emisiile autoturismelor și camionetelor continuă să scadă, ca urmare a limitelor din ce în ce mai stricte ale emisiilor de CO₂.

2.7. În prezent, conform ciclului de încercare pe distanțe mari, consumul de combustibil pentru un autotractor european tipic cu tracțiune 4×2, pentru remorci de 40 de tone, este de aproximativ 33,1 l/100 km pe șosele și autostrăzi. În ciclul de încercare „urban delivery”, consumul de combustibil pentru un camion de distribuție european tipic cu tracțiune 4×2 de 12 tone este de aproximativ 21,4 l/100 km ⁽⁶⁾.

2.8. Vehiculele grele sunt produse de obicei în mai multe etape; în majoritatea cazurilor este vorba de vehicule produse la cererea clientului. După asamblarea șasiului de către producător, acesta este prevăzut cu o caroserie construită de un alt producător. Impactul asupra consumului de combustibil și deci asupra emisiilor de CO₂ ale vehiculului final provine, prin urmare, de la diferiți producători.

2.9. Clienții vehiculelor grele sunt în principal operatori de transport de marfă. Pentru aceștia, costurile cu combustibilul pot depăși un sfert din cheltuielile lor de funcționare, iar gradul de eficiență a consumului de combustibil reprezintă criteriul principal pentru achiziții. Dacă eficiența în ceea ce privește consumul de combustibil al vehiculelor grele s-a îmbunătățit în cursul ultimelor decenii, multe din cele peste o jumătate de milion de companii de transport, care sunt în mare parte IMM-uri, nu au încă acces la informații standardizate pentru a evalua tehnologiile eficiente din punctul de vedere al consumului de combustibil, pentru a compara camioanele astfel încât să ia cele mai bune decizii de cumpărare, în cunoștință de cauză, și să își reducă costurile cu combustibilul. Acest lucru este îngreunat și de lipsa unei metodologii stabilite de comun acord pentru măsurarea consumului de carburant.

2.10. Lipsa de transparență a pieței se traduce printr-o presiune mai mică asupra producătorilor de vehicule grele din UE pentru a depune în continuare eforturi în vederea îmbunătățirii eficienței vehiculelor și pentru a investi în inovare pe o piață mondială atât de competitivă. Astfel, există riscul ca industria prelucrătoare din UE să își piardă rolul de lider în domeniul eficienței energetice a vehiculelor.

2.11. Transparența privind performanța în ceea ce privește consumul de combustibil și emisiile de CO₂ ale vehiculelor ar contribui, de asemenea, la stimularea concurenței pe piața UE, pe care Comisia a descoperit, în 2016, un cartel format din câțiva producători de vehicule grele care a acționat între 1997 și 2011.

3. Propunerea de regulament

3.1. Propunerea de regulament supusă examinării face parte din pachetul de propuneri intitulat „Europa în mișcare” și urmărește îmbunătățirea siguranței rutiere, promovarea unei taxări rutiere mai echitabile, reducerea emisiilor de CO₂, a poluării aerului, a congestiei traficului și a sarcinilor administrative pentru întreprinderi, combaterea angajării ilegale și asigurarea unor condiții decente de lucru, cu perioade de repaus adecvate, pentru lucrători.

3.2. Pe termen mai lung, aceste măsuri vor avea un efect pozitiv nu doar asupra sectorului transporturilor; ele vor promova ocuparea forței de muncă, creșterea economică și investițiile, vor contribui la consolidarea justiției sociale, vor extinde posibilitățile de alegere ale consumatorului și vor arăta în mod clar Europei care este calea de urmat pentru a reduce emisiile.

⁽⁴⁾ COM(2015) 80 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 501 final.

⁽⁶⁾ Delgado, O., Rodríguez, F., Muncrief, R., *Fuel efficiency technology in European heavy-duty vehicles: Baseline and potential for the 2020-2030 timeframe*, Consiliul internațional pentru transportul ecologic (ICCT), Cartea albă a ICCT, Berlin, iulie 2017.

3.3. În următoarele 12 luni, acest pachet va fi completat cu noi propuneri, care vor include standarde de emisie pentru autoturisme și autovehiculele utilitare ușoare, precum și, în premieră, pentru vehiculele grele pentru perioada de după 2020. Aceste propuneri vor continua să stimuleze inovarea, vor spori competitivitatea, vor contribui la reducerea emisiilor de CO₂ și la ameliorarea calității aerului și a sănătății publice, îmbunătățind în același timp siguranța rutieră.

3.4. Deficitul de informații va fi redus printr-un program de simulare, instrument de calcul eficient din punctul de vedere al consumului de combustibil și al costurilor. Noul regulament (omologarea de tip) de certificare privind determinarea emisiilor de CO₂ se va baza pe datele privind performanța individuală, colectarea certificată și gestionarea datelor de intrare.

3.5. Prezenta propunere de regulament pune în aplicare comunicarea din 2014 cu privire la o strategie pentru reducerea consumului de combustibil și a emisiilor de CO₂ ale vehiculelor grele. Strategia privind vehiculele grele a anunțat o măsură de punere în aplicare ce stabilește procedura de certificare a emisiilor de CO₂ generate de vehiculele grele noi introduse pe piața UE, calculate cu instrumentul de simulare VECTO, precum și o propunere legislativă referitoare la monitorizarea și raportarea acestor emisii.

3.6. Având în vedere că VECTO este doar un instrument de simulare, al doilea pachet trebuie să includă și testarea consumului de combustibil pe șosea, așa cum intenționează Comisia să facă pentru autoturisme și vehicule comerciale ușoare. Este necesară și dezvoltarea unei metodologii de diferențiere a taxelor de utilizare a infrastructurii pentru vehicule grele noi în funcție de emisiile de CO₂ (revizuirea Directivei „Eurovigneta” și a Directivei privind eficiența energetică).

3.7. Se cere Comisiei Europene și statelor membre să convină să garanteze terțelor părți (institute de cercetare, companii de transport, ONG-uri) accesul la datele oficiale VECTO privind consumul de carburant, pentru ca acestea să poată fi verificate prin teste independente. Sunt necesare controlul calității și verificarea datelor transmise pentru a se remedia omisiunile și neregularitățile. Acest control ar trebui realizat în condiții de respectare a drepturilor fundamentale.

3.8. De asemenea, prezenta propunere pune în aplicare Strategia europeană pe 2016 privind mobilitatea cu emisii scăzute, printre ale cărei obiective se numără reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în sectorul transportului rutier până în 2050 cu cel puțin 60 % față de nivelurile din 1990 și reducerea drastică a emisiilor de poluanți ai aerului. De asemenea, strategia prevede că va fi accelerată activitatea analitică privind opțiunile de proiectare în ceea ce privește standardele de emisii de CO₂, în vederea pregătirii unei propuneri legislative în timpul mandatului acestei Comisii.

3.9. Începând cu anul 2020, în scopul monitorizării, autoritățile competente ale statelor membre trebuie să transmită date cu privire la noile vehicule înmatriculate pentru prima dată în UE în cursul anului precedent; în mod similar, și producătorii de vehicule grele vor fi obligați să transmită datele referitoare la vehiculele produse în cursul anului calendaristic precedent. Această raportare anuală trebuie transmisă până la data de 28 februarie a fiecărui an. Tipul datelor care trebuie transmise este prezentat în părțile A și B din anexa I la propunerea de regulament.

3.10. Agenția Europeană de Mediu (AEM) gestionează, în numele Comisiei, o bază de date centrală, cuprinzând datele transmise, care va fi accesibilă opiniei publice (cu excepția anumitor date sensibile).

3.11. Autoritățile competente și producătorii sunt responsabili pentru corectitudinea și calitatea datelor pe care le raportează. Cu toate acestea, Comisia poate să efectueze propria verificare a calității datelor transmise și, după caz, să ia măsurile necesare pentru a corecta datele publicate în registrul central. Nu există obligații de raportare directă pentru IMM-uri sau microîntreprinderi.

3.12. Comisia va elabora un raport anual, cu o analiză a datelor transmise de către statele membre și producători pentru anul calendaristic precedent. Analiza va cuprinde cel puțin date referitoare la media consumului de combustibil și a emisiilor de CO₂ ale parcului de vehicule grele în ansamblu și ale fiecărui producător în parte. De asemenea, analiza ține seama de datele privind adoptarea unor tehnologii noi și avansate de reducere a emisiilor de CO₂, atunci când acestea sunt disponibile.

3.13. Comisia este împuternicită ca, prin intermediul unor acte delegate, să modifice cerințele privind datele prevăzute în anexele la propunerea de regulament și să efectueze modificări privind procedurile de monitorizare și raportare.

4. Observații generale

4.1. Ca și în avizele sale precedente privind propunerile legislative ale Comisiei referitoare la reducerea emisiilor de CO₂, CESE își reafirmă sprijinul pentru toate inițiativele UE care urmăresc atingerea unor obiective concrete de reducere a gazelor cu efect de seră, un aspect fundamental al luptei împotriva schimbărilor climatice. Din acest punct de vedere, nu poate fi trecută cu vederea nicio intervenție rezonabilă care vizează și reducerea emisiilor vehiculelor utilitare, vehicule care reprezintă peste 10 % din parcul circulant.

4.2. Alegerea regulamentului ca instrument legislativ pare a fi cea mai potrivită, deoarece poate garanta respectarea imediată a dispozițiilor ce vor fi adoptate, evitându-se astfel denaturări ale concurenței cu posibil impact asupra pieței interne.

4.3. Datele privind emisiile de CO₂ și consumul de combustibil se calculează printr-un program de simulare numit VECTO (*Vehicle Energy Consumption Calculation Tool* – instrument de calculare a consumului de energie al vehiculelor).

4.3.1. Decizia de a dezvolta acest instrument a fost adoptată după ce au fost luate în considerare alte opțiuni de proceduri de testare, inclusiv pe banc de încercare și pe banc dinamometric și testarea la bord în trafic real, cu ajutorul unor sisteme portabile de măsurare a emisiilor (SPME). Principalele motive care au favorizat opțiunea simulării în detrimentul altor proceduri de testare au fost:

1. comparabilitatea: rezultatele încercărilor pentru diferite tipuri de vehicule grele sunt direct comparabile;
2. eficiența din punct de vedere al costurilor, ca urmare a costurilor ridicate ale instalațiilor de testare prin comparație cu simularea;
3. capacitatea de a face față gradului ridicat de variabilitate: seriile de producție de vehicule grele sunt foarte mici, întrucât vehiculele sunt, în mare măsură, adaptate la cerințele utilizatorilor finali;
4. repetabilitate: simularea oferă cele mai mari punctaje în ce privește reproductibilitatea testelor;
5. acuratețea: pot fi detectate și economiile mici obținute prin optimizarea unei singure componente;
6. caracter cuprinzător: simularea poate fi utilizată pentru a optimiza configurația totală a vehiculului, astfel încât să se ajungă la un consum mai mic de combustibil, deoarece se iau în considerare toate componentele (cabina, pneurile, motorul, transmisia etc.). Această abordare a fost confirmată în cadrul Strategiei privind vehiculele grele din 2014.

4.3.2. Obligația de a determina și a pune la dispoziție datele VECTO pentru toate vehiculele grele noi va permite cumpărătorilor să compare diferitele modele de vehicule, diferitele tehnologii referitoare la consumul de combustibil și diversele forme ale caroseriei – macara, spațiu frigorific etc. – și, de asemenea, diferite combinații de componente individuale. Spre deosebire de autoturisme, diferitele modele de vehicule grele sunt utilizate în moduri foarte diferite, în funcție de caroseria lor, ceea ce a condus la divergențe mari referitoare la consumul de combustibil și emisiile de CO₂. În plus, posibilitatea de a compara crește nivelul de concurență, atât între producătorii de vehicule, cât și între producătorii de caroserii.

4.3.3. CESE salută faptul că propunerea de regulament facilitează monitorizarea și difuzarea valorilor de emisii de CO₂ ale vehiculelor grele nou înmatriculate în UE și oferă clienților – în majoritatea cazurilor, IMM-uri – informații transparente privind consumul.

4.3.4. CESE este conștient că măsurarea emisiilor generate în condiții reale de conducere (*Real Driving Emissions* – RDE), cu ajutorul unui sistem portabil de măsurare a emisiilor (*Portable Emission Measurement System* – PEMS), este de preferat unui sistem de măsurare a emisiilor pe un stand de încercare sau – astfel cum s-a propus aici – printr-un program de simulare. După o perioadă de introducere și după evaluarea experienței acumulate cu sistemul VECTO, Comisia ar trebui să analizeze dacă și, în caz afirmativ, în ce mod ar fi fezabile măsurări de tip RDE pentru vehiculele grele.

4.4. În cursul evaluării impactului, Comisia a verificat trei opțiuni pentru colectarea de date și raportarea către Agenția Europeană de Mediu (AEM): 1) raportarea de către autoritățile naționale; 2) raportarea de către producătorii de vehicule grele; și 3) raportarea mixtă, de către autoritățile naționale și de către producători.

4.4.1. De asemenea, CESE salută și faptul că propunerea de regulament a ales cea de-a treia opțiune, de raportare mixtă, întrucât acest lucru garantează fluxul de informații digitale, colectarea datelor, atât la nivel național, cât și la nivelul UE, și conduce la costuri administrative scăzute.

4.4.2. CESE salută faptul că datele raportate Comisiei de către autoritățile naționale competente și de către producătorii de vehicule grele vor fi disponibile în mod public. Din motive ce țin de protecția datelor și de protejarea concurenței, CESE salută faptul că nu vor fi făcute publice numărul de identificare a vehiculului (VIN) și datele de fabricație referitoare la anumite componente relevante (transmisie, osii și pneuri).

4.5. În opinia CESE, ar fi interesant să se inițieze un proces de reflecție privind taxele de utilizare a infrastructurii rutiere pentru vehiculele grele în baza emisiilor de CO₂. Pentru a permite acest lucru, datele din registrul central (numărul de identificare al vehiculului și valorile de emisii de CO₂) ar trebui să fie corelate cu datele de înmatriculare (numărul de înmatriculare) și apoi partajate cu entitățile care administrează taxele de utilizare a infrastructurii rutiere.

4.5.1. În trecut, CESE și-a exprimat de repetate ori ⁽⁷⁾ satisfacția cu privire la intenția Comisiei de a introduce un sistem uniform la nivel european pentru taxele de utilizare a infrastructurii rutiere, bazat pe principiul „poluatorul plătește”. Un sistem unitar, gestionat de autoritățile publice pentru taxele de utilizare a infrastructurii rutiere ar fi util și din punctul de vedere al protecției datelor.

4.6. Comisia consideră propunerea sa de regulament drept o măsură necesară pentru punerea în aplicare și asigurarea respectării viitoarelor standarde de emisii de CO₂ pentru vehiculele grele. Un sistem de monitorizare și de raportare este deosebit de necesar pentru evaluarea respectării unor astfel de standarde în viitor, astfel cum este cazul pentru autoturisme și camionete.

4.6.1. Pentru autoturisme au fost introduse în 2009 limite obligatorii ale emisiilor de CO₂ în UE, iar începând cu anul 2011, și pentru camionete, în timp ce, până în prezent, vehiculele utilitare grele nu au fost supuse unor limite de emisii de CO₂ comparabile. Este de așteptat ca, în 2018, Comisia să prezinte o propunere legislativă prin care vor fi introduse limite obligatorii ale emisiilor de CO₂ și pentru acest tip de vehicule.

4.6.2. Piețe importante, precum Statele Unite, Canada, Japonia și China, au pus în aplicare în ultimii ani măsuri de certificare și de asigurare a eficienței în ceea ce privește consumul de combustibil sub forma unor standarde privind consumul de combustibil și/sau privind emisiile, în vederea stimulării inovării și a unei îmbunătățiri rapide a eficienței vehiculelor. Competitivitatea producătorilor europeni de vehicule grele depinde, prin urmare, de respectarea acestor standarde.

4.7. Există, într-adevăr, și o presiune generată de condițiile de piață asupra producătorilor, de a reduce în continuare consumul de combustibil al vehiculelor grele: costul combustibilului reprezintă de departe cea mai mare proporție a costurilor (aproximativ 30 %) din structura de cheltuieli pentru transportul rutier de mărfuri pe distanțe lungi. Societățile de transport, în calitate de cumpărători de vehicule grele, sunt deci deosebit de interesate să consume cât mai puțin combustibil cu puțință.

4.7.1. Experiența arată însă că nici introducerea unor obiective fără caracter obligatoriu, nici forțele pieței nu sunt suficiente pentru a reduce în mod semnificativ consumul de combustibil și, implicit, emisiile de CO₂ ale vehiculelor noi.

4.7.2. Sectorul transporturilor este dominat de IMM-uri. Una dintre cele mai importante probleme cu care se confruntă IMM-urile îl constituie accesul dificil la finanțare. Prin urmare, companiile de transport întâmpină deseori dificultăți pentru finanțarea achiziționării la un preț mai ridicat a unor vehicule grele mai eficiente din punctul de vedere al consumului.

4.7.3. Astfel, CESE recomandă ca, atunci când sunt definite eventualele limite ale emisiilor de CO₂ pentru vehiculele grele, Comisia să urmărească un echilibru adecvat între obiectivele care pot fi realizate pe termen scurt și mediu și obiectivul pe termen mai lung al transportului rutier cu emisii zero. Aceasta înseamnă că ar trebui stimulată inovarea în domeniul tehnologiilor existente, fără a restrânge investițiile în vehicule cu emisii zero.

4.7.4. În acest context, CESE consideră că recomandările formulate în avizul său privind raportul final al grupului la nivel înalt CARS 21 ⁽⁸⁾ sunt, de asemenea, aplicabile în cazul vehiculelor grele. Aceste recomandări au inclus acordarea unui răgaz adecvat, astfel încât actorii industriali să pună la punct tehnologiile necesare pentru a putea face față unor cerințe mai stricte, fără ca aceasta să ducă la o scumpire semnificativă a produselor și la reducerea vitezei de înnoire a parcurilor auto.

⁽⁷⁾ EESC-2017-02887 (a se vedea pagina 181 din prezentul Jurnal Oficial), EESC-2017-02888 (a se vedea pagina 188 din prezentul Jurnal Oficial), EESC-2017-03231 (a se vedea pagina 195 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽⁸⁾ JO C 10, 15.1.2008, p. 15

4.7.5. În acest context, reglementările impuse de Statele Unite ale Americii referitoare la noile vehicule grele, tractoare, camioane, remorci și motoare pot fi considerate un exemplu pozitiv de transpunere anticipată. Astfel, o a doua fază a reglementărilor va fi pusă în aplicare începând cu perioada 2018-2027, bazându-se pe standardele inițiale ale primei faze, care acoperă perioada 2014-2018.

4.8. CESE subliniază rolul investițiilor publice și al reglementărilor menite să reducă emisiile generate de transportul rutier, inclusiv de vehiculele de mare tonaj.

4.8.1. O opțiune viitoare ar putea fi sistemul „e-highway”, care, în mod similar cu tramvaiele, trenurile sau troleibuzele, ar putea fi utilizate și pentru camioane hibride, conectate la linii electrice aeriene instalate pe principalele coridoare de transport de marfă. Atunci când sunt conectate la rețeaua electrică, camioanele ar putea funcționa integral pe baza curentului electric. Dacă nu se mai află în raza acesteia, vehiculul ar funcționa pe bază de motorină sau pe baza capacității electrice a bateriilor aflate la bordul acestuia.

4.8.2. Circulația camioanelor în convoi are potențialul de a reduce emisiile de CO₂ cu aproximativ 10 %. Camioanele circulă păstrând o mică distanță, predefinită, între ele, utilizând tehnologii de conectivitate și de asistență de ultimă generație. Vehiculul aflat la capul convoiului acționează în calitate de conducător. Dacă acesta frânează, vor frâna și toate celelalte camioane din convoi. Timpul de reacție este practic același pentru toate camioanele. Circulația în convoi ar reduce consumul de combustibil și ar spori siguranța, dar presupune modificări normative.

4.8.3. Directiva (UE) 2015/719⁽⁹⁾ a introdus, în sfârșit, noi modificări ale reglementărilor privind vehiculele grele, care ar permite elaborarea unor vehicule mai aerodinamice, cu o eficiență energetică mai bună și emisii mai reduse, ce ar urma să fie introduse pe drumurile europene. Modificările includ derogări privind lungimea maximă totală a vehiculelor grele, ceea ce va permite ca vehiculele existente să fie modernizate cu eleroane aerodinamice, iar noile vehicule să fie echipate din producție cu astfel de elemente aerodinamice precum și cu modele de cabină rotunjite, mai lungi. Cu toate acestea, producătorii de remorci semnalează că există probleme cu autoritățile de înmatriculare în ceea ce privește punerea în aplicare a acestor noi reglementări.

4.9. CESE subliniază că orice acțiune de reglementare trebuie însoțită de o intensificare a politicilor menite să reducă cererea de transport rutier, inclusiv pentru vehiculele care transportă mărfuri grele, prin transferarea acesteia către moduri de transport cu mai puține emisii de gaze cu efect de seră, cum ar fi cel feroviar, fluvial sau de alt tip.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ JO L 115, 6.5.2015, p. 1

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind evaluarea la jumătatea perioadei a punerii în aplicare a strategiei privind piața unică digitală — O piață unică digitală conectată pentru toți”

[COM(2017) 228 final]

(2018/C 081/14)

Raportor: **domnul Antonio LONGO**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	4.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	111/0/0
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Comitetul Economic și Social European (CESE) sprijină propunerea de revizuire a *Strategiei privind piața unică digitală (SPUD)*, recunoscând în același timp eforturile Comisiei în ceea ce privește inițiativa legislativă, în vederea atingerii obiectivelor UE în domeniul creșterii tehnologice, economice și sociale.

1.2. Cu toate acestea, CESE își exprimă preocuparea cu privire la întârzierile înregistrate în adoptarea și punerea în aplicare a celor 35 de acțiuni și inițiative legislative prezentate, existând riscul agravării decalajului tehnologic și de competitivitate a UE în raport cu concurenții mondiali.

1.3. CESE sprijină propunerea Comisiei de integrare a Strategiei privind piața unică digitală cu cele trei noi inițiative legislative privind platformele online, economia europeană a datelor și securitatea cibernetică. În acest sens, Comitetul recomandă o abordare globală, care să țină seama de nevoile privind consolidarea competitivității și protecția drepturilor digitale, atât pe piața internă, cât și în raport cu țările terțe.

1.4. Comitetul reafirmă necesitatea consolidării *dimensiunii sociale*⁽¹⁾ a Strategiei privind piața unică digitală. Numai printr-o guvernare la nivel european, la care să participe guvernele naționale, partenerii sociali și societatea civilă în ansamblu, se vor putea aborda provocările și riscurile legate de revoluția digitală, asigurându-se protejarea persoanelor vulnerabile și oferindu-se mai multe oportunități cetățenilor și întreprinderilor.

1.5. CESE se așteaptă ca, respectând competențele naționale, UE să promoveze introducerea unui plan de anvergură pentru educația și formarea digitală, astfel încât să le ofere tuturor cetățenilor instrumentele cognitive necesare pentru a face față tranziției. Planul ar trebui să acopere toate tipurile și nivelurile de educație, începând cu formarea personalului didactic și revizuirea programelor de învățământ, și ar trebui să fie strâns legat de un sistem de formare continuă, pentru actualizarea competențelor sau reconversia profesională a lucrătorilor. Va trebui acordată o atenție deosebită administratorilor, prin cursuri de nivel superior, în colaborare cu universitățile.

⁽¹⁾ JO C 125, 21.4.2017, p. 10, punctele 3.8 și 3.9.

1.6. Revoluția digitală va transforma munca în toate aspectele sale: organizare, loc de desfășurare, sarcini, timp de lucru, condiții și contracte. CESE consideră că dialogul social poate juca un rol-cheie în acest context și solicită Comisiei să lanseze, împreună cu partenerii sociali, un proces care să permită analizarea perspectivelor pe termen mediu și lung și definirea de acțiuni durabile pentru a garanta salarii decente, locuri de muncă de calitate, un echilibru între viața profesională și cea de familie și generalizarea accesului la securitatea socială.

1.7. CESE salută succesul înregistrat recent în sectorul digital, însă invită instituțiile europene și pe cele naționale să monitorizeze punerea în aplicare corectă și completă a legislației (de exemplu: *eliminarea tarifelor de roaming cu amănuntul*) și să continue să acționeze în vederea reducerii fragmentării și denaturării. În acest sens, CESE recomandă Comisiei să publice, cât mai curând posibil, un regulament care să permită portabilitatea conținuturilor online.

1.8. Comitetul subliniază importanța eliminării cât mai rapide – atât la nivel de infrastructură, cât și sub aspect teritorial și cultural –, a *decalajului digital*, care încă reprezintă un obstacol în calea dezvoltării economice și sociale a UE, precum și o sursă de inegalitate din perspectiva condițiilor de viață și a oportunităților pentru cetățeni și întreprinderi. Finanțările acordate până în prezent sunt semnificative, dar nu sunt suficiente pentru a acoperi toate nevoile de dezvoltare ale UE.

1.9. CESE reiterează faptul că accesul la internet reprezintă atât un drept fundamental al fiecărui cetățean, cât și un instrument fundamental de incluziune socială și creștere economică, și că, prin urmare, includerea acestuia între serviciile universale este mai importantă decât oricând.

1.10. CESE solicită Comisiei să accelereze punerea în aplicare a strategiilor de e-guvernare și e-sănătate, atât datorită faptului că acestea constituie o condiție esențială pentru dezvoltarea digitală europeană, cât și datorită impactului pozitiv pe care acestea l-ar putea avea asupra calității serviciilor și a vieții cetățenilor.

1.11. Comitetul consideră că IMM-urile trebuie să beneficieze de mai mult sprijin, întrucât utilizarea tehnologiei digitale este deja o condiție prealabilă indispensabilă pentru a rămâne pe piață. În plus, sprijinirea întreprinderilor nu se poate face fără o strategie ad-hoc pentru întreprinderile nou-înființate, bazată pe trei obiective principale: simplificarea normativă, construirea de rețele și facilitarea accesului la finanțare.

1.12. Comitetul invită Comisia să consolideze protecția drepturilor consumatorilor digitali în întreaga Uniune, evitând ca armonizarea diferitelor legislații să ducă la o reducere a protecției în statele în care este deja consolidată și satisfăcătoare.

1.13. CESE consideră securitatea cibernetică drept o prioritate pentru suveranitatea și competitivitatea europeană, deoarece este o problemă transversală relevantă în toate domeniile de aplicare ale tehnologiei digitale. Comitetul recomandă ca propunerea Comisiei să prevadă o îmbunătățire semnificativă a standardelor în materie de prevenire, descurajare, reacție, gestionare a crizelor și reziliență, respectând drepturile fundamentale ale UE și punând bazele unei cooperări consolidate între statele membre și cu țările terțe.

2. Stadiul actual al pieței unice digitale

2.1. Începând cu luna mai 2015, Comisia Europeană a formulat 35 de propuneri legislative, stabilite în Strategia privind piața unică digitală ⁽²⁾, dintre care multe nu au fost încă puse în aplicare întrucât fac obiectul negocierilor dintre Comisie, Parlament și Consiliu sau așteaptă aplicarea efectivă în fiecare stat membru. Comunicarea privind evaluarea la jumătatea perioadei a Strategiei privind piața unică digitală urmărește realizarea unui prim bilanț al inițiativelor întreprinse și al rezultatelor obținute.

2.2. Printre cele mai sensibile inițiative puse în aplicare sau care urmează să fie puse în aplicare se numără următoarele:

— *eliminarea tarifelor de roaming cu amănuntul* ⁽³⁾, începând din 15 iunie 2017;

⁽²⁾ COM(2015) 192 final.

⁽³⁾ COM(2016) 399 final.

- portabilitatea transfrontalieră a serviciilor de conținut online ⁽⁴⁾, de la începutul anului 2018;
- eliminarea geoblocării nejustificate ⁽⁵⁾, care aduce prejudicii consumatorilor.

2.3. Comisia consideră că este esențial să se pună în aplicare pachetul „Conectivitate” ⁽⁶⁾, care va promova crearea unor infrastructuri digitale de înaltă calitate în întreaga UE, astfel încât toate întreprinderile și toți cetățenii să beneficieze de avantajele revoluției digitale.

2.4. În vederea încurajării comerțului electronic transfrontalier, va fi importantă să se adopte propunerile Comisiei pentru armonizarea *normelor privind contractele digitale* ⁽⁷⁾, să se consolideze cooperarea între autoritățile naționale pentru protecția consumatorilor ⁽⁸⁾, să se asigure costuri accesibile pentru serviciile de livrare transfrontalieră ⁽⁹⁾, să se simplifice procedurile de declarare a TVA-ului ⁽¹⁰⁾, să se combată practicile comerciale neloiale și să fie protejate drepturile de proprietate intelectuală, inclusiv drepturile de autor ⁽¹¹⁾.

2.5. Pentru a atinge standarde mai înalte privind *protecția datelor* ⁽¹²⁾ și *confidențialitatea conversațiilor electronice* ⁽¹³⁾, Comisia a adoptat două regulamente ad-hoc, care urmează să fie puse în aplicare în 2018.

2.6. Cadrul juridic al sectorului audiovizual ⁽¹⁴⁾ va fi adaptat la cerințele erei digitale, printr-o revizuire a *normelor privind drepturile de autor* ⁽¹⁵⁾, pentru a facilita accesul transfrontalier al conținuturilor și pentru a spori posibilitățile de utilizare a materialelor protejate prin drept de autor în domeniul educației, al cercetării și al culturii.

3. Sinteza noilor propuneri ale Comisiei

3.1. În fața unei evoluții naturale a lumii digitale, care va implica ajustări constante în materie de reglementare și de infrastructură, este esențial să se asigure tuturor utilizatorilor un mediu digital sigur, deschis și echitabil. Aceste condiții sunt indispensabile pentru a consolida încrederea care încă limitează extinderea pieței unice digitale (PUD) ⁽¹⁶⁾.

3.2. Comisia a identificat trei domenii în care UE trebuie să se depună mai multe eforturi și pentru care se așteaptă în viitorul apropiat prezentarea unor inițiative legislative: 1. **platformele online**; 2. **economia europeană a datelor**; 3. **securitatea informatică**.

3.3. *Platformele online* ⁽¹⁷⁾ redefinesc piața unică digitală, dobândind rolul de „gardieni ai internetului”, deoarece controlează accesul la informații, la conținut și la tranzacții. Din acest motiv, în 2017, Comisia va elabora o inițiativă pentru implicarea acestora în gestionarea rețelei și pentru responsabilizarea lor. În special, se va aborda problema clauzelor contractuale abuzive și a practicilor comerciale incorecte în relațiile dintre platforme și întreprinderi. În plus, eliminarea conținutului ilegal se va face mai rapid și mai eficient prin introducerea unui sistem formal de *notificare și retragere*.

3.4. *Economia datelor* va avea un rol tot mai important pentru întreprinderi, cetățeni și serviciile publice. Comisia va publica în 2017 două inițiative legislative privind *fluxul transfrontalier liber al datelor fără caracter personal* și accesibilitatea, precum și *reutilizarea datelor publice* și a datelor colectate cu ajutorul fondurilor publice. În cele din urmă, pentru a pregăti piața digitală pentru dezvoltarea *internetului obiectelor*, vor fi definite unele principii care să stabilească cine este responsabil în cazul prejudiciilor cauzate de produsele care utilizează date în mod intensiv.

⁽⁴⁾ COM(2015) 627 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 289 final.

⁽⁶⁾ COM(2016) 587, 588, 589, 590, 591 final.

⁽⁷⁾ COM(2015) 634 și 635 final.

⁽⁸⁾ COM(2016) 283 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 285 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 757 final.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 593 final.

⁽¹²⁾ Regulamentul (UE) 2016/679.

⁽¹³⁾ COM(2017) 10 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2016) 287 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 593 și 594 final.

⁽¹⁶⁾ Eurobarometru special 460.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 288 final.

3.5. În 2017, Comisia va revizui atât *strategia de securitate cibernetică a UE* ⁽¹⁸⁾, cât și mandatul Agenției Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor și a Informațiilor (ENISA), pentru a le adapta la noile provocări și riscuri. De asemenea, vor fi propuse măsuri suplimentare referitoare la standarde, certificări și etichetări în domeniul securității informatice, pentru a proteja mai bine obiectele conectate împotriva atacurilor informatice. Acest proces va implica consolidarea parteneriatului public-privat.

3.6. Pentru a îmbunătăți competențele digitale și capacitatea de inserție profesională, Comisia solicită punerea în aplicare rapidă a *Agendei pentru competențe în Europa* ⁽¹⁹⁾ și a *Coalitiei pentru competențe și locuri de muncă în sectorul digital* ⁽²⁰⁾. În plus, în 2018, Comisia va lansa proiectul *Digital Opportunity* [Oportunități în sectorul digital], pentru a acorda absolvenților posibilitatea de a efectua stagii transfrontaliere în sectorul digital.

3.7. *Strategia privind digitalizarea industriei europene* ⁽²¹⁾ va încuraja cooperarea și schimbul de bune practici. Această inițiativă se alătură fondurilor alocate în cadrul programului Orizont 2020 (5,5 miliarde de euro) și investițiilor naționale și private, bazându-se pe parteneriatul public-privat. Unele sectoare-cheie, cum ar fi sectoarele energiei, transporturilor și finanțelor, vor fi transformate în mod semnificativ, pe baza unor criterii de durabilitate și eficiență.

3.8. Planul privind *guvernarea electronică 2016-2020* ⁽²²⁾ va facilita tranziția digitală a serviciilor publice la nivel național și european. Comisia se așteaptă ca sectorul sănătății să sufere modificări majore, ca urmare a dreptului de a solicita tratament în orice țară din UE (dosare medicale și prescripții digitale) și a utilizării tot mai mari a tehnologiei în sprijinul medicilor (pentru analize, operații, tratamente etc.).

3.9. Pentru a-și consolida poziția la nivel mondial, UE a mărit fondurile pentru cercetare și inovare și a lansat două inițiative tehnologice majore: *tehnologia de tip cloud computing*, pentru a împărtăși și a reutiliza cunoștințele dobândite, și *informatica cuantică*, pentru a rezolva probleme de calcul mai complexe decât cele soluționate în prezent cu ajutorul supercomputerelor.

3.10. Comisia consideră că *Strategia privind piața unică digitală* va avea o importanță din ce în ce mai mare în relațiile dintre UE și țările terțe. Acest lucru va presupune apărarea noilor drepturi digitale, combaterea protecționismului digital și promovarea de inițiative pentru combaterea *decalajului digital* la nivel mondial.

4. Observații generale

4.1. CESE recunoaște eforturile Comisiei în ceea ce privește inițiativa legislativă în vederea realizării obiectivelor de creștere tehnologică, economică și socială stabilite de *Strategia privind piața unică digitală*. În special, Comitetul consideră că această evaluare la jumătatea perioadei este esențială pentru a facilita punerea în aplicare a strategiei menționate, reducând fragmentarea și denaturările.

4.2. CESE salută realizările recente, cum ar fi eliminarea tarifelor de roaming cu amănuntul ⁽²³⁾, portabilitatea transfrontalieră a produselor online ⁽²⁴⁾ și eliminarea geoblocării nejustificate ⁽²⁵⁾. Astfel de inițiative vor contribui la crearea unei imagini mai pozitive a UE, deși există încă multe probleme care trebuie soluționate pentru a asigura drepturile consumatorilor și concurența loială între întreprinderi.

4.2.1. Cu toate acestea, Comitetul atrage atenția asupra faptului că, în multe state membre, eliminarea tarifelor de roaming este realizată în mod fragmentar și inegal, generând un prejudiciu evident pentru consumatori și pentru imaginea UE. În diferite țări, asociațiile de consumatori denunță încercările de evitare a eliminării tarifelor de roaming, în principal prin limitarea numărului de GB disponibili pentru navigarea online. Prin urmare, CESE solicită Comisiei să monitorizeze cu strictețe acest proces, consolidând și accelerând termenele și modalitățile de punere în aplicare a acestuia.

⁽¹⁸⁾ JOIN(2013) 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2016) 381 final.

⁽²⁰⁾ 2016/C484/01.

⁽²¹⁾ COM(2016) 180 final.

⁽²²⁾ COM(2016) 179 final.

⁽²³⁾ JO C 24, 28.1.2012, p. 131; JO C 34, 2.2.2017, p. 162.

⁽²⁴⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 86.

⁽²⁵⁾ JO C 34, 2.2.2017, p. 93.

4.2.2. În ceea ce privește portabilitatea transfrontalieră a conținuturilor online, CESE speră că, în curând, va fi pus în practică acordul provizoriu dintre Consiliu și Comisie, adoptat de Parlamentul European la 18 mai. Acordul prevede un regulament pentru a introduce în Uniune o abordare comună privind portabilitatea conținuturilor online, pentru a li se permite abonaților să aibă acces la servicii și să le utilizeze atunci când se află temporar într-un alt stat membru decât cel de reședință.

4.3. CESE își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că doar câteva propuneri legislative prezentate de Comisie în cadrul Strategiei privind piața unică digitală au fost efectiv puse în aplicare. Aceasta reprezintă o limitare serioasă, atât pentru evaluarea strategiei în ansamblu, cât și pentru perspectivele realiste de creștere și competitivitate ale UE. Comitetul face apel la toate instituțiile implicate în procesul de *codecizie* pentru scurtarea timpului de negociere și speră ca statele membre să aplice legislația în timp util și în mod coerent.

4.4. CESE consideră că revoluția digitală va schimba radical atât viața cetățenilor, cât și modul de a face afaceri, de producție și de comercializare, cu efecte pe termen lung, greu de anticipat până în prezent, mai ales pe piața muncii și în domeniul ocupării forței de muncă. Tehnologia digitală va transforma organizarea, sarcinile, locurile de desfășurare a activității, timpul de lucru, condițiile și contractele de muncă. Prin urmare, Comitetul reafirmă necesitatea consolidării *dimensiunii sociale* ⁽²⁶⁾ a Strategiei privind piața unică digitală. Aceasta este singura modalitate de a acoperi toate provocările și riscurile inerente revoluției digitale, în scopul de a oferi tuturor posibilitatea de a profita de beneficiile și de oportunitățile care o însoțesc.

4.5. CESE consideră că este de o importanță crucială să se lanseze cât mai curând posibil un program european cuprinzător, dedicat educației și formării profesionale digitale, pentru a se garanta că toți cetățenii dispun de instrumentele necesare ca să facă față cât mai bine tranziției. În special, fără a aduce prejudicii competențelor specifice ale statelor membre în acest domeniu, CESE speră ca acest program să se desfășoare de la nivelul școlii, consolidând cunoștințele cadrelor didactice, adaptând programele de învățământ și de predare la tehnologiile digitale (inclusiv *e-learning*), și asigurându-le tuturor elevilor un nivel de formare de înaltă calitate. Acest program va fi în mod natural extins la învățarea pe tot parcursul vieții, cu scopul de a modifica sau de a îmbunătăți competențele tuturor lucrătorilor ⁽²⁷⁾.

4.6. Comitetul consideră că întreprinderile trebuie să își adapteze rapid competențele digitale, acordând o importanță specială aspectelor legate de securitatea cibernetică. El consideră că UE ar trebui să sprijine întreprinderile pentru a asigura acțiunii de formare la înalt nivel a cadrelor, cu sprijin din mediul universitar, astfel încât să se îmbunătățească cunoștințele și gradul de sensibilizare cu privire la riscurile pe care le implică furtul de date și criminalitatea informatică. De asemenea, CESE consideră că este important să sprijine formarea profesională a tehnicienilor IT însărcinați cu securitatea, prin instrumente care să simuleze atacuri cibernetice și să testeze capacitatea lor de a reacționa.

4.7. CESE observă, în pofida recomandărilor din 2015 ⁽²⁸⁾, că unele provocări esențiale pentru punerea în aplicare a pieței unice digitale nu au fost încă abordate suficient. Răspândirea competențelor digitale, alfabetizarea digitală, digitalizarea întreprinderilor și *guvernarea electronică* continuă să reprezinte condiții prealabile fundamentale pentru o dezvoltare amplă, comună și echilibrată.

4.8. UE a investit și continuă să investească multe miliarde atât în cercetare și inovare, cât și în sectorul digital. Cu toate acestea, în comparație cu nevoile estimate de Comisie (aproximativ 155 de miliarde de euro), suntem departe de nivelurile de investiții necesare pentru a garanta o dezvoltare puternică și echilibrată în sectorul digital, în raport cu principalii concurenți mondiali. Prin urmare, de multe ori Comisia a declarat că dorește să se bazeze pe parteneriate public-privat (PPP) pentru a reduce *deficitul* de investiții.

4.8.1. CESE consideră că PPP-urile reprezintă, cu siguranță, o pârghie importantă pentru dezvoltare și inovare, dar nu pot fi considerate un panaceu. Prin urmare, Comitetul solicită instituțiilor europene să se implice mai mult în ceea ce privește acțiunile și finanțarea din zonele *care prezintă un interes de piață redus*, precum și în ceea ce privește toate acele inițiative care pot crea o infrastructură cu valoare adăugată ridicată, dar ale căror rezultate pot fi fructificate numai pe termen lung (programul MIE).

⁽²⁶⁾ JO C 125, 21.4.2017, p. 10, punctele 3.8 și 3.9.

⁽²⁷⁾ JO C 434, 15.12.2017, p. 30.

⁽²⁸⁾ JO C 71, 24.2.2016, p. 65, Strategia privind piața unică digitală, punctele 1.1, 1.2, 1.3 și 1.8.

4.9. Impozitarea întreprinderilor multinaționale din domeniul tehnologiei digitale constituie de mult timp subiectul unei dezbateri aprinse, precum și a unor inițiative instituționale puternice. În special, sistemele fiscale naționale nu par să impună întotdeauna o impozitare corectă asupra profiturilor generate de aceste întreprinderi în cadrul UE. Comitetul invită Comisia să identifice soluții care să poată asigura, în limitele principiului subsidiarității, un echilibru între nevoia de impozitare echitabilă a profitului și nevoia de a evita blocarea inovării și dezvoltării.

4.10. CESE reiterează importanța reducerii decalajului digital, care amenință să devină unul dintre principalii factori de excludere economică, profesională și socială. În acest context, este necesar să se pună în aplicare cât mai curând posibil strategiile prevăzute de UE în ceea ce privește educația și formarea în domeniul digital (*Agenda pentru competențe în Europa și Coaliția pentru competențe și locuri de muncă în sectorul digital*). Din acest motiv, CESE recomandă Comisiei să asigure implementarea rapidă și corectă a acestui proces de către statele membre.

4.11. Comitetul reafirmă principiul conform căruia accesul la internet reprezintă un drept fundamental al fiecărui cetățean și, totodată, un instrument incontestabil de incluziune socială și creștere economică. Din acest motiv, includerea accesului la internet de mare viteză printre serviciile universale este mai importantă decât oricând⁽²⁹⁾. De asemenea, Comitetul consideră că fenomenul revoluției digitale va putea fi guvernabil numai dacă va exista o implicare activă a cetățenilor, care trebuie să fie conștienți de oportunitățile și de pericolele internetului.

4.12. Prin urmare, este important ca UE să sprijine și să participe în mod activ la Forumul anual pentru guvernarea internetului, în cadrul căruia, la următoarea întâlnire de la Geneva, din decembrie 2017, intitulată *Shape Your Digital Future!*, se va discuta despre modul în care pot fi maximizate oportunitățile oferite de internet, abordând riscurile și provocările emergente.

4.13. CESE susține pachetul „Conectivitate”⁽³⁰⁾ și salută, în special, inițiativele destinate să reducă decalajul digital la nivel teritorial (Wifi4EU) și să asigure calitatea comunicațiilor digitale (5G). În special, Comitetul consideră că Wifi4EU este esențial pentru ca piața unică digitală să devină într-adevăr conectată pentru toată lumea. Din acest motiv, speră că proiectul-pilot menționat anterior, care până în prezent prevede alocarea sumei de 125 de milioane EUR, va deveni structural în politicile UE prin ajustarea bugetului, pentru a le asigura tuturor cetățenilor, inclusiv celor din zonele care prezintă un interes de piață redus (insule, zone montane și ultraperiferice etc.), o conexiune de calitate la internet.

4.14. CESE împărtășește propunerea de implicare a **platformelor online** într-un proiect amplu, pentru ca acestea să devină actori responsabili ai unui ecosistem de internet echitabil și transparent. Acest proces nu poate totuși ignora necesitatea de a reduce fragmentarea legislativă, luând în considerare impactul asupra întreprinderilor (concuranța neloyală), a lucrătorilor (contractele) și a consumatorilor⁽³¹⁾ (litigiile transfrontaliere), cu garantarea menținerii standardelor existente.

4.15. CESE consideră că **economia europeană a datelor** este unul dintre domeniile în care este mai evidentă diferența dintre UE și liderii în inovarea digitală, la nivel global. Comitetul este de acord cu propunerea de a crea un cadru de reglementare, atât timp cât acesta își găsește aplicarea corespunzătoare, inclusiv în contextul *tehnologiei de tip cloud computing*⁽³²⁾, *al inteligenței artificiale și al internetului obiectelor*, ia în considerare libertatea contractuală prin eliminarea obstacolelor din calea inovării și se reflectă în mod adecvat în fondurile alocate de către UE.

4.16. CESE consideră **securitatea cibernetică** drept o prioritate, în măsura în care este o miză transversală în toate domeniile de aplicare a tehnologiei digitale, esențială pentru a garanta suveranitatea, care nu poate fi disociată de *autonomia digitală*, atât în ce privește colectarea și gestionarea datelor, cât și echipamentele utilizate pentru controlul și monitorizarea acestui proces. Având în vedere amploarea domeniilor vizate, CESE consideră că ar trebui majorate substanțial fondurile alocate pentru securitatea cibernetică, depășind cadrul cercetării, implicând sectoarele sensibile ale industriei (transporturi, producția industrială cu înaltă valoare adăugată etc.) și sprijinind statele membre în ce privește consolidarea mijloacelor de apărare digitale.

⁽²⁹⁾ JO C 161, 6.6.2013, p. 8.

⁽³⁰⁾ CESE a elaborat avize cu privire la fiecare propunere, însă în regie unică, pentru a asigura coerența în ceea ce privește viziunea și conținutul: JO C 125, 21.4.2017, p. 51; JO C 125, 21.4.2017, p. 56; JO C 125, 21.4.2017, p. 65; JO C 125, 21.4.2017, p. 69; JO C 125, 21.4.2017, p. 74.

⁽³¹⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 119.

⁽³²⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 86.

4.17. Terorismul cibernetic și criminalitatea cibernetică reprezintă deja amenințări actuale pentru toate economiile și guvernele. Comitetul recomandă ca propunerea de revizuire a strategiei de securitate cibernetică să prevadă o îmbunătățire semnificativă a standardelor în materie de prevenire, descurajare, reacție, gestionare a crizelor și reziliență, respectând drepturile fundamentale ale UE și punând bazele consolidării cooperării între statele membre și cu țările terțe.

4.17.1. CESE este de acord cu orientarea Comisiei, considerând că toate produsele digitale și serviciile conexe trebuie să fie sigure încă de la introducerea lor pe piață și își exprimă speranța că măsurile anunțate vor fi rapid adoptate.

4.17.2. Comitetul sprijină propunerea Comisiei de extindere a mandatului ENISA⁽³³⁾, adaptându-l la noile amenințări globale. În special, CESE consideră că revizuirea strategiilor europene în materie de securitate cibernetică trebuie să prevadă, de asemenea, o mai mare deschidere a ENISA, un dialog și o transparență a acesteia față de cetățeni și de societatea civilă organizată, astfel încât inițiativele și activitățile sale să poată fi îmbunătățite.

5. Observații specifice

5.1. Deși 90 % dintre întreprinderile europene solicită competențe digitale, în 2016, doar 44 % dintre cetățenii europeni și 37 % dintre lucrători dețineau astfel de competențe la un nivel cel puțin suficient. În plus, aproape jumătate dintre întreprinderile europene nu recalifică angajații, ceea ce este în detrimentul atât al lucrătorului, cât și al competitivității întreprinderii⁽³⁴⁾. Prin urmare, CESE reiterează nevoia urgentă de a finanța din resurse ad-hoc o strategie majoră în domeniul educației și formării digitale⁽³⁵⁾, acordând o atenție deosebită decalajului dintre „*nativii erei digitale*” și persoanele în vârstă⁽³⁶⁾ și, în general, susținând și însoțind persoanele de toate vârstele și condițiile care nu sunt familiarizate cu tehnologia digitală.

5.2. În ceea ce privește impactul negativ asupra nivelului de ocupare a forței de muncă, există și posibilitatea reală ca robotizarea să conducă la o reducere globală a locurilor de muncă, absorbind treptat toate activitățile repetitive și „mai puțin” creative⁽³⁷⁾. Din acest motiv, CESE invită Comisia să stabilească, prin intermediul instrumentului dialogului social european, un parcurs pentru a garanta salarii decente, un raport echilibrat între viața de familie și viața profesională, locuri de muncă de calitate, precum și accesul general la securitatea socială⁽³⁸⁾.

5.2.1. Pentru a face față provocării digitalizării, va fi esențial să se intervină în domeniile educației și formării, prin conceperea unor căi ad-hoc la nivel european pentru redistribuirea lucrătorilor ale căror sarcini vor fi încredințate mașinilor sau vor deveni depășite ca urmare a robotizării, alocând măsuri de protecție socială adecvate pentru a le asigura o viață demnă în etapele de reconversie profesională. De asemenea, va fi esențială includerea unor astfel de măsuri în cadrul unei strategii cuprinzătoare, flexibile și reziliente, capabile să răspundă rapid și eficient la schimbările aduse de revoluția digitală, astfel încât să o poată guverna și să nu fie afectată de aceasta.

5.3. CESE își reafirmă sprijinul acordat planului de acțiune privind *guvernarea electronică* pentru a oferi servicii digitale ușor de utilizat, personalizate și transfrontaliere. Cu toate acestea, Comitetul consideră că, în prezent, având în vedere întârzierile înregistrate în punerea în aplicare a strategiei la nivel național și lipsa unei infrastructuri digitale omniprezente la nivel european și *interconectate*, aceste obiective nu vor putea fi atinse. Comitetul constată persistența problemelor legate de principiul „*doar o singură dată*” și întârzierile în crearea unui *portal digital unic*. Comitetul reiterează, de asemenea, necesitatea de a se asigura *actualizarea* cu cele mai noi tehnologii și necesitatea unei mai mari deschideri față de utilizatori în ce privește posibilitatea de a modifica sau de a șterge propriile date (*dreptul de a fi uitat*)⁽³⁹⁾.

⁽³³⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 124.

⁽³⁴⁾ Comisia Europeană, *Tabloul de bord privind transformarea digitală*, 2017.

⁽³⁵⁾ JO C 173, 31.5.2017, p. 1, JO C 173, 31.5.2017, p. 45.

⁽³⁶⁾ JO C 389, 21.10.2016, p. 28.

⁽³⁷⁾ *The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis* („Riscul de automatizare a locurilor de muncă în țările OCDE: o analiză comparativă”), OCDE, 2016. Există o dezbateră aprinsă cu privire la impactul revoluției digitale asupra nivelurilor de ocupare a forței de muncă. OCDE estimează o reducere cu 9 % a locurilor de muncă (cele considerate mai repetitive), însă alte studii, cum ar fi cele ale Băncii Mondiale sau ale altor institute, prevăd o creștere a locurilor de muncă sau o compensare între locurile de muncă anulate și cele nou create. Desigur, toate studiile converg spre principiul conform căruia piața muncii va fi supusă unor schimbări majore și spre nevoia adoptării în timp util a unor măsuri de remediere reziliente.

⁽³⁸⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 161.

⁽³⁹⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 99.

5.4. Comitetul constată că, în sectorul *e-sănătății*, există probleme similare celor din sectorul *guvernării electronice*. Prin urmare, CESE propune stimularea creării unor infrastructuri digitale avansate, consolidarea colaborării cu sectoarele de cercetare și inovare și implicarea mai activă a utilizatorilor și a profesioniștilor din domeniul sănătății⁽⁴⁰⁾.

5.5. CESE sprijină Comunicarea privind *digitalizarea industriei europene*, reamintind că niciun stat membru nu este capabil să valorifice pe cont propriu toate oportunitățile aduse de era digitală. UE, dimpotrivă, se poate confrunta cu principalii concurenți mondiali, atâta timp cât se dezvoltă o strategie comună menită să consolideze baza industrială europeană (*industria 4.0*), ca factor autonom de competitivitate, capabilă să atragă investiții, să creeze noi locuri de muncă și să rămână fidelă obiectivului unei producții industriale de 20 % din PIB-ul european până în 2020⁽⁴¹⁾.

5.6. Comitetul invită Comisia să sprijine inovarea digitală în toate întreprinderile, acordând o atenție specială IMM-urilor, cărora digitalizarea le-ar putea aduce avantaje enorme (simplificarea și reducerea birocrăției), dar care, fără un sprijin adecvat, riscă să fie excluse de pe piață. De fapt, digitalizarea fiecărei întreprinderi este deja o condiție necesară, dar nu suficientă pentru a rămâne pe piață, iar IMM-urile, având mai puține instrumente și resurse, ar putea întâmpina mai multe dificultăți de adaptare la schimbare.

5.7. CESE consideră că este necesar să se sprijine întreprinderile *nou-înființate*, deoarece acestea sunt privilegiate în ceea ce privește inovarea digitală, creșterea economică și crearea de locuri de muncă, favorizându-se dezvoltarea și consolidarea acestora (*extindere*). În special, se recomandă o abordare transversală a diverselor tipuri de întreprindere, bazată pe trei obiective principale: simplificarea normativă, construirea de rețele și facilitarea accesului la finanțare⁽⁴²⁾.

5.8. CESE consideră că comerțul electronic transfrontalier este unul dintre domeniile-cheie pentru dezvoltarea pieței unice digitale. Comitetul își reiterează apelul de a se acționa mai hotărât, astfel încât costurile aferente serviciilor de livrare a coletelor să devină accesibile tuturor⁽⁴³⁾. Se recomandă, de asemenea, o mai bună armonizare a normelor privind contractele digitale, având în vedere instrumentul legislativ ales (două directive), care este de natură să creeze confuzie, fără a simplifica cadrul de reglementare⁽⁴⁴⁾.

5.9. CESE salută informațiile oferite de Comisie cu privire la rezultatele obținute în domeniul protecției consumatorilor prin platforma pentru *soluționarea online a litigiilor*⁽⁴⁵⁾, dar consideră că mai sunt încă multe de făcut pentru ca platforma să fie cunoscută pe scară mai largă și pentru consolidarea încrederii consumatorilor în comerțul online. În special, Comitetul solicită consolidarea instrumentelor de soluționare extrajudiciară, mai ales la nivel transfrontalier. Se solicită, în plus, măsuri cu privire la protecția datelor⁽⁴⁶⁾, la serviciile mass-media audiovizuale⁽⁴⁷⁾, la combaterea fraudei și protecția drepturilor de autor⁽⁴⁸⁾, acordând o atenție deosebită protecției utilizatorilor, în special a celor mai vulnerabili, față de hărțuirea pe internet, *fake-news* și față de toate formele de incitare la violență.

5.10. CESE salută, de asemenea, procesul inițiat de Comisie în vederea armonizării protecției consumatorilor la nivel european, cu condiția ca acesta să permită menținerea neschimbată a standardelor de protecție a consumatorilor în cazul în care acestea sunt mai ridicate, axându-se pe o îmbunătățire globală a protecției consumatorilor digitali în UE.

5.11. CESE invită Comisia să ia măsuri pentru ca Strategia privind piața unică digitală să devină din ce în ce mai transversală, prin integrarea acesteia în alte sectoare/strategii cruciale pentru dezvoltarea Europei, cum ar fi energia, economia circulară⁽⁴⁹⁾ și transporturile⁽⁵⁰⁾, în cadrul mai larg al obiectivelor de dezvoltare durabilă stabilite de Organizația Națiunilor Unite. Aceasta ar putea contribui în mod semnificativ la realizarea obiectivelor de sustenabilitate, simplificare și eficiență.

⁽⁴⁰⁾ JO C 13, 15.1.2016, p. 14.

⁽⁴¹⁾ JO C 389, 21.10.2016, p. 50.

⁽⁴²⁾ JO C 288, 31.8.2017, p. 20.

⁽⁴³⁾ JO C 34, 2.2.2017, p. 106.

⁽⁴⁴⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 57.

⁽⁴⁵⁾ Conform datelor comunicate de comisarul Jurova, în primul an s-au soluționat 24 000 de cazuri. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-727_ro.htm

⁽⁴⁶⁾ JO C 288, 31.8.2017, p. 107.

⁽⁴⁷⁾ JO C 34, 2.2.2017, p. 157.

⁽⁴⁸⁾ JO C 125, 21.4.2017, p. 27.

⁽⁴⁹⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 98.

⁽⁵⁰⁾ JO C 288, 31.8.2017, p. 85, JO C 345, 13.10.2017, p. 52.

5.12. CESE consideră că UE ar trebui să majoreze investițiile în cercetare și inovare pentru a putea concura cu liderii în materie de inovare digitală. Inițiativele pentru consolidarea infrastructurii sunt importante, dar nu decisive. În special, Europa va trebui să realizeze cât mai curând posibil tehnologia de tip *cloud computing* ⁽⁵¹⁾, în conformitate cu strategia *Inovare deschisă, știință deschisă, deschidere către lume*. Comitetul consideră, de asemenea, că este oportun ca acțiunile în domeniul informaticii cuantice și în cel al inteligenței artificiale să continue ⁽⁵²⁾.

5.13. CESE este de acord cu abordarea Comisiei privind consolidarea proiecției externe a Strategiei privind piața unică digitală, însă consideră, de asemenea, că, până în prezent, foarte puține acțiuni au fost întreprinse în acest sector. În special, Comitetul recomandă două niveluri de intervenție:

- *definirea unor noi relații cu concurenții digitali*. UE trebuie să protejeze drepturile digitale, să combată protecționismul digital și să se afle în linia întâi într-o alianță globală pentru securitatea cibernetică. Acest proces va juca un rol esențial în definirea noii guvernante globale;
- *promovarea dezvoltării digitale*. Tehnologia digitală poate fi un vector important de creștere, în măsură să combată cauzele războaielor, sărăciei și migrației. Comitetul consideră, de asemenea, că, pentru a atinge majoritatea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite, este necesară o utilizare amplă și pe scară largă a tehnologiei digitale, care să implice în mod activ țările și cetățenii, însă nu numai pe cele mai bogate și mai avansate. Reducerea decalajului tehnologic, prin urmare, ar trebui să fie o prioritate pentru UE la nivel mondial, și nu doar din perspectiva cooperării transfrontaliere.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽⁵¹⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 86.

⁽⁵²⁾ JO C 288, 31.8.2017, p. 1.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Raport privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2016”

[COM(2017) 285 final]

(2018/C 081/15)

Raportor: **domnul Paulo BARROS VALE**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 304 din TFUE
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru piața unică, producție și consum
Data adoptării în secțiune	4.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	177/1/3
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută conținutul Raportului privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2016 ⁽¹⁾ și subscie, în linii generale, la punctele de vedere exprimate. Cu toate acestea, CESE are o serie de preocupări în contextul actual și în legătură cu ceea ce consideră că ar putea fi politica europeană în domeniul concurenței.

1.2. CESE ia act cu satisfacție de eforturile depuse de Comisie pentru a promova respectarea normelor, contribuind la crearea unui mediu caracterizat de o concurență liberă și loială, precum și pentru dezvoltarea cooperării internaționale.

1.3. CESE susține că politica în domeniul concurenței merită să fie definită mai bine și că, în multe cazuri, ea nu este bine coordonată cu celelalte politici ale Uniunii care o influențează. Întreprinderile și consumatorii resimt diferite probleme care depășesc temele abordate de Comisie în contextul politicii în domeniul concurenței și care condiționează și piața internă, cum ar fi cele de natură fiscală.

1.4. Comisia are atribuții limitate, însă are drept de inițiativă și poate lua măsuri mai ambițioase pentru a asigura coordonarea aspectelor legate de concurență cu diferitele politici europene, precum și cu activitatea autorităților naționale de concurență (ANC). Politicile europene și naționale în domeniul concurenței trebuie să fie perfect aliniate, pentru ca Comisia și ANC să poată desfășura o activitate mai eficace.

1.5. Concurența are zilnic efecte negative asupra anumitor grupuri, în special asupra IMM-urilor și a consumatorilor: practicile de negociere ale marilor grupuri de distribuție distrug întreprinderile mai mici, ca urmare a unor negocieri agresive, și limitează alegerile consumatorilor; metodele neclare de calculare a prețurilor, de exemplu în sectorul energiei și al combustibililor, afectează întreprinderile și consumatorii; iar practicile de dumping continuă, mai ales în sectorul distribuției și al transporturilor. Toate acestea reprezintă aspecte ce trebuie supravegheate și combătute în permanență de către ANC și de către Comisie.

1.6. Deși se consideră că puterea marilor grupuri poate conduce la denaturări ale concurenței, Comisia a sprijinit în ultima vreme fuziuni și concentrări economice prin care s-au creat adevărați giganți la nivel de sector. CESE îndeamnă Comisia să instituie măsuri corective cu adevărat eficace în ceea ce privește aceste procese și să monitorizeze în continuare cu atenție activitatea marilor grupuri, asigurându-se de respectarea normelor și a intereselor consumatorilor și ale IMM-urilor.

⁽¹⁾ COM(2017) 285 final.

1.7. Potrivit Tratatului, armonizarea politicilor fiscale nu este posibilă. Diferențele în ceea ce privește impozitarea directă și indirectă afectează uneori întreprinderile și consumatorii și accentuează decalajele. CESE reiterează faptul că politica în domeniul concurenței trebuie să asigure atenuarea denaturărilor de origine fiscală, atât timp cât impozitarea rămâne o competență națională la nivelul Europei.

1.8. Cooperarea internațională s-a dezvoltat prin negocierea mai multor acorduri. CESE susține promovarea unor alianțe reale și dorește ca acordurile încheiate să reflecte discuțiile aprofundate care s-au purtat deja cu privire la conținuturile acordurilor comerciale.

2. Conținutul Raportului privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2016

2.1. Raportul prezintă, în general, măsurile adoptate de Comisie în ceea ce privește politica în domeniul concurenței, ca o sinteză a unui document de lucru mai amplu privind acțiunile desfășurate în 2016 ⁽²⁾.

2.2. Importanța politicii în domeniul concurenței a fost evidențiată de președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, în discursul său din 2016 privind starea Uniunii: „[o] concurență echitabilă înseamnă, de asemenea, că, în Europa, consumatorii sunt protejați împotriva cartelurilor și a abuzurilor comise de companiile puternice. Comisia are obligația de a asigura condiții echitabile. Aceasta este ceea ce numim componenta socială a dreptului concurenței.”

2.3. Raportul este structurat în șase părți: introducere; asigurarea unor condiții de concurență cu adevărat echitabile pentru toți; modul în care ajutoarele de stat contribuie la soluționarea provocării; consolidarea concurenței și a inovării pe piața unică digitală; realizarea unei piețe unice care să le permită cetățenilor și întreprinderilor din UE să își exercite drepturile; valorificarea potențialului uniunii energetice europene și a economiei circulare; conturarea unei culturi a concurenței europene și globale.

2.4. CESE sprijină, în general, conținutul raportului. Cu toate acestea, CESE nu consideră fundamentată următoarea afirmație din capitolul „Menținerea unui dialog interinstituțional fructuos”: „Normele privind ajutoarele de stat mențin, de asemenea, o concurență echitabilă între băncile care primesc și cele care nu primesc ajutoare de stat.” Băncilor care au primit ajutoare de stat le-au fost impuse anumite condiții, însă nu se poate afirma că s-a menținut o situație echitabilă între băncile care primesc ajutoare de stat și celelalte. Există o denaturare a concurenței, iar măsurile corective propuse o reduc într-o prea mică măsură.

3. Observații generale

3.1. CESE salută raportul privind politica în domeniul concurenței pentru anul 2016, care abordează aspecte deosebit de importante în viața întreprinderilor și a cetățenilor.

3.2. Sectorul antreprenorial european este reprezentat în special de IMM-uri. Ele sunt coloana vertebrală a economiei europene și, din cauza dimensiunii lor, sunt cele mai vulnerabile în fața concurenței neloiale.

3.3. În sectorul mării distribuții, IMM-urile sunt defavorizate în special ca urmare a abuzurilor de poziție dominantă comise de marile grupuri de distribuție care, exercitându-și puterea semnificativă de negociere și împotriva tuturor normelor în materie de concurență, folosesc în negocieri practici abuzive care îi distrug în continuare pe micii producători și pe micii comercianți și care, de asemenea, condiționează alegerile și interesele consumatorilor. CESE recomandă Comisiei să includă în viitoarele rapoarte privind politica în domeniul concurenței și analiza modului de funcționare a lanțului de aprovizionare cu alimente.

3.4. Acțiunea ANC este deosebit de importantă în ceea ce privește tratamentul aplicat abuzurilor de poziție dominantă și altor practici cu efect de limitare a concurenței. Capacitatea ANC din punctul de vedere al resurselor, al competențelor și al independenței activităților acestora a fost analizată de către Comisie și vor fi adoptate o serie de măsuri în urma constatării că eficacitatea acestora poate fi sporită. CESE reiterează faptul că ANC pot și trebuie să aibă o atitudine mai proactivă, nu reactivă ca urmare a denunțurilor formulate de operatori sau de consumatori, în special în ceea ce privește practicile ce constituie un abuz de poziție dominantă, care sunt frecvent întâlnite în cadrul negocierilor. Monitorizarea negocierilor poate contribui la evitarea unor abuzuri de poziție dominantă, protejându-i pe micii operatori și consumatori.

3.5. În special în acest domeniu, este deosebit de important să se garanteze aplicarea efectivă a dreptului la despăgubiri pentru victimele practicilor anticoncurențiale, întrucât nici Directiva 2014/104/UE din 26 noiembrie 2014 și nici Recomandarea privind principiile comune pentru mecanismele de soluționare colectivă a litigiilor privind încălcări ale

⁽²⁾ SWD(2017) 175 final.

legislației în materie de concurență nu s-au dovedit în măsură să permită succesul acțiunilor colective pentru apărarea drepturilor victimelor unor astfel de încălcări.

3.6. În diferite sectoare s-au înregistrat fuziuni și concentrări economice care au condus la crearea unor adevărați „giganți” ce pot condiționa funcționarea pieței și pot submina normele în materie de concurență. Comisia a fost invitată să se pronunțe cu privire la unele dintre aceste proceduri. Doar câteva dintre acestea au fost blocate efectiv, iar măsurile corective impuse în schimbul autorizării nu au avut rezultatele așteptate. Pe de o parte, Comisia urmărește cartelurile, pe bună dreptate; pe de altă parte, autorizează fuziuni și achiziții fără luarea de măsuri compensatorii. CESE își manifestă îngrijorarea cu privire la potențialul pericol de creare a unor mari grupuri în anumite sectoare, ce pot da naștere unor grave denaturări ale concurenței, pot provoca distrugerea mai multor IMM-uri și pot condiționa alegerile consumatorilor; prin urmare, îndeamnă Comisia să fie vigilentă în acest sens.

3.7. Denaturările concurenței ce decurg din relațiile externe ale Uniunii se resimt atât în sectorul importurilor, cât și în cel al exporturilor. Într-adevăr, asistăm la pătrunderea pe piața europeană a unor produse provenite din țări unde persistă practici de dumping social, practici abuzive în domeniul mediului și chiar ajutoare de stat care ar fi considerate ilegale conform normelor europene. Pe de altă parte, întreprinderile europene care respectă regulile au dificultăți în a pătrunde pe alte piețe, din cauza imposibilității evidente de a se alinia la prețurile practicate de concurenții ce provin din țări cu legislație mai favorabilă sau cu controale ineficiente ale respectării legislației.

3.8. Totuși, denaturările concurenței pot decurge chiar din normele proprii ale Uniunii. Un exemplu în acest sens este Regulamentul REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals – Înregistrarea, evaluarea, autorizarea și restricționarea substanțelor chimice) care, începând cu 31 mai 2018, se va aplica întreprinderilor care fabrică sau introduc pe piață substanțe chimice ca atare sau în amestec în cantități mai mari de o tonă pe an. Acest regulament obligă întreprinderile să prezinte Agenției Europene pentru Produse Chimice (ECHA) un dosar de înregistrare a substanțelor chimice ca atare sau în amestec sau în articole în cantități mai mari de o tonă pe an, împreună cu plata taxei corespunzătoare. Solicitantul înregistrării este considerat proprietarul legitim al raportului, astfel încât informațiile conținute în acesta pot deveni o marfă tranzacționată pe piață de către primii solicitanți ai înregistrării, în general întreprinderile de dimensiuni mai mari și cu o mai mare putere economică. În practică, atunci când o întreprindere încearcă să efectueze o înregistrare în ECHA, ea este informată că va trebui să îl contacteze pe solicitantul principal al înregistrării, care comunică ulterior costul autorizării accesului la informația pe care a depus-o, acesta putând ajunge la zeci sau sute de mii de euro pe substanță. S-a stabilit că înregistrările prezentate în temeiul regulamentului în urmă cu cel puțin 12 ani pot fi utilizate de către alți fabricanți sau importatori în scopuri de înregistrare. Cu toate acestea, în practică, pe măsură ce se apropie data de la care Regulamentul REACH se va aplica pe deplin tuturor substanțelor produse sau introduse pe piață în cantități mai mari de o tonă pe an, solicitanții principali ai înregistrării solicită microîntreprinderilor și întreprinderilor mici și mijlocii din sector să plătească sume ridicate sau chiar procente din vânzări, în schimbul scrisorii de acces la informațiile furnizate către ECHA, informații ce ar trebui să fie publice și accesibile în mod gratuit pentru toți cetățenii Uniunii Europene, astfel încât să se atingă scopul creării lor, și anume protecția sănătății umane și a mediului. În acest caz, reglementarea, concepută cu scopul de a îmbunătăți protecția sănătății umane și a mediului în ceea ce privește riscurile ce pot rezulta din utilizarea produselor chimice, poate crea bariere în calea intrării pe piață a noilor întreprinderi și a liberei circulații a substanțelor chimice, asistându-se la o situație de restricționare a concurenței și de abuz de poziție dominantă la nivelul întreprinderilor de dimensiuni mai mari. CESE atrage atenția asupra necesității efectuării unei evaluări și a unei revizuirii a Regulamentului REACH, astfel încât să se elimine eventualele obstacole în calea concurenței ca urmare a aplicării acestei reglementări.

3.9. Problema concentrărilor bancare și a ajutoarelor de stat pentru bănci este în continuare de actualitate. Recenta criză financiară și impactul său asupra economiei reale și asupra încrederii piețelor pun în permanență sub semnul întrebării practicile din sector, ca urmare a îngrijorărilor legitime cu privire la apariția unor noi situații grave. Ajutoarele de stat temporare au salvat de la colaps sectorul financiar. Băncile au suferit pierderi importante pe perioada crizei financiare, iar marjele lor sunt acum reduse, având în vedere nivelul spread-urilor practicate în prezent. Odată cu restructurarea sectorului, am asistat la dispariția unor instituții, dar și la concentrări economice ce pot fi îngrijorătoare, nu numai pentru stabilitatea sectorului financiar în cazul unor noi situații de criză, ci mai ales în ceea ce privește posibilitatea denaturării concurenței ca urmare a dimensiunilor acestor noi grupuri. CESE îndeamnă Comisia să fie atentă și vigilentă în ceea ce privește eventualele abuzuri de poziție dominantă ce pot prejudicia interesele consumatorilor și finanțarea întreprinderilor, în special a IMM-urilor.

4. Observații specifice

4.1. Ajutoarele de stat

4.1.1. Ajutoarele de stat reprezintă un instrument important pentru dezvoltare, permițând convergența regiunilor defavorizate și stimularea ocupării forței de muncă și a economiei. Resursele insuficiente trebuie să fie utilizate în mod adecvat, fără ca aceasta să afecteze bunele practici în materie de concurență.

4.1.2. CESE își reafirmă convingerea că actuala modernizare a ajutoarelor de stat trebuie să fie aliniată la obiectivele Strategiei Europa 2020, ale politicii de coeziune și ale politicii în domeniul concurenței, ajutoarele de stat fiind în continuare importante în sectoare ce sprijină dezvoltarea Europei și pentru serviciile publice ce satisfac nevoi sociale.

4.1.3. CESE și-a manifestat deja susținerea față de modernizarea ajutoarelor de stat. Acum, CESE salută introducerea condiției obligatorii ca autoritățile responsabile cu acordarea ajutoarelor să furnizeze informații privind ajutoarele acordate cu o valoare mai mare de 500 000 de euro ⁽³⁾.

4.1.4. Aceste informații sunt un răspuns la problemele resimțite de cetățenii UE, care nu se consideră suficient de informați cu privire la ajutoarele de stat acordate ⁽⁴⁾. Acum, aceste posibilități de consultare trebuie diseminate, împreună cu alte informații privind normele de acordare a ajutoarelor și recuperarea acestora, promovând transparența în utilizarea fondurilor publice.

4.1.5. CESE sprijină acțiunile Comisiei în ceea ce privește combaterea ajutoarelor de stat acordate prin decizii fiscale anticipate, care acordă avantaje fiscale ilegale, inclusiv adoptarea pachetului de măsuri împotriva obligațiilor fiscale, cu scopul de a garanta că întreprinderile plătesc impozite la locul obținerii câștigurilor și de a evita planificarea fiscală agresivă ⁽⁵⁾.

4.2. Piața unică digitală

4.2.1. Odată cu dezvoltarea rețelelor în bandă largă, piața serviciilor digitale este din ce în ce mai importantă pentru întreprinderile și cetățenii Europei. Comerțul electronic este utilizat din ce în ce mai des, iar politica în domeniul concurenței vizează asigurarea funcționării pieței, protejându-i pe consumatori și garantând faptul că întreprinderile mai puternice nu încalcă normele.

4.2.2. CESE îndeamnă Comisia să își continue activitatea în ceea ce privește restricțiile geografice asupra comerțului electronic, acestea putând constitui o barieră în calea creării unei piețe unice digitale veritabile. Clienții nu pot fi discriminați în niciun fel pe piața globală, din cauza locului în care se află.

4.2.3. Piața digitală este dominată de câțiva giganți ai tehnologiei. Asigurarea accesului consumatorilor la cele mai bune produse, la cele mai bune prețuri și pătrunderea pe piață a noilor produse și a noilor întreprinderi concurente reprezintă o provocare.

4.2.4. Unele platforme de rezervare online stârnesc îngrijorare în rândul operatorilor hotelieri, deoarece practicile lor constituie un abuz de poziție dominantă în materie de rezervare a călătoriilor. Aceste platforme percep comisioane cu mult superioare celor practicate de agențiile de turism și chiar îi obligă pe operatorii hotelieri să aplice aceleași prețuri pentru același tip de cameră, indiferent de canalul de vânzare. CESE solicită Comisiei să investigheze clauzele de paritate și comisioanele practicate, care reprezintă o amenințare pentru libera concurență din acest sector.

4.2.5. Comisia și-a continuat activitatea de investigație în ceea ce privește practicile Google (funcționarea motorului de căutare, restricțiile impuse de societate asupra capacității anumitor site-uri web ale terților de a afișa anunțuri referitoare la căutări privind concurenți ai Google, impunerea de condiții restrictive fabricanților de dispozitive Android și operatorilor de rețele mobile) și ale Amazon (acorduri cu editorii), care pot constitui încălcări ale normelor antitrust. Google a primit recent o amendă record de 2,4 miliarde de euro, pentru abuzul de poziție dominantă pe piața motoarelor de căutare, conferind un avantaj ilegal altui produs Google, propriul său serviciu de comparare a prețurilor.

⁽³⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=ro>

⁽⁴⁾ Perception and Awareness about transparency of State Aid [Percepția și conștientizarea privind transparența ajutoarelor de stat]. Eurobarometru, iulie 2016.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en

4.2.6. Google are o poziție dominantă ca motor de căutare, iar Comisia trebuie să se asigure că rezultatele căutărilor nu prezintă rezultate parțiale, ce ar putea limita alegerile utilizatorilor informațiilor. Eforturile Comisiei ar trebui să se concentreze și pe practicile website-ului „Booking” care, abuzând de poziția sa dominantă, condiționează rezultatele căutărilor de oferte turistice europene, având efecte negative mai ales asupra piețelor și întreprinderilor de dimensiuni mai mici.

4.2.7. Deosebit de important în viața consumatorilor și a întreprinderilor este sectorul telecomunicațiilor. CESE atrage atenția Comisiei asupra faptului că încă nu există o piață deschisă și competitivă în acest domeniu. Într-adevăr, operatorii din domeniul telecomunicațiilor adoptă în continuare practici ce contravin liberei concurențe, măbind prețurile în timpul derulării contractelor, fără a-i informa în prealabil pe consumatori în așa fel încât aceștia să poată rezilia contractul, conform dispozițiilor legale. Această creștere a prețurilor s-a resimțit în special prin eliminarea serviciilor de roaming, ceea ce, în practică, a condus la o creștere generalizată a tarifelor, afectându-i negativ pe toți cei care nu călătoresc.

4.3. Piața energiei și a economiei circulare

4.3.1. În pofida eforturilor depuse în ultimii ani, piața unică a energiei încă nu a fost finalizată. Prețul ridicat al energiei, mai ales în unele țări, afectează semnificativ bugetele familiilor și ale întreprinderilor, întrucât liberalizarea piețelor nu a condus la o reducere reală a tarifelor. Din cauza acestor prețuri, Europa este dezavantajată față de concurenții săi mondiali în ceea ce privește costul energiei.

4.3.2. Creșterea eficienței energetice și investițiile în energia din surse regenerabile trebuie să reprezinte în continuare idei centrale pentru o Europă mai competitivă și durabilă, în ciuda preocupărilor ecologice emergente legate de tratarea deșeurilor care rezultă din utilizarea acestei tehnologii (de exemplu a bateriilor și a celulelor fotovoltaice). În pofida progreselor tehnologice, energiile din surse regenerabile încă nu sunt suficient de dezvoltate încât să poată concura cu energia fosilă și cu cea nucleară, motiv pentru care ele merită sprijinite în continuare, astfel încât să concureze pe o piață mai corectă.

4.3.3. Energia din surse regenerabile nu este doar o sursă de energie curată. Ea trebuie văzută drept o șansă de dezvoltare a comunităților locale, care vor fi în același timp atât consumatori, cât și producători de energie, într-un model descentralizat de producere de energie, benefic pentru comunitățile locale.

4.3.4. Tehnologia a evoluat, iar producția de energie solară fotovoltaică a devenit mai accesibilă pentru întreprinderile și familiile care doresc să își instaleze centrale pentru autoconsum, însă acordarea licențelor pentru instalarea centralelor este limitată la o anumită putere, ceea ce poate limita atractivitatea acestei investiții pentru operatorii de anumite dimensiuni, a căror factură de energie poate fi redusă semnificativ, chiar aproape de zero, în lunile cu cea mai mare expunere solară.

4.3.5. Pe de altă parte, Europa trebuie să își asigure în continuare independența energetică, consolidându-și legăturile pentru a-și reduce expunerea și a mări concurența.

4.3.6. CESE reiterează că trebuie pus accentul îndeosebi pe marile provocări cu care se confruntă UE:

- reducerea costurilor pentru familii și întreprinderi, cu beneficii clare la nivel social, economic și în ceea ce privește competitivitatea externă a întreprinderilor europene;
- promovarea elaborării unei veritabile politici energetice europene;
- îmbunătățirea integrării piețelor de energie, cu promovarea legăturilor europene;
- asumarea unui rol de lider în punerea în aplicare a Acordului de la Paris, în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră în contextul dezvoltării durabile.

4.4. Cooperarea internațională

4.4.1. Pe piața globală, Europa suferă în continuare din cauza concurenței nelocale provenite din țări cu practici sociale și ambientale abuzive. Pe lângă importantul aspect social, denaturările concurenței ce rezultă din relațiile externe ale Uniunii impun eforturi semnificative ale diplomației internaționale în vederea protejării întreprinderilor și a consumatorilor împotriva denaturărilor concurenței care afectează importurile și exporturile.

4.4.2. CESE salută angajamentul Comisiei de a participa în mod activ în cadrul organismelor internaționale competente în materie de concurență, precum Comisia pentru concurență a OCDE, Banca Mondială, Conferința Organizației Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare și Rețeaua Internațională a Concurenței.

4.4.3. De asemenea, CESE salută eforturile depuse de Comisie în negocierea acordurilor de liber schimb cu Armenia, Mexic, Indonezia, Filipine și Japonia, precum și în cooperarea tehnică cu economiile emergente. CESE atrage, însă, atenția asupra necesității ca aceste acorduri să vizeze nu numai echilibrarea concurenței, protejând întreprinderile și consumatorii, ci și să contribuie la coeziunea economică și socială europeană.

Bruxelles, 18 octombrie 2017

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor referitoare la evaluarea la jumătatea perioadei a Planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital

[COM(2017) 292 final]

(2018/C 081/16)

Raportor: **Daniel MAREELS**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	5.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	136/0/3
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

Preambul

Prezentul aviz face parte dintr-un pachet mai amplu de patru avize ale CESE privind viitorul economiei europene (consolidarea uniunii economice și monetare, politica economică în zona euro, uniunea piețelor de capital și viitorul finanțelor UE) ⁽¹⁾. Pachetul este prezentat în contextul procesului aferent Cărții albe privind viitorul Europei, lansat recent de către Comisia Europeană; el ia în considerare discursul președintelui Juncker privind starea Uniunii în 2017. În concordanță cu Rezoluția CESE privind viitorul Europei ⁽²⁾ și cu avizele sale anterioare privind finalizarea uniunii economice și monetare ⁽³⁾, acest pachet de avize subliniază că, în ceea ce privește guvernarea economică a UE, este nevoie de o viziune comună, care să depășească în mod clar măsurile și abordările tehnice, fiind, în primul rând, o chestiune de voință politică și de perspectivă comună.

1. Concluzii și recomandări

1.1. Întrucât uniunea piețelor de capital este esențială atât pentru continuarea și aprofundarea integrării europene și a progresului, cât și pentru fiecare stat membru în parte și în condițiile în care trebuie să se țină seama de contextul internațional în schimbare, CESE se pronunță în mod ferm în favoarea acestei uniuni și dorește să contribuie în mod ambițios la realizarea ei. În opinia Comitetului, este important să se depună toate eforturile pentru ca aceasta să aibă succes. Este important să se înregistreze progrese și rezultate în cel mai scurt timp, pentru a oferi economiei UE un nou impuls și dinamismul necesar.

1.2. CESE a sprijinit dintotdeauna din plin UEM și a solicitat în mod explicit aprofundarea și finalizarea sa. Astăzi, Comitetul își repetă solicitarea, pledând cu insistență pentru măsuri în beneficiul uniunii piețelor de capital. Împreună cu uniunea bancară, uniunea piețelor de capital trebuie să dea naștere unei uniuni financiare, iar realizarea acesteia din urmă trebuie să constituie o garanție pentru instituirea uniunii economice și monetare, fiind unul dintre pilonii ei. Primele reușite pentru constituirea UPC au devenit realitate; și pentru punerea în practică a uniunii bancare s-au făcut mai mulți pași, odată cu dezvoltarea primului și a celui de-al doilea pilon și cu propunerile pentru cel de-al treilea. În prezent, este important să se

⁽¹⁾ Pachetul include următoarele avize ale CESE: Politica economică a zonei euro pentru 2017 (aviz suplimentar) (a se vedea pagina 216 din prezentul Jurnal Oficial), Uniunea piețelor de capital: evaluare la jumătatea perioadei, Aprofundarea UEM până în 2025 (a se vedea pagina 124 din prezentul Jurnal Oficial) și Finanțele UE până în 2025 (a se vedea pagina 131 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽²⁾ Rezoluția CESE „Cartea albă a Comisiei privind viitorul Europei și alte aspecte”, 6 iulie 2017 (JO C 345, 13.10.2017, p. 11).

⁽³⁾ JO C 451, 16.12.2014, p. 10 și JO C 332, 8.10.2015, p. 8.

continue lucrările în cele două domenii și să se atingă în cel mai scurt timp posibil obiectivele finale.

1.3. Uniunea piețelor de capital poate avea o contribuție substanțială la consolidarea redresării economice, asigurând creșterea, investițiile și crearea de locuri de muncă, ceea ce este atât în beneficiul tuturor statelor membre luate individual, cât și pentru UE în ansamblu. În termeni structurali, extinderea și diversificarea surselor de finanțare aferentă UPC ar trebui să asigure o mai bună integrare. Acest lucru ar trebui să contribuie, la rândul său, la creșterea nivelului de stabilitate, de securitate și de reziliență economică și financiară. Persistența situației actuale de fragmentare nu reprezintă o opțiune, întrucât astfel am pierde multe oportunități.

1.4. La fel de important este ca, având în vedere diversele schimbări de forțe și de putere la nivel mondial și internațional care au loc în prezent, precum și, în proximitatea noastră, Brexitul, UE să adopte o atitudine fermă și să își consolideze poziția din punct de vedere economic. Europa ar trebui să învețe în acest sens din exemplul oferit de Statele Unite, a căror economie a dat dovadă de reziliență și dinamism după criză.

1.5. În opinia CESE, este clar că uniunea piețelor de capital nu reprezintă un exercițiu opțional, de care să profite numai unele state, ci, dimpotrivă, trebuie să devină o realitate în toate statele membre ale UE. Ea este o necesitate absolută. Trebuie să existe voință politică la nivel european și în statele membre pentru a depune toate eforturile necesare în acest scop și pentru a crea toate condițiile adecvate, care se impun. Rezultatul trebuie să fie o uniune a piețelor de capital care să susțină integrarea în întreaga Uniune, dar care, în același timp, să ia în considerare nevoile, necesitățile și ambițiile anumitor regiuni și zone. Este necesară o politică coerentă și consecventă în toate domeniile, iar inițiativele care nu corespund obiectivelor stabilite trebuie excluse.

1.6. CESE consideră că este extrem de important să se maximizeze șansele de succes ale uniunii piețelor de capital. În acest scop, se propune în mod explicit furnizarea instrumentelor necesare, care să poată determina și măsura angajamentul efectiv în favoarea uniunii piețelor de capital și progresul realizat în toate statele membre. Mai concret, Comitetul susține cu fermitate introducerea unui sistem de evaluare periodică a progreselor și punerii în aplicare a UPC în statele membre, bazată pe criterii calitative și cantitative, ale cărei rezultate să fie făcute publice. În caz de deficiențe, ar trebui prevăzute măsuri și acțiuni adecvate.

1.7. Succesul final al uniunii piețelor de capital va depinde de măsura în care elementele de bază puse la dispoziție sunt transpuse în realitate și de măsura în care piața unică este realmente creată și efectiv utilizată de către toate părțile interesate, în primul rând de către prestatorii de servicii financiare, întreprinderi, investitori și deponenți. În consecință, Comitetul salută prezenta evaluare rapidă la jumătatea perioadei și recomandă ca, în viitor, asemenea exerciții să aibă loc în mod regulat și să fie implicate în mod activ și îndeaproape și părțile interesate menționate anterior.

1.8. Următoarele etape în vederea instituirii bazelor pentru uniunea piețelor de capital presupun luarea unor decizii. În opinia Comitetului, trebuie considerate prioritare măsurile și acțiunile care creează cea mai mare convergență și care oferă statelor membre cea mai mică flexibilitate în a reglementa mai mult decât ceea ce este strict necesar. De asemenea, trebuie să se țină seama de abordarea REFIT, pentru a simplifica lucrurile, fără sarcini administrative inutile și cu costuri scăzute.

1.9. Conform documentului Comisiei, până în 2019 trebuie elaborate (încă) 38 de elemente de bază pentru uniunea piețelor de capital. Deși acest număr mare de măsuri care trebuie furnizate într-un timp scurt ridică probleme în privința abordării care trebuie adoptată, Comitetul consideră că este important ca bazele uniunii piețelor de capital să fie instituite în mod ireversibil, cât mai curând posibil.

1.10. În acest sens, CESE insistă, în special, să se acorde atenția cuvenită finanțării IMM-urilor, pentru care finanțarea bancară rămâne un aspect extrem de important. Pe lângă măsurile puse deja în practică în favoarea lor, prevăzute în planul de acțiune original (printre care se numără securitizările STS și directiva privind prospectul), ar trebui depuse eforturi pentru a dezvolta toate inițiativele propuse în prezenta comunicare, menite să îmbunătățească și mai mult situația IMM-urilor. În plus, ar trebui dezvoltate și încurajate și alte căi pentru IMM-uri, cum ar fi finanțarea alternativă și promovarea altor instrumente de politică.

1.11. Mai mult, CESE salută accentul pus pe consolidarea investițiilor durabile și pe rolul de frunte pe care ar trebui să-l joace UE în acest domeniu. Comitetul sprijină ideea de a se ține seama de aspectele legate de durabilitate în cadrul viitoarelor revizuiți ale legislației financiare (acțiunea prioritară 6).

1.12. În cele din urmă, Comitetul își exprimă satisfacția cu privire la faptul că supravegherea va fi o parte esențială a eforturilor pentru dezvoltarea uniunii piețelor de capital. Supravegherea la nivel european trebuie să joace un rol esențial, atât în ceea ce privește securitatea și stabilitatea, cât și în ceea ce privește realizarea obiectivului de integrare a pieței și de eliminare a obstacolelor și inegalităților de pe piața unică.

2. Context

2.1. De la începutul mandatului, Comisia Juncker a considerat stimularea creșterii, a investițiilor și a creării de locuri de muncă drept una din prioritățile sale absolute. În vederea realizării acestui obiectiv, s-au adoptat de la început măsuri pentru elaborarea unui „*plan de investiții pentru Europa*”, care cuprinde mai multe părți.

2.2. Planul prevede, printre altele, realizarea unei uniuni a piețelor de capital; el a fost lansat la sfârșitul lunii septembrie 2015, odată cu publicarea de către Comisie a „Planului de acțiune privind edificarea unei Uniuni a piețelor de capital”⁽⁴⁾. În acest plan de acțiune sunt furnizate elementele de bază pentru constituirea, până în 2019, a unei uniuni a piețelor de capital pe deplin funcționale și integrate, care să cuprindă toate statele membre.

2.3. După o perioadă de mai puțin de un an, Consiliul European solicita deja „progrese rapide și ferme” ale planului, pentru „asigurarea unui acces mai ușor la finanțare pentru întreprinderi și sprijinirea investițiilor în economia reală prin înregistrarea de progrese în ceea ce privește agenda uniunii piețelor de capital”⁽⁵⁾. La scurt timp, Comisia a adoptat o comunicare în care se solicita, de asemenea, accelerarea reformelor⁽⁶⁾.

2.4. În plus, au apărut recent o serie de noi provocări pentru integrarea financiară, cum ar fi părăsirea iminentă a UE de către cel mai mare centru financiar (Brexit).

2.5. Această situație a dus recent⁽⁷⁾ la publicarea de către Comisie a „Comunicării referitoare la evaluarea la jumătatea perioadei a Planului de acțiune privind uniunea piețelor de capital”⁽⁸⁾. În evaluarea la jumătatea perioadei, pe lângă (a) prezentarea unei situații privind punerea în aplicare a planului de acțiune inițial și (b) anunțarea unei serii de noi inițiative legislative, care sunt strâns legate de unele măsuri încă în curs, (c) se anunță o serie de noi acțiuni prioritare.

2.5.1. Prin evaluarea la jumătatea perioadei, se dorește să se găsească un răspuns mai precis la provocările apărute, aflate în continuă schimbare, ținându-se cont și de rezultatele consultării publice care a avut loc în primăvara anului 2017.

2.5.2. Dintre măsurile prevăzute în planul inițial⁽³⁾, la nivelul Comisiei au fost puse în aplicare mai mult de jumătate (20), conform calendarului inițial. Propunerile înaintate vizează, printre altele, dezvoltarea piețelor de capital de risc, facilitarea accesului întreprinderilor la piețele publice și reducerea costurilor aferente – prin revizuirea normelor privind prospectele, eliminarea tratamentului fiscal preferențial al finanțării prin îndatorare, în detrimentul celei prin capitaluri proprii, promovarea unei piețe sigure și lichide pentru securitizare și acordarea oportunității de a se restructura sau a unei a doua șanse, în caz de faliment, antreprenorilor onești.

2.5.3. Cu privire la programul în curs⁽¹⁰⁾, Comisia dorește să lanseze, printre altele, *trei propuneri legislative*, considerate drept pietre de temelie pentru realizarea uniunii piețelor de capital. Este vorba de o propunere privind un produs paneuropean de pensii personale (PEPP) (publicată la 29 iunie 2017), o propunere care stabilește norme privind conflictul de legi aplicabile efectelor asupra terților ale tranzacțiilor cu titluri de valoare și creanțe (al 4-lea trimestru al anului 2017) și o propunere pentru un cadru UE pentru obligațiuni garantate (primul trimestru din 2018).

⁽⁴⁾ COM(2015) 468 final.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/06/28-euco-conclusions/>

⁽⁶⁾ COM(2016) 601 final.

⁽⁷⁾ La 8 iunie 2017.

⁽⁸⁾ COM(2017) 292 final.

⁽⁹⁾ COM(2017) 292 final, punctul 2.

⁽¹⁰⁾ Ibidem, nota de subsol 9.

2.5.4. Pentru a răspunde diverselor provocări, sunt lansate nouă acțiuni prioritare noi ⁽¹¹⁾ în vederea consolidării uniunii piețelor de capital:

- mai multe competențe pentru Autoritatea Europeană pentru Valori Mobiliare și Piețe (ESMA), pentru a promova eficacitatea supravegherii consecvente în întreaga UE și în afara acesteia;
- un mediu de reglementare mai proporțional pentru cotarea IMM-urilor pe piețele publice;
- revizuirea tratamentului prudențial al firmelor de investiții;
- evaluarea unui posibil cadru european al licențelor și pașapoartelor pentru activitățile de tehnologie financiară;
- măsuri în vederea sprijinirii piețelor secundare pentru creditele neperformante și evaluarea eventualelor inițiative legislative în vederea consolidării capacității creditorilor preferențiali de a recupera valoarea investită din creditele garantate acordate întreprinderilor și întreprinzătorilor;
- adoptarea de măsuri în urma recomandărilor grupului de experți la nivel înalt privind finanțarea sustenabilă;
- facilitarea distribuției transfrontaliere și a supravegherii OPCVM-urilor și a fondurilor de investiții alternative (FIA);
- furnizarea de orientări referitoare la normele UE existente privind tratamentul investițiilor transfrontaliere din UE și un cadru adecvat pentru soluționarea amiabilă a litigiilor în materie de investiții;
- o strategie cuprinzătoare a UE pentru analizarea măsurilor care pot fi luate pentru sprijinirea dezvoltării piețelor de capital locale și regionale.

2.6. Obiectivul este de a avea în continuare o contribuție decisivă și durabilă, pentru ca, până în 2019, să se pună bazele uniunii piețelor de capital. Acest obiectiv se va reflecta în programul de lucru al Comisiei pentru 2018.

3. Observații și comentarii

3.1. De la început, Comitetul își reafirmă ⁽¹²⁾ sprijinul de principiu și avizul anterior în favoarea uniunii piețelor de capital, a cărei realizare este indispensabilă pentru continuarea integrării financiare și economice în cadrul Uniunii. Trebuie neapărat să se profite de avântul actual, cu atât mai mult cu cât acum, la nivel global, au loc o serie de schimbări de forțe și de putere între est și vest. UE trebuie să aibă o poziție fermă.

3.2. Uniunea piețelor de capital reprezintă o parte esențială dintr-un program mai larg, care trebuie să contribuie la o mai mare creștere și la o sporire a investițiilor și a numărului de locuri de muncă. O relansare economică durabilă și sănătoasă trebuie să rămână o prioritate pe ordinea de zi și să facă în continuare obiectul tuturor eforturilor. Într-adevăr, este important să se consolideze redresarea economică și să se atragă și să se mențină un număr cât mai mare de persoane pe piața forței de muncă.

3.3. În plus, uniunea piețelor de capital trebuie să permită, într-un mediu mai unificat, o mai mare mobilizare de capital în Europa și o canalizare a acestuia către toate întreprinderile și către proiecte de infrastructură și de asigurare a durabilității pe termen lung. Extinderea și diversificarea surselor de finanțare care constituie obiectivul UPC și în cadrul căreia atât finanțarea bancară, cât și cea bazată pe piață își joacă pe deplin rolul, trebuie să facă economia mai dinamică și mai performantă. Modelul Statelor Unite, care după criză au dovedit că sunt mai reziliente, poate fi o sursă de inspirație în această privință, alături de alte inovații, precum, printre altele, acordarea unui rol mai substanțial furnizorilor de credite nebancale.

⁽¹¹⁾ COM(2017) 292 final, punctul 4.

⁽¹²⁾ JO C 133, 14.4.2016, p. 17.

3.4. În același timp, trebuie vizată convergența economică și socială, consolidând astfel stabilitatea economică și financiară în cadrul UE. Trebuie să prevaleze o abordare calitativă, caracterizată prin creștere și bunăstare sănătoase și durabile. Întreprinderile, investitorii și deponenții trebuie să poată beneficia și ei de uniunea piețelor de capital, însă, în același timp, nu trebuie să fie expuși prea multor riscuri din acest motiv.

3.5. De asemenea, pentru aprofundarea și finalizarea uniunii economice și monetare, uniunea piețelor de capital este de o importanță fundamentală și realizarea ei este indispensabilă⁽¹³⁾. Comitetul își reafirmă poziția și în această privință⁽¹⁴⁾. Alături de o uniune bancară deplină, uniunea piețelor de capital trebuie să ducă la o uniune financiară reală, care constituie unul dintre cei patru piloni⁽¹⁵⁾ fundamentali ai UEM⁽¹⁶⁾. Au fost deja realizați mai mulți pași în aceste domenii și este important ca eforturile să continue neabătut.

3.6. În plus, toate statele membre au de câștigat din uniunea piețelor de capital. Așa cum s-a mai afirmat recent, aceasta „mai prezintă un avantaj important (...), în special contribuția adusă la creșterea convergență dintre statele membre, care rezultă din îmbunătățirea circulației și a alocării fondurilor de economii la nivelul Uniunii”. Economii mai puțin competitive ar trebui astfel să fie în măsură să se alinieze mai rapid la economii mai performante⁽¹⁷⁾. În continuare se arată că „din această perspectivă, [...] Brexitul face ca punerea în aplicare efectivă a uniunii piețelor de capital și posibilitatea ca creșterea europeană să beneficieze de serviciile unui sistem financiar integrat să fie cu atât mai cruciale⁽¹⁸⁾”.

3.7. Această situație determină Comitetul să considere cât se poate de dezirabilă înregistrarea unor progrese rapide. El susține declarațiile Consiliului European din iunie 2016⁽¹⁹⁾ și alte declarații⁽²⁰⁾ în același sens.

3.8. Această evaluare rapidă⁽²¹⁾ la jumătatea perioadei a planului de acțiune urmărește să monitorizeze situația din practică și să permită luarea unor măsuri rapide. Comitetul salută acest lucru, având în vedere că permite să se ofere un răspuns mai ferm și mai bine direcționat la diversele provocări din viitor, care se prezintă într-un context politic și economic în continuă schimbare. De altfel, este de dorit ca în viitor să se efectueze în mod regulat astfel de evaluări intermediare. În opinia Comitetului, este necesară implicarea activă și îndeaproape a diverselor părți interesate. Acest lucru este cu atât mai important, cu cât succesul final al uniunii piețelor de capital va depinde de măsura în care elementele de bază puse la dispoziție sunt transpuse într-o realitate „adevărată” și piața unică este realmente creată și efectiv utilizată de către cel mai mare număr posibil de prestatori de servicii financiare, întreprinderi, investitori și deponenți.

3.9. Pentru realizarea uniunii piețelor de capital, trebuie să se acorde prioritate măsurilor care contribuie în cea mai mare măsură la convergență⁽²²⁾ și care oferă statelor membre cea mai mică flexibilitate în a reglementa mai mult decât ceea ce este strict necesar. Trebuie evitate diferențele în transpunerea legislației europene în cadrul legislației naționale, precum și diferențele în aplicarea lor concretă. De altfel, trebuie să se facă uz cât mai mult posibil de abordarea REFIT.

3.10. În opinia Comitetului, uniunea piețelor de capital nu poate reprezenta un exercițiu opțional, de care să beneficieze doar unele țări, ci dimpotrivă, ea trebuie să devină o realitate în toate statele membre ale UE. Ea este o necesitate absolută. În acest scop, este extrem de important să existe voință (politică) la nivel european și în fiecare dintre statele membre pentru a crea condițiile adecvate și a furniza stimulentele necesare care să transpună acest lucru în realitate și să-i permită să aibă un rezultat favorabil.

⁽¹³⁾ JO C 451, 16.12.2014, p. 10, punctul I.

⁽¹⁴⁾ A se vedea, de asemenea, avizul CESE pe tema „Aprofundarea UEM până în 2025” (a se vedea pagina 124 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽¹⁵⁾ Pe lângă acțiunile în vederea realizării unei uniuni financiare, se pune problema unei uniuni economice reale, a creării unei uniuni bugetare și a unei uniuni politice. Raportul celor cinci președinți, „Finalizarea uniunii economice și monetare a Europei”, iunie 2015.

⁽¹⁶⁾ A se vedea, de asemenea, „Finalizarea uniunii economice și monetare a Europei”, Raportul celor cinci președinți, iunie 2015.

⁽¹⁷⁾ Astfel, efectele asimetrice ale șocurilor economice pot fi mai bine absorbite.

⁽¹⁸⁾ A se vedea, între altele: Vítor Constâncio (vicepreședinte), Banca Centrală Europeană, Eficacitatea monetară și uniunea piețelor de capital, Malta, 6 aprilie 2017. <http://malta2017.eurofi.net/highlights-eurofi-high-level-seminar-2017/vitor-constancio-vice-president-european-central-bank/>

⁽¹⁹⁾ A se vedea punctul 2.3 din prezentul aviz.

⁽²⁰⁾ A se vedea nota de subsol 13.

⁽²¹⁾ Mai puțin de doi ani de la publicarea planului de acțiune.

⁽²²⁾ De exemplu, ori de câte ori este posibil, s-ar putea opta de preferință pentru regulamente, mai degrabă decât pentru directive.

3.11. Necesitatea absolută ca uniunea piețelor de capital să fie realizată în toate statele membre este un aspect incontestabil (a se vedea punctul 3.10 de mai sus). De aceea, este necesară furnizarea instrumentelor care să permită verificarea realizării efective a obiectivelor propuse și a progresului real în toate statele membre. În această perspectivă, Comitetul susține cu fermitate introducerea unui sistem de evaluare periodică a progreselor și punerii în aplicare a UPC în statele membre, bazată pe criterii atât calitative, cât și cantitative. Rezultatele acestora trebuie făcute publice. În caz de deficiențe, trebuie prevăzute măsuri și acțiuni adecvate.

3.12. Rezultatul trebuie să fie o uniune a piețelor de capital care să susțină integrarea în întreaga Uniune, dar care, în același timp, să ia în considerare nevoile, necesitățile și ambițiile existente ale fiecărui stat membru în parte, fără însă ca acest lucru să ducă la noi fragmentări sau compartimentări. În acest context, este clar că dezvoltarea piețelor de capital regionale este foarte importantă pentru anumite zone și pentru antreprenorii stabiliți în acestea (acțiunea prioritară 9). Aceasta poate ajuta și la stimularea comerțului și a serviciilor transfrontaliere, care sunt de regulă mai scumpe și mai dificile decât la nivel local.

3.13. Realizarea cu succes a UPC necesită o politică coerentă și consecventă la toate nivelurile. Este, de asemenea, important să se excludă inițiativele care nu corespund uniunii piețelor de capital și/sau sunt de natură să implice fragmentări, obstacole sau alte impedimente.

3.14. În prezent, lista completă din documentul Comisiei incluzând elementele de bază pentru uniunea piețelor de capital care (încă) trebuie furnizate până în 2019 ⁽²³⁾ cuprinde nu mai puțin de 38 de măsuri și acțiuni. Pentru a menține la nivel maxim șansele de succes amintite anterior, se poate pune întrebarea dacă nu trebuie să se întâmple prea multe lucruri într-un timp foarte scurt și dacă nu ar fi mai bine să ne concentrăm pe un număr limitat de priorități ⁽²⁴⁾. Indiferent de răspuns, în orice caz, este important să se ia măsuri cât mai orientate spre rezultat, în calendarul propus, și să se pună în mod ireversibil bazele uniunii de capital.

3.15. Astfel cum a indicat deja în avizul său inițial privind planul de acțiune, o preocupare majoră a Comitetului o reprezintă finanțarea IMM-urilor, care reprezintă forța motrice a economiei europene și sunt importante pentru crearea de locuri de muncă. După această evaluare la jumătatea perioadei, Comitetul încă are întrebări ⁽²⁵⁾ în legătură cu relevanța și eficiența uniunii piețelor de capital pentru IMM-uri.

3.16. Mai ales pentru IMM-uri – în special cele mici –, trebuie depuse toate eforturile pentru a face și/sau a menține ușor accesibilă și atractivă finanțarea bancară, atât locală, cât și transfrontalieră ⁽²⁶⁾. De asemenea, ar trebui încurajate și consolidate posibilitățile de finanțare alternativă pentru IMM-uri. Propunerile privind securitizarea (securitizările STS) cu privire la care CESE s-a pronunțat anterior în manieră pozitivă ⁽²⁷⁾ reprezintă, fără îndoială, un pas în direcția cea bună, însă lucrurile nu trebuie să se oprească aici. Dezvoltarea unei piețe secundare pentru creditele neperformante (acțiunea prioritară 4) și un regim pentru obligațiunile garantate pot juca și ele un rol de prim-plan, la fel ca și promovarea instrumentelor de politică disponibile pentru IMM-uri.

4. Observații și comentarii specifice

4.1. Fără a fi exhaustive, în continuare sunt prezentate o serie de observații și comentarii cu privire la unele acțiuni prioritare anunțate în documentul Comisiei ⁽²⁸⁾, care au atras atenția Comitetului.

⁽²³⁾ A se vedea anexa la Comunicarea Comisiei COM(2017) 292 final.

⁽²⁴⁾ În timpul seminarului la nivel înalt EUROFI din 2017, din Malta (5, 6 și 7 aprilie 2017), au fost organizate diverse sondaje în rândul participanților. Una din întrebări a fost următoarea: „How may the CMU be significantly accelerated?” (Ce se poate face pentru a accelera în mod semnificativ realizarea UPC?). Pentru 37 % dintre respondenți, răspunsul a fost „focusing on a few key priorities” (concentrarea pe câteva priorități-cheie), 29 % au optat pentru „building political momentum for lifting domestic barriers” (crearea unui impuls politic pentru eliminarea obstacolelor naționale). 12 % dintre respondenți au răspuns „building one financial hub in the EU27” (crearea unui centru financiar în UE-27) și același procent de respondenți au răspuns „not possible to significantly accelerate CMU” (nu este posibil să se accelereze în mod semnificativ crearea UPC). Preferințele de pe locul al patrulea, respectiv al cincilea, au fost „increasing supervisory convergence” (creșterea convergenței în materie de supraveghere) (8 %) și „further adapting banking regulation to EU Financial market specificities” (adaptarea în mai mare măsură a reglementării bancare la specificul pieței financiare din UE) (3 %).

O altă întrebare a fost: „What are the two key priorities in EU27 for achieving CMU objectives?” (Care sunt cele două priorități-cheie în UE-27 pentru realizarea obiectivelor UPC?). Acestea au fost cele mai importante trei răspunsuri: „improving the consistency of insolvency and securities laws” (îmbunătățirea coerenței legislației în materie de insolvență și valori mobiliare) (21 %), „developing equity financing” (dezvoltarea finanțării prin capitaluri proprii) (16 %) și „being successful with the short term priorities (securitization, prospectus,...) [obținerea de succese în ce privește prioritățile pe termen scurt (securitizarea, prospectul etc.)]” (15 %). Cu privire la seminarul la nivel înalt EUROFI (și printre altele, rezultatele sondajelor), a se vedea https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170406_2.en.html.

⁽²⁵⁾ JO C 133, 14.4.2016, p. 17, punctul 1.6.

⁽²⁶⁾ Situația diferă de la un stat membru la altul.

⁽²⁷⁾ JO C 82, 3.3.2016, p. 1.

⁽²⁸⁾ Și în măsura în care nu fac obiectul unor observații în altă parte în acest aviz.

4.2. Comitetul salută cu entuziasm faptul că supravegherea va ocupa un loc central în cadrul eforturilor de a edifica uniunea piețelor de capital (acțiunea prioritară 1) și speră că se va acorda o atenție specială acestui aspect. Supravegherea la nivel european joacă un rol crucial atât în ceea ce privește securitatea și stabilitatea sistemului financiar și economic, cât și pentru realizarea integrării dorite a piețelor și eliminarea inegalităților și a altor obstacole de pe piața unică, indiferent de natura lor.

4.3. Dorința de a susține o mai mare proporționalitate în cadrul normelor privind ofertele publice inițiale și firmele de investiții (acțiunea prioritară 2) este demnă de luat în considerare și desigur că merită atenție, însă, în același timp, trebuie să se acorde o atenție permanentă intereselor și protecției micilor deponenți și investitori.

4.4. Este total justificată importanța consolidării rolului de frunte al UE pentru investițiile sustenabile (acțiunea prioritară 6). Este, fără îndoială, important ca Europa să joace un rol de lider în ceea ce privește creșterea „bună” și sustenabilă. Trebuie să prevaleze o abordare calitativă. Este, de asemenea, important ca deponenților și investitorilor să li se pună la dispoziție informații relevante, de exemplu, pe o perioadă suficient de lungă. De exemplu, în ce privește impactul unei investiții, nu se păstrează date pe perioade mai lungi de 3 ani. Ar fi necesar să se analizeze dacă această perioadă nu ar trebui prelungită.

4.5. În plus, CESE sprijină punctul de vedere al CE ⁽²⁹⁾, conform căruia capitalul privat, finanțarea FEIS și alte fonduri ale UE ar trebui să fie combinate în mod eficient, pentru a direcționa investițiile către acele IMM-uri care prezintă externalități sociale și legate de mediu pozitive, contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD) și, în special, a obiectivelor recentului pilon european al drepturilor sociale.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽²⁹⁾ COM(2017) 292 final, punctul 4.5.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Document de reflecție privind aprofundarea uniunii economice și monetare”

[COM(2017) 291 final]

(2018/C 081/17)

Raportor: **David CROUGHAN**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	5.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotrivă/ abțineri)	138/3/8

Preambul

Prezentul aviz face parte dintr-un pachet mai amplu, care conține patru avize ale CESE privind viitorul economiei europene („Aprofundarea UEM”, „Politica economică a zonei euro”, „Uniunea piețelor de capital” și „Viitorul finanțelor UE”) ⁽¹⁾. Pachetul vine în contextul procesului parcurs de Cartea albă privind viitorul Europei, lansat recent de către Comisia Europeană, și ia în considerare discursul președintelui Juncker privind starea Uniunii în 2017. În conformitate cu Rezoluția CESE privind viitorul Europei ⁽²⁾ și cu avizele anterioare privind finalizarea UEM ⁽³⁾, acest pachet de avize subliniază că, în ceea ce privește guvernanta economică a UE, este nevoie de o viziune comună care să depășească cu mult abordările și măsurile tehnice, și care să fie, în primul rând, o chestiune de voință politică și de perspectivă comună.

1. Concluzii și recomandări

1.1. Moneda unică și instituțiile din jurul acesteia au furnizat un element de stabilitate în perioada crizei financiare globale și, înainte de ea, au adus beneficii întreprinderilor și cetățenilor sub forma unui nivel scăzut al inflației și al ratelor dobânzilor și a ușurinței în comerțul transfrontalier și în deplasări.

1.2. Cu toate acestea, documentul de reflecție arată clar că UEM este incompletă și că, în ce privește integrarea la nivelul UE, componenta economică a rămas în urma celei monetare, ceea ce o împiedică să sprijine politica monetară și politicile economice naționale. Deciziile de corectare a deficiențelor instituționale și de guvernanta, care, în parte, creează fragilitatea prelungită a zonei euro, nu pot fi amânate la nesfârșit. Este necesară consolidarea voinței politice pentru a cimentea partea de „uniune” a UEM.

1.3. Tendința de protecționism și faptul că în cele din urmă se va încheia perioada cu rate ale dobânzii deosebit de scăzute și relaxare cantitativă ne conduc într-o lume mult mai nesigură, rămânând doar puțin timp pentru a face progrese. CESE le reamintește liderilor politici că este cu atât mai important ca europenii să își asume angajamentul față de urmărirea

⁽¹⁾ Pachetul include următoarele avize ale CESE: Politica economică a zonei euro pentru 2017 (aviz suplimentar) (EESC-2017-02837-00-00-AC-TRA-EN) (a se vedea pagina 216 din prezentul Jurnal Oficial), Uniunea piețelor de capital: evaluare la jumătatea perioadei (EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (a se vedea pagina 117 din prezentul Jurnal Oficial), Aprofundarea UEM până în 2025 (EESC-2017-02879-00-00-ASAC-TRA) și Finanțele UE până în 2025 (EESC-2017-03447-00-00-AC-TRA-EN) (a se vedea pagina 131 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽²⁾ Rezoluția CESE pe tema Cartea albă a Comisiei privind viitorul Europei și alte aspecte, 6 iulie 2017.

⁽³⁾ A se vedea, de exemplu, avizele CESE pe temele „Finalizarea UEM – propunerile Comitetului Economic și Social European pentru viitoarea legislatură europeană” (JO C 451, 16.12.2014, p. 10), și „Finalizarea UEM: pilonul politic” (JO C 332, 8.10.2015, p. 8).

unui scop comun, sporindu-și influența și puterea prin accelerarea integrării. Comitetul solicită Comisiei și Consiliului European să ia decizii curajoase înainte de finele acestui mandat, pentru a propune elementele necesare pentru o guvernanță paneuropeană.

1.4. Printre cele mai importante elemente pentru stabilitate se numără convergența ascendentă a economiilor eterogene. Pentru aceasta, politicienii naționali și partenerii sociali vor trebui să integreze o dimensiune europeană în deliberările lor naționale privind politicile economice și fiscale. CESE solicită o mai mare „parlamentarizare” a zonei euro, cu o comisie extinsă a PE care să cuprindă toți deputații din zona euro și din țările care doresc să se alăture, combinată cu o mai bună coordonare a deputaților din zona euro privind problemele UEM.

1.5. Pentru a asigura eficacitatea, echilibrul și echitatea, politicile naționale pentru creștere economică și bunăstare ar trebui concepute și coordonate ținând seama și de interesul general al zonei euro; din motive de responsabilitate democratică și de asumare a răspunderii, procesul semestrului european ar trebui să includă Parlamentul European, parlamentele naționale, partenerii sociali și societatea civilă. Dimensiunea socială trebuie să fie inclusă la același nivel cu dimensiunea economică.

1.6. CESE recunoaște deficiențele de guvernanță a sectorului financiar și sprijină pe deplin măsurile pentru finalizarea uniunii financiare, inclusiv a uniunii bancare și a uniunii piețelor de capital.

1.7. Sunt necesare soluții imediate pentru a aborda problema creditelor neperformante, care grevează resursele financiare și umane de care ar dispune băncile pentru asigurarea finanțării investițiilor și care descurajează investitorii care se tem că veniturile provenite din noi investiții vor fi canalizate către rambursarea creditelor neperformante.

1.8. Comitetul sprijină crearea, până în 2018, a unui cadru care să permită introducerea de titluri garantate cu obligațiuni suverane (*sovereign-bond backed securities – SBBS*), conform propunerii documentului de reflecție. Pe termen mediu spre lung, ar fi necesară crearea unui activ european sigur pentru a se reduce volatilitatea piețelor financiare și a se asigura stabilitatea economiilor statelor membre în cazul șocurilor asimetrice.

1.9. Se solicită un buget bazat pe resurse proprii mai mare decât CFM de 1 % din PIB, pentru a putea finanța Mecanismul european de stabilitate consolidat, care ar trebui să devină un Fond Monetar European capabil să asigure resurse pentru statele membre aflate în situații de criză și să fie, de asemenea, un mecanism de protecție pentru sectorul bancar. Un buget mai mare ar fi, de asemenea, o resursă pentru menținerea nivelurilor esențiale de investiții în zona euro în infrastructura de producție cu beneficii la nivel european. Accesul la fonduri ar trebui corelat cu realizarea progreselor convenite în materie de standarde economice și sociale.

1.10. Este necesară o politică fiscală capabilă să stimuleze economia zonei euro în perioadele de recesiune. În forma lor actuală, regulile fiscale și recomandările specifice fiecărei țări (CSR) acționează în mod prociclic, deteriorând și mai mult economiile slabe. PDM este o parte importantă a procesului semestrului, care se situează în prim-planul prevenției dezechilibrelor macroeconomice la nivel european. Ar trebui să se pună un accent mai mare pe impactul negativ asupra zonei euro al statelor membre care înregistrează excedente cronice ale balanței de plăți.

1.11. Comitetul susține explorarea unor instrumente pentru îmbunătățirea guvernancei economice în UEM, de exemplu, prin înființarea unui post permanent de ministru al finanțelor pentru zona euro, asigurând în același timp responsabilitatea democratică deplină. Gruparea competențelor ar spori coerența politicilor UEM, care sunt fragmentate în prezent din cauza numărului mare de instituții diferite.

2. Context

2.1. La 1 martie 2017, Comisia Europeană a prezentat o carte albă privind viitorul Europei, care a fost urmată de mai multe documente de reflecție în diverse domenii de politică europeană. Prezentul aviz se referă la al treilea *document de reflecție*, intitulat „**Aprofundarea uniunii economice și monetare**”.

2.2. Moneda unică și instituțiile din jurul acesteia au furnizat un element de stabilitate în perioada crizei financiare globale și, înainte de ea, au adus beneficii întreprinderilor și cetățenilor sub forma unui nivel scăzut al inflației și al ratelor dobânzilor și ușurință în comerțul transfrontalier și în deplasări.

2.3. Cu toate acestea, documentul arată clar că UEM este incompletă și că, în ce privește integrarea la nivelul UE, componenta economică a rămas în urma celei monetare, ceea ce o împiedică să sprijine pe deplin politica monetară și politicile economice naționale. Documentul nu oferă critici față de politicile urmărite sau deciziile luate (sau blocate). Este necesară consolidarea voinței politice pentru a cimentea partea de „uniune” a UEM.

2.4. Uniunea Europeană trebuie să abordeze problema sistemică cu adevărat importantă: cum putem crea o monedă unică, cum putem aplica o politică monetară unică și cum putem face, în continuare, alegerea **politică** de a menține competența pentru politica economică și fiscală la nivel național.

2.5. Criza a demonstrat în mod clar cât de neplauzibil este acest lucru. Incapacitatea de a pune în comun elementele de suveranitate necesare și de a stabili o încredere reciprocă între statele membre a condus la o lipsă de solidaritate. Economii eterogene din zona euro au prezentat divergențe în contextul unei coordonări slabe și dezastruos de incomplete a politicilor economice și fiscale, ceea ce a impus introducerea unor măsuri de criză prin procesul interguvernamental. În mod deloc surprinzător, zona euro s-a divizat odată cu dictarea condițiilor pentru statele debitoare de către statele creditoare și nu s-a preconizat crearea unui post de ministru al finanțelor pentru zona euro.

3. Argumentul pentru aprofundarea UEM

3.1. CESE a solicitat aprofundarea UEM în numeroase avize în ultimii ani ⁽⁴⁾. Prin urmare, Comitetul salută argumentul prezentat de Comisie pentru finalizarea uniunii economice și monetare și subscrie la acesta și constată că realitățile economice diferă de la un stat la altul, dând naștere unor percepții destul de diferite asupra provocărilor cu care se confruntă zona euro. O UEM mai puternică necesită o mai mare convergență.

3.2. CESE este conștient de diversitatea de opinii din cadrul statelor membre în ceea ce privește viitorul Europei, care reflectă istoria și eterogenitatea acestora. Însă deciziile de corectare a deficiențelor instituționale și de guvernanță, care, în parte, creează o fragilitate continuă a zonei euro, dezechilibre persistente și rezultate economice și sociale extrem de divergente pentru statele membre, nu pot fi amânate la nesfârșit ⁽⁵⁾.

3.3. Nu am reușit să realizăm convergența ascendentă a statelor membre, pe care unii au crezut că ar putea să o aducă politica monetară unică. Incapacitatea de a aborda toate aspectele legate de competitivitate în economia reală a condus la divergențe, care au făcut inadecvată politica monetară unică pentru multe state membre, generând sintagma „o abordare universală nu se potrivește nimănui” (*one size fits none*). CESE și-a exprimat deja rezervele cu privire la faptul că publicarea unui *Raport al celor cinci președinți*, urmat de o carte albă va duce la pierderea impulsului și a sentimentului de urgență.

3.4. În prezent, este necesar să se avanseze pe toate fronturile, economic și social, financiar, fiscal și politic, astfel încât să se creeze condițiile necesare pentru punerea în comun a elementelor de suveranitate esențiale, fără teama de hazard moral, în scopul de a asigura funcționarea UE pentru bunăstarea tuturor. Acest lucru va înlocui structurile nesatisfăcătoare ale actualei guvernante și va permite UE și, în special, zonei euro să recâștige încrederea cetățenilor și a investitorilor deopotrivă și să își îndeplinească pe deplin rolul în afacerile internaționale.

3.5. Comitetul este preocupat de faptul că, în urma crizei, a Raportului celor patru președinți din 2012 și a Raportului celor cinci președinți din 2015, nu au fost realizate progrese concrete suficiente pentru a aprofunda UEM cu adevărat. Un motiv important de îngrijorare este lipsa urgenței în realizarea de reforme instituționale cheie pentru a conferi legitimitate democratică adoptării unor decizii executive și pentru a asigura punerea în aplicare și conformitatea. Acest deficit de guvernanță face să crească, în unele state membre, tendința de îmbrățișare a populismului și a soluțiilor naționaliste și protecționiste.

3.6. Spațiul global în care operăm este din ce în ce mai nesigur, cu unele țări care întorc spatele liberului schimb și optează pentru protecționism; ratele dobânzii extrem de scăzute și relaxarea cantitativă care au sprijinit redresarea în mare parte a lumii dezvoltate vor trebui să revină la normal în viitorul apropiat, ceea ce va avea consecințe neprevăzute și, probabil, negative. Avem la dispoziție doar o perioadă limitată pentru a face progrese.

⁽⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Finalizarea UEM – Viitoarea legislație europeană” (JO C 451, 16.12.2014, p. 10); Avizul CESE pe tema „Metoda comunitară pentru o UEM democratică și socială” (JO C 13, 15.1.2016, p. 33); Avizul CESE pe tema „Finalizarea UEM: pilonul politic” (JO C 332, 8.10.2015, p. 8); Avizul CESE pe tema „Pași către finalizarea UEM” (JO C 177, 18.5.2016, p. 28).

⁽⁵⁾ Avizul CESE pe tema „Finalizarea UEM: pilonul politic” (JO C 332, 8.10.2015, p. 8).

3.7. O uniune fiscală deplină și o uniune politică pot reprezenta proiecte pe termen mediu și lung, dar există măsuri esențiale în această direcție de care este nevoie pe termen scurt, pentru a se consolida UEM și a se asigura mai multă stabilitate. CESE le reamintește liderilor politici că este cu atât mai important ca europenii să își asume angajamentul față de faptul că urmăresc un scop comun, sporindu-și influența și puterea prin accelerarea integrării.

3.8. Comitetul solicită Comisiei și Consiliului European să adopte decizii îndrăznețe, cu implicarea necesară și deplină a Parlamentului European, înainte de încheierea acestui mandat, pentru a promova elementele necesare pentru o guvernare paneuropeană. Amânarea realizării reformelor esențiale pentru un mandat ulterior are un efect de inerție, motiv pentru care s-ar putea ca nici piețele, nici cetățenii să nu mai aibă răbdare.

4. Uniunea financiară: reducerea riscurilor și partajarea riscurilor

4.1. CESE recunoaște deficiențele de guvernare a sectorului financiar și sprijină pe deplin măsurile pentru finalizarea uniunii financiare, inclusiv a uniunii bancare și a uniunii piețelor de capital.

4.2. Finalizarea uniunii bancare este fundamentală pentru aprofundarea UEM. Piața și reglementările fragmentate au constituit factori semnificativi care s-au opus soluționării crizei financiare. CESE recunoaște faptul că s-au făcut multe pentru a coordona sectorul, dar solicită tuturor actorilor să realizeze progrese, cât mai repede posibil, în direcția finalizării uniunii bancare.

4.3. În special, este important să se finalizeze lucrările efectuate în privința uniunii bancare, vizând consolidarea integrării financiare și a partajării riscurilor prin intermediul piețelor financiare. Este urgent ca, până în 2019, să se instituie un mecanism de protecție comun prin intermediul Mecanismului european de stabilitate pentru Fondul unic de rezoluție, pentru a asigura o funcționare adecvată, rapidă și eficientă. Acest lucru va elimina, de asemenea, posibila părtinire politică. CESE susține ideea că MES va prelua și un rol de Fond Monetar European și va avea acces la un buget de resurse proprii, după integrarea lui în dreptul UE.

4.4. De asemenea, trebuie să se urmărească crearea fără întârziere ⁽⁶⁾ a unui sistem european de asigurare a depozitelor (EDIS), ținând seama de sistemele naționale existente, pentru a garanta faptul că economiile din conturile de depozit beneficiază de aceeași protecție îmbunătățită în întreaga Uniune Europeană.

4.5. Pentru a asigura progresul pe aceste fronturi, este necesară abordarea cuprinzătoare a problemei creditelor neperformante ⁽⁷⁾, care au cunoscut o creștere considerabilă în timpul crizei. Creditele neperformante acționează ca o piedică în calea resurselor financiare și umane ale băncilor pentru asigurarea finanțării investițiilor noi, care sunt esențiale pentru creștere. BCE, Comisia și guvernele ar trebui să se unească pentru a aborda această problemă persistentă, pornind de la principiul conform căruia datoria viabilă rămâne achitabilă, iar datoria neviabilă face obiectul unei rezoluții rapide. Lipsa unui proces de rezoluție rapidă descurajează posibilitatea investitorilor să facă noi investiții, de teamă că noile venituri acumulate vor fi transferate pentru a alimenta credite vechi.

4.6. Un cadru mai bun pentru restructurare și insolvență la nivel european constituie o parte fundamentală a redresării în urma crizei, ceea ce impune utilizarea unor piețe secundare cu cunoștințe de specialitate. CESE susține învățarea din exemplele referitoare la înființarea unor „bănci rele”. UEM are nevoie de soluții inteligente și durabile pentru creditele neperformante care rămân în continuare sursă de îngrijorare.

4.7. CESE solicită Comisiei să continue eforturile în direcția instituirii unei uniuni a piețelor de capital, care ar reprezenta o sursă importantă de finanțare suplimentară pentru întreprinderile mai mari și ar juca un rol important în partajarea riscurilor. Comitetul recunoaște că aceasta nu se va dovedi a fi o sursă suplimentară de finanțare pentru IMM-uri, în special pentru întreprinderile mici și microîntreprinderi. Prin urmare, activitatea bancară va juca în continuare un rol esențial, impunând băncilor să își concentreze din nou atenția asupra satisfacerii nevoilor economiei reale, ceea ce necesită acces echitabil la credite bancare și finanțe bancare durabile în toate statele membre ⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Sistemul european de asigurare a depozitelor” (JO C 177, 18.5.2016, p. 21), în special punctele 1.1 și 1.3.

⁽⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Planul de acțiune privind o uniune a piețelor de capital” (JO C 133, 14.4.2016, p. 17), în special punctul 3.3.1.

⁽⁸⁾ Avizele CESE pe temele „Planul de acțiune privind o uniune a piețelor de capital” (JO C 133, 14.4.2016, p. 17) și „Uniunea piețelor de capital: evaluarea la jumătatea perioadei” (EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (a se vedea pagina 117 din prezentul Jurnal Oficial).

4.8. Pe termen scurt (până în 2018), Comitetul sprijină crearea unui cadru care să permită introducerea de titluri garantate cu obligațiuni suverane (*sovereign-bond backed securities* – SBBS), conform propunerii documentului de reflecție și programului de lucru al Comisiei pe 2018. SBBS ar putea contribui la soluționarea problemei interconectării dintre bănci și „țara lor de origine”, eliminând statutul privilegiat al obligațiunilor suverane și diversificând bilanțurile băncilor, cu evitarea, în același timp, a mutualizării datoriei între statele membre. Este necesară consultarea cu furnizorii financiari, pentru a se asigura un tratament adecvat în materie de reglementare și pentru a se stimula partajarea riscurilor prin intermediul sectorului privat.

4.9. Pe termen mediu spre lung (până în 2025), ar fi necesară crearea unui activ sigur european, similar obligațiunilor de trezorerie din SUA, pentru a se reduce volatilitatea piețelor financiare și a se asigura stabilitatea economiilor statelor membre în cazul șocurilor asimetrice. CESE susține de mult timp utilizarea obligațiunilor Uniunii și a euroobligațiunilor⁽⁹⁾. Au fost discutate și alte propuneri similare, precum un fond de rambursare a datoriei și un fond de euro-certIFICATE de trezorerie. În urma concluziilor grupului de experți însărcinat să analizeze avantajele și riscurile diverselor opțiuni pentru emisiunea comună de titluri, Comisia ar trebui să vină acum cu o propunere concretă privind instrumentul care ar urma să fie folosit și calendarul de aplicare⁽¹⁰⁾. Pentru a se evita hazardul moral, statele membre ar trebui să poată beneficia de acest instrument cu condiția respectării recomandărilor specifice fiecărei țări.

5. Atingerea reconvenienței într-o uniune economică și fiscală mai integrată

5.1. Comitetul salută recunoașterea explicită în document a faptului că o convergență ascendentă către structuri economice și sociale mai rezistente reprezintă un element esențial pentru o UEM mai solidă. Ca recunoaștere a naturii eterogene a statelor membre nu pot exista politici „universale” care să impună o armonizare generală, însă este nevoie de o abordare comună pentru a se obține anumite rezultate.

5.2. Punctul slab al politicii economice și fiscale din UEM constă în mod fundamental în lipsa de voință politică la nivelul UE care să permită implicarea UE în politicile economice și fiscale naționale. CESE a subliniat deja că este nevoie de un dialog macroeconomic actualizat și consolidat, mai ales cu țările din zona euro, lucru care ar contribui la o reflecție mai clară la nivel național a dimensiunii zonei euro. De asemenea, trebuie să existe un sistem mai democratic de adoptare a deciziilor executive decât Consiliul de Miniștri, ai cărui membri individuali răspund numai în fața propriilor parlamente naționale și nu a zonei euro în ansamblu.

5.3. CESE salută propunerile Comisiei vizând consolidarea în continuare a semestrului european. Pentru a asigura eficacitatea, echilibrul și echitatea, politicile naționale pentru creștere economică și bunăstare ar trebui concepute și coordonate ținând seama și de interesul general al zonei euro; din motive de responsabilitate democratică și asumare a răspunderii, procesele semestrului european, care se intersectează cu politicile naționale și europene, ar trebui să includă Comisia, Consiliul European, Parlamentul European, parlamentele naționale, partenerii sociali și societatea civilă. Într-o măsură extrem de limitată, acest proces a început, însă necesită un grad mai mare de participare la nivel național și acordul tuturor părților implicate. El ar consolida moneda euro și, în cazul în care ar fi simplificat și ar deveni mai transparent, semestrul ar încuraja o mai bună aplicare a reformelor, de care este mare nevoie.

5.4. Reducerea dezechilibrelor macroeconomice este esențială pentru stabilizarea europeană. Aceste dezechilibre au fost anterior ameliorate temporar prin devalorizare monetară. În prezent, fără acest instrument, au loc devalorizări interne extrem de dureroase, care cauzează dificultăți serioase printr-o rată ridicată a șomajului și o creștere negativă. Pentru stabilitatea zonei euro și pentru evitarea unor astfel de ajustări importante, trebuie împiedicată acumularea de dezechilibre macroeconomice.

5.5. Prin urmare, dialogul macroeconomic la nivel național trebuie să țină seamă de această dimensiune europeană. Detectarea timpurie și evitarea dezechilibrelor macroeconomice, care reflectă diferite niveluri de competitivitate, definite în linii mari (a se vedea punctul 5.6), reprezintă un element-cheie al procesului semestrului. Politica națională ar trebui să fie bine informată cu privire la impactul pe care politicile propuse l-ar avea asupra competitivității lor în zona euro și, de asemenea, ar trebui să țină seamă de evoluțiile din zona euro care ar putea impune un răspuns privind competitivitatea. Contribuțiile funcționarilor Comisiei de la nivel local responsabili cu semestrul european și ale consiliilor naționale independente pentru productivitate, interconectate cu o rețea din zona euro, ar putea ajuta prin reflecția politicii economice și sociale⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ Avizul CESE pe tema „Încotro se îndreaptă moneda euro?” (JO C 271, 19.9.2013, p. 8); Avizul CESE pe tema „Creșterea economică și datoria suverană în UE: două propuneri inovatoare” (JO C 143, 22.5.2012, p. 10).

⁽¹⁰⁾ Avizul CESE pe tema „Finalizarea UEM – viitoarea legislatură europeană” (JO C 451, 16.12.2014, p. 10).

⁽¹¹⁾ Avizul CESE pe tema „Instituirea de consilii naționale de competitivitate în cadrul zonei euro” (JO C 177, 18.5.2016, p. 35).

5.6. Un element important în aceste discuții este dimensiunea socială, care a fost neglijată până acum în procesul semestrului, lucru care a sporit deficitul social al UE, afectând negativ viețile a milioane de cetățeni europeni. Această lacună stimulează inclusiv tendințele populiste anti-UE și nemulțumirea generală în raport cu Uniunea. O definiție revizuită a competitivității („competitivitate 2.0”) ⁽¹²⁾ pentru a include „capacitatea unei țări de a realiza obiectivele «dincolo de PIB» și măsurată pe baza a trei piloni, și anume venituri, factori sociali și sustenabilitate, ar putea conduce la un proces mai cuprinzător al semestrului.

5.7. CESE este de acord că punerea în aplicare a politicilor naționale, cu menținerea competențelor la nivel național, ar putea fi coordonată prin procesul semestrului european ⁽¹³⁾.

5.8. Comitetul sprijină cuplarea accesului la fondurile europene și a unui potențial instrument de stabilizare cu atingerea standardelor economice și sociale convenite, precum și cu tranzițiile necesare în urma digitizării, toate acestea urmărind bunăstarea cetățenilor. Aceste procese ar urma să fie monitorizate prin semestrul european ⁽¹⁴⁾. Economii rămase mult în urmă, care depun eforturi pentru a-și îndeplini recomandările specifice fiecărei țări, ar trebui să fie eligibile pentru asistență din Fondul de coeziune pentru investițiile productive, ceea ce le-ar ajuta să recupereze decalajul sau să ofere infrastructură esențială în beneficiul european general.

5.9. CESE este de acord că bugetul actual al UE de doar 1 % din PIB este prea mic și nu este menit să aibă o funcție de stabilizare și va fi și mai inadecvat după Brexit. Comitetul sprijină ideea că zona euro ar beneficia în mod semnificativ de pe urma unei capacități puternice de stabilizare în cazul unor șocuri asimetrice severe ⁽¹⁵⁾. Comitetul recunoaște faptul că o astfel de funcție nu ar trebui să conducă la transferuri permanente și nici la hazard moral.

5.10. CESE sprijină propunerea de a explora posibilitățile de a construi o capacitate fiscală pentru zona euro, al cărei scop va fi menținerea nivelurilor de investiții esențiale în zona euro în infrastructura de producție, cum sunt transporturile, renovarea urbană, educația, cercetarea și ecologizarea ⁽¹⁶⁾. Capacitatea fiscală ar putea fi și o sursă de finanțare pentru MES, care, în timp, ar trebui să devină un Fond Monetar European pentru finanțarea fondurilor de gestionare a crizelor.

5.11. Este nevoie de un plan de investiții eficient pentru a genera venituri prin creștere, coeziune socială și solidaritate pentru integrarea economică și prosperitatea Europei și pentru preîntâmpinarea creșterii inegalităților sociale. CESE a sprijinit existența unei reguli de aur pentru investițiile publice productive, care ar trebui să fie inclusă în modificarea regulilor fiscale.

5.12. Abordarea bazată pe regulile fiscale trebuie să fie îmbunătățită și dezvoltată înainte de următorul mandat pentru a preveni politicile prociclice. Ar trebui să se țină seamă de condițiile locale predominante. Soldul structural s-a dovedit a fi o variabilă nefiabilă și neobservabilă pentru a servi drept bază schimbărilor de politică aplicabile prin procesul de recomandări specifice fiecărei țări.

5.13. Se pune un accent prea mare mai curând pe reducerea datoriei printr-o consolidare fiscală uneori cu efecte contraproductive, decât pe măsura mai fructuoasă de a stimula creșterea PIB-ului. În procesul semestrului, se acordă o importanță mult mai mare reducerii deficitului anual al guvernului, ca soluție pentru raportul ridicat dintre datorie și PIB, decât măsurilor mai avantajoase de stimulare a creșterii PIB-ului ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Avizul CESE pe tema „Instituirea de consilii naționale de competitivitate în cadrul zonei euro” (JO C 177, 18.5.2016, p. 35).

⁽¹³⁾ Avizul CESE pe tema „Finalizarea UEM – Viitoarea legislație europeană” (JO C 451, 16.12.2014, p. 10); Avizul CESE pe tema „Metoda comunitară pentru o UEM democratică și socială” (JO C 13, 15.1.2016, p. 33); Avizul CESE pe tema „Pași către finalizarea UEM” (JO C 177, 18.5.2016, p. 28); Avizul CESE pe tema „Pilonul european al drepturilor sociale” (JO C 125, 21.4.2017, p. 10).

⁽¹⁴⁾ Avizul CESE pe tema „Evaluarea guvernancei economice” (JO C 268, 14.8.2015, p. 33); Avizul CESE pe tema „Finalizarea UEM – rolul politicii fiscale” (JO C 230, 14.7.2015, p. 24).

⁽¹⁵⁾ Avizul CESE pe tema „Finanțele UE până în 2025” (EESC-2017-03447-00-00-PA-TRA) (a se vedea pagina 131 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽¹⁶⁾ Avizul CESE pe tema „Evaluarea guvernancei economice” (JO C 268, 14.8.2015, p. 33); Avizul CESE pe tema „Politica economică a zonei euro” (JO C 177, 18.5.2016, p. 41); Avizul CESE pe tema „Programul de sprijin pentru reforme structurale” (JO C 177, 18.5.2016, p. 47); Avizul CESE pe tema „Evaluarea la jumătatea perioadei a cadrului financiar multianual 2014-2020” (JO C 75, 10.3.2017, p. 63).

⁽¹⁷⁾ Avizul CESE pe tema „Evaluarea guvernancei economice” (JO C 268, 14.8.2015, p. 33).

5.14. CESE consideră că, până în 2019, ar trebui făcute modificări pentru a rectifica „actuala situație [care] maschează o repartizare pe țări a ajustării bugetare care în acest moment este, în mod clar, nesatisfăcătoare”⁽¹⁸⁾.

5.15. PDM este o parte importantă a procesului semestrului, care se situează în prim-planul prevenției dezechilibrelor macroeconomice la nivel european. Este necesară eliminarea asimetriei integrate, în care dezechilibrele pozitive persistente nu sunt dezaprobatate, iar dezechilibrele negative sunt supuse sancțiunilor⁽¹⁹⁾. Nu numai că o sancțiune financiară înrăutățește și mai mult situația, dar excedentele cronice din unele state membre pot înrăutăți și mai mult situația deficitului dintr-un stat vecin.

6. Consolidarea arhitecturii UEM și ancorarea responsabilității democratice

6.1. UEM nu este un scop în sine. Ea este un mijloc pentru a optimiza șansele de a realiza: creștere durabilă, locuri de muncă de calitate, convergență economică și socială; stabilitate și prosperitate pentru **toate statele membre** printr-o acțiune comună; responsabilitate economică ce merge mână în mână cu solidaritatea; și reducerea riscurilor care merge mână în mână cu partajarea riscurilor. Deși trebuie să realizeze aceste progrese necesare, zona euro ar trebui, de asemenea, să fie deschisă pentru alte state membre. CESE este de acord că este nevoie de mai multă transparență, o bună comunicare și o mai mare implicare a partenerilor sociali și a societății civile și că – alături de un rol mai puternic al parlamentelor naționale în procesul de luare a deciziilor – acești pași ar contribui la responsabilitatea democratică.

6.2. CESE solicită o mai mare „parlamentarizare” a zonei euro, cu o comisie extinsă a PE care să cuprindă toți deputații din zona euro și din țările care doresc să se alătore, combinată cu o mai bună coordonare a deputaților din zona euro privind problemele UEM (COSAC+)⁽²⁰⁾. Astfel cum se menționează la punctele 5.2 și 5.3, Parlamentul European, în special, precum și parlamentele naționale, partenerii sociali și societatea civilă în ansamblu ar trebui să joace un rol major în democratizarea procesului semestrului.

6.3. Comitetul susține luarea în considerare a unor instrumente pentru îmbunătățirea guvernancei economice în UEM, de exemplu, prin înființarea unui post permanent de ministru al finanțelor pentru zona euro, asigurând în același timp responsabilitatea democratică deplină. Gruparea competențelor ar spori coerența politicilor UEM, care sunt fragmentate în prezent din cauza numărului de instituții diferite. Ar trebui să existe o orientare fiscală a zonei euro stabilită *ab initio*, ministrul de finanțe fiind cel care ar trebui să decidă modul în care va fi realizată aceasta. Orientarea fiscală actuală este suma tuturor soldurilor bugetare ale statelor membre, iar direcția orientării fiscale pentru zona euro este una accidentală.

6.4. CESE salută consolidarea propusă a MES, pentru a-l transforma într-un instrument de gestionare a crizelor pe deplin funcțional. Prin transformarea acestuia într-un Fond Monetar European în cadrul tratatelor europene, acordându-se un rol solid Parlamentului European, legitimitatea democratică ar fi îmbunătățită, iar procesul decizional ar fi accelerat.

6.5. Ar trebui să se renunțe la utilizarea metodei interguvernamentale ca metodă de guvernare pentru Uniunea Europeană, iar regulile fiscale ar trebui revizuite înainte de a fi integrate în dreptul Uniunii.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ COM(2016) 727 final.

⁽¹⁹⁾ Avizul CESE pe tema „Evaluarea guvernancei economice” (JO C 268, 14.8.2015, p. 33).

⁽²⁰⁾ Cf. avizul CESE pe tema „Metoda comunitară pentru o UEM democratică și socială” (JO C 13, 15.1.2016, p. 33).

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Document de reflecție privind viitorul finanțelor UE”

[COM(2017) 358 final]

(2018/C 081/18)

Raportor: **Stefano PALMIERI**Coraportor: **Petr ZAHRADNÍK**

Sesizare	Comisia Europeană, 4.8.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	5.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	138/8/14
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

Preambul

Prezentul aviz face parte dintr-un pachet mai amplu, care conține patru avize ale CESE privind viitorul economiei europene („Aprofundarea UEM”, „Politica economică a zonei euro”, „Uniunea piețelor de capital” și „Viitorul finanțelor UE”) ⁽¹⁾. Pachetul vine în contextul procesului parcurs de Cartea albă privind viitorul Europei, lansat recent de către Comisia Europeană, și ia în considerare discursul președintelui Juncker privind starea Uniunii în 2017. În conformitate cu Rezoluția CESE privind viitorul Europei ⁽²⁾ și cu avizele anterioare privind finalizarea UEM ⁽³⁾, acest pachet de avize subliniază că, în ceea ce privește guvernarea economică a UE, este nevoie de o viziune comună care să depășească cu mult abordările și măsurile tehnice, și care să fie, în primul rând, o chestiune de voință politică și de perspectivă comună.

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE consideră că, dacă – pe de o parte – *Documentul de reflecție privind viitorul finanțelor UE* permite identificarea unora dintre provocările cărora UE va trebui să le facă față în următorii ani, el urmărește – pe de altă parte – să stabilească anumite corelații clare între posibilele soluții bugetare și cele cinci scenarii diferite identificate de Comisia Europeană în *Cartea albă privind viitorul Europei*.

1.2. CESE reiterează că Europa trebuie să-și facă simțită prezența în viața cetățenilor europeni mai mult (și mai bine), nu mai puțin, pentru a depăși criza politică din UE care rezultă din lipsa unei viziuni strategice a viitorului și a unei capacități de reacție adecvată la criza economică și financiară. Există un decalaj tot mai mare între preocupările și așteptările cetățenilor europeni, care solicită beneficii concrete în viața lor de zi cu zi, și competențele și resursele financiare limitate alocate în prezent UE. Proiectul european și Uniunea Europeană însăși devin tot mai puțin credibile și sunt puse în discuție, determinând astfel apariția în prezent a naționalismului și populismului.

⁽¹⁾ Pachetul include următoarele avize ale CESE: *Politica economică a zonei euro pentru 2017* (aviz suplimentar) (a se vedea pagina 216 din prezentul Jurnal Oficial), *Uniunea piețelor de capital: evaluare la jumătatea perioadei* (a se vedea pagina 117 din prezentul Jurnal Oficial), *Aprofundarea UEM până în 2025* (a se vedea pagina 124 din prezentul Jurnal Oficial) și *Finanțele UE până în 2025*

⁽²⁾ Rezoluția CESE din 6 iulie 2017, pe tema *Cartea albă a Comisiei privind viitorul Europei și alte aspecte*, JO C 345, 13.10.2017, p. 11

⁽³⁾ JO C 451, 16.12.2014, p. 10 și JO C 332, 8.10.2015, p. 8

1.3. CESE este de acord cu abordarea din Documentul de reflecție, potrivit căreia principiul de bază al bugetului UE va trebui să fie realizarea valorii adăugate europene, obținându-se astfel rezultate mai bune în comparație cu bugetele naționale individuale necoordonate. Acest lucru presupune renunțarea la logica beneficiului echitabil (*juste retour*), a împărțirii în state membre contribuitoare și beneficiare nete și a corecțiilor ad-hoc pentru fiecare stat membru.

1.4. UE ar trebui în primul rând să identifice prioritățile politice cu o înaltă valoare adăugată europeană și numai după aceea să stabilească resursele necesare pentru a le pune în aplicare și a realiza reforma bugetului comunitar. În acest context, CESE consideră că nu este posibil ca bugetul UE să reprezinte în continuare mai puțin de 1 % din venituri și numai 2 % din cheltuielile publice ale celor 28 de state membre ale UE, un nivel insuficient față de provocările, șocurile și crizele care trebuie înfruntate.

1.5. Reforma bugetului UE va trebui să includă neapărat o îmbunătățire calitativă, stabilind o nouă structură, atât în ceea ce privește capitolele de cheltuieli, cât și resursele proprii, ținând seama de criteriile adecvate de raționalizare, eficiență și eficacitate și comunicând cu cetățenii direct și în mod transparent.

1.6. Ajustarea bugetului din punct de vedere calitativ și cantitativ necesită o consultare aprofundată și serioasă a societății civile, așa cum este reprezentată în cadrul CESE, astfel încât să se reflecte nevoile reale de la nivel teritorial și să se asigure un impact pozitiv pentru toți cetățenii și pentru interesul public.

1.7. În ceea ce privește cheltuielile, CESE consideră că următoarele programe au o valoare adăugată europeană ridicată: investițiile pe termen mediu și lung pentru dezvoltarea economică, socială și de mediu, pentru ocuparea forței de muncă, pentru inovare și competitivitate; protejarea regiunilor mai defavorizate și a grupurilor sociale mai vulnerabile; o reacție flexibilă și rapidă în situații de criză neașteptate și șocuri asimetrice, inclusiv prin intermediul unui buget autonom al zonei euro.

1.8. În special, CESE acordă o deosebită importanță funcției de stabilizare macroeconomică în zona euro, întrucât impactul negativ asupra grupurilor sociale și a sectoarelor de producție „perdante” în contextul procesului de globalizare și al revoluției tehnologice reprezintă una dintre cauzele crizei strategice a UE și ale apariției populismului.

1.9. În ceea ce privește veniturile, CESE este de acord cu evaluarea realizată în cadrul raportului *Finanțarea viitoare a UE* de către Grupul la nivel înalt privind resursele proprii (HLGOR), pentru a se ajunge la un nou buget, caracterizat de predominanța resurselor proprii autonome, transparente și echitabile, cu aceleași costuri pentru cetățenii cei mai dezavantajați și pentru întreprinderile mici și mijlocii.

1.9.1. CESE reiterează că este în favoarea unei baze fiscale consolidate comune a societăților (CCCTB) și a impozitării tranzacțiilor financiare, a combustibililor și a emisiilor de dioxid de carbon, care – dacă sunt colectate la nivel european – ar putea forma o bază de impozitare transnațională, contracarând astfel efectele globale asupra mediului.

1.10. CESE consideră că, dacă, pe de o parte, impactul Brexitului asupra cadrului financiar multianual (CFM) post-2020 poate fi o amenințare la adresa „proiectului” UE – în urma unei negocieri desfășurate de statele membre pe baza principiului *juste retour* – el poate reprezenta, pe de altă parte, o ocazie importantă, deoarece – prin instituirea principiului „valorii adăugate europene” – poate conduce la îmbunătățirea calitativă și cantitativă a bugetului UE.

1.10.1. Din acest motiv, CESE consideră că este oportun ca, în cel mai scurt timp posibil:

— Comisia Europeană să cuantifice impactul Brexitului (în versiunile sale *hard* sau *soft*) asupra sistemului de venituri și cheltuieli al UE, precum și consecințele aferente asupra CFM post-2020;

— să fie inițiată o dezbatere publică transparentă privind CFM post-2020, cu toți actorii instituționali, economici, sociali, cu reprezentanții societății civile și cu cetățenii UE;

— să nu fie reduse însă resursele alocate politicilor de coeziune și obiectivelor sociale.

În acest mod, va fi posibil să se reconcilieze interesele divergente și contradictorii între părți, prin găsirea unei soluții comune pentru CFM post-2020.

2. Observații generale

2.1. Abordarea urmată în *Documentul de reflecție privind viitorul finanțelor UE* corelează posibilele soluții bugetare cu provocările cu care se confruntă Uniunea în raport cu cele cinci scenarii diferite identificate de Comisia Europeană în *Cartea albă privind viitorul Europei*. CESE a criticat această abordare în recenta sa Rezoluție privind Cartea albă ⁽⁴⁾, definind drept *artificiale* cele cinci scenarii, întrucât se adresează exclusiv statelor membre (SM), fără a avea nicio relevanță directă pentru cetățenii europeni, care așteaptă o strategie clară și comună.

2.1.1. Acest lucru înseamnă a pierde o ocazie importantă, având în vedere că CESE subscrie analizei efectuate într-o mare parte a documentului (cu privire la valoarea adăugată a finanțelor europene, la identificarea tendințelor și a provocărilor, la diferitele opțiuni pentru viitorul finanțelor UE), deși documentul nu cuprinde o propunere de politică comună, eficientă și eficace.

2.2. În ultimii ani, CESE a evidențiat ⁽⁵⁾ problemele care afectează economia și societatea europeană, principiile de bază care trebuie respectate, căile de urmat pentru relansarea și eficientizarea acțiunilor instituțiilor comunitare. CESE a reiterat în diverse ocazii că Europa trebuie să-și facă simțită prezența în viața cetățenilor europeni mai mult (și mai bine), nu mai puțin ⁽⁶⁾, tocmai pentru că criza politică din UE rezultă din lipsa unei viziuni strategice a viitorului și a unei capacități adecvate de reacție la criza economică și financiară.

2.3. În 2016, în contextul evaluării la jumătatea perioadei a cadrului financiar multianual (CFM) 2014-2020 ⁽⁷⁾, CESE a afirmat că trebuie recunoscute eforturile depuse de Comisie și, în special, formele de flexibilitate introduse pentru a face față crizelor neprevăzute, precum și abordarea orientată către rezultate și performanță. Cu toate acestea, propunerile concrete și resursele alocate erau – deja – insuficiente pentru a aborda provocările și prioritățile UE, având în vedere că CFM este mai degrabă rezultatul unui compromis puțin ambițios între statele membre interesate de soldul net și de beneficiile anumitor grupuri de interese, decât un instrument de urmărire a intereselor UE în ansamblul său.

2.4. În acest context este împărtășită abordarea – prezentă în Documentul de reflecție – potrivit căreia „esența unui buget al UE modernizat” constă în „valoarea adăugată care decurge din punerea în comun a resurselor și din obținerea unor rezultate care nu ar fi putut fi obținute prin cheltuieli naționale necoordonate la nivel european” ⁽⁸⁾.

2.5. Pentru ca Europa să-și facă mai mult (și mai bine) simțită prezența, trebuie mai întâi să se identifice prioritățile politice cu o valoare adăugată europeană ridicată și apoi să se definească resursele necesare pentru a le realiza, pe baza cărora trebuie pregătită reforma bugetară a UE. În acest scenariu nu ar mai fi posibil ca Uniunea să dedice bugetului său mai puțin de 1 % din venituri și numai 2 % din totalul cheltuielilor publice ale celor 28 de țări, cu o dinamică care de altfel a cunoscut o scădere constantă ⁽⁹⁾. Acest nivel se dovedește a fi absolut insuficient față de noile provocări cu care se confruntă UE și față de șocurile și crizele la care aceasta trebuie să răspundă.

2.5.1. Majorarea cantitativă a bugetului Uniunii va trebui să fie însoțită de o îmbunătățire calitativă semnificativă a acestuia, cu redefinirea structurii sale, atât în ceea ce privește cheltuielile, cât și resursele proprii. În acest scop, este necesar să fie luate în considerare criteriile adecvate de raționalizare, eficiență și eficacitate a bugetului și să se asigure forme de comunicare directă și transparentă cu cetățenii.

2.5.2. Îmbunătățirea cantitativă și calitativă a bugetului UE trebuie să treacă, de asemenea, printr-o consultare serioasă și aprofundată a societății civile, așa cum este reprezentată în cadrul CESE, pentru a se garanta că capitolele de cheltuieli reflectă cu adevărat nevoile reale ale regiunilor și au un impact pozitiv asupra bunăstării cetățenilor, în interesul public.

⁽⁴⁾ Rezoluția CESE din 6 iulie 2017, pe tema *Cartea albă a Comisiei privind viitorul Europei și alte aspecte*: „CESE nu crede că alegerea unuia dintre scenarii este o metodă inspirată de promovare a asumării unui scop comun sau de definire a viitoarei căi de urmat”, JO C 345, 13.10.2017, p. 11

⁽⁵⁾ JO C 248, 25.8.2011, p. 75, JO C 229, 31.7.2012, p. 32, JO C 451, 16.12.2014, p. 10 și JO C 487, 28.12.2016, p. 62

⁽⁶⁾ „... prin deplasarea cursorului subsidiarității către o integrare europeană sporită și de mai bună calitate...”, JO C 351, 15.11.2012, p. 36

⁽⁷⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 63, punctul 1.1.

⁽⁸⁾ COM(2017) 358 final, p. 6 (versiunea în limba engleză).

⁽⁹⁾ Plafonul bugetar este stabilit la 1,2 % din venitul național brut (VNB) prin decizia Consiliului privind resursele proprii ale UE (2014/335/UE, Euratom), însă logica descrisă în prezentul aviz (adică identificarea mai întâi a priorităților politice și apoi stabilirea resurselor necesare pentru realizarea lor) implică faptul că bugetul UE nu ar trebui să se limiteze la un plafon definit în prealabil.

2.6. Odată cu apariția unor noi provocări, legate de modificarea scenariilor geopolitice și de adaptarea necesară la consecințele crizei economice și financiare, nu este o coincidență că bugetul UE este absolut inadecvat, Uniunea intrând într-o criză inițial economică și financiară, apoi socială, și, în cele din urmă, politică.

2.6.1. Această criză politică rezultă din decalajul dintre, pe de o parte, preocupările tot mai accentuate și așteptările cetățenilor europeni față de Uniune, aceștia solicitând beneficii concrete în viața lor de zi cu zi, și, pe de altă parte, competențele și resursele financiare alocate Uniunii în prezent. Acest decalaj este cel care dă naștere îngrijorărilor din ce în ce mai mari, precum și naționalismului și populismului, care pun în discuție proiectul european și UE însăși.

2.7. Discuția cu privire la viitorul UE are loc, într-adevăr, într-un moment istoric în care există numeroase temeri și incertitudini în rândul cetățenilor europeni, de natură economică, socială, politică și instituțională⁽¹⁰⁾. În primul rând, consecințele crizei financiare și economice sunt încă puternice, în special în statele membre cele mai afectate, în anumite zone geografice și, în special, în ceea ce privește veniturile mici și medii. În al doilea rând, urmarea crizei constă în manifestarea unui scepticism general cu privire la capacitatea politică la nivelul statelor membre și al UE de a menține prosperitatea economică și coeziunea socială în era globalizării și a concurenței internaționale⁽¹¹⁾. În al treilea rând, crește aflul migranților și refugiaților alungați de războaiele și sărăcia din Africa și din Orientul Mijlociu. În al patrulea rând, mai recent, ieșirea Regatului Unit din UE arată în mod clar că Uniunea Europeană nu este o alegere evidentă și ireversibilă, tendința putându-se propaga și în alte state membre.

3. Observații specifice

3.1. În ceea ce privește cheltuielile, elementul esențial este reprezentat de principiul valorii adăugate europene, care poate părea paradoxal într-o etapă istorică în care – pe de o parte – sunt tot mai multe voci care solicită mai mult spațiu guvernelor naționale, până la cazul extrem de ieșire din UE, în timp ce – pe de altă parte – este din ce în ce mai greu de apărut logica beneficiului echitabil (*juste retour*), a împărțirii în state membre contribuitoare și beneficiare nete și a corecțiilor ad-hoc pentru fiecare stat membru.

3.1.1. Cu toate acestea, Comisia a reiterat pe bună dreptate acest principiu, dat fiind că un consens politic larg în sprijinul acțiunii UE poate permite ca bugetul său să se axeze pe realizarea la nivel comunitar a unor beneficii reale pentru cetățenii europeni, pe care statele membre, singure, nu le-ar putea obține.

3.1.2. Din acest motiv, CESE este de acord cu Comisia că principiul valorii adăugate europene trebuie să se afle în centrul dezbaterii privind viitorul finanțelor UE și ar trebui să includă⁽¹²⁾:

— atingerea obiectivelor stabilite de principiile de bază ale legislației UE, în special de articolul 3 din Tratatul privind Uniunea Europeană, al cărui obiectiv este să li se asigure cetățenilor condiții de viață decente, și respectarea bunăstării⁽¹³⁾;

— definirea unui buget care să prevadă realizarea de bunuri publice europene, capabile să contribuie la protejarea libertăților fundamentale europene, a pieței unice și a uniunii economice și monetare⁽¹⁴⁾.

3.1.3. În acest context, devine esențială respectarea deplină a articolului 311 din TFUE, conform căruia „Uniunea își asigură mijloacele necesare pentru atingerea obiectivelor sale și pentru realizarea politicilor sale”.

3.2. Documentul de reflecție demonstrează pe larg că soluția la provocările și crizele globale trebuie să găsească neapărat un răspuns european, concentrând în mod adecvat resursele bugetului UE, exploatând sinergiile cu bugetele naționale și direcționându-le către programe cu valoare adăugată europeană ridicată, în măsură:

— să relanseze prin investiții pe termen mediu și lung dezvoltarea economică, socială și în materie de mediu, ocuparea forței de muncă, inovarea și competitivitatea, pentru a face față stagnării productivității și a investițiilor, îmbătrânirii populației și schimbărilor climatice;

⁽¹⁰⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 63, punctul 2.3.

⁽¹¹⁾ Doar o treime din cetățenii europeni au încredere în UE și în instituțiile sale. Comisia Europeană, *Opinia publică în Uniunea Europeană, Eurobarometru standard nr. 85*, mai 2016.

⁽¹²⁾ COM(2017) 358 final, p. 9 (versiunea în limba engleză).

⁽¹³⁾ „Uniunea urmărește să promoveze pacea, valorile sale și bunăstarea popoarelor sale.”

⁽¹⁴⁾ „Uniunea instituie o piață internă. Aceasta acționează pentru dezvoltarea durabilă a Europei, întemeiată pe o creștere economică echilibrată și pe stabilitatea prețurilor, pe o economie socială de piață cu grad ridicat de competitivitate, care tinde spre ocuparea deplină a forței de muncă și spre progres social ...” [articolul 3 alineatul (3) din TUE].

- să protejeze regiunile mai dezavantajate și grupurile sociale mai vulnerabile, afectate atât de continuarea crizei economice, cât și de consecințele negative ale globalizării⁽¹⁵⁾.
- să răspundă rapid și flexibil – atât din punctul de vedere al veniturilor, cât și din cel al cheltuielilor – șocurilor asimetrice care afectează unele state membre, crizei migrației și a refugiaților, preocupărilor legate de securitatea internă, urgențelor externe și apărării comune.

3.3. Printre elementele cu cea mai mare valoare adăugată europeană, măsurile deja identificate de CESE cu privire la CFM sunt completate de observațiile Rezoluției CESE privind Cartea albă⁽¹⁶⁾:

- o politică industrială europeană coordonată, pentru sporirea locurilor de muncă și stimularea competitivității în cadrul unei economii sociale de piață, facilitând dialogul între toate părțile interesate, investițiile și sprijinind întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri);
- o convergență socială ascendentă – în paralel cu convergența economică – în materie de ocupare a forței de muncă și de rezultate sociale, mulțumită implementării pilonului european al drepturilor sociale și extinderii Fondului social european (FSE);
- o politică privind migrația care să garanteze protecția refugiaților, în conformitate cu dreptul internațional, și integrarea lor în UE, un sistem comun în materie de azil, combaterea imigrației ilegale și a traficului de ființe umane, promovarea unor căi de acces legale;
- combaterea schimbărilor climatice pe baza Acordului de la Paris și a tranziției ecologice, promovând Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă în cadrul tuturor politicilor UE;
- reforma politicii agricole comune (PAC), în vederea atingerii obiectivelor de calitate a mediului, de dezvoltare rurală, de securitate alimentară și de sprijinire a veniturilor agricultorilor;
- reforma politicii de coeziune, cu o identificare clară a rezultatelor, monitorizarea sistematică a acestora în cursul punerii în aplicare și evaluarea ex-post a impactului, pentru a îmbunătăți transparența și a promova mobilizarea parteneriatului;
- finanțarea de investiții majore în infrastructură, rețele transeuropene, cercetare și inovare, începând cu Fondul european pentru investiții strategice (FEIS) și cu Orizont 2020;
- un buget autonom al zonei euro capabil să transfere temporar – dar în măsură considerabilă – resurse în cazul apariției unor șocuri regionale, să contracareze recesiunile grave din întreaga zonă și să asigure stabilitatea financiară⁽¹⁷⁾, cu o funcție de stabilizare macroeconomică, în ceea ce privește protecția investițiilor și lupta împotriva șomajului și a situațiilor precare.

3.3.1. Funcția de stabilizare macroeconomică este deosebit de relevantă, deoarece, printre cauzele crizei strategice a UE și ale apariției populismului, se numără impactul negativ asupra grupurilor sociale și a sectoarelor de producție „perdante” în contextul procesului de globalizare și al schimbărilor tehnologiei și ale informației. Dacă, pe de o parte, statele membre sunt mai puțin capabile să acționeze în mod independent și să aibă un efect asupra pieței forței de muncă și a sistemelor de protecție socială, pe de altă parte, încă nu au fost create la nivel european rețele de protecție socială care să le permită tuturor cetățenilor să beneficieze de creșterea economică și de competitivitatea la nivel mondial⁽¹⁸⁾.

3.4. Bugetul UE trebuie să fie în măsură să furnizeze mijloacele necesare pentru realizarea priorităților strategice, cu ajutorul unor criterii adecvate de raționalizare, eficiență și eficacitate în ceea ce privește structura sa și modul în care este evaluat și actualizat⁽¹⁹⁾:

- adoptarea unei mai mari concentrări pe performanță și pe rezultate;

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 240 final; *Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries*, OCDE, 2008; *Divided we stand: why inequality keeps rising*, OCDE, 2011; *In it together. Why less inequality benefits all*, OECD, 2015.

⁽¹⁶⁾ Rezoluția CESE din 6 iulie 2017, pe tema *Cartea albă a Comisiei privind viitorul Europei și alte aspecte*, punctul 13. JO C 345, 13.10.2017, p. 11

⁽¹⁷⁾ JO C 177, 18.5.2016, p. 41, punctul 3.5.

⁽¹⁸⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 63, punctul 4. A se vedea, de asemenea, P. De Grauwe, *What Future for the EU After Brexit?* („Care este viitorul UE după Brexit?”), CEPS, octombrie 2016.

⁽¹⁹⁾ JO C 75, 10.3.2017, p. 63

- evaluarea calității cadrului de reglementare pentru alocarea cheltuielilor de la bugetul UE;
- analiza evoluției cheltuielilor ca proces continuu pe termen mediu, în care fiecare an reprezintă o traiectorie de dezvoltare necesară pentru a se asigura obținerea rezultatelor respective;
- necesitatea de a se ține cont de legătura strânsă dintre bugetul UE, guvernarea politicii economice și dinamica actuală a economiei europene;
- necesitatea de a asigura continuitatea politicii bugetare a UE, de a realiza obiectivele sale și de a le evalua.

3.4.1. În special, regula echilibrului bugetar trebuie să fie completată de alți indicatori care să măsoare performanța cheltuielilor și rezultatele referitoare la bunăstarea cetățenilor, care urmează să fie definiți în cadrul semestrului european, în moduri și forme adecvate, de comun acord cu Parlamentul European și cu parlamentele naționale.

3.5. În plus, gama resurselor disponibile la nivel comunitar a devenit foarte complexă și opacă. Pe lângă granturile și subvențiile tradiționale, aceasta include, de asemenea, instrumente financiare pentru mobilizarea resurselor private prin efectul de pârghie – utilizând FEIS și fondurile structurale – și diferitele instrumente, precum Mecanismul european de stabilitate (MES), constituite de statele membre din zona euro, însă în afara perimetrului UE, în scopul stabilizării financiare⁽²⁰⁾.

3.6. În ceea ce privește veniturile, CESE este de acord cu evaluarea realizată în raportul *Finanțarea viitoare a UE* de către Grupul la nivel înalt privind resursele proprii (HLGOR) prezidat de Mario Monti⁽²¹⁾. În special, este important să se convină asupra unui nou buget, caracterizat de predominanța resurselor proprii autonome, transparente și echitabile. Acestea ar ajunge direct în bugetul Uniunii Europene, fără a trece prin statele membre și fără a crește presiunea fiscală, în special asupra cetățenilor mai dezavantajați și a întreprinderilor mici și mijlocii.

3.6.1. În special, unele dintre noile resurse propuse în acest raport ar avea o valoare adăugată europeană în ceea ce privește veniturile, fiind colectate la nivelul cel mai adecvat, atât pentru a identifica baze de impozitare mobile transnaționale, cât și pentru a contracara efectele globale asupra mediului: impozitarea întreprinderilor (CCCTB)⁽²²⁾, în special a multinaționalelor, a tranzacțiilor financiare, a carburanților și a emisiilor de dioxid de carbon.

3.6.2. În acest context, CESE reamintește, de asemenea, importanța combaterii evaziunii fiscale (inclusiv prin sporirea transparenței)⁽²³⁾ și a tuturor formelor de concurență fiscală neloială între statele membre.

3.7. Brexitul va avea consecințe inevitabile legate de întocmirea bugetului UE post-2020. Dincolo de cuantumul acestuia, care nu a fost încă stabilit în mod oficial de niciuna dintre instituțiile UE⁽²⁴⁾, consecințele posibile alternative pentru a compensa deficitul bugetar produs de Brexit pot fi reprezentate de următoarele trei opțiuni: i) creșterea contribuțiilor naționale din partea statelor membre ale UE; ii) reducerea cheltuielilor UE; iii) o combinație între cele două opțiuni precedente. În acest context, Brexitul reprezintă atât o amenințare, cât și o oportunitate pentru bugetul UE.

⁽²⁰⁾ Finanțarea viitoare a UE. Raportul final și recomandările Grupului la nivel înalt privind resursele proprii, decembrie 2016, p. 82-84.

⁽²¹⁾ Finanțarea viitoare a UE. Raportul final și recomandările Grupului la nivel înalt privind resursele proprii, decembrie 2016.

⁽²²⁾ CESE a salutat deja, în 2011, introducerea sa, în avizul pe tema *O bază fiscală consolidată comună a societăților*, JO C 24, 28.1.2012, p. 63, dar și în 2017, în avizul pe tema *Baza fiscală (consolidată) comună a societăților*. Nepublicat încă.

⁽²³⁾ JO C 487, 28.12.2016, p. 62

⁽²⁴⁾ Estimarea contribuției nete medii anuale a Regatului Unit la bugetul UE – efectuată de o serie de institute de cercetare – variază de la 8 miliarde EUR (Institute for Fiscal Studies; Centre for European Policy Studies) la 10 miliarde EUR (J. Delors Institute Berlin – Bertelsman Stiftung) și la 20-27 de miliarde EUR (European Policy Centre). A se vedea Institute for Fiscal Studies, 2016, *The Budget of the EU: a guide*. IFS Briefing Note BN 181. Browne, J., Johnson, P., Phillips, D.; CEPS, 2016, *The impact of Brexit on the EU Budget: A non-catastrophic event*. J. Nunez Ferrer; D. Rinaldi, Policy Brief 347; J. Delors Institute Berlin – Bertelmanns Stiftung, 2017, *Brexit and the EU Budget: Threat or Opportunity?* J. Haas- E. Rubio; EPC, 2017, *EU Budget post-Brexit – Confronting reality, exploring viable solutions*. E. Chonicz. Document de dezbatere.

3.7.1. Brexitul reprezintă o amenințare, deoarece viitoarele negocieri privind CFM post-2020, dacă vor fi dominate de principiul *juste retour*, vor adânci actualele diferențe dintre state membre contribuitoare și beneficiare nete, îndepărtându-se de principiul valorii adăugate europene și agravând astfel situația de incertitudine cu privire la proiectul UE.

3.7.2. În același timp, Brexitul reprezintă o ocazie importantă pentru reformarea bugetului UE, prin îmbunătățirea acestuia din punct de vedere cantitativ și calitativ, realizându-se o revizuire substanțială a mecanismelor sale de cheltuieli și – în sprijinul propunerii expuse în raportul Monti – pentru activarea unui important sistem de resurse proprii pentru Uniune. În acest mod, va fi posibil ca bugetul UE să fie unul exemplar, eficient, eficace și transparent, astfel încât să dobândească credibilitate în fața cetățenilor europeni, iar aceștia să poată constata cu ușurință care sunt avantajele Europei și costurile „non-Europei”.

3.7.3. Din acest motiv, se consideră necesar:

- (a) să fie cuantificat cât mai curând – de către Comisia Europeană și pe baza diverselor scenarii *hard* sau *soft* ale Brexitului – impactul asupra veniturilor și cheltuielilor aferente bugetului comunitar, impact care ar fi trebuit să fie deja indicat în Documentul de reflecție, având în vedere, de asemenea, propunerea privind CFM post-2020;
- (b) să se lanseze o dezbatere serioasă, transparentă și publică cu privire la bugetul UE, cu toți actorii instituționali, politici, sociali, cu societatea civilă și cetățenii europeni;
- (c) să nu fie reduse însă resursele alocate politicilor de coeziune și obiectivelor sociale, dat fiind că sunt esențiale pentru dezvoltarea UE.

În acest fel – la întocmirea bugetului UE – în cazul unor interese divergente și conflictuale, va fi posibil să se identifice (în mod transparent și democratic) opțiunile care pot concilia aceste interese, ceea ce va duce la soluții larg acceptate de toate părțile.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Anexă

la Avizul Comitetului Economic și Social European

Următoarele amendamente au fost respinse în cursul dezbaterii, dar au obținut cel puțin o pătrime din numărul voturilor exprimate.

Punctul 1.9.1.

Se elimină:

~~„CESE reiterează că este în favoarea unei baze fiscale consolidate comune a societăților (CCCTB) și a impozitării tranzacțiilor financiare, a combustibililor și a emisiilor de dioxid de carbon, care — dacă sunt colectate la nivel european — ar putea forma o bază de impozitare transnațională, contracarând astfel efectele globale asupra mediului.”~~

Expunere de motive

Această secțiune se referă la eventualele resurse proprii ale UE. În acest context, menționarea impozitului pe profit este inoportună, pentru că ține de competența statelor membre și nu a UE. În ceea ce privește impozitarea carburanților și a emisiilor de dioxid de carbon, este prematură abordarea chestiunii în acest stadiu. În cadrul Comitetului, nu s-a luat încă în discuție stabilirea unei eventuale baze fiscale comune la nivel european pentru carburanți și emisiile de dioxid de carbon sau impozitarea lor.

Amendamentul a fost respins cu 76 de voturi pentru, 62 de voturi împotriva și 16 abțineri.

Punctul 3.6.1.

Se modifică după cum urmează:

~~„În special, unele dintre noile resurse propuse în acest raport ar avea o valoare adăugată europeană în ceea ce privește veniturile, fiind colectate la nivelul cel mai adecvat, atât pentru a identifica baze de impozitare mobile transnaționale, cât și pentru a contracara efectele globale asupra mediului: impozitarea întreprinderilor (CCCTB), în special a multinaționalelor, a tranzacțiilor financiare, a carburanților și a emisiilor de dioxid de carbon.”~~

Expunere de motive

Pentru a evita orice neînțelegere, textul ar trebui să se limiteze la o afirmație generală. Nici impozitarea întreprinderilor multinaționale ca sursă de resurse proprii ale UE și nici stabilirea unei baze fiscale comune la nivel european pentru carburanți și emisiile de dioxid de carbon sau impozitarea lor nu au fost abordate de Comitet până în prezent.

Amendamentul a fost respins cu 76 de voturi pentru, 62 de voturi împotriva și 16 abțineri.

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind un produs paneuropean de pensii personale (PEPP)”

[COM(2017) 343 final – 2017/0143 (COD)]

(2018/C 081/19)

Raportor: **Philip VON BROCKDORFF**

Sesizare	Consiliul Uniunii Europene, 4.9.2017 Parlamentul European, 11.9.2017
Temei juridic	Articolele 114 și 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	5.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	132/4/4

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE este de acord cu propunerea de regulament și cu obiectivul acesteia de a stimula investițiile în cadrul UE, dar consideră că nu este clar dacă investițiile generate de această inițiativă vor rămâne în interiorul UE.

1.2. CESE salută orice încercare de a încuraja cetățenii UE să ia măsuri adecvate pentru perioada de pensionare. Cu toate acestea, CESE consideră, de asemenea, că nu este clar impactul pe care l-ar putea avea furnizarea de produse paneuropene de pensii personale (PEPP) asupra mobilității forței de muncă la nivelul UE.

1.3. CESE recunoaște că este probabil ca PEPP să fie atractive pentru un număr limitat de grupuri, în special pentru profesioniștii mobili, care lucrează în mai multe state membre diferite pe parcursul vieții lor profesionale, precum și pentru lucrătorii care desfășoară o activitate independentă. Ar trebui să se depună toate eforturile pentru a încuraja statele membre să asigure o impozitare echitabilă în cazul acestui tip de produs. În plus, CESE subliniază că această inițiativă nu ar trebui, în niciun caz, să fie interpretată ca o modalitate de a diminua importanța pensiilor de stat sau a celor profesionale.

1.4. CESE subliniază necesitatea de protecție a consumatorilor și de combatere a riscurilor la care sunt expuse persoanele care economisesc pentru pensie, atât în timpul vieților lor profesionale, cât și după pensionare. Se recomandă totodată ferm să se clarifice ce se garantează în cadrul opțiunii standard. Este preferabil ca această chestiune să fie abordată cât mai curând posibil de către Comisie.

1.5. De asemenea, CESE subliniază rolul pe care îl are EIOPA⁽¹⁾ în monitorizarea pieței și a regimurilor naționale de supraveghere pentru a obține convergență și coerență la nivelul UE, mai ales în ce privește structura de guvernare pentru PEPP în interiorul oricărei instanțe furnizoare.

1.6. Dat fiind faptul că interacțiunile dintre pensiile de stat, ocupaționale și personale sunt unice pentru fiecare stat membru, CESE recomandă ca furnizorii să fie capabili să își adapteze PEPP la piețele naționale, respectând în același timp necesitatea de convergență și coerență, menționată mai sus. În același timp, structura sistemelor naționale de pensii ar trebui să fie luată în considerare în mod corespunzător, pentru a se evita perturbarea și denaturarea concurenței.

⁽¹⁾ Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale.

1.7. CESE nu poate stabili cu exactitate dacă PEPP vor schimba în vreun fel situația din statele membre care se bazează în mod considerabil pe pensiile de stat și în care nu există o tradiție puternică a sistemelor private de economii pentru pensii. Prin urmare, rolul statelor membre în promovarea PEPP este considerat esențial pentru sprijinirea acestei inițiative.

1.8. CESE conchide că PEPP nu ar trebui să pară o simplă extindere a opțiunilor de care dispun în prezent persoanele care optează pentru planurile de economii private, pe bază voluntară.

1.9. Pentru ca atractivitatea produselor de pensii personale să crească, CESE subliniază importanța protecției consumatorilor. În acest sens, CESE solicită să se clarifice dacă procentul propus de 1,5 % din soldul pozitiv va fi aplicat ca procent fix sau va face obiectul unui plafon privind valorile absolute. Comisia ar trebui să analizeze, de asemenea, posibilitatea unei scutiri de taxă pentru schimbarea furnizorului după o anumită perioadă de timp, în interesul deponenților și al perspectivelor viitoare ale PEPP. În plus, regulamentul trebuie, de asemenea, să stabilească norme de bază privind accesul la fondurile acumulate de către moștenitorii deponentului, în caz de deces al acestuia din urmă.

2. Propunerea Comisiei

2.1. Se estimează că, la ora actuală, doar aproximativ 27 % din cele 243 de milioane de cetățeni ai UE cu vârsta cuprinsă între 25 și 59 de ani fac economii pentru pensie. Comisia Europeană consideră că oferirea unui produs paneuropean de pensii personale ar încuraja economiile suplimentare. Pentru a atinge acest obiectiv, la 29 iunie 2017, Comisia Europeană și-a publicat propunerea pentru un regulament de stabilire a unui cadru pentru un nou produs paneuropean de pensii personale (PEPP). Această propunere este în deplină conformitate cu Planul de acțiune 2015 al UE privind constituirea unei uniuni a piețelor de capital (CMU) și vizează extinderea pieței pensiilor personale la 2,1 mii de miliarde EUR până în 2030.

2.2. După adoptare, regulamentul va permite oferirea de produse paneuropene de pensii personale în toate statele membre. Propunerea de regulament stabilește cadrul pentru un sistem voluntar la nivelul UE în paralel cu sistemele de pensii personale existente. PEPP nu vor înlocui structurile de pensii naționale existente. În schimb, ele vor completa sistemele de pensii personale existente. Cu toate acestea, PEPP vor fi oferite de diverse tipuri de furnizori, și anume asigurători, administratori de active și bănci. Ele ar urma să fie disponibile pentru distribuire și cumpărare online în toate statele membre.

2.3. Fiind o componentă esențială a planului de uniune a piețelor de capital, PEPP ar oferi oportunități de investiții pe termen lung și de creștere pe o piață de capital la nivelul UE, cu fluxuri de capital la nivelul întregii UE. Astfel s-ar stimula investițiile întreprinderilor și s-ar furniza capital pentru proiecte de infrastructură. O creștere atât a investițiilor private, cât și a celor publice ar putea ajuta la crearea unui număr mai mare de locuri de muncă în întreaga UE.

2.4. Propunerea Comisiei ar facilita punerea în comun de active de pensii de către furnizori, ceea ce ar duce la economii de scară mai mari și costuri mai mici pentru furnizori, pe lângă o creștere a concurenței pe măsură ce noi furnizori intră pe piața pensiilor. Datorită numărului de furnizori mai mare decât în prezent, persoanele care economisesc pentru pensie ar beneficia de prețuri mai mici datorate creșterii concurenței dintre furnizori și, eventual, de o rentabilitate mai bună. Cu toate acestea, este de o importanță crucială ca deponenții să fie pe deplin conștienți de riscurile la care se expun și condițiile aferente respectivului PEPP.

2.5. Combinația dintre o mai mare posibilitate de alegere, simplificare, prețuri mai mici și, eventual, rentabilitate mai mare pentru persoanele care economisesc pentru pensie ar putea încuraja mai multe persoane să achiziționeze astfel de produse, fie pentru a-și suplimenta drepturile de pensie, dacă se preconizează că veniturile din pensii vor fi inadecvate, fie pentru a-și asigura un venit din pensii în situațiile în care persoanele nu sunt acoperite de un sistem de pensii de stat sau de un sistem de pensii ocupaționale.

2.6. Comisia consideră că PEPP ar putea părea deosebit de atractive pentru lucrătorii mobili, care lucrează în diverse țări pe parcursul vieții lor profesionale, precum și pentru lucrătorii care desfășoară o activitate independentă. De asemenea, aceste produse ar putea crea opțiuni de venituri din pensii suplimentare în acele state membre în care la ora actuală, gradul de subscriere la produse de pensii personale este limitat.

2.7. Având în vedere că propunerea de regulament prevede caracteristici standardizate ale produselor, menite să ofere protecție consumatorilor, cadrul propus ar permite o mai mare flexibilitate în conceperea produselor de pensii.

2.8. Principalele elemente ale propunerii de regulament stipulează că:

- Furnizorii trebuie să fie autorizați de Autoritatea Europeană de Asigurări și Pensii Ocupaționale (EIOPA) și vor fi înregistrați într-un registru central, iar autoritățile naționale vor continua să îi supravegheze. EIOPA va monitoriza piața și regimurile naționale de supraveghere în vederea obținerii convergenței. Astfel, autoritățile naționale vor fi obligate să supravegheze furnizorii care operează în cadre (altfel spus, compartimente) naționale diferite. Nu este totuși clar cum va funcționa aceasta în practică, având în vedere mai ales faptul că produsele de pensii personale sunt, în mare măsură, definite la nivel național și că o supraveghere adecvată poate reclama cunoștințe specifice cu privire la fiecare piață națională.
- Furnizorii trebuie să respecte transparența costurilor și a comisioanelor și alte cerințe de prezentare sub forma unui document cu informații-cheie (înainte de încheierea unui contract) și trebuie să furnizeze declarații de pensie periodice și standardizate.
- PEPP vor oferi până la cinci opțiuni de economii cu o opțiune implicită de investiții cu grad scăzut de risc, cu o garanție limitată, care să asigure recuperarea investiției de capital. Consumatorii pot renunța la cerința în materie de consultanță în legătură cu opțiunea aleasă, cu condiția ca furnizorii să ceară informații privind cunoștințele și experiența persoanei care economisește pentru pensie.
- Persoanele fizice vor avea dreptul de a schimba furnizorii la nivel național și transfrontalier o dată la cinci ani la un cost plafonat.
- Furnizorii pot investi într-o serie de opțiuni supuse principiului prudenței și celei mai bune dobânzi pe termen lung pentru persoana care economisește pentru pensie.
- PEPP vor permite continuarea contribuțiilor în cazul în care membrii circulă între statele membre și vor permite transferul activelor acumulate fără lichidare.
- Va fi disponibilă o gamă de opțiuni de plată. PEPP trebuie să acorde prioritate anuităților, în cazul cărora plățile către titularul poliței sunt fixe și garantate.
- Trebuie să se asigure proceduri ușor de utilizat pentru reclamații și soluționarea litigiilor.

2.9. În fine, Comisia consideră că un mediu fiscal favorabil pentru PEPP este esențial pentru competitivitatea și atractivitatea acestui nou produs și recomandă ca, în cazul PEPP, statele membre să ofere același tratament fiscal ca pentru produsele naționale comparabile. În schimb, ele ar trebui să ofere un tratament mai favorabil în cazul în care sistemele de pensii personale diferite sunt impozitate diferit⁽²⁾.

3. Observații generale

3.1. Produsele de pensii personale nu sunt dezvoltate complet la nivelul UE. Cu toate acestea, rolul lor ar putea fi fundamental pentru asigurarea unor venituri din pensii adecvate pentru lucrătorii în cazul cărora pensiile de stat sau ocupaționale sunt reduse sau subdezvoltate. Mai mult, este general recunoscut că sistemele de pensii bazate pe mai mulți piloni reprezintă cel mai eficient mod de a asigura durabilitatea și adecvarea venitului din pensii.

3.2. Prin urmare, CESE salută orice încercare de a-i încuraja pe cetățenii UE să ia măsuri adecvate pentru perioada de pensionare. Combinația dintre îmbătrânirea populației și scăderea ratei de natalitate ar putea duce la costuri suplimentare pentru generațiile viitoare, cu excepția cazului în care oamenii muncesc până la vârste mai înaintate. În toate statele membre, dar în special în cele în care sistemul de pensii bazat pe mai mulți piloni nu este dezvoltat complet și în care sistemul de pensii de stat este principalul furnizor, este absolut normal ca oamenii să fie încurajați să facă economii personale pentru pensie.

3.3. CESE salută, de asemenea, obiectivul de a prezenta PEPP ca un posibil mod de a spori atât acoperirea pensiilor private, cât și alocarea de fonduri pentru investițiile pe termen lung. Creșterea economiilor pe termen lung ar putea avea un impact pozitiv și asupra economiilor naționale.

3.4. CESE este conștient că, în prezent, peisajul pensiilor din Europa este fragmentat. În unele țări, cetățenii au la dispoziție mai multe produse de pensii personale din care să aleagă; în alte țări, există foarte puține astfel de produse. Un amalgam de norme europene și de drept intern și tratamentele fiscale divergente au dus la un transfer limitat de active financiare la nivelul UE, în parte din cauza lipsei de transferabilitate a produselor de pensii pe întreg teritoriul UE de-a

⁽²⁾ C(2017) 4393 final.

lungul vieții profesionale a unei persoane. Presupunând că previziunile Comisiei sunt corecte, PEPP, împreună cu alte măsuri care fac parte dintr-un pachet mai larg de reforme, ar ajuta la creșterea economiilor – de la 700 de miliarde EUR la peste 2 mii de miliarde EUR până în 2030. Aceasta ar însemna un stimulente major pentru investiții la nivelul UE.

3.5. CESE remarcă, de asemenea, că propunerea Comisiei vizează creșterea numărului de furnizori. O mai mare concurență la nivelul UE ar trebui să ajute la scăderea prețurilor, oferind, în același timp, un grad de siguranță cu privire la calitatea produselor de pensii oferite de asigurători, firmele de investiții, fondurile de pensii, administratorii de active și bănci la nivelul UE. O mai mare concurență transfrontalieră este extrem de importantă și ar trebui să aducă beneficii evidente cetățenilor prin costurile reduse, varietatea de produse și transferabilitatea pensiilor.

3.6. De asemenea, este binevenită importanța acordată măsurilor de salvagardare, precum și supravegherii de către o autoritate de supraveghere la nivelul UE. CESE se așteaptă ca EIOPA să joace un rol esențial în supravegherea furnizorilor și monitorizarea pieței.

3.7. De asemenea, CESE subliniază importanța următoarelor elemente: protecția consumatorilor prin furnizarea unor informații clare persoanelor care economisesc pentru pensie, precum și protecția capitalului prin opțiunea implicită de grad scăzut de risc; informațiile privind economiile acumulate; procedurile administrative simplificate și proceduri ușor de utilizat pentru reclamații și pentru soluționarea extrajudiciară în cazul litigiilor dintre persoanele care economisesc pentru pensie și furnizori; costul rezonabil pentru trecerea de la un furnizor la altul; și protecția pentru persoanele care economisesc pentru pensie în caz de retragere, de exemplu, din motive de handicap sau boală.

3.8. Întrucât PEPP ar fi transferabile, CESE consideră că facilitatea de a schimba furnizorii la nivel transfrontalier ar putea contribui la sporirea mobilității forței de muncă, deși este neclar în ce măsură acest lucru ar spori mobilitatea pe piața forței de muncă.

3.9. CESE este de acord că această propunere ar putea fi importantă în ceea ce privește crearea de noi fonduri de investiții. Până în prezent, uniunea piețelor de capital cu inițiativele aferente – de exemplu liberalizarea normelor privind fondurile cu capital de risc și facilitarea coterii la bursă a firmelor mici – a avut un succes limitat. CESE consideră că PEPP ar putea fi foarte utile pentru crearea unei noi surse de fonduri, care ar putea fi canalizate către investiții.

3.10. CESE constată, de asemenea, că această inițiativă este relevantă și într-un scenariu post-Brexit. Uniunea piețelor de capital a fost concepută, cel puțin parțial, pentru a apropia mai mult piețele din Europa continentală de cele din Regatul Unit. Întrucât retragerea Marii Britanii devine iminentă, nevoia de a dezvolta o piață de capital paneuropeană este mai importantă decât oricând. Introducerea PEPP va avea loc într-un moment foarte oportun, în special având în vedere că instituții financiare de top își mută afacerile din Regatul Unit în alte state membre. Toate acestea ar putea ajuta la facilitarea fluxului de capital la nivelul UE, diminuând dependența de creditele bancare.

3.11. CESE recunoaște că, cel mai probabil, PEPP vor părea atractive pentru un număr limitat de grupuri, în special pentru profesioniștii mobili, care lucrează în mai multe state membre diferite pe parcursul vieții lor profesionale, pentru lucrătorii care desfășoară o activitate independentă, precum și pentru cei din țările în care produsele de pensii personale nu sunt dezvoltate. Cu toate acestea, CESE înțelege aprecierea Comisiei că pensiile ocupaționale sunt la fel de importante, astfel cum subliniază Directiva revizuită privind instituțiile pentru furnizarea de pensii ocupaționale (IORP), care stabilește cerințele de bază de guvernare pentru fondurile de pensii ocupaționale. La fel ca în cazul Directivei revizuite privind IORP, scopul acestei propuneri de regulament este și acela de a îmbunătăți guvernarea și transparența, de a promova activitatea transfrontalieră și de a dezvolta viitorii furnizori de PEPP ca investitori pe termen lung.

4. Observații specifice

4.1. CESE este de părere că PEPP nu ar trebui să pară o simplă extindere a opțiunilor de care dispun persoanele care optează pentru planurile de economii private, voluntare. Prin urmare, este esențial rolul pe care îl au statele membre în promovarea PEPP și a beneficiilor economisirii printr-un astfel de produs. Pe baza principiului tratamentului național, Comisia poate solicita ca PEPP să se bucure de același tratament fiscal favorabil pe care statele membre îl acordă propriilor produse naționale comparabile. În acele cazuri în care caracteristicile produselor PEPP nu corespund tuturor criteriilor necesare pentru a acorda scutiri de impozit pentru produsele de pensii existente la nivel național, Comisia invită statele membre să asigure aceleași facilități fiscale ca cele acordate produselor de pensii naționale respective.

4.2. CESE nu poate stabili cu exactitate dacă PEPP vor schimba în vreun fel situația din statele membre care se bazează în mod considerabil pe pensiile de stat și în care nu există o tradiție puternică a sistemelor private de economii pentru pensii. Astfel cum s-a precizat anterior, este mai probabil ca PEPP să pară atractive pentru lucrătorii care desfășoară o activitate independentă și pentru profesioniștii mobili, în timp ce persoanele cu venituri mici, lucrătorii cu contracte instabile sau intermitente și cei sezonieri au șanse mai reduse să își poată permite un produs de pensii personale.

4.3. Din acest motiv, CESE subliniază că este important ca cetățenii să fie stimulați să înceapă să economisească din timp pe parcursul vieții lor profesionale, prin oferirea de credite fiscale de către statul membru. De asemenea, CESE recomandă să li se asigure cetățenilor consiliere profesională cu privire la stabilirea perioadelor minime de investiții, pentru a le permite acestora să profite de beneficiile investițiilor pe termen lung.

4.4. CESE este de acord cu propunerile Comisiei care au obiectivul de a asigura până la cinci opțiuni de investiții, toate cu combaterea riscurilor, pentru persoanele care economisesc pentru pensie. Principala provocare în acest context constă în divergențele dintre statele membre. Autoritățile naționale vor continua să supravegheze furnizorii care își desfășoară activitatea în jurisdicțiile lor respective și, prin urmare, rolul EIOPA în monitorizarea pieței și a regimurilor naționale de supraveghere în vederea obținerii convergenței este considerat esențial pentru a asigura un grad de coerență în toate statele membre.

4.5. De asemenea, CESE este de acord cu afirmația Comisiei privind supunerea furnizorilor de PEPP unei reglementări adecvate care să cuprindă caracterul de lungă durată al produselor și specificațiile relevante ale acestora. CESE reamintește că Directiva Solvabilitate II (2009/138/CE), regimul de reglementare în materie de asigurări la nivelul UE, urmărește unificarea unei piețe unice de asigurări a UE și sporirea protecției consumatorilor, prin crearea unui „pașaport UE” (licență unică) pentru ca asigurătorii să-și poată desfășura activitatea în toate statele membre dacă au îndeplinit condițiile UE. Solvabilitate II a urmărit în special protecția consumatorilor, asigurătorii fiind principalii furnizori de pensii personale. CESE este de părere că și alte instituții financiare ar trebui să fie supuse acelorași cerințe stricte, pentru a asigura același nivel de protecție.

4.6. CESE este de părere că trebuie să se acorde mai multă atenție fazei de lichidare. Persoanele care economisesc pentru pensie și achiziționează PEPP vor necesita un sprijin semnificativ pentru a răspunde întrebărilor referitoare la suma de care au nevoie pentru a se pensiona confortabil și la cel mai bun mod de a dispune de activele de pensii. Trebuie să se desprindă învățăminte din experiența abordărilor de lichidare a pensiilor la nivelul pensiilor ocupaționale, pentru a permite oferirea de consultanță privind cele mai bune strategii de lichidare. CESE consideră că aceste strategii sunt intrinsece produselor de pensii, iar persoanelor care sunt pe cale să se pensioneze ar trebui să li se aducă la cunoștință practicile și normele privind lichidarea și mecanismele de protecție.

4.7. Importanța alfabetizării financiare nu poate fi subliniată suficient⁽³⁾. CESE este de părere că introducerea cu succes a PEPP va depinde semnificativ de măsura în care informațiile furnizate sunt suficient de clare pentru a le permite persoanelor care economisesc pentru pensie să compare și să facă diferența între produse și, în cele din urmă, să aleagă produsul care corespunde cel mai bine nevoilor lor. Mai mult, acest lucru trebuie standardizat la nivelul UE, având în vedere importanța transferabilității.

4.8. Informațiile precontractuale privind faza de lichidare și tratamentul fiscal relevant sunt considerate deosebit de relevante. Deși CESE este de acord că responsabilitatea directă pentru furnizarea de informații de înaltă calitate le revine furnizorilor, rolul autorităților naționale rămâne esențial. Produsele de pensii sunt în strânsă legătură cu politicile sociale și cu regimul fiscal al statelor membre. De aceea, fiecare stat membru trebuie să aibă o abordare specifică în materie de informare, și, prin urmare, autoritățile naționale au rolul de a garanta că informațiile care ajung la potențialii clienți sunt factive, utilizabile și specifice.

4.9. CESE consideră că dispozițiile privind schimbarea furnizorilor trebuie să devină mai interesante pentru consumatori și să le asigure o mai bună protecție. Titularii unui PEPP ar trebui să aibă în orice moment dreptul de a schimba furnizorul. O problemă conexă sunt taxele practicate în astfel de circumstanțe. Prin urmare, CESE solicită claritate cu privire la modul în care se va aplica plafonul propus de 1,5 % din soldul pozitiv. Deși un plafon de 1,5 % poate părea rezonabil în teorie, cu excepția cazului în care există, de asemenea, un plafon în termeni absoluți, un procent fix ar avea ca rezultat taxarea deponenților în raport cu valoarea absolută a economiilor. CESE consideră că acest lucru este nedrept și că ar duce la limitarea opțiunilor deponenților de schimbare a furnizorului. Comisia ar trebui să analizeze, de asemenea, scutirea de taxă pentru schimbarea furnizorului după o anumită perioadă de timp, în beneficiul deponenților și al perspectivelor viitoare ale PEPP.

⁽³⁾ JO C 318, 29.10.2011, p. 24.

4.10. CESE consideră că este nevoie de norme clare privind accesul la fondurile acumulate în cadrul unui PEPP în cazul decesului deponentului. Persoanele care au dreptul la aceste fonduri ar trebui să le primească nu mai târziu de două luni de la prezentarea documentelor necesare, iar furnizorul produsului nu ar trebui să poată să perceapă niciun fel de taxe.

4.11. Astfel cum s-a precizat anterior, stimulentele fiscale joacă un rol important în decizia unei persoane de a amâna consumul și de a economisi pentru pensie. CESE este de acord cu Comisia în ce privește rolul pe care l-ar putea avea stimulentele fiscale în determinarea succesului sau eșecului PEPP. Cu toate acestea, CESE constată că este de datoria statelor membre să le ofere cetățenilor lor accesul la orice stimulente fiscale posibile.

4.12. Dat fiind că PEPP sunt orientate în principal către profesioniștii mobili și lucrătorii care desfășoară o activitate independentă, care își pot permite să contribuie la un PEPP, CESE este de părere că acordarea de către statele membre a unor stimulente fiscale discriminează persoanele cu venituri mici, care nu au posibilitatea de a contracta un PEPP. În acest context, statele membre ar trebui să analizeze cu atenție dacă este cazul să ofere astfel de stimulente fiscale.

4.13. CESE recunoaște că produsele de pensii implică unele riscuri, având în vedere caracterul lor de lungă durată. Cu toate acestea, un anumit nivel de complexitate a produselor ar fi foarte util pentru reducerea riscurilor și a incertitudinilor, luând în considerare în același timp nevoile și preferințele persoanelor care economisesc pentru pensie. Reducerea riscurilor pentru persoanele fără experiență anterioară în privința produselor de pensii se consideră a fi extrem de importantă, iar CESE este de acord cu gama de opțiuni care ar fi puse la dispoziția persoanelor care economisesc pentru pensie, cu o opțiune implicită de investiție obligatorie, în care persoanei care economisește pentru pensie i se permite să își recupereze cel puțin capitalul nominal investit.

4.14. De asemenea, ar trebui evitată situația în care nivelul de protecție a consumatorilor variază în funcție de furnizorul de PEPP. CESE este de părere că principiul „aceleași riscuri, aceleași reguli” ar trebui să se aplice tuturor instituțiilor financiare care oferă produse pe termen lung pentru pensie.

4.15. CESE subliniază, de asemenea, așa cum se semnală în comunicatul de presă al *Better Finance* (Federația Europeană a Investitorilor și Utilizatorilor de Servicii Financiare) ⁽⁴⁾ din 9 octombrie 2017, că produsele de pensii personale pe termen lung „nu sunt în măsură să furnizeze venituri de înlocuire adecvate, deoarece randamentele pe termen lung ale acestora pot fi insuficiente sau chiar negative (după deducerea inflației)”. Pentru introducerea cu succes a unui PEPP este esențială responsabilitatea furnizorilor în ce privește asigurarea deplinei protecții necesare și a celor mai bune randamente pentru deponenți. Cu toate acestea, dat fiind că majoritatea fondurilor de pensii europene sunt în prezent investite în obligațiuni, perspectivele creșterii randamentelor, cel puțin pe termen scurt și mediu, nu par a fi foarte bune.

4.16. În final, CESE observă că rolurile pensiilor de stat, ocupaționale și personale și interacțiunea dintre acestea sunt unice pentru fiecare stat membru. Acestea au modelat piețele naționale de pensii timp de zeci de ani și nu este surprinzător să găsim produse de pensii atât de diverse în întreaga UE. În acest context, este necesar ca furnizorii să fie capabili să își adapteze PEPP la piețele naționale.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽⁴⁾ *Pension Savings: The Real Return, A Research Report* [Economii pentru pensie: randamentul real], BETTER FINANCE, 2017.

**Avizul Comitetului Economic și Social European privind
„Documentul de reflecție privind dimensiunea socială a Europei”**

[COM(2017) 206 final],

„Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind instituirea unui Pilon european al drepturilor sociale”

[COM(2017) 250 final] și

„Propunerea de Proclamație interinstituțională privind Pilonul european al drepturilor sociale”

[COM(2017) 251 final]

(2018/C 081/20)

Raportor: **Gabriele BISCHOFF**

Coraportor: **Jukka AHTELA**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	27.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	229/4/2

1. Concluzii

1.1. Confrunțați cu provocări importante cum ar fi viitorul muncii, inegalitățile din ce în ce mai mari și sărăcia, globalizarea și migrația, cetățenii își pierd din ce în ce mai mult încrederea într-o Uniune Europeană care, la fel ca statele membre, nu reușește să garanteze securitatea, să realizeze progrese sociale și economice și să ofere locuri de muncă de calitate sau care diminuează gradul de protecție națională în statele membre. Dezbateră privind dimensiunea socială a Europei și Pilonul european al drepturilor sociale (EPSR) s-ar putea dovedi esențială pentru ajungerea la un nou consens cu privire la aceste probleme urgente și ar putea contribui la deblocarea UE.

1.2. CESE ține să sublinieze că deciziile luate cu privire la scenariile sau căile de urmat în ceea ce privește dimensiunea socială nu sunt doar de natură teoretică, ci au un impact decisiv asupra vieții oamenilor. Comitetul consideră că un viitor realist al Uniunii Europene se poate baza doar pe îmbinarea unei baze economice solide cu o dimensiune socială puternică. În special, serviciile sociale moderne și șansele echitabile de reușită favorizează responsabilizarea oamenilor, pacea socială și dezvoltarea economică. CESE reamintește că îndeplinirea obiectivelor din tratat constând într-o creștere economică echilibrată și într-un progres social care să ducă la condiții mai bune de trai și de muncă ar trebui să reprezinte principiul director atunci când se stabilește orientarea viitoare a dimensiunii sociale a UE.

1.3. Comitetul înțelege că EPSR este conceput ca o declarație politică de intenție și, în sine, nu creează niciun fel de drepturi legale aplicabile. Prin urmare, Comitetul consideră că, dacă la summitul la nivel înalt cu tematică socială de la Göteborg, din noiembrie 2017, Consiliul s-ar declara gata să sprijine Proclamația privind pilonul, acest lucru ar reprezenta un semnal important. CESE consideră că o foaie de parcurs clară pentru punerea în aplicare a pilonului ar contribui la stimularea convergenței și la atingerea obiectivelor sale.

1.4. Cu toate acestea, Comitetul recunoaște și că, în contextul politic actual, există divergențe cu privire la modul în care UE ar trebui să procedeze în continuare. CESE este ferm convins că aprofundarea dimensiunii sociale se poate realiza mai bine cu ajutorul tuturor celor 27 de state membre, prin concentrarea pe proiecte-cheie care duc la progrese sociale și economice. Însă, dacă acest lucru nu este posibil, ar trebui avute în vedere căi alternative, ca de exemplu asumarea unui rol de avangardă de către o serie de țări, pe care toate celelalte ar fi invitate să le urmeze. De asemenea, Comitetul subliniază că este nevoie de mai multă claritate cu privire la măsurile care ar trebui să se aplice în cazul UE-27, și la cele ar trebui să vizeze zona euro.

1.5. Creșterea inegalităților, a sărăciei și a excluziunii sociale trebuie combătută la toate nivelurile, de către toate părțile interesate. În acest sens, CESE consideră că este nevoie de eforturi suplimentare pentru definirea unor principii, standarde, politici și strategii comune la nivelurile adecvate, în vederea unei mai bune convergențe a salariilor și pentru stabilirea sau creșterea salariilor minime la un nivel corespunzător, cu respectarea deplină a autonomiei partenerilor sociali. CESE a subliniat deja în primul său aviz cu privire la EPSR ⁽¹⁾ că studiul OIM ⁽²⁾ este un element de referință util. În acest studiu se arată că pot fi utilizați diferiți indicatori pentru a compara nivelurile salariilor minime, luând în considerare circumstanțele naționale, dar cel mai răspândit este raportul dintre salariul minim și salariul median (sau mediu). În plus, este important să se asigure un venit minim pentru toți cetățenii. Comitetul subliniază că fondurile alocate pentru coeziune socială și investiții sociale ar trebui sporite, pentru a putea face față provocărilor viitoare.

1.6. Politica socială este o competență partajată în cadrul juridic al UE. Va fi important să se ajungă la un consens cu privire la cine trebuie să facă ce în domeniul politicii sociale și, în special, la domeniile în care UE ar trebui să acționeze și în ce mod, în condițiile unei transparențe și unei responsabilități sporite pentru acțiunile întreprinse sau, eventual, pentru faptul că nu s-a făcut nimic. În acest context, reformele și inițiativele politice trebuie să continue, pentru a aborda provocările multiple și a face societățile și economiile apte pentru viitor. În cazul în care, după un termen rezonabil, angajamentul politic de punere în aplicare a principiilor comune s-ar dovedi insuficient, ar trebui luate în considerare noi măsuri adecvate, inclusiv inițiative juridice și fără caracter juridic.

1.7. Toate organizațiile reprezentative ale societății civile organizate trebuie implicate așa cum se cuvine în elaborarea și punerea în aplicare a unor politici relevante, recunoscând, în același timp, rolul specific al partenerilor sociali și respectând autonomia acestora. Promovarea negocierilor colective și a dialogului social la toate nivelurile va fi importantă și pentru asigurarea unor piețe ale forței de muncă funcționale, a unor condiții de muncă echitabile pentru toți, a creșterii productivității și a unei securități sociale sustenabile.

1.8. În centrul acestui proiect politic se află valorile comune ale UE, integrate în drepturile fundamentale. CESE este în continuare foarte preocupat de faptul că drepturile sociale existente nu sunt încă aplicate, precum și de existența unor „universuri diferite în materie de conformitate” cu legislația UE. Comisia, în calitate de „gardian al tratatelor”, este responsabilă de punerea în aplicare, însă statele membre au obligația de a prelua în mod corespunzător și de a respecta normele UE. CESE consideră că ar putea juca un rol mai activ în acțiunile de promovare, sensibilizare și monitorizare cu privire la situația actuală, prin crearea unui forum permanent privind drepturile fundamentale și statul de drept.

1.9. Dezbaterile referitoare la dimensiunea socială a Europei nu poate avea loc în mod izolat, ea trebuind a fi pusă în legătură cu discuțiile privind aprofundarea UEM, modul în care trebuie fructificată globalizarea, abordând în același timp provocările pe care le presupune, dar și modalitatea de a finanța corespunzător și eficient realizarea acestor obiective.

1.10. Pentru a consolida dimensiunea socială, este nevoie să se intervină mai ales în două domenii principale: UEM și piața unică. Politica socială trebuie integrată într-o politică economică diferită a UE, care să dispună de un mix satisfăcător de politici macroeconomice și să realizeze progrese în aprofundarea UEM. În ceea ce privește UEM, semestrul european va juca un rol esențial în reechilibrarea politicii economice și sociale, precum și în facilitarea unor reforme bine puse la punct în statele membre în cauză. Comitetul subliniază faptul că este nevoie de un semestru european economic și social. Se preconizează că pilonul drepturilor sociale va avea un impact asupra guvernantei economice europene. Tabloul de bord social pentru Pilonul european al drepturilor sociale (EPSR) trebuie îmbunătățit prin intermediul unor indicatori mai adecvați și mai eficienți.

⁽¹⁾ JO C 125, 21.4.2017, p. 10.

⁽²⁾ *Building a Social Pillar for European Convergence* (Construirea unui pilon social pentru convergența europeană), OIM, 18 iulie 2016.

1.11. Comitetul își exprimă în continuare convingerea că un viitor favorabil este posibil și că o Uniune mai puternică poate contribui la o mai bună configurare a globalizării și digitizării, pentru a oferi perspective avantajoase tuturor cetățenilor. Însă toată lumea trebuie să înțeleagă ce se află în joc, adică ce s-ar putea pierde prin regres și ce s-ar putea câștiga prin progres.

2. Introducere (fond, provocări și context)

2.1. La zece ani de la criza financiară, efectele sale economice, sociale și politice continuă să fie vizibile și au avut un impact profund asupra UE și asupra cetățenilor săi. UE trebuie să aibă o viziune de viitor și să se reorienteze, lucru care i-ar permite să abordeze provocări esențiale cum ar fi viitorul muncii, globalizarea, migrația, inegalitățile în creștere și sărăcia.

2.2. Comitetul Economic și Social European consideră că un viitor realist al Uniunii Europene se poate baza doar pe îmbinarea unei baze economice solide cu o dimensiune socială puternică. El este convins că Uniunea Europeană are nevoie de un nou consens privind o strategie economică și socială durabilă pentru a-și îndeplini promisiunea de a asigura o creștere economică echilibrată și progres social, oferind o mai mare bunăstare cetățenilor săi. Prin urmare, salută discuțiile privind dimensiunea socială a Europei, ancorate în dezbaterile mai ample privind viitorul Europei, precum și propunerea Comisiei referitoare la o Proclamație interinstituțională privind Pilonul european al drepturilor sociale (EPSR).

2.3. Documentul de reflecție privind dimensiunea socială a Europei, publicat la 26 aprilie 2017, reprezintă unul dintre cele cinci astfel de documente elaborate pentru a întreține dezbaterile ample dintre liderii celor 27 de state membre, instituțiile UE, partenerii sociali și cetățeni, dezbateri inițiate de Cartea albă a Comisiei privind viitorul Europei⁽³⁾. Documentul privind dimensiunea socială reprezintă contribuția Comisiei la discuția privind modul de adaptare a modelelor sociale europene la provocările actuale și viitoare, precum și rolul pe care Uniunea Europeană ar trebui să îl joace în acest sens și amploarea acestuia.

2.4. Documentul analizează dacă, și în cazul unui răspuns afirmativ, cum poate fi sprijinită dimensiunea socială în lumina diferitelor scenarii elaborate în Cartea albă. În timp ce Cartea albă stabilește cinci scenarii neexhaustive sau prescriptive, documentul de reflecție prezintă doar trei căi posibile pentru dimensiunea socială a Europei. De asemenea, acesta ia act de cele patru instrumente importante pe care UE le deține în prezent pentru a contribui la realizarea obiectivului de creștere economică favorabilă incluziunii: legislația, orientarea, finanțarea și cooperarea.

2.5. CESE sprijină pe deplin inițiativa Comisiei privind Cartea albă: este timpul ca Uniunea Europeană să se angajeze într-o reflecție serioasă privind calea de urmat pentru Uniunea Europeană, care ar putea fi redusă în curând la 27 de state membre. Dimensiunea socială face parte integrantă din această discuție.

2.6. În același timp cu documentul de reflecție privind dimensiunea socială, Comisia a mai prezentat o recomandare și o propunere de Proclamație interinstituțională privind Pilonul european al drepturilor sociale (EPSR/„Pilonul”)⁽⁴⁾. Aceasta a survenit în urma unei consultări ample care a avut loc în 2016 privind o schiță preliminară a pilonului. CESE și-a prezentat punctele de vedere inițiale privind pilonul într-un aviz⁽⁵⁾ adoptat în ianuarie 2017, bazându-se pe principalele rezultate ale dezbaterilor organizate în cele 28 de state membre.

2.7. În prezentul aviz, CESE răspunde solicitării Comisiei Europene de a elabora un aviz cu privire la documentul de reflecție privind dimensiunea socială a Europei. În acest sens, Comitetul corelează, de asemenea, această inițiativă cu recomandarea și proclamația propusă privind pilonul.

2.8. „Europa socială” este un concept foarte larg și, așa cum se subliniază în documentul de reflecție, înțelegerea a ceea ce înseamnă acest lucru variază foarte mult. Unii ar putea contesta însăși necesitatea unei dimensiuni sociale a UE, deoarece consideră politica socială a UE drept o amenințare la adresa competitivității globale a Europei. Cu toate acestea, alții consideră că „Europa socială” reprezintă elementul central al contribuției UE la societățile democratice, bazate pe coeziune, diverse din punct de vedere cultural și prospere.

2.9. Dimensiunea socială a reprezentat dintotdeauna un element central al Uniunii Europene, dar, deși există un acquis social cu adevărat considerabil al UE – dezvoltat de-a lungul timpului în paralel cu piața unică, cu uniunea economică și monetară, cu drepturile fundamentale ale lucrătorilor și ale cetățenilor – uneori această dimensiune a fost de-a dreptul invizibilă și nu s-a manifestat deloc în raport cu politicile naționale ale statelor membre. Cu toate acestea, realitățile sociale din Europa diferă foarte mult. Există riscul apariției unei divergențe și mai mari, în special în cazul în care UE ar decide în

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_ro.

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_ro.

⁽⁵⁾ JO C 125, 21.4.2017, p. 10.

mod activ să facă un pas înapoi cu privire la integrarea sa. Documentul de reflecție identifică, de asemenea, mai multe forțe motrice ale schimbării, având consecințe asupra modelelor sociale ale statelor membre, inclusiv schimbările demografice către o îmbătrânire a populației, o societate mai diversă și mai complexă și schimbarea stilurilor de viață, precum și transformarea muncii, toate acestea conducând la programe și condiții de lucru din ce în ce mai diverse și mai neregulate.

2.10. CESE consideră că un viitor realist al Uniunii Europene se poate baza doar pe îmbinarea unei baze economice solide cu o dimensiune socială puternică. UE își exercită competența partajată cu statele membre în domeniul politicii sociale, deși responsabilitatea este situată în primul rând la nivel național și revine guvernelor, partenerilor sociali și actorilor societății civile. În continuare, și în contextul general al consensului privind viitorul Europei la care s-a ajuns, va fi de asemenea important să se cadă de acord cu privire la cine ar trebui să facă ce în domeniul politicii sociale și în special la domeniile în care UE ar trebui să acționeze și la modul în care ar trebui să o facă.

2.11. CESE a subliniat, de asemenea, problema neaplicării drepturilor sociale existente. Comisia, în calitatea sa de „gardian al tratatelor”, deține responsabilitatea principală în ceea ce privește aplicarea acestora. Cu toate acestea, este responsabilitatea statelor membre să pună în aplicare în mod corespunzător legislația UE și să o respecte. În statele membre există „universuri diferite în materie de conformitate” ⁽⁶⁾ cu legislația UE, dar și o anumită reticență din partea Comisiei de a aborda așa cum se cuvine această problemă. Aceasta reprezintă, de asemenea, o barieră în calea unei mai mari convergențe, care trebuie depășită. Comitetul a subliniat deja necesitatea promovării și aplicării drepturilor sociale și fundamentale existente și a monitorizării încălcării acestora ⁽⁷⁾. CESE trebuie să joace un rol mai activ în acest sens și poate crea un forum permanent privind drepturile fundamentale și statul de drept, pentru a monitoriza situația existentă. Transparența și claritatea cu privire la cine ce anume face sunt esențiale, astfel încât cetățenii să poată înțelege cui îi revine responsabilitatea și cine ar trebui tras la răspundere.

2.12. În mai multe avize ⁽⁸⁾, CESE a subliniat necesitatea unui mix de politici macroeconomice care să sprijine și nicidecum să contracareze obiectivele politicii sociale. Considerentul 11 din Recomandarea EPSR, care precizează că „progresul economic și cel social sunt interconectate, iar crearea unui Pilon european al drepturilor sociale ar trebui să facă parte dintr-un efort mai larg de instituire a unui model de creștere mai durabilă și mai favorabilă incluziunii, prin îmbunătățirea competitivității Europei și creșterea atractivității acesteia pentru realizarea de investiții, crearea de locuri de muncă și promovarea coeziunii sociale”, este prin urmare binevenit. Așadar, trebuie să existe o legătură demonstrabilă între discuția privind dimensiunea socială și cea privind viitoarea arhitectura a UEM, care face, de asemenea, obiectul unui document de reflecție separat privind viitorul Europei.

2.13. O întrebare-cheie este: ce impact va avea Pilonul european al drepturilor sociale? Există numeroase așteptări și întrebări. De exemplu, va putea el aborda deficiențele sociale din piața comună sau va putea contribui la eliminarea dezechilibrelor dintre libertățile economice și drepturile sociale ⁽⁹⁾? Adevărul este că faptul de a da naștere unor mari așteptări poate avea un efect de bumerang. Prin urmare, CESE recomandă o abordare realistă, dar ambițioasă.

2.14. CESE a subliniat anterior, în contextul discuțiilor privind EPSR, că UE trebuie să realizeze un proiect pozitiv pentru toți, pentru a contracara creșterea populismului, a naționalismului și a scepticismului în rândul cetățenilor europeni și pentru a dovedi că UE este încă capabilă să își respecte angajamentul asumat de a genera creștere economică și locuri de muncă și de a îmbunătăți condițiile de viață și de muncă ale cetățenilor. Comitetul reiterează faptul că acesta ar trebui să fie principiul director în stabilirea viitoarei orientări a dimensiunii sociale a Europei.

3. Documentul de reflecție privind dimensiunea socială a Europei

3.1. În rezoluția sa referitoare la „Cartea albă privind viitorul Europei”, CESE a subliniat deja că dezbaterile avute în vedere cu guvernele și societatea civilă din statele membre nu ar trebui să vizeze alegerea între cele cinci scenarii diferite prezentate în Cartea albă ci ar trebui să fie utilizate pentru a ilustra consecințele potențiale ale diferitelor alegeri și căi. Căile

⁽⁶⁾ *Complying with Europe: EU Harmonisation and Soft Law in the Member States*, Gerda Falkner, Oliver Treib, Miriam Hartlapp, 2007.

⁽⁷⁾ De exemplu, JO C 376, 22.12.2011, p. 74.

⁽⁸⁾ JO C 271, 19.9.2013, p. 1.

JO C 451, 16.12.2014, p.10.

JO C 13, 15.1.2016, p. 33.

⁽⁹⁾ JO C 143, 22.5.2012, p. 23.

JO C 271, 19.9.2013, p. 1.

din cadrul scenariilor descrise nu sunt, prin urmare, percepute ca singurele opțiuni posibile sau ca „modele” care descriu căi diferite, izolate. Aceeași abordare ar trebui să se aplice și în cazul documentului de reflecție privind dimensiunea socială.

3.2. Documentul de reflecție se referă la diferitele realități sociale din cadrul UE, identifică posibilele forțe motrice ale schimbării și definește trei posibile căi de urmat:

- limitarea dimensiunii sociale la libera circulație (doar libera circulație);
- cei care vor să facă mai mult în domeniul social, fac mai mult (cooperare consolidată);
- țările UE-27 aprofundează în comun dimensiunea socială a Europei (aprofundarea dimensiunii sociale de către cele 27 de țări).

3.3. Pentru a înțelege mai bine posibilele implicații, CESE a analizat cele trei căi sub aspectul provocărilor și forțelor motrice ale schimbării descrise în documentul de reflecție, dar și problemele pe care CESE le-a abordat în avizul său inițial privind EPSR. Acestea sunt prezentate ca exemple în appendice, doar în scop ilustrativ.

3.4. „Doar libera circulație” – prima cale – ar reprezenta cea mai mare schimbare în raport cu statu-quo-ul și ar putea fi percepută ca un regres important. Această opțiune ar alimenta și mai mult divergențele în UE, cu consecințe importante asupra vieții cetățenilor UE și putând duce la apariția unor mișcări centrifuge ce ar putea duce în cele din urmă la dezintegrarea UE. Pe de altă parte, libera circulație și regulamentul privind mobilitatea intra-UE ar putea fi de o calitate superioară și ar putea avea un domeniu de aplicare mai larg și, de asemenea, ar putea să faciliteze punerea în aplicare și monitorizarea de către Comisie (cu alte cuvinte: mai puțin dar mai bun).

3.5. „Cooperarea consolidată” – cea de-a doua cale – ar putea cel puțin să declanșeze o convergență mai mare între unele state membre dar ar crea, de asemenea, și disparități mai pronunțate între celelalte (convergență parțială). Această opțiune ar reprezenta un pas înainte în ceea ce privește statu-quo-ul și o modalitate de a evita problema actuală de a găsi mereu cel mai mic numitor comun sau de a include prea multe neparticipări care fac ca aplicarea acestor norme să fie destul de complicată. Totuși, aceasta ar duce la apariția unor drepturi diferite pentru cetățeni, în funcție de statul membru în care locuiesc, generând inclusiv provocări și incertitudini pentru întreprinderile care funcționează în întreaga UE, care au nevoie de condiții de concurență echitabile și care s-ar vedea așadar confruntate cu universuri diferite de conformitate. Acest lucru ar putea duce, de asemenea, la o erodare a sprijinului pentru piața comună, dacă cetățenii din țările care nu sunt implicate se vor simți neglijați.

3.6. „Aprofundarea dimensiunii sociale de către cele 27 de țări” – a treia cale – ar determina o schimbare semnificativă față de situația actuală și ar fi o forță motrice importantă pentru convergența la nivelul UE. Această opțiune ar putea include măsuri obligatorii și criterii de referință pentru UE-27 și o finanțare UE legată de performanța cu privire la criteriile de referință și obiectivele comune. Cu toate acestea, deși CESE consideră că aprofundarea dimensiunii sociale poate fi realizată mai bine împreună cu toate cele 27 de state membre, luând în considerare negocierile deja complexe cu privire la conceptul insuficient de clar al EPSR, nu pare realist să se prevadă că această cale ar urma să beneficieze de sprijin, cu atât mai puțin din partea acelor state membre care doresc să își mențină avantajul comparativ în ceea ce privește salariile și standardele sociale mai scăzute sau din partea celor care se tem că modelele lor naționale și standardele lor ridicate ar fi afectate.

3.7. CESE consideră că o abordare prin care se urmărește „aprofundarea dimensiunii sociale atunci când este posibil și concentrarea mai intensă asupra rezultatelor” ar impulsiona, de asemenea, o un avans mai rapid către o convergență sporită. Prin urmare, prin urmare, Comitetul sprijină adoptarea unor măsuri mai constrângătoare bazate pe semestrul european⁽¹⁰⁾, cu criterii de referință, cel puțin pentru zona euro, dar de preferat pentru UE-27, în materie de ocupare a forței de muncă, educație și bunăstare (de exemplu, cu un cadru de referință comun pentru sprijinul pentru venit destinat celor în nevoie). Această opțiune ar trebui să fie însoțită de o foaie de parcurs care să stabilească inițiative comune în domenii-cheie, în care acțiunile UE oferă o valoare adăugată clară și, acolo unde este posibil, ar trebui să se concentreze în schimb pe rezultate. Fondurile alocate pentru coeziune socială și investiții sociale ar trebui majorate pentru a face față provocărilor reprezentate de dobândirea de abilități și competențe, de digitizare și de schimbările demografice din Uniunea Europeană.

⁽¹⁰⁾ Aceasta este propunerea Comisiei în ceea ce privește „aprofundarea UEM”.

4. Proclamația Pilonului european al drepturilor sociale

4.1. CESE a declarat deja că EPSR ar trebui să contribuie la un echilibru echitabil între dimensiunile economică și socială ale Uniunii Europene. Problema echilibrării obiectivelor economice și sociale implică mai mult decât construirea unui pilon unic și vizează fundamentele orizontale ale Uniunii Europene.

4.2. Obiectivele declarate ale pilonului sunt crearea unei „piețe a muncii echitabile și cu adevărat paneuropene” și îndeplinirea rolului de „punct de reper pentru convergența reinnoită din cadrul zonei euro”, obiective ce depășesc competențele din domeniul politicii sociale (Titlul X din TFUE). Ele se află în centrul politicilor economice și monetare, precum și al strategiei de ocupare a forței de muncă în temeiul titlurilor VIII și IX din TFUE.

4.3. Pilonul conturează 20 de „principii și drepturi” pe care Comisia le consideră esențiale pentru piețe ale muncii și sisteme de protecție socială echitabile și funcționale în secolul XXI, grupate în trei categorii: 1. egalitatea de șanse și de acces pe piața forței de muncă; 2. condiții de muncă echitabile; și 3. protecție și incluziune socială.

4.4. Instituirea EPSR are atât caracter retrospectiv, cât și prospectiv. Acesta urmărește să înglobeze acquis-ul UE existent al drepturilor sociale și să precizeze dacă și cum ar trebui completat, acolo unde este necesar, pentru a ține cont de transformările importante din domeniul muncii și din societate, pentru a contribui la realizarea unor piețe ale muncii și a unor sisteme de protecție socială funcționale în Europa secolului XXI.

4.5. Sunt necesare unele clarificări cu privire la caracterul juridic al pilonului, care este prezentat sub forma a două instrumente separate, deși aproape identice: o recomandare a Comisiei⁽¹¹⁾ și o propunere de proclamație interinstituțională⁽¹²⁾. În conformitate cu comunicarea care însoțește pilonul, alegerea instrumentelor ține cont de considerente politice mai generale și de limitările juridice, în special de restricțiile privind competențele UE în sfera politicii sociale.

4.6. În exercitarea competențelor Comisiei, în temeiul articolului 292 din TFUE, recomandarea va intra imediat în vigoare. Aceasta nu indică în mod explicit cui îi este adresată, însă considerentele 17-20 precizează că „[i]ndeplinirea obiectivelor Pilonului european al drepturilor sociale reprezintă un angajament și o răspundere comună a Uniunii, a statelor membre și a partenerilor sociali” și „ar trebui puse în aplicare atât la nivelul Uniunii, cât și la nivelul statelor membre, în limita competențelor acestora și în conformitate cu principiul subsidiarității”. În acest context, CESE dorește să sublinieze și faptul că autonomia partenerilor sociali trebuie respectată.

4.7. În paralel, Comisia Europeană propune, de asemenea, ca EPSR „să fie proclamat în mod solemn în comun de către instituțiile UE”. Nu există niciun temei juridic în tratatele UE pentru proclamație, deși acest instrument a mai fost utilizat anterior, în cazul Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care a fost proclamată pentru prima dată la 7 decembrie 2000, în cadrul Consiliului European de la Nisa. Trebuie să se facă distincție între Proclamație și un acord interinstituțional în sensul articolului 295 din TFUE; în conformitate cu evaluarea juridică a Consiliului, proclamația „constituie un act atipic, care nu este obligatoriu din punct de vedere juridic și nu creează drepturi direct aplicabile”.

4.8. Procesul proclamației EPSR este, de asemenea, diferit de Carta comunitară a drepturilor sociale fundamentale ale lucrătorilor, adoptată la 9 decembrie 1989. Documentul din urmă are un caracter pur declarativ, dar a fost semnat de toate statele membre, cu excepția Regatului Unit. Aceasta nu a fost o declarație comună adoptată împreună cu alte instituții europene, deși Comisia Europeană a prezentat un program de acțiune socială pentru punerea în aplicare a Cartei [COM(89) 568 final]. În plus, aceasta conține dispoziții privind aplicarea ei.

4.9. În măsura în care „respectarea pilonului social european” reprezintă un angajament și o responsabilitate comune între Uniune, statele sale membre și partenerii sociali, este justificat ca Parlamentul European și Consiliul să se alătore Comisiei în proclamarea solemnă a pilonului. EPSR este, de asemenea, menit să aibă un impact asupra guvernancei economice a UE (semestrul european, tabloul de bord social), fiind așadar esențial, pentru a transmite un semnal puternic, ca în cadrul Consiliului să se ajungă la un consens în privința susținerii proclamației. Deși recunoaște că partenerii sociali sunt competenți în multe domenii, Comitetul remarcă faptul că ei nu au fost implicați oficial în procesul de elaborare a proclamației⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ JO L 113, 29.4.2017, p. 56.

⁽¹²⁾ În plus, recomandarea și proclamația au fost însoțite de o comunicare principală și de o serie de alte inițiative fără caracter legislativ, inclusiv de un tablou de bord social pentru monitorizarea progresului, două consultări cu partenerii sociali și o propunere legislativă de Directivă privind echilibrul dintre viața profesională și cea privată, care face obiectul unui aviz separat al CESE.

⁽¹³⁾ A se vedea Comunicarea Comisiei Europene privind instituirea unui Pilon european al drepturilor sociale, p. 6, COM(2017) 250 final.

4.10. Comitetul înțelege că pilonul este conceput ca o declarație politică de intenție și, în sine, nu creează niciun fel de drepturi legale aplicabile. Comisia face o distincție între drepturi și principii: se consideră că primele reafirmă unele dintre drepturile deja existente în acquis-ul Uniunii, în timp ce principiile sunt noi și tind să abordeze provocările generate de evoluțiile societale, tehnologice și economice. Într-adevăr, conform comunicării, nici principiile, nici drepturile nu sunt direct aplicabile.

4.11. În ciuda lipsei unui caracter juridic obligatoriu, o astfel de proclamație ar presupune un angajament politic din partea instituțiilor UE, precum și a Consiliului și a statelor membre, de a realiza obiectivele EPSR, respectând în același timp repartizarea competențelor și principiul subsidiarității.

4.12. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, spre deosebire de EPSR, are aceeași valoare ca și tratatele și este, prin urmare, parte componentă a dreptului primar, deși nu creează noi competențe la nivelul UE; în ciuda faptului că este constrângătoare din punct de vedere juridic pentru instituțiile UE, ea nu este direct aplicabilă de către cetățenii UE. Aceasta abordează mai larg drepturile economice și sociale deopotrivă. În cazul în care, după un termen rezonabil, angajamentul politic menționat mai sus nu va duce, în toate statele membre, la acțiuni concrete de punere în aplicare a pilonului, ar trebui luate în considerare măsuri adecvate, inclusiv inițiative juridice și fără caracter juridic. CESE a solicitat deja adoptarea unei directive-cadru privind venitul minim ⁽¹⁴⁾. O serie de noi avize juridice, ca de pildă cel comandat de Ministerul Muncii din Germania, analizează modul în care se poate face acest lucru ⁽¹⁵⁾.

4.13. CESE a subliniat deja, într-un aviz din 2011 ⁽¹⁶⁾, că drepturile sociale fundamentale nu pot fi „despărțite” de cele civile și politice, trebuind așadar să beneficieze de o atenție strategică specială. Acesta a propus măsuri suplimentare și activități de promovare pentru a spori eficacitatea unei strategii de punere în aplicare a drepturilor fundamentale. Comisia nu abordează în mod suficient problema neaplicării drepturilor sociale existente, iar CESE consideră că există un anumit risc ca EPSR să diminueze rolul specific pe care Comisia trebuie să îl joace în calitatea sa de „gardian al tratatelor”.

5. Relația dintre Documentul de reflecție privind dimensiunea socială și Pilonul european al drepturilor sociale

5.1. Trebuie luată, de asemenea, în considerare relația dintre EPSR și Documentul de reflecție privind dimensiunea socială, precum și cu celelalte documente de reflecție în ampla dezbateră privind viitorul Europei. Analiza EPSR arată că mai multe dintre scenariile prezentate în Cartea albă/Documentul de reflecție privind dimensiunea socială pot fi într-adevăr combinate în punerea în aplicare a pilonului.

5.2. EPSR vizează în primul rând statele membre din zona euro. În acest sens, filosofia EPSR se apropie de un scenariu în care „cei care vor să facă mai mult, fac mai mult”. Monitorizarea punerii în aplicare a pilonului prin intermediul tabloului de bord social, care ar trebui înzestrat cu mai mulți indicatori adecvați și utili și integrat în semestrul european, ar putea facilita anumite progrese în această direcție. Societatea civilă și partenerii sociali ar trebui consultați cu privire la acești indicatori, având în vedere că propunerea actuală nu este suficientă.

5.3. Unele dintre măsurile „de monitorizare” propuse, prezentate în Comunicarea privind EPSR sunt în concordanță cu scenariul UE-27, în timp ce altele ar putea să vizeze în primul rând scenariul „cei care doresc să facă mai mult”. Astfel, măsurile, cum ar fi inițiativa de promovare a echilibrului dintre viața profesională și cea privată a părinților și îngrijitorilor care lucrează, prezentate ca parte a Pachetului privind pilonul social, sunt destinate a fi aplicate în UE-27. În același context, măsurile referitoare la punerea în aplicare a legislației existente și a dialogului social trebuie, de asemenea, să se aplice în cadrul UE-27. Necesitatea de a acționa la un nivel geografic mai restrâns ar putea, de asemenea, să genereze noi provocări pentru partenerii sociali, care sunt reprezentați la nivelul UE.

5.4. Alte măsuri propuse în recomandare, cum ar fi cele referitoare la semestrul european și finalizarea uniunii economice și monetare a Europei, se aplică și sunt destinate doar zonei euro. Acestea se potrivesc mai bine scenariului „cei care doresc să facă mai mult”. De fapt, documentul de reflecție menționează, ca exemplu al unui astfel de scenariu, o convergență mai accentuată, orientată spre piețe ale forței de muncă mai dinamice, spre cele mai eficiente sisteme sociale și spre cele mai puternice sisteme de educație și de sănătate.

⁽¹⁴⁾ JO C 170, 5.6.2014, p. 23 (acest aviz nu a primit sprijin din partea Grupului „Angajatori”; a se vedea <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/statement-minimum-income.pdf>).

⁽¹⁵⁾ *Ein verbindlicher EU-Rechtsrahmen für soziale Sicherungssysteme in den Mitgliedstaaten*, aviz juridic al prof. dr. Thorsten Kingreen, septembrie 2017.

⁽¹⁶⁾ JO C 376, 22.12.2011, p. 74.

5.5. Sprijinul financiar acordat de UE prin intermediul Fondului social european se potrivește mai bine unei abordări UE-27. Punerea la dispoziție a mai multor fonduri este, de fapt, menționată în documentul de reflecție, ca exemplu al aprofundării dimensiunii sociale de către UE-27.

6. Relația cu celelalte documente de reflecție privind viitorul Europei

6.1. Dezbaterea privind dimensiunea socială a Europei nu poate avea loc în mod izolat și, prin urmare, este important să se ia în considerare și relația cu celelalte documente de reflecție privind viitorul Europei și cu mesajele lor esențiale privind dimensiunea socială și calea de urmat, chiar dacă CESE va prezenta avize separate cu privire la aceste documente⁽¹⁷⁾.

6.2. Documentul de reflecție privind „**Aprofundarea uniunii economice și monetare**” subliniază că locurile de muncă, creșterea economică, echitatea socială, convergența economică și stabilitatea financiară se numără printre principiile directe ale aprofundării UEM. Această concepție asupra dimensiunii sociale a UEM pare destul de limitată. În primul rând, nu este coerentă în ceea ce privește convergența economică și socială sau mai ales convergența ascendentă și, în al doilea rând, se referă mai ales la „echitatea socială”. Nu există nicio explicație cu privire la conceptul sau percepția „echității sociale” și nici la motivul pentru care nu se face mai degrabă trimitere la „justiția socială”, în conformitate cu articolul 3 din TUE.

6.3. Documentul de reflecție privind UEM se referă la consolidarea coordonării politicilor economice în cadrul semestrului UE, ca instrument-cheie. În cadrul semestrului, EPSR ar funcționa ca „un nou punct de reper pentru multe dintre politicile menționate care vizează asigurarea unor condiții mai bune de muncă și de viață”. În acest caz, ar fi necesar să se „promoveze în continuare cooperarea și dialogul cu statele membre, implicând, de asemenea, parlamentele naționale, partenerii sociali, consiliile naționale pentru productivitate și alte părți interesate” pentru a se asigura „o mai mare asumare a acestor obiective la nivel național și a încuraja o mai bună punere în aplicare a reformelor.” În documentul de reflecție, Comisia subliniază, de asemenea, legătura dintre reformele naționale și finanțarea UE existentă. În esență, discursul privind nevoia de mai multă asumare, implicare din partea partenerilor sociali și condiționalități pentru finanțarea UE nu reprezintă nimic nou și subliniază doar necesitatea unei mai bune guvernări și realizări a semestrului european.

6.4. Propunerile referitoare la relansarea procesului de convergență din Documentul de reflecție privind UEM se axează pe utilizarea cadrului la nivelul UE în vederea asigurării convergenței, pe creșterea coordonării politicii economice și pe consolidarea legăturilor dintre reformele naționale și finanțarea UE existentă. Există puncte de vedere diferite cu privire la condiționarea finanțării UE în funcție de reforme, iar CESE recomandă ca acest lucru să fie posibil numai cu implicarea deplină a Parlamentului European în întregul proces, în condiții egale, parlamentele naționale având de asemenea un rol clar în acest proces. Se preconizează o mai mare convergență și stabilitate **prin realizarea de reforme structurale adecvate**. CESE împărtășește opinia potrivit căreia niște reforme bine concepute în statele membre în cauză pot fi esențiale pentru a obține o convergență ascendentă sporită și sisteme sociale mai adecvate și mai reziliente, subliniind, în același timp, necesitatea îmbunătățirii mixului de politici macroeconomice și a unei mai mari implicări a partenerilor sociali în dialogul macroeconomic, în conceperea procesului semestrului european și în reformele conexe.

6.5. Numărându-se printre instrumentele UEM, tabloul de bord social din cadrul EPSR este considerat un element al uniunii economice, care monitorizează, alături de Consiliile Naționale, evoluțiile în materie de productivitate. Acest lucru indică legătura dintre aprofundarea EMU și a EPSR. EPSR are rol de **punct de reper în vederea realizării anumitor reforme structurale** în domeniile descrise de cele 20 de principii.

6.6. Anexa 2 a documentului privind UEM menționează importanța unui nou început pentru dialogul social și califică încercarea Comisiei Europene de a înființa un EPSR ca fiind „un pas important” (p. 32-33). În acest sens, este esențial să avem o înțelegere mai amplă a dialogului social, care nu poate fi limitată doar la cadrul Titlului privind politica socială. Deși obligația Uniunii Europene de a promova rolul partenerilor sociali este menționată în Titlul privind politica socială, această obligație trebuie să aibă implicații, după caz, în afara acestei politici unice.

6.7. În Documentul de reflecție privind „Valorificarea oportunităților legate de globalizare”, Comisia Europeană încearcă să abordeze temerile și criticile tot mai mari în legătură cu politicile și rezultatele actuale ale globalizării. Prin urmare, Comisia subliniază faptul că globalizarea poate fi benefică în cazul în care oportunitățile acesteia sunt valorificate în mod corespunzător, astfel încât să nu fie neglijați prea mulți cetățeni.

⁽¹⁷⁾ „Aprofundarea UEM până în 2025” (ECO/438) (a se vedea pagina 124 din prezentul Jurnal Oficial), „Finanțele UE până în 2025” (ECO/439) (a se vedea pagina 131 din prezentul Jurnal Oficial).

6.8. Potrivit Comisiei, politicile sociale robuste joacă un rol important în protejarea și capacitatea cetățenilor în acest proces. Ei consideră acest lucru o condiție prealabilă pentru stimularea încrederii și siguranței cetățenilor în ceea ce privește provocările și beneficiile globalizării.

6.9. Documentul de reflecție privind **valorificarea oportunităților legate de globalizare** se referă în mod specific la cea privind dimensiunea socială. CESE sprijină opinia potrivit căreia „printr-o mai bună distribuție a beneficiilor oferite de globalizare, în corelație cu o protecție socială eficientă, cetățenii își vor putea găsi un loc de muncă decent și se vor putea adapta la schimbare. Într-un context mai larg, redistribuirea corectă și echitabilă a bogăției, precum și investițiile specifice menite să promoveze incluziunea socială a categoriilor mai vulnerabile de persoane, inclusiv a migraților, vor contribui la consolidarea coeziunii sociale”. Acest lucru este în mare măsură în acord cu accentul pe care CESE l-a pus asupra necesității unor tranziții echitabile în contextul digitizării și al globalizării. Totodată, Comisia subliniază că „UE ar trebui, de asemenea, să fie o economie inovatoare și competitivă cu întreprinderi de calibrul mondial și cu cetățeni care se pot adapta la schimbare și care au capacitatea de a produce bogăția necesară pentru a ne susține modelul social”.

6.10. CESE este de acord și cu ideea potrivit căreia este esențială îmbunătățirea standardelor sociale și a celor de muncă, precum și a practicilor în domeniu, în strânsă cooperare cu OIM, partenerii sociali și organizațiile societății civile, în special cele implicate în această agendă, cum ar fi organizațiile din domeniul economiei sociale.

6.11. CESE este de acord cu faptul că UE poate defini aceste norme la nivel mondial nu doar fiindcă este cea mai mare piață unică, cea mai mare putere comercială și cel mai mare investitor, ci și pentru că UE crede în soluții globale la provocări globale. Prin urmare, modelul social european, valorile noastre esențiale și drepturile fundamentale ar trebui să reprezinte „un punct de reper și un model de referință pentru o globalizare echitabilă”.

6.12. Cu toate că Documentul de reflecție privind **viitorul finanțelor UE** a fost ultimul publicat, bugetul UE va juca un rol fundamental dar va fi, desigur, determinat de alegerile făcute cu privire la viitorul Europei. Documentul de reflecție privind viitorul finanțelor UE evaluează implicațiile pentru cheltuielile UE în conformitate cu cele cinci scenarii prezentate în Cartea albă, care vor avea un impact enorm asupra cetățenilor, regiunilor și grupurilor de persoane care au nevoie de cel mai mult sprijin. Numai în cel de-al cincilea scenariu – în care statele membre convin să realizeze mult mai mult împreună – va fi cheltuită o sumă mai mare pentru coeziunea economică, socială și teritorială.

6.13. Plecarea Regatului Unit din UE va avea consecințe majore asupra bugetului UE. CESE este conștient de riscul ce poate decurge ca urmare a acestei plecări, și anume reducerea fondurilor sociale. CESE subliniază faptul că Fondul Social European reprezintă o forță motrice pentru o mai mare convergență și că nu ar trebui redus, dacă se dorește abordarea cu succes a viitoarelor provocări.

7. Domeniile prioritare ale CESE și acțiunile la diferite niveluri, ale actorilor relevanți

7.1. În avizul său inițial privind EPSR, CESE a identificat deja următoarele domenii principale în care consideră că se impune o acțiune la nivelul UE și/sau la nivel național, în funcție de competențele deținute:

- investiții și inovare;
- ocuparea forței de muncă și crearea de locuri de muncă de calitate;
- măsuri de combatere a sărăciei, printre care venitul minim;
- tranziții echitabile și fluide sprijinite de politici active pe piața forței de muncă;
- condiții-cadru pe piața forței de muncă care să susțină o ofertă nouă și mai diversificată de cariere profesionale și care să asigure condiții de muncă echitabile pentru toți;
- protecție socială pentru toți (noi forme de muncă, de exemplu platformele etc.);
- investiții sociale (competențe, tranziție etc.);

— servicii sociale de interes general.

7.2. Pentru a ajunge la un consens cu privire la modul în care trebuie acționat, ar trebui să se identifice proiectele-cheie din aceste domenii. UE ar trebui să înceapă cu proiecte care au un impact pozitiv direct și care vor fi sprijinite de toată lumea.

8. Următorii pași după summitul cu tematică socială de la Göteborg (2017) și pe viitor: calea de la principiile la drepturi ⁽¹⁸⁾?

8.1. Au trecut trei ani de când președintele Juncker a declarat pentru prima dată că dorește realizarea unui „triplu A” social pentru UE ⁽¹⁹⁾. Comisia Juncker și-a demarat inițiativele destul de târziu și a avut nevoie de o perioadă lungă pentru consultările privind EPSR (un an). S-a consumat timp și pentru lansarea dezbaterii privind viitorul Europei, fără niciun fel de recomandări practice din partea Comisiei cu privire la modul în care trebuie procedat. Alegerile pentru Parlamentul European vor avea loc în 2019 și se va constitui o nouă Comisie. Pentru mulți, acest paradox temporal – pe de o parte faptul că nu mai există suficient timp pentru stabilizarea UEM și a modelului social european/modelelor sociale europene înainte de 2019, și, pe de altă parte, încercarea de a câștiga timp înainte de alegerile importante care vor avea loc în toamna anului 2017 – împiedică, din păcate, UE să continue pe calea cea bună.

8.2. Propunerea Comisiei din aprilie 2017, privind o proclamație interinstituțională comună privind pilonul european al drepturilor sociale a generat reacții de tot felul. Unii consideră că acest lucru reprezintă un progres important, alții îl văd în principal ca pe un act simbolic care nu este suficient de tangibil pentru a aborda criza socială; există chiar și unii care se tem că propunerea ar putea fi prea îndrăzneată. După summitul cu tematică socială de la Göteborg (noiembrie 2017), pe baza Proclamației privind EPSR și a discuțiilor cu privire la documentul de reflecție privind dimensiunea socială a Europei, CESE încurajează toate cele trei instituții ale UE să elaboreze o agendă pozitivă pentru cetățenii Uniunii, care să vizeze consolidarea unui model economic și social european pentru viitor, prin promovarea creșterii economice, a ocupării forței de muncă, a bunăstării cetățenilor și a unei convergențe ascendente în materie de ocupare a forței de muncă și de rezultate pe plan social.

8.3. Există încă incertitudini considerabile în jurul acestui pilon, nu în ultimul rând dacă acesta va fi proclamat de toate statele membre. În cazul în care este proclamat, o întrebare-cheie pentru CESE va fi aceea de a stabili ce măsuri trebuie luate pentru a se asigura că acesta poate fi un instrument eficient. CESE consideră că trebuie luate măsuri suplimentare la nivelul cel mai adecvat, inclusiv inițiative comune în domeniile-cheie în care acțiunea UE aduce o valoare adăugată clară, și că aceste măsuri ar trebui să se concentreze pe rezultate, atunci când este posibil. CESE este de părere că o foaie de parcurs clară privind punerea în aplicare a EPSR ar contribui la stimularea convergenței și la atingerea obiectivelor prevăzute.

8.4. De asemenea, CESE propune ca evaluările de impact să includă și o evaluare a compatibilității cu EPSR. În cadrul agendei pentru o mai bună legiferare, ar trebui să se pună mai mult accent pe analiza măsurii și a modului în care inițiativele facilitează progresul social pentru cetățeni, precum și a gradului în care acestea sunt ușor de respectat și aplicat.

8.5. CESE își asumă rolul de a monitoriza acest proces, de a-l sprijini prin intermediul unor dezbateri la nivel național și de a insista asupra necesității unei mai mari transparențe și participări a societății civile. Comitetul avertizează, de asemenea, cu privire la noile procese complexe și la abordarea viitorului UE în special din perspectivă instituțională.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ Notă: acesta este un capitol important referitor la chestiuni legate de guvernanta și punerea în aplicare, cum ar fi semestrul european și rolul partenerilor sociali, precum și rolul pe care îl poate juca CESE. El va trebui elaborat mai în detaliu. Următorul text oferă o imagine de ansamblu cu privire la măsurile (politice) luate în ceea ce privește EPSR.

⁽¹⁹⁾ 22 octombrie 2014, Parlamentul European.

Apendice

Sinteza dimensiunii sociale

	Scenariul 1 „Doar libera circulație”	Scenariul 2 „Cooperare consolidată”	Scenariul 3 „Aprofundarea dimensiunii sociale de către toți”	Scenariul CESE 4 „Aprofundarea dimensiunii sociale acolo unde este posibil și o mai mare concentrare pe rezultate”
Provocări Dezvoltarea demografică și noi modele familiale	<p>Ar putea crea noi factori de impuls și de atracție în special pentru cetățenii calificați, care să îi determine să părăsească țara, în căutarea unor salarii mai bune.</p> <p>27 de soluții/o convergență mai mică spre noile modele familiale/rolurile de gen în societate.</p>	<p>De asemenea, ar putea crea noi factori de impuls și de atracție în special pentru cetățenii calificați, care să îi determine să se mute în state membre „din avangardă”.</p> <p>Soluții inovatoare pentru un nou echilibru între viața profesională și cea privată, egalitatea de gen/participarea mai bună a femeilor pe piața forței de muncă etc. în țările din avangardă.</p>	<p>O mai bună utilizare și protecție a pieței forței de muncă a UE prin intermediul unor standarde comune, o mai mare convergență.</p> <p>Aceeași vârstă de pensionare în UE, legată de speranța de viață (dar au existat proteste ample în multe țări).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Criterii de referință puternice pentru rezultatele pieței forței de muncă (participarea femeilor/a grupurilor vulnerabile/a persoanelor în vârstă, munca decentă). — Criterii de referință pentru protecție socială (prestații și servicii). — Măsuri legislative și fără caracter legislativ pentru măsurile ce vizează un echilibru între viața profesională și cea privată pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă.

Provocări	Scenariul 1 „Doar libera circulație”	Scenariul 2 „Cooperare consolidată”	Scenariul 3 „Aprofundarea dimensiunii sociale de către toți”	Scenariul CESE 4 „Aprofundarea dimensiunii sociale acolo unde este posibil și o mai mare concentrare pe rezultate”
<p>Digitizarea/ Transformarea muncii</p>	<p>În loc de o reglementare europeană unică, vor exista 27 de soluții privind activitatea în cadrul platformelor, timpul de lucru, inteligența artificială etc., dar răspunsurile la nivel național vor fi limitate.</p>	<p>Ar putea fi găsite soluții pentru a proteja mai bine cetățenii și pentru a le permite acestora să inițieze schimbări, prin limitarea riscurilor. Alte state membre ar putea ulterior urma acest exemplu. Este mai ușor să găsești lucrători calificați prin intermediul standardelor comune și al numărului unic de securitate socială.</p>	<p>Un standard unic/norme privind statutul profesional al lucrătorilor care își desfășoară activitatea prin intermediul platformelor, noi soluții și proiecte inovatoare. Sisteme informatice ale UE.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Viitorul muncii va deveni un proiect pozitiv. — Politici active în domeniul forței de muncă (ALMP) eficiente și orientate, în scopul obținerii de rezultate bune în materie de ocupare a forței de muncă. — Tranziția spre Muncă 4.0 să fie însoțită de tranziția paralelă spre Protecție socială 4.0 — Condițiile-cadru de pe piețele forței de muncă trebuie să sprijine o ofertă nouă și mai diversificată de cariere profesionale. — Nevoia unui cadru care să asigure condiții de muncă echitabile pentru toți. — Măsuri care să permită cetățenilor să facă tranzițiile necesare (com-petențe, noi locuri de muncă).
<p>Globalizarea</p>	<p>Modelul social al UE nu ar reprezenta un model de referință pentru o globalizare echitabilă, fiind mai greu să se stabilească standarde la nivel global.</p>	<p>Model de referință limitat, avangardist, pentru globalizare. Prin intermediul instrumentelor comune și al fondurilor, țările din avangardă oferă tranziții mai bune/asigură competențe.</p>	<p>Modelul social european poate fi un mai bun model de referință pentru globalizarea echitabilă, contribuind la fixarea standardelor la nivel global prin stabilirea de norme pentru cea mai mare piață comună la nivel mondial.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Un model economic și social al UE bazat pe creșterea ocupării forței de muncă, progres social și productivitate. — Punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă, în special 1 (Eradicarea sărăciei), 3 (Sănătate și bunăstare), 5 (Egalitate de gen) și 8 (Muncă decentă și creștere economică).

Provocări	Scenariul 1 „Doar libera circulație”	Scenariul 2 „Cooperare consolidată”	Scenariul 3 „Aprofundarea dimensiunii sociale de către toți”	Scenariul CESE 4 „Aprofundarea dimensiunii sociale acolo unde este posibil și o mai mare concentrare pe rezultate”
<p>Disparitățile dintre statele membre și din statele membre</p>	<p>Creșterea disparităților, lipsa finanțării din partea UE pentru crearea unei mai mari convergențe. Statele membre trebuie să își creeze fonduri proprii, ceea ce va spori și mai mult disparitățile.</p>	<p>Creșterea disparităților dintre țările din avangardă și restul statelor membre. Ar putea duce la diferite „modele de afaceri” și la noi factori de impuls și de atracție pentru întreprinderi.</p>	<p>Inegalitățile ar scădea în mod semnificativ, prin convergență ascendentă. Monitorizare/acțiuni speciale prin intermediul criteriilor de referință și al stimulentei financiare.</p>	<p>— Criterii de referință în domeniul protecției sociale (condițiile de eligibilitate, durata și nivelurile prestațiilor). — Fondul european pentru investiții strategice și fondurile structurale și de investiții europene (fondurile ESF) ar crea locuri de muncă și ar promova coeziunea teritorială și socială.</p>
<p>Creșterea inegalităților/sărăciei</p>	<p>Va continua și mai rapid în unele state membre, alte state membre fiind capabile să își protejeze mai bine cetățenii prin limitarea intervenției hotărârilor CJUE etc. Vor spori inegalitățile prin mai multe acțiuni de dumping social/salarial.</p>	<p>Reducerea inegalităților printr-o mai bună remunerare, prin intermediul politicilor sociale în țările din avangardă, în celelalte țări urmând probabil să crească inegalitățile.</p>	<p>Inegalitățile ar putea fi reduse prin intermediul unor standarde și politici comune.</p>	<p>— Lucrătorii ar beneficia de standarde fundamentale de muncă și de o protecție socială adecvată. — Eforturi suplimentare în direcția convergenței salariilor și a stabilirii unor salarii minime în statele membre. — Analizarea posibilității introducerii unui venit minim la nivel european. — Inițiative naționale și europene ar urma să îmbunătățească sistemele de protecție socială (securitatea socială, asistența socială, serviciile sociale, asistența medicală și locuințele).</p>

Provocări	Scenariul 1 „Doar libera circulație”	Scenariul 2 „Cooperare consolidată”	Scenariul 3 „Aprofundarea dimensiunii sociale de către toți”	Scenariul CESE 4 „Aprofundarea dimensiunii sociale acolo unde este posibil și o mai mare concentrare pe rezultate”
Competitivitatea întreprinderilor	Mai puține reglementări UE, dar costuri sporite pentru respectarea a 27 de reglementări diferite privind sănătatea și securitatea, timpul de lucru etc.	În general, o mai mare complexitate în monitorizarea/aplicarea normelor. Competitivitatea ar putea, de asemenea, să se îmbunătățească printr-un plus de convergență și noi soluții inovatoare în țările din avangardă, dar și prin reducerea reglementării pentru anumite modele de afaceri, în „țările care nu au fost incluse”.	Condiții de concurență echitabile, mai puțină birocratie prin aplicarea unui standard unic și utilizarea optimă a politicilor UE privind piața forței de muncă și a politicilor în materie de competențe (de exemplu, îmbunătățirea programului Erasmus + etc.). Reducerea costurilor prin intermediul unor soluții informatice comune și prin simpla recunoaștere a diplomelor etc.	— Politici macroeconomice adecvate, care încurajează un mediu de afaceri favorabil în vederea creșterii gradului de ocupare a forței de muncă. — Fundamentarea agendei pentru noi competențe noi și locuri de muncă pe noțiunea de flexibilitate echilibrată. — Un dialog social orientat către soluții, care să contribuie la competitivitate.
Acceptarea integrării europene de către cetățeni	Reglementarea socială poate să aibă loc mai aproape de cetățeni, dar gradul de acceptare a integrării s-ar putea diminua în cazul în care ar crește uniformizarea la un nivel inferior.	Probabil că gradul de acceptare în țările care nu sunt incluse ar scădea dacă realitățile sociale s-ar înrăutăți, deoarece statele membre ar putea reduce standardele sociale pentru a atrage întreprinderi. În țările din avangardă, acest grad ar putea crește.		— EPSR ar fi un proiect benefic pentru toți, contribuind la recâștigarea încrederii în capacitatea UE de a oferi perspective mai bune de viață, oportunități de angajare suficiente și condiții de muncă echitabile pentru toți. — O guvernare economică mai eficientă și mai democratică, mai ales în zona euro, pentru combaterea dezechilibrelor.

	Scenariul 1 „Doar libera circulație”	Scenariul 2 „Cooperare consolidată”	Scenariul 3 „Aprofundarea dimensiunii sociale de către toți”	Scenariul CESE 4 „Aprofundarea dimensiunii sociale acolo unde este posibil și o mai mare concentrare pe rezultate”
Provocări	<ul style="list-style-type: none"> — Factor de divergență — Schimbare importantă/Un pas înapoi — Consecințe importante asupra vieții cetățenilor — Un scenariu de tip <i>Soft Brexit</i> pentru toți — Riscul „uniformizării la un nivel inferior” — Regulamentul privind libera circulație și mobilitatea ar putea fi de o calitate superioară (mai puțin, dar mai bun) și, de asemenea, ar putea fi mai bine pus în aplicare/controlat de Comisie 	<ul style="list-style-type: none"> — O convergență mai mare între unele state membre, dar disparități mai pronunțate în raport cu celelalte (creșterea divergenței parțiale) — O politică care nu urmărește cel mai mic numitor comun — Drepturile cetățenilor variază în statele membre — Riscuri de erodare a pieței unice 	<ul style="list-style-type: none"> — Factor de convergență, schimbări majore — Consolidarea valorilor/drepturilor comune — Măsuri obligatorii, criterii de referință pentru cele 27 de state membre (ocuparea forței de muncă, educație, sisteme de protecție socială) — Fonduri europene atribuite pe baza unor criterii de performanță (condiționalități) 	<ul style="list-style-type: none"> — Factor de convergență, schimbări majore — Promovarea și respectarea unor valori/drepturi comune — Cadre comune de referință pentru sprijinul pentru venit destinat celor aflați în dificultate — Măsuri obligatorii în cadrul semestrului european, criterii de referință pentru cele 27 de state membre (ocuparea forței de muncă, educație, sisteme de protecție socială) — Creșterea finanțării din partea UE pentru coeziune socială și investiții sociale (cu respectarea Pactului de stabilitate și de creștere, fără condiționalități)
Concluzii				

Instrumente pentru atingerea obiectivelor din scenariile 1-4

- Semestrul UE
- Tabloul de bord social ca parte a semestrului UE
- Stimulente financiare prin intermediul CFM
- EPSR, drepturi și principii directoare
- Foaia de parcurs pentru punerea în aplicare a EPSR (inclusiv măsuri legislative și fără caracter legislativ)
- Dialogul social

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a cadrului juridic al Corpului european de solidaritate și de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1288/2013, (UE) nr. 1293/2013, (UE) nr. 1303/2013, (UE) nr. 1305/2013, (UE) nr. 1306/2013 și a Deciziei nr. 1313/2013/UE

[COM(2017) 262 final – 2017/0102(COD)]

(2018/C 081/21)

Raportor: **Pavel TRANTINA** (CZ-III)

Coraportor: **Antonello PEZZINI** (IT-I)

Sesizare	Parlamentul European, 20.6.2017 Consiliul Uniunii Europene, 20.6.2017
Temei juridic	Articolul 165 alineatul (4) și articolul 166 alineatul (4) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie
Data adoptării în secțiune	27.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	124/0/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută propunerea Comisiei Europene, recunoscând-o ca fiind un bun început pentru o discuție mai amplă, dar cu multe elemente care necesită clarificare și îmbunătățire. Ne bucurăm să observăm că anumite priorități care au fost subliniate de organizațiile societății civile în cadrul diverselor consultări ale părților interesate organizate de Comisie au fost incluse în temeiul juridic (și anume, finanțarea sporită, voluntariatul local, concentrarea asupra îmbunătățirii accesului pentru tinerii din medii defavorizate sau cu nevoi specifice, concentrarea asupra asigurării calității plasamentelor, simplificarea procedurilor administrative).

1.2. CESE consideră că valoarea adăugată a proiectelor finanțate de Corpul european de solidaritate (CES) constă în mesajul lor de solidaritate europeană. În comparație cu inițiativele anterioare, proiectele CES vizează să insuflă în rândul participanților și al comunităților care îi găzduiesc conștiința deplină a cetățeniei europene și un sentiment de apartenență la o uniune. În opinia Comitetului, aspectul inovator al CES – izvorând din valorile care au legătură cu identitatea europeană și care joacă un rol esențial în elaborarea proiectelor și se regăsesc în realizări practice – prezintă o importanță deosebită. Aceste valori sunt prevăzute în mod clar în Tratatul UE: este vorba despre pace, respectarea demnității umane, libertate, democrație, egalitate, drepturile omului – inclusiv drepturile persoanelor care aparțin minorităților, toleranță, nediscriminare, egalitatea între femei și bărbați, statul de drept, precum și respectarea și aplicarea principiilor unei economii sociale de piață.

1.3. CESE salută anunțarea acestei noi investiții în tineri, dar este îngrijorat de faptul că este realizată în mare parte prin realocarea bugetului EVS din cadrul programului Erasmus+ începând din 2018. CESE consideră că investiția în bugetul CES nu trebuie să fie realizată în detrimentul programelor de succes care oferă deja oportunități importante tinerilor, în special programul Erasmus+ care este deja subfinanțat. Prin urmare, solicităm ca programul să beneficieze de resurse financiare suplimentare.

1.4. CESE este foarte îngrijorat de fuziunea obiectivelor CES cu politicile de ocupare a forței de muncă în rândul tinerilor. Prin urmare, CESE sugerează că ar trebui să fie reanalizată includerea în program a plasamentelor care implică locuri de muncă și stagii. CESE propune ca această componentă să fie acoperită prin alte programe ale UE existente deja, care se concentrează asupra ocupării forței de muncă și asupra stagiilor, și pentru care ar trebui consolidată dimensiunea referitoare la solidaritate. Concentrarea CES doar asupra componentei de voluntariat ar permite o mai mare claritate și focalizare și ar contribui la evitarea confuziei cu alte programe ale UE disponibile pentru tineri.

1.5. După o largă consultare cu principalele părți interesate, CESE a elaborat, în vederea îmbunătățirii proiectului temeiului juridic, următoarele propuneri, care vor fi discutate mai în detaliu în secțiunea 4:

- definiția acțiunilor de voluntariat și de solidaritate ar trebui schimbată;
- locurile ar trebui oferite doar de organizații nonprofit, fundații și întreprinderi sociale;
- portalul de înregistrare online trebuie să devină un instrument interactiv și de gestionare cu adevărat eficace;
- ar trebui să se ofere mai mult sprijin și pregătire pentru tineri, inclusiv cei defavorizați, înainte de plasamentul acestora, iar organizațiile de tineret ar trebui sprijinite în asigurarea acestei pregătiri;
- organizațiile de tineret și partenerii sociali trebuie implicați în cogestionarea CES;
- spre deosebire de abordarea actuală a programului Erasmus+, accesibilitatea trebuie îmbunătățită, sarcinile administrative trebuie reduse și abordarea agențiilor naționale trebuie schimbată pentru a le face mai accesibile utilizatorilor.

În continuare sunt prezentate în detaliu propunerile CESE, precum și alte sugestii.

2. Sinteza inițiativei Comisiei

2.1. Instituirea inițiativei, cunoscută sub numele de Corpul european de solidaritate (CES), a fost anunțată de președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, în discursul său din septembrie 2016 privind starea Uniunii. El a identificat solidaritatea ca fiind una dintre pietrele de temelie ale Uniunii Europene și și-a exprimat voința de a implica mai mulți tineri în acțiunile de solidaritate și voluntariat.

2.2. CES a fost lansat oficial la 7 decembrie 2016 cu scopul de a se ajunge, până în 2020, la 100 000 de participanți. Obiectivul-cheie al Corpului european de solidaritate este de a consolida coeziunea și de a stimula solidaritatea în societatea europeană, permițând tinerilor să participe la o gamă largă de activități bazate pe solidaritate: de exemplu, contribuția la abordarea situațiilor de urgență, precum criza refugiaților, dar și atunci când este necesară o acțiune ad-hoc (de exemplu, în cazul unor dezastruri naturale).

2.3. Dacă proiectul se aprobă, CES va fi relansat la 1 ianuarie 2018 cu un buget de 341 de milioane de euro, care va fi împărțit între trei activități principale:

- plasamente de solidaritate, care îi vor sprijini pe tineri în desfășurarea activităților de voluntariat pentru o perioadă de până la 12 luni, plasamente care implică stagii pentru perioade cuprinse între 2 și 6 luni în medie și plasamente care implică locuri de muncă, în conformitate cu legislația națională relevantă, pentru perioade cuprinse între 2 și 12 luni. Plasamentele echipelor de voluntariat formate din grupuri care numără între 10 și 40 de tineri voluntari din diferite țări pentru o perioadă cuprinsă între două săptămâni și două luni vor fi, de asemenea, sprijinite;
- proiectele de solidaritate vor permite grupurilor mici de cel puțin cinci participanți înregistrați să stabilească și să pună în aplicare proiecte de solidaritate la nivel local din proprie inițiativă, pentru perioade cuprinse între 2 și 12 luni;
- activitățile de comunicare în rețea vor permite schimbul de bune practici între participanții înregistrați și organizațiile participante, vor oferi sprijin post-plasament și vor crea rețele de foști studenți.

Aceste plasamente vor fi disponibile tinerilor cu vârste cuprinse între 18 și 30 de ani. În prezent, programul este restricționat doar la UE28.

2.4. Programul va dura trei ani, din 2018 până în 2020. 80 % din bugetul Corpului european de solidaritate va fi alocat pentru plasarea voluntarilor și 20 % pentru plasarea profesioniștilor (cu alte cuvinte, în locuri de muncă și în stagii). Din cele 341 de milioane EUR alocate programului, în jur de 58 % (aproximativ 197,7 milioane EUR) provin din programul Erasmus +. Cea mai mare parte a acestor bani va proveni din EVS (191 de milioane de euro).

2.5. Participanților înregistrați li se solicită să creeze un profil pe portalul internet, indicând preferințele în privința domeniilor de lucru și a tipului de plasament, urmând să primească oferte de plasament de la entitățile publice sau private sau de la organizațiile internaționale cărora li s-a acordat eticheta de calitate a CES. Pentru a primi eticheta CES și acces la baza de date, organizația va trebui să treacă printr-un proces de acreditare (similar cu cel al EVS), dovedind respectarea cerințelor Cartei CES⁽¹⁾ (și anume garantarea, printre altele, a dezvoltării abilităților, condiții de lucru sigure și decente și formare adecvată).

2.6. Comisia Europeană și Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură (EACEA) vor supraveghea punerea în aplicare a CES la nivelul UE, iar agențiile naționale Erasmus+ vor monitoriza punerea sa în aplicare la nivel național.

2.7. Pentru plasamentele de voluntariat, toți participanții vor beneficia de acoperirea cheltuielilor de subzistență (hrană, cazare) și de călătorie, precum și de asigurare și vor primi în jur de 155 EUR pe lună. Pentru plasamentele care implică locuri de muncă și stagii, contractul de muncă, salariile, precum și acordurile de stagiu în scris și remunerația vor fi stabilite în conformitate cu dreptul național. Sprijinul financiar pentru călătorie este anticipat pentru aceste plasamente.

2.8. Este prevăzută o suplimentare financiară pentru tinerii defavorizați și pot fi acoperite, de asemenea, anumite costuri ale organizațiilor-gazdă (și anume, cele administrative, de gestionare, de sprijin). Sprijinul înainte de plasament (de exemplu, pentru învățarea limbii) va fi asigurat în principal online, dar organizațiile sunt libere să îl completeze cu propriile sisteme de sprijin. Vor fi instituite centre de resurse CES în agențiile naționale Erasmus+ pentru a oferi sprijin organizațiilor participante.

3. Observații generale privind Corpul european de solidaritate

3.1. CESE salută crearea unui nou program care se concentrează asupra tinerilor și, în special, asupra voluntariatului în rândul tinerilor, care lipsește în structura actuală a UE. În mod similar, CESE salută varietatea tipurilor de plasamente pe care le oferă CES, cum ar fi „proiectele de solidaritate” la nivel local, recuperând un element al fostelor inițiative pentru tineret, care au avut mare succes.

3.2. CESE speră ca, prin acest program, să poată fi elaborată o strategie de voluntariat mai amplă la nivelul UE nu doar pentru cei 100 000 de tineri din program, ci și pentru aproximativ 100 de milioane de cetățeni tineri și adulți ai UE care sunt implicați, în prezent, în activități de voluntariat la nivelul Europei. Astfel cum a subliniat deja CESE în avizul său privind politicile UE și voluntariatul⁽²⁾, este necesară o abordare mai coordonată în legătură cu politica de voluntariat din partea instituțiilor UE. Voluntariatul ar trebui recunoscut ca o chestiune transversală și ar trebui coordonat de către o unitate specială a Comisiei Europene, sprijinită prin structurile politice necesare din alte instituții UE. În acest sens, Agenda strategică privind voluntariatul în Europa (Policy Agenda on Volunteering in Europe – PAVE) oferă o serie de propuneri inspiratoare pentru dezvoltarea ulterioară a voluntariatului la nivelul UE și al statelor membre, precum și pentru partenerii sociali și ONG-uri. CES ar putea, de asemenea, să consolideze și să stimuleze crearea unor structuri naționale de voluntariat și să îndepărteze multe obstacole care încă există în calea voluntariatului transfrontalier.

3.3. Corpul european de solidaritate ar trebui să contribuie la valorile sociale europene. CESE este foarte îngrijorat de fuziunea obiectivelor CES cu politicile de ocupare a forței de muncă în rândul tinerilor. O astfel de abordare riscă să înlocuiască munca plătită cu munca neplătită pentru tinerii europeni. În acest sens, CESE este îngrijorat că definiția „voluntariatului” prezentată în documentul în care se stabilește temeiul juridic al Corpului european de solidaritate (serviciu de voluntariat neremunerat cu normă întreagă, efectuat în mod continuu, 5 zile pe săptămână timp de 7 ore pe zi) este foarte apropiată de descrierea unui plasament care implică un loc de muncă. Cu toate acestea, activitatea de voluntariat nu este, de obicei, o activitate profesională cu normă întreagă, ci se desfășoară, mai curând, în timpul liber al voluntarului.

⁽¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity/charter_ro.

⁽²⁾ Avizul CESE intitulat „Comunicare privind politicile UE și voluntariatul: recunoașterea și promovarea activităților de voluntariat transfrontaliere în UE”, JO C 181, 21.6.2012, p. 150.

3.4. CESE sugerează că partea de ocupare a forței de muncă și stagii ar trebui să fie oferită prin alte programe ale UE existente deja, care se concentrează asupra ocupării forței de muncă și asupra stagiilor, și pentru care ar trebui consolidată dimensiunea referitoare la solidaritate. Concentrarea CES doar asupra „componentei” de voluntariat ar permite o mai mare claritate și focalizare și ar contribui la evitarea confuziei cu alte programe ale UE disponibile pentru tineri.

3.5. În cazul în care plasamentele care implică locuri de muncă și stagii sunt păstrate oricum în CES, CESE ar dori să se țină cont de standardele de calitate (Carta europeană a calității stagiilor și ucenicilor și Cadrul de acțiune europeană pentru ucenicii, aflat în pregătire și negociat în comun de către partenerii sociali europeni) și ca remunerația să fie conformă cu legislația națională privind salariile și/sau acordurile colective aplicabile. În mod similar, locurile ar trebui oferite doar de organizații nonprofit, fundații și întreprinderi sociale. Ar fi, de asemenea, necesar să se garanteze un cadru adecvat pentru ucenici și stagiați, contracte care să acopere asigurările sociale și de sănătate și obiective clar definite în domeniul educației și formării.

3.6. Punerea în aplicare a CES ar trebui monitorizată, cu participarea organizațiilor de tineret și a partenerilor sociali, iar ambii ar trebui să joace un rol special în garantarea faptului că se realizează o distincție clară între activitățile de voluntariat și eventualele plasamente care implică locuri de muncă.

3.7. CESE este convins că CES ar trebui integral pus în aplicare în cadrul programului Erasmus+, în loc să se instituie un program complet nou, administrat de structurile programului Erasmus+. Acest lucru ar putea contribui și la alinierea deplină la CES a condițiilor pentru partea rămasă din EVS. În plus, aceasta ar însemna că programul nu va fi pus în pericol după 2020. Cu toate acestea, sprijinul și fondurile suplimentare sunt, în orice caz, necesare.

3.8. Având în vedere experiența dobândită anterior, CESE consideră că este important:

- să se asigure că toate inițiativele în sprijinul activităților de solidaritate non-profit ar trebui să corespundă nevoilor reale, clar identificate în comunitatea-țintă;
- să se evite duplicarea activității, birocrăția și crearea de obstacole în calea sistemelor care funcționează bine, cum ar fi Serviciul european de voluntariat (EVS);
- să se acorde prioritate mai degrabă inițiativelor de bază care corespund nevoilor comunităților locale, decât celor transnaționale care necesită mai multă pregătire și formare, precum și o perioadă mai lungă de stabilire;
- are în vedere ca, pentru astfel de inițiative, precum și în alte activități, să se reducă vârsta minimă a participanților la 16 ani;
- să se aprobe activitățile de voluntariat doar dacă sunt conforme cu criteriile de calitate stabilite de Agenda strategică privind voluntariatul în Europa (Policy Agenda on Volunteering in Europe – PAVE) și Carta europeană a drepturilor și responsabilităților voluntarilor;
- să se emită certificate la finalizarea activităților desfășurate, astfel cum se prevede în Recomandarea din 20 decembrie 2012 privind validarea învățării non-formale și informale pentru a promova capacitatea de inserție profesională;
- să se ofere măsuri de sprijin organizațiilor și persoanelor fizice, astfel încât acestea să își dezvolte capacitatea de organizare a activităților de voluntariat;
- să se garanteze flexibilitatea prin CES, oferind activități cu jumătate de normă pentru a permite voluntarilor cu handicap sau celor cu mai puține oportunități de călătorie să participe la proiectele locale;
- să se identifice posibile sinergii între proiectele CES și programele locale/naționale;
- să se implice părțile interesate esențiale în pregătirea, desfășurarea și evaluarea programului;
- să faciliteze accesul la program al persoanelor cu handicap și defavorizate din punct de vedere social (inclusiv al tinerilor care părăsesc instituțiile pentru copiii, al celor care locuiesc în zone îndepărtate etc.);
- să se asigure în mod special că standardele de siguranță sunt respectate în cadrul programelor care presupun lucrul cu copiii în mod direct;

- să promoveze programul pe scară largă și în mod eficace, astfel încât acesta să se poată adresa și unor persoane care în altă situație nu ar recurge la el din proprie inițiativă.

4. Observații specifice privind Corpul european de solidaritate

4.1. Definiția acțiunilor de voluntariat și de solidaritate

Definiția voluntariatului în documentul actual este restrictivă și nu reflectă diversitatea voluntariatului în Europa. Aceasta definește, în prezent, voluntariatul ca fiind „un serviciu de voluntariat neremunerat cu normă întreagă [și anume o activitate desfășurată în mod continuu, 5 zile pe săptămână timp de 7 ore pe zi], pentru o perioadă de până la 12 luni”. Un mod de a soluționa această problemă ar putea fi să se utilizeze cuvântul „voluntariat” pentru a descrie toate acțiunile în care tinerii acționează ca voluntari (de exemplu, plasamente de voluntariat, voluntariat de grup sau inițiative de voluntariat în timpul liber).

Definiția acțiunilor de solidaritate este, de asemenea, vagă și foarte generală, ridicând probleme legate de tipurile de proiecte care vor fi găzduite în cadrul CES.

4.2. Oferta de plasamente

Propunerea actuală nu face distincție în mod formal între plasamentele de voluntariat și cele care implică locuri de muncă sau stagii, creând astfel o confuzie inutilă între două realități distincte, și anume voluntariatul și locul de muncă. Aplicarea acelorași criterii de calitate tuturor activităților și tuturor organizațiilor participante ridică probleme, de asemenea, în ceea ce privește asigurarea calității ofertelor, deoarece aceleași criterii ar putea fi utilizate pentru a acredita societățile cu scop lucrativ, organizațiile societății civile și alte organizații publice și private. Prin urmare, CESE este convins că locurile ar trebui oferite doar de organizații nonprofit, fundații și întreprinderi sociale.

4.3. Impactul CES asupra programului Erasmus+

CESE salută anunțarea acestei noi investiții în tineri, dar este îngrijorat că este realizată în mare parte prin realocarea bugetului EVS din cadrul programului Erasmus+ începând din 2018. Acest lucru ne face să ne întrebăm în ce constau prioritățile Comisiei, într-un moment în care are loc o scădere rapidă a ratelor de succes ale utilizatorilor înregistrate în alte părți ale actualului capitol privind tineretul din programul Erasmus+ și în care multe proiecte de calitate rămân subfinanțate (astfel cum a fost constatat și în Raportul de informare al CESE privind programul Erasmus+⁽³⁾). CESE consideră că investiția în bugetul CES nu trebuie să fie realizată în detrimentul programelor care oferă deja oportunități importante tinerilor, în special programul Erasmus+ care este deja subfinanțat. În plus, ar putea fi în joc viitorul programului Erasmus+, cu dimensiunea sa largă de învățare pe tot parcursul vieții care reunește educația formală și non-formală.

4.4. Un portal de înregistrare online ca instrument interactiv și de gestionare cu adevărat eficace

CESE consideră că un portal de înregistrare online poate, într-adevăr, să simplifice procedurile și să facă CES mai ușor de accesat pentru mai mulți tineri. Cu toate acestea, utilizarea exclusivă a portalului pentru înregistrare, selecția participanților și sprijinul înainte de plasament nu sunt suficiente pentru a asigura calitatea și echitatea procedurilor de selecție și de urmărire. Natura pasivă a procesului de selecție (și anume obligația ca participanții să aștepte să fie contactați de organizații acreditate) limitează puterea, creează o relație dezechilibrată între participanți și organizațiile care îi găzduiesc și este o posibilă sursă de frustrare în ceea ce privește programul CES.

Prin urmare, CESE sugerează modificarea semnificativă a portalului, astfel încât acesta să fie mai interactiv pentru ambele părți și să i se permită să sprijine simplificarea administrării în cadrul ciclului de viață al proiectului – de la înregistrarea inițială a interesului, printr-o căutare activă a organizațiilor care găzduiesc, la depunerea cererii, selectare, pregătire, performanță și evaluare și chiar oportunitățile de colaborare în rețea pentru foști studenți. Nu ar trebui să fie nevoie să se introducă de două ori aceleași date.

Este necesar să se garanteze egalitatea de șanse pentru toți, inclusiv pentru persoanele care nu au acces facil la internet. Pentru aceasta, trebuie să existe un sprijin offline.

⁽³⁾ SOC/552: Evaluarea intermediară a programului Erasmus+, adoptată la 31 mai 2017.

4.5. Pregătirea anterioară plasamentului, inclusiv sprijinul acordat tinerilor care provin din medii defavorizate

Simpla asigurare a formării online înainte de plasament nu este suficientă pentru a garanta o experiență de succes. CESE consideră că ar trebui oferite mai mult sprijin și pregătire tinerilor – și în special celor care sunt, într-un fel sau altul, defavorizați – înainte de plasamentul acestora și că organizațiile de tineret, cu expertiza lor, pot să acționeze ca organizații de sprijin în toate etapele programului și ar trebui să primească stimulente adecvate pentru a face acest lucru.

4.6. Implicarea organizațiilor de tineret și a partenerilor sociali în cogestionarea CES

Pentru ca programul să aibă succes, părțile interesate esențiale trebuie să fie implicate în crearea acestuia de la început. În prezent, propunerea nu prevede implicarea organizațiilor de tineret și a altor organizații de voluntari sau a partenerilor sociali în punerea în aplicare, cogestionarea și monitorizarea CES. Propunerea acordă prioritate agențiilor naționale Erasmus + în gestionarea programului cu o structură foarte similară cu cea a programului EVS. Alocarea bugetului în conformitate cu activitățile-cheie va fi decisă, de asemenea, prin programele de lucru anuale ale Comisiei, urmând propriul set de criterii. CESE continuă să considere că organizațiile de tineret și alte organizații ale societății civile, inclusiv cele ale partenerilor sociali, ar trebui să fie consultate în mod regulat în programarea, punerea în aplicare și monitorizarea inițiativei, prin grupuri de consiliere și alte mijloace formale și informale. Tinerii ar trebui să fie implicați și în procesul de monitorizare și evaluare, de exemplu prin intermediul unui instrument care să le permită să își evalueze experiența, și aceasta la toate nivelurile (european, național și local).

4.7. Accesibilitatea, sarcina administrativă și agențiile naționale

Astfel cum CESE a subliniat în Raportul său de informare privind evaluarea intermediară a programului Erasmus+ ⁽⁴⁾, „depunerea de cereri pentru programul Erasmus+ și participarea la acesta încă reprezintă o provocare pentru organizațiile bazate pe voluntariat care nu sunt pe deplin profesionalizate. Volumul absolut de muncă implicată este posibil să nu fie întotdeauna excesiv, dar resursele umane și financiare limitate înseamnă fie că aceste organizații nu se angajează, fie că urmăresc abordări alternative care sunt mai puțin oneroase”. Prin urmare, este deosebit de important ca agențiile naționale să își schimbe abordarea în cel mai bun mod posibil din punctul de vedere al accesibilității pentru utilizator, pentru a atrage și a sprijini în eforturile lor posibile solicitanți CES și posibilele organizații-gazdă. Controale mai puțin formale și o orientare mai informală ar contribui mult la succesul programului. Este necesar, în acest sens, să se ofere un sprijin adecvat agențiilor naționale și să li se asigure resurse financiare suplimentare destinate sprijinului personal acordat utilizatorilor.

4.8. Alte chestiuni de luat în considerare

- (a) Cum putem garanta că informațiile privind inițiativa ajung la toți tinerii, în toate regiunile și la toate organizațiile, la cei nou-veniți, în special la cei aflați în situații mai vulnerabile? Sau va fi acesta un fel de „club exclusivist” pentru câțiva norocoși?
- (b) Cum putem să ne asigurăm că tinerii cu mai puține oportunități vor avea într-adevăr acces la program? Este esențial să se ofere sprijin financiar activităților de sensibilizare care vizează organizațiile implicate în program. Rolul organizațiilor de sprijin ar fi esențial pentru păstrarea activităților de sensibilizare și sprijinirea implicării ulterioare. Programul ar trebui să îmbunătățească implicarea tinerilor în serviciul societății dincolo de cadrul prevăzut pentru activitatea CES.
- (c) Deși ar trebui asigurată calitatea programului pentru participanți, cum vom evalua calitatea solidarității (rezultatele fiecărui proiect)?
- (d) Ar trebui să integrăm CES în alte programe europene? O dimensiune a voluntariatului local ar putea fi inclusă și în programele de mobilitate a studenților Erasmus+ și ar putea fi corelată cu CES.
- (e) Ce criterii obiective vor fi utilizate de Comisie pentru a adapta anual bugetul disponibil pentru fiecare acțiune specifică? Adaptările bazate pe nivelul cererii pentru fiecare activitate ar contribui la evitarea presiunii puse asupra unor activități, pe de o parte, și ar oferi asistență pentru prevenirea încetării implicării tinerilor și a organizațiilor participante, pe de altă parte.

⁽⁴⁾ SOC/552: Evaluarea intermediară a programului Erasmus+: ultimul paragraf al secțiunii intitulată „A fost redusă sarcina administrativă a gestionării proiectelor Erasmus+ în domeniul dumneavoastră de lucru?” din anexa tehnică.

- (f) Cum putem să ne asigurăm că cererile de finanțare vor fi suficient de flexibile pentru organizațiile de voluntariat și pentru grupurile de tineri? Un proces simplificat ar fi util pentru a se asigura că cererile de microgranturi (sub 5 000 EUR) pot fi depuse în orice moment, fără termene fixe și cu un formular de cerere simplificat.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind o nouă agendă a UE pentru învățământul superior

[COM(2017) 247 final]

și privind

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Dezvoltarea școlilor și calitatea excelentă a predării pentru un început bun în viață

[COM(2017) 248 final]

(2018/C 081/22)

Raportor: **Pavel TRANTINA (CZ-III)**

Coraportor: **Antonello PEZZINI (IT-I)**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 165 alineatul (4) și articolul 166 alineatul (4) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și cetățenie (SOC)
Data adoptării în secțiune	27.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	148/1/3

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE salută inițiativele și este de acord cu principiile acestora, dar ar dori totodată să profite de această ocazie pentru a-și exprima opiniile cu privire la importanța a două aspecte: asigurarea mijloacelor necesare pentru a sprijini îmbunătățirea sistemelor de învățământ din Europa, astfel încât acestea să asigure o educație de înaltă calitate pentru toți, și îmbunătățirea capacității acestor sisteme de a răspunde provocărilor societale și de a pregăti în mod eficient cursanții pentru locuri de muncă și o viață de calitate. Prin mobilizarea propriilor valori, Europa poate și trebuie să joace un rol inovator în construirea unei economii durabile și favorabile incluziunii. O economie de acest tip ar trebui să fie capabilă să consolideze competitivitatea și să asigure viitorul modelului său social specific. Cooperarea în materie de învățământ oferă un sens concret însuși conceptului de UE, și promovează imaginea „comunității”, și anume a UE, ca element constructiv.

1.2. Dat fiind actualul climat politic din Europa, CESE solicită Comisiei și statelor membre să includă necesitatea de a aprecia diversitatea culturală și toleranța în politicile din domeniul învățământului, ca pe încă o direcție de stimulare a cetățeniei active în cadrul obiectivelor UE care vizează promovarea valorilor fundamentale ale UE. Suntem cu toții responsabili de educarea cetățenilor și de sensibilizarea lor reală în privința istoriei și valorilor europene comune, precum și în legătură cu importanța toleranței și a drepturilor omului.

1.3. CESE consideră că, pentru a se răspunde provocărilor din ce în ce mai mari din prezent, este necesară o inițiativă mai ambițioasă, care să conducă la o strategie mai cuprinzătoare în domeniul învățământului, care să schimbe paradigma actuală, pentru a sprijini copiii și tinerii și a oferi soluții rapide la provocările existente.

1.4. Consolidarea statutului cadrelor didactice și al directorilor de școli și sprijinirea acestora este fundamentală pentru îmbunătățirea învățământului. Trebuie să se asigure continuarea formării cadrelor didactice și a directorilor de școli, dar și a celor care îi educă în viața de zi cu zi pe copii și pe tineri în afara cadrului școlii, cum ar fi părinții, comunitățile și furnizorii de servicii de educație nonformală. Este important să se construiască alianțe cu aceste grupuri.

1.5. Sugestii mai specifice ar trebui transmise statelor membre în ceea ce privește învățământul și sprijinul acordat cadrelor didactice, inclusiv privind îmbunătățirea mediului de școlarizare, ca o componentă a condițiilor lor de muncă și a mediului de învățare al cursanților. Unele sugestii ar putea fi formulate în contextul semestrului european, ca parte a recomandărilor specifice fiecărei țări.

1.6. Având în vedere summitul învățământului superior prevăzut pentru începutul lui 2018, care va fi găzduit de Comisie, CESE încurajează energic statele membre să facă un semnificativ pas înainte și să instituie – inclusiv prin folosirea unor dialoguri civile și sociale eficiente – sisteme de învățământ, de formare și de învățare pe tot parcursul vieții care să asigure cursanților un viitor promițător în Europa.

1.7. CESE consideră că următoarele două elemente sunt esențiale pentru îmbunătățirea și modernizarea sistemelor de învățământ: disponibilitatea unor fonduri suficiente și alocate echitabil și guvernanta coordonată în cadrul unui dialog social eficient și de înaltă calitate. Acest lucru ar trebui să se bucure de o recunoaștere sporită în cadrul dezbaterilor viitoare. Resursele din sistemul de învățământ ar trebui să nu se concentreze numai pe performanță, ci și pe incluziunea cursanților care provin din medii defavorizate și a refugiaților.

1.8. UE trebuie să investească mai mult în educație, formare, cercetare și inovare, prin creșterea fondurilor alocate programelor Erasmus+ și Orizont 2020 și programelor preconizate să le succedă. Pe această cale se pot crea mai multe locuri de muncă pe viitor și se pot oferi noi oportunități.

1.9. În plus, CESE ar dori să sublinieze importanța unei implicări reale a partenerilor sociali și a altor organizații ale societății civile în acest proces.

1.10. Deși comunicarea vizează școlile și instituțiile de învățământ superior, trebuie să fie abordate și cooperarea și legăturile dintre învățarea formală, nonformală și informală, precum și validarea rezultatelor acestora.

1.11. CESE subliniază importanța adoptării unei abordări cuprinzătoare în privința spiritului întreprinzător. Cadrele didactice au nevoie de definirea clară a rezultatelor învățării în domeniul antreprenoriatului, pentru a introduce la clasă metodologii eficiente în acest sens. Elaborarea de proiecte sociale în interiorul sau în afara școlilor este o ocazie ideală de a dobândi aceste competențe și atitudinea necesară, precum și de a contribui la crearea unei mai bune legături cu alte medii de învățare.

1.12. CESE consideră că scopul mai larg al educației se regăsește în echilibrul și strânsa cooperare dintre materiile STEM și cele din sfera științelor sociale și umaniste. Prin urmare, CESE pledează pentru o abordare mai interdisciplinară a educației și a învățării pe tot parcursul vieții, care să fie axată pe parteneriate și pe parcursuri flexibile care depășesc un unic nivel de învățământ și un domeniu de studiu specific.

2. Sinteza inițiativelor Comisiei

2.1. La 30 mai 2017, ulterior comunicării sale privind îmbunătățirea și modernizarea educației din 7 decembrie 2016, Comisia Europeană a lansat o nouă inițiativă privind școlile și instituțiile de învățământ superior, intitulată „Strategie pentru o educație de înaltă calitate, favorabilă incluziunii și orientată către viitor”. Pachetul cuprinde două agende reînnoite ale UE pentru modernizarea educației, una vizând școlile, cealaltă învățământul superior.

2.2. În ceea ce privește școlile, datele din statele membre au identificat trei domenii în care este nevoie de acțiune și în care sprijinul din partea UE poate contribui la abordarea unor provocări importante:

— dezvoltarea unor școli mai bune și mai favorabile incluziunii;

— sprijinirea cadrelor didactice și a directorilor de școli pentru o calitate excelentă a predării și învățării;

— îmbunătățirea guvernantei sistemelor de învățământ.

2.3. Comisia își propune să completeze măsurile adoptate de statele membre în aceste domenii, sprijinind învățarea reciprocă, îmbunătățind baza de date concrete cu privire la „ce anume funcționează” în învățământ și oferind asistență pentru realizarea reformelor naționale în acele state membre care doresc acest lucru. Printre modalitățile de sprijin se numără: accelerarea dezvoltării competențelor și a învățării interculturale prin parteneriate școlare, mobilitate și proiecte e-Twinning în cadrul programului Erasmus+; consolidarea învățării reciproce de-a lungul carierei și a evoluției profesionale a cadrelor didactice și directorilor de școli; instituirea unui nou mecanism de sprijin destinat statelor membre care solicită asistență în elaborarea și aplicarea unor reforme în domeniul învățământului.

2.4. Strategia reinnoită privind învățământul superior se bazează pe agenda de modernizare din 2011. În comunicare, Comisia își prezintă planurile de acțiune în patru domenii-cheie, propunându-și:

- să se asigure că, la încheierea ciclului de studii superioare, absolvenții dispun de seturile de competențe de care au nevoie atât ei, cât și economia modernă;
- să construiască sisteme de învățământ superior favorabile incluziunii;
- să garanteze că instituțiile de învățământ superior contribuie la inovare în restul economiei;
- să sprijine instituțiile de învățământ superior și guvernele în utilizarea optimă a resurselor umane și financiare disponibile.

2.5. În sfârșit, pentru a se asigura că învățământul superior este apt să contribuie la stimularea creșterii și la crearea de locuri de muncă, este necesar ca universitățile să își adapteze programele analitice la nevoile actuale și previzibile ale economiei și societății și ca viitorii studenți să dispună de informații solide, actualizate, care să îi ajute să decidă ce cursuri să aleagă. Acesta este motivul pentru care Comisia a prezentat în paralel și o propunere de recomandare a Consiliului privind monitorizarea absolvenților, ca parte a Noii agende pentru competențe în Europa, care îi va viza și pe absolvenții de învățământ profesional și ai programelor de formare profesională, pe lângă absolvenții de învățământ superior. Acest lucru ar trebui să încurajeze și să ajute autoritățile din statele membre în eforturile lor de a îmbunătăți calitatea și disponibilitatea informațiilor referitoare la modul în care evoluează absolvenții în carieră sau în continuarea educației după ce își încheie studiile.

3. Observații generale privind noua strategie a UE pentru educație

3.1. CESE salută inițiativele și este de acord cu principiile acestora și ar dori să-și exprime opiniile cu privire la importanța a două aspecte: asigurarea mijloacelor necesare pentru a sprijini îmbunătățirea sistemelor de învățământ din Europa, astfel încât acestea să ofere o educație de înaltă calitate pentru toți, și îmbunătățirea capacității acestor sisteme de a răspunde provocărilor societale și de a pregăti în mod eficient cursanții pentru un loc de muncă și o viață de calitate. CESE aprobă accentul pus pe educația copiilor preșcolari, pe investițiile în formarea cadrelor didactice, pe promovarea cooperării între diversele părți interesate, pe îmbunătățirea guvernantei școlilor și pe sinergia cu cercetarea, precum și focalizarea generală pe incluziunea socială.

3.2. S-a subliniat pe larg că educația este un vector esențial de reducere a inegalităților socioeconomice și de promovare a incluziunii sociale⁽¹⁾, dar totodată, în recenta recomandare a Comisiei privind pilonul european al drepturilor sociale și în Declarația de la Paris din 2015⁽²⁾, s-a remarcat faptul că inegalitățile sunt în continuă creștere în majoritatea țărilor UE. Schimbările care au loc la nivel mondial, afectând locurile de muncă, cererea de competențe și societățile nu au fost niciodată atât de rapide; prin urmare, UE ar trebui să încurajeze statele membre să își adapteze sistemele de învățământ la această nouă realitate. Evaluarea continuă a consecințelor neconcordanțelor dintre competențe și piața forței de muncă ar trebui să ajute în acest sens. Pentru a construi o societate a șanselor cu adevărat egale, este necesar și ca programele de învățământ și metodele de predare să devină mai flexibile, mai inovatoare și mai cuprinzătoare, luând în considerare numeroasele exemple de bune practici care au fost evidențiate în ultimii ani.

(¹) Educația este unul dintre principalele subiecte ale celor mai recente declarații ale UE: Pilonul social al UE (aprilie 2017); Noua agendă pentru competențe în Europa (iunie 2016); Documentul de reflecție al Comisiei privind dimensiunea socială a Europei (aprilie 2017); Declarația de la Roma (martie 2017).

(²) O reuniune informală a miniștrilor învățământului, desfășurată la Paris în martie 2015, a adoptat „Declarația privind promovarea cetățeniei și a valorilor comune ale libertății, toleranței și nediscriminării în educație”

3.3. Acestea fiind spuse, CESE dorește să sublinieze că educația este un bun comun și că ar trebui să rămână un instrument esențial în promovarea interesului public, prin orientarea investițiilor astfel încât să se reducă cheltuielile publice și private generate de lipsa educației în multe domenii, cum ar fi prevenirea violenței, îmbunătățirea stării de sănătate prin sport, promovarea bunăstării, sensibilizarea cu privire la schimbările climatice și garantarea păcii sociale în societăți tot mai diversificate. În acest sens, reformele din domeniul educației ar trebui să urmărească nu doar transmiterea competențelor de mâine, competențe și cunoștințe de care tinerii au nevoie pentru a avea acces la piața forței de muncă, ci și creșterea capacității cursanților de a răspunde la problemele societale urgente care afectează viața de zi cu zi a cetățenilor europeni.

3.4. Trecerea de la un nivel de învățământ la altul și cooperarea între diferiții furnizori de educație, atât în contexte formale, cât și nonformale, necesită o atenție deosebită în cadrul strategiei propuse de Comisia Europeană. Deși CESE este de acord cu accentul pus pe construirea unor sisteme de învățământ superior conectate și favorabile incluziunii și pe încurajarea școlilor în direcția dezvoltării unor legături și a unei colaborări mai strânse cu instituțiile de învățământ superior în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM), Comitetul consideră că scopul mai larg al educației se regăsește în echilibrul și strânsa cooperare dintre materiile STIM și cele din sfera științelor sociale și umaniste. Prin urmare, CESE pledează pentru o abordare mai interdisciplinară a educației și a învățării pe tot parcursul vieții, care să fie axată pe parteneriate și pe parcursuri flexibile care depășesc un unic nivel de învățământ și un domeniu de studiu specific. O astfel de abordare ar contribui, de asemenea, la combaterea diferitelor inegalități, de exemplu, inegalitatea de gen în cazul materiilor STIM și al științei în general, deoarece ea ar elimina stereotipurile legate de ceea ce este mai adecvat și/sau comun pornind de la gen, rasă și alte caracteristici personale.

3.5. Încă o dată, CESE solicită ⁽³⁾ Comisiei să își asume un rol proactiv în introducerea unor soluții mai inovatoare în domeniul educației și al dezvoltării competențelor, precum și în monitorizarea și promovarea practicilor și abordărilor inovatoare deja existente în statele membre. CESE este ferm convins că acum este momentul atât pentru o adevărată schimbare de paradigmă în obiectivele și funcționarea sectorului învățământului și formării profesionale, precum și în înțelegerea locului și rolului acestuia în societate, cât și pentru recunoașterea faptului că educația reprezintă, în sine, un factor de creștere a productivității. O atitudine proactivă la nivelul UE este în acest caz un element-cheie al procesului de modelare a unui învățământ mai bun pentru ziua de mâine.

3.6. Așa cum CESE a afirmat deja într-un aviz anterior, „mobilizarea tuturor părților interesate și sprijinul pentru crearea de «parteneriate de învățare» în societate, care să implice școli, întreprinderi, consilii locale, parteneri sociali, organizații ale societății civile, ONG-uri în domeniul tineretului, lucrători de tineret și alți asistenți sociali, părinți și elevi în elaborarea și punerea în aplicare a «programelor de învățământ», sunt esențiale [...] schimbării de paradigmă în domeniul educației” ⁽⁴⁾.

3.7. Chiar din primii ani de școală, tinerii trebuie să fie ajutați în sensul dezvoltării unor portofolii de competențe care să nu se refere numai la cunoștințe, ci și la abilitățile, capacitatea de inovare, creativitatea, spiritul critic și gradul de conștientizare a istoriei europene comune de care dau dovadă. Aceste profiluri de competență ar trebui, de asemenea, să alocă o marjă considerabilă diferitelor lor competențe digitale, experiențelor legate de relaționarea interpersonală și de capacitatea de lucru în echipă și capacității de a acorda recunoaștere unor culturi diferite. Acest lucru ar trebui realizat cu sprijinul cadrelor didactice și al lucrătorilor de tineret.

3.8. Numele inițial al inițiativelor (precum „Inițiativa privind tineretul”) a transmis un mesaj greșit, deoarece părea să-i vizeze exclusiv pe tineri, când, de fapt, în sistemele formale de educație se înscriu din ce în ce mai mulți cursanți adulți. Este regretabil faptul că „adulții” aproape că nu sunt menționați în comunicarea privind învățământul superior, în condițiile în care acesta poate juca un rol esențial în învățarea pe tot parcursul vieții pentru toate categoriile de vârstă, permițând de asemenea, actualizarea abilităților, competențelor și cunoștințelor angajaților și șomerilor.

3.9. Cheia îmbunătățirii și modernizării sistemelor de învățământ o reprezintă disponibilitatea unor fonduri suficiente și alocate echitabil și guvernanta coordonată în cadrul unui dialog social eficient și de înaltă calitate. În documentele sale de lucru, Comisia nu confirmă acest lucru într-o măsură suficientă și nu accentuează destul faptul că resursele în domeniul educației nu ar trebui să se concentreze numai pe performanță, ci și pe incluziunea cursanților care provin din medii defavorizate și pe integrarea refugiaților. În afară de aceasta, abia dacă recunoaște importanța consultării și a implicării diferitelor părți interesate în acest proces, în special a organizațiilor societății civile.

⁽³⁾ JO C 173, 31.5.2017, p. 45.

⁽⁴⁾ JO C 214, 8.7.2014, p. 31.

4. Observații specifice privind noua strategie a UE în domeniul educației

Răspunzând celor două inițiative ale CE, precum și, mai general, politicilor UE și ale statelor membre, CESE se va concentra pe următoarele trei priorități transversale pentru școli și instituțiile de învățământ superior.

4.1. Competențele tehnice de bază sunt necesare, dar la fel de necesare sunt și competențele și cunoștințele nontehnice și cele transversale.

4.1.1. CESE subliniază că este important ca Comisia să se asigure că statele membre adoptă o definiție cuprinzătoare a nevoilor cursanților, care să includă competențe tehnice și nontehnice, precum și competențe și cunoștințe interdisciplinare. Aceste trei aspecte ar trebui să acopere nu numai abilitățile necesare pentru ocuparea unui loc de muncă, dar și scopul mai larg al dezvoltării personale a tuturor cetățenilor de-a lungul vieții. Prin urmare, îmbunătățirile din domeniul învățământului, în special în ceea ce privește sistemele de învățământ superior, trebuie să se concentreze asupra modalităților optime de a promova cetățenia activă, responsabilizarea tinerilor, învățarea pe tot parcursul vieții și cunoștințele legate de modul în care funcționează UE și de beneficiile pe care le oferă. Este util să amintim că educația nu poate soluționa singură disparitățile socioeconomice, întrucât sinergiile cu politicile complementare sociale și de ocupare a forței de muncă alcătuiesc o condiție prealabilă pentru o soluție mai durabilă.

4.1.2. O atenție deosebită ar trebui acordată dezvoltării așa-numitor „competențe nontehnice”, deoarece angajatorii le apreciază tot mai mult și sunt utile și în afara contextelor de la locul de muncă. În consecință, CESE încurajează măsuri precum cele specificate în comunicarea Comisiei: proiecte prin care să se evalueze creativitatea, capacitatea de rezolvare a problemelor, colaborarea ⁽⁵⁾, munca în echipă și gândirea critică. Factorilor de decizie trebuie să li se ofere sprijin și formare corespunzătoare pentru a înțelege dimensiunea generală a acestor competențe.

4.1.3. CESE salută sprijinul acordat cooperării între universități și mediul profesional, dar consideră că acesta din urmă nu ar trebui limitat doar la sectorul întreprinderilor. Dezvoltarea de parteneriate între întreprinderi și instituțiile de învățământ ar trebui să nu fie justificată exclusiv de criteriul „capacității de inserție profesională imediată a tinerilor”. Întreprinderile trebuie să fie în măsură să valorifice pe deplin potențialul uman, prin mobilizarea competențelor adecvate și prin asigurarea accesului tuturor grupurilor de vârstă la noile oportunități oferite de revoluția digitală. Și întreprinderile ar trebui să sprijine tinerii pentru a-și continua formarea după ce încep să desfășoare o activitate profesională: educația este un proces continuu, care nu poate satisface toate necesitățile în numărul limitat de ani al procesului de educație formală.

4.1.4. Cu toate acestea, așa cum CESE a semnalat deja, este necesară „favorizarea integrării în cadrul școlii a sistemelor de formare profesională în alternanță, care combină învățarea în sala de clasă cu dobândirea de experiență la locul de muncă, sensibilizând autoritățile din domeniul educației și întreprinderile cu privire la importanța acestor inițiative” ⁽⁶⁾. Experiența în muncă a elevilor și legăturile mai strânse între școli, întreprinderi, universități și institute de cercetare sunt esențiale pentru ocuparea de către tineri a unor locuri de muncă durabile și calificate.

4.1.5. În pofida nevoii de „competențe tehnice”, economia nu poate dicta direcția învățământului (superior). Cu alte cuvinte, inițiative precum monitorizarea absolvenților la nivelul sistemului ar trebui să garanteze că programele și programa pentru învățământul superior nu sunt bazate pe rezultate instrumentalizate ale educației, cum ar fi salariile sau nivelurile de ocupare a forței de muncă în rândul absolvenților de învățământ superior. Unele state membre dispun deja de propriul sistem de monitorizare, așa încât un eventual nou sistem la nivelul UE ar trebui să le aducă laolaltă pe cele existente; în orice caz, el nu trebuie să fie utilizat pentru a justifica măsurile de austeritate în programele analitice din domeniul științelor umaniste și sociale.

4.2. Sprijinirea cadrelor didactice pentru calitatea învățământului și a învățării pe tot parcursul vieții

4.2.1. În „era digitală a educației”, utilizarea tehnologiei în învățământ trebuie să fie benefică procesului de învățare: de exemplu, învățarea operațiunii de codificare nu este un scop în sine, cursanții trebuie să învețe logica operațiunii de codificare și să achiziționeze setul de competențe necesare pentru a folosi mijloacele tehnice în continuă evoluție, în mediul de învățare și în viața de zi cu zi.

⁽⁵⁾ Îmbunătățirea calității predării și învățării în instituțiile de învățământ superior din Europa, raport al Grupului la nivel înalt pentru modernizarea învățământului superior, Comisia Europeană, iunie 2013.

⁽⁶⁾ JO C 327, 12.11.2013, p. 58.

4.2.2. Deși oferă oportunități în multe domenii, TIC deschide calea către pericole reale, cum ar fi criminalitatea informatică, conținutul periculos și dăunător, sporirea comercializării serviciilor, precum și posibilitatea supravegherii tehnologice și a utilizării necorespunzătoare a datelor cu caracter personal. Prin urmare, trebuie consolidată alfabetizarea digitală, pentru a oferi tuturor cetățenilor instrumentele adecvate în vederea integrării lor în universul profesional viitor. TIC a pătruns la toate nivelurile industriei și serviciilor și, prin urmare, trebuie să devină o componentă esențială a învățării pe tot parcursul vieții.

4.2.3. Îmbunătățirea educației digitale ar trebui să ajute tinerii să facă o distincție mai clară între informații și cunoștințe, să își dezvolte gândirea critică și să se instruiască suficient în materie de mass-media, devenind, de exemplu, capabili să recunoască știrile false sau să își protejeze viața privată în mediul online.

4.2.4. Deși comunicarea vizează școlile și instituțiile de învățământ superior, nu au fost suficient luate în considerare cooperarea și legăturile dintre învățarea formală, nonformală și informală, și nici validarea rezultatelor lor, după cum se subliniază în concluziile Consiliului din 2012 ⁽⁷⁾ pe tema documentului intitulat „Parteneriat și parcursuri flexibile pentru dezvoltarea competențelor pe tot parcursul vieții”. Chiar și în prezent, numai jumătate din statele membre ale UE au instituit o strategie cuprinzătoare de învățare pe tot parcursul vieții ⁽⁸⁾. În acest sens, tehnologiile pot fi benefice și în ceea ce privește diversificarea modurilor în care este abordată educația.

4.2.5. Comisia lucrează de mai mulți ani la dezvoltarea unor rețele ale UE și la promovarea cooperării pentru schimbul de bune practici și învățarea reciprocă. Însă ar fi interesant să se evalueze măsura în care cadrele didactice adoptă efectiv aceste instrumente și mecanisme. Este foarte probabil ca numeroase cadre didactice să nu aibă cunoștința de sprijinul și resursele financiare și de formare care le sunt puse la dispoziție la nivelul UE. Îmbunătățirea procesului de consolidare a capacităților și a condițiilor de muncă, inclusiv a salariilor cadrelor didactice, ar trebui să constituie o prioritate pentru statele membre.

4.2.6. În aplicarea recomandărilor Comisiei, statele membre trebuie să faciliteze învățarea pe tot parcursul vieții pentru cadre didactice, și, de asemenea, să sporească mobilitatea acestora, de exemplu prin intermediul programelor Erasmus+. Trebuie să se acorde o atenție specială îmbunătățirii aspectelor participative ale predării, întrucât acest lucru s-a dovedit o practică pedagogică foarte bună, care permite cursanților să dobândească cunoștințe și să dezvolte anumite competențe transversale, cum ar fi cele legate de comunicare. Aceasta ar reprezenta o tranziție remarcabilă de la educația centrată pe profesor către educația centrată pe cursant, în care cadrul didactic devine într-o mai mare măsură facilitator al învățării.

4.3. Învățarea în domeniul antreprenoriatului prin proiecte sociale

4.3.1. Educația trebuie să consolideze principalele competențe, aptitudini și atitudini necesare pentru reușita în viață după încheierea educației formale, de exemplu, munca în echipă și gestionarea proiectelor. Acest nou set de competențe nu numai că ar contribui la creșterea capacității de inserție profesională, ci ar îmbunătăți și capacitatea viitorilor adulți de a-și crea propriile locuri de muncă, în mod individual și colectiv. Învățarea prin acțiune și cea bazată pe experiență sunt metode alternative de învățare care pot spori capacitatea de a reține cunoștințele și sunt mai utile pentru dezvoltarea de abilități practice în comparație cu expertiza pe un anumit subiect.

4.3.2. CESE subliniază importanța adoptării unei abordări cuprinzătoare a spiritului întreprinzător, valorificând noul cadru EntreComp ⁽⁹⁾. Elaborarea de proiecte sociale în interiorul sau în afara școlilor este o ocazie ideală de a dobândi aceste competențe și atitudinea necesară, precum și de a contribui la crearea unei mai bune legături cu alte medii de învățare. În acest sens, sprijinirea inițiativei Corpul european de solidaritate în rândul tinerilor din școli și în învățământul superior trebuie să devină o acțiune-cheie pentru statele membre. În plus, există un interes tot mai mare pentru antreprenoriatul social, care reprezintă o modalitate de a împlini aspirația tinerilor către locuri de muncă mai satisfăcătoare.

⁽⁷⁾ Documentul de lucru al serviciilor Comisiei „Parteneriat și parcursuri flexibile pentru dezvoltarea competențelor pe tot parcursul vieții”, care însoțește Comunicarea Comisiei „Regândirea educației: investiții în competențe pentru rezultate socio-economice mai bune”, noiembrie 2012.

⁽⁸⁾ Document de lucru al serviciilor Comisiei, care însoțește [...] Proiectul de raport comun pentru 2015 al Consiliului și al Comisiei privind punerea în aplicare a cadrului strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale (ET 2020) — Noi priorități pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale, august 2015.

⁽⁹⁾ Cadrul european pentru competențe antreprenoriale, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>

4.3.3. Antreprenoriatul reprezintă un vector important pentru creșterea economică și crearea de locuri de muncă. Ar trebui să se acorde o atenție deosebită dezvoltării competențelor antreprenoriale. Așa cum CESE a semnalat deja, educația antreprenorială în Europa, în cadrul programelor analitice și ca parte a învățării de-a lungul vieții, necesită cu siguranță un angajament real din partea factorilor de decizie. Ambiția, creativitatea și spiritul întreprinzător trebuie să fie apreciate ca atare și să fie promovate, și nu ar trebui confundate cu activitatea comercială sau generatoare de profit. Creativitatea se dezvoltă prin învățare, în cadrul unor sisteme formale sau informale. Pentru a se asigura transmiterea mesajului potrivit, cadrele didactice trebuie să fie pe deplin implicate. Cadrele didactice se pot opune unei definiții restrictive a spiritului întreprinzător, atunci când acesta este interpretat drept capacitatea de a înființa o întreprindere, însă ar putea fi mai receptivă la o definiție mai largă, cum ar fi aceea de competență esențială în viață. Poate fi folosită o „scară a antreprenoriatului” pentru a dezvolta activități antreprenoriale, iar predarea poate aduce spiritul întreprinzător în clase ⁽¹⁰⁾.

4.3.4. Indiferent dacă vor dori sau nu să înființeze întreprinderi sau întreprinderi sociale, tinerii care beneficiază de învățare în domeniul antreprenoriatului asimilează cunoștințe de afaceri și aptitudini și atitudini esențiale, printre care se numără creativitatea, spiritul de inițiativă, tenacitatea, spiritul de echipă, capacitatea de înțelegere a riscului și simțul răspunderii. Aceasta este starea de spirit antreprenorială, cea care ajută antreprenorii să transforme ideile în acțiuni și care sporește semnificativ capacitatea de inserție profesională. Cadrele didactice au nevoie de definirea clară a rezultatelor învățării în domeniul antreprenoriatului pentru a introduce la clasă metodologii eficiente de învățare antreprenorială. Prin urmare, statele membre ar trebui să încurajeze competențele antreprenoriale prin modalități noi și creative de predare și învățare începând din școala primară și punând accentul, în învățământul secundar și cel superior, pe posibilitatea înființării unei întreprinderi ca opțiune de carieră. Experiența din viața reală, dobândită prin învățarea bazată pe soluționarea problemelor și prin legătura cu întreprinderile, ar trebui să fie un obiectiv al tuturor disciplinelor și adaptată la toate nivelurile de învățământ.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽¹⁰⁾ JO C 48, 15.2.2011, p. 45.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1380/2013 privind politica comună în domeniul pescuitului”

[COM(2017) 424 final – 2017/0190(COD)]

(2018/C 081/23)

Raportor: **domnul Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Sesizare	Consiliu, 14.9.2017 Parlamentul European, 11.9.2017
Temei juridic	Articolul 43 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Decizia Biroului	19.9.2017
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru agricultură, dezvoltare rurală și protecția mediului
Data adoptării în secțiune	3.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	179/2/2

1. Poziția CESE

1.1. În conformitate cu Avizul său precedent privind obligația de debarcare⁽¹⁾, în care solicita măsurile de flexibilitate necesare pentru a facilita introducerea treptată a obligației de debarcare, CESE sprijină propunerea de a extinde competența Comisiei Europene de a adopta planuri privind aruncarea capturilor înapoi în mare prin intermediul unor acte delegate pentru o perioadă suplimentară de trei ani.

1.2. Este de temut, cu toate acestea, că termenul propus de trei ani nu va fi suficient pentru a adopta toate planurile multianuale regionale și că, la sfârșitul anului 2020, ne vom afla într-o situație similară cu cea actuală. CESE ar fi dorit o extindere a perioadei suplimentare.

2. Observații

2.1. Punerea în practică treptată a obligației de debarcare (primele regulamente delegate ale Comisiei de stabilire a planurilor privind aruncarea capturilor înapoi în mare au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2015) a scos la iveală o serie de probleme.

2.1.1. Fără îndoială, cea mai gravă dintre ele a fost – și va fi tot mai mult – cea legată de așa-numitele specii de blocaj („choke species”), și anume acele specii pentru care operatorul are cote reduse sau nu are cote, ceea ce nu le împiedică, totuși, să intre în plase sau alte unelte. Mecanismele de flexibilitate incluse în regulament sunt complet insuficiente pentru a face față acestei realități. În 2019, când va intra pe deplin în vigoare obligația de debarcare, va exista un număr mare de nave de pescuit care, deși având o cotă de specii-țintă neconsumată, vor fi obligate să rămână ancorate în port fără a putea ieși la pescuit din cauză că și-au epuizat cota foarte scăzută de specii capturate accidental.

2.1.2. O altă problemă nerezolvată este adecvarea porturilor de pescuit și a piețelor de pește aferente la speciile care, în mod tradițional, se aruncau înapoi în mare și care, de acum, vor trebui să fie debarcate. De asemenea, limitarea vânzării de pește de mici dimensiuni pentru consumul nonuman provoacă probleme suplimentare, deoarece, în multe porturi ale UE, nu există nici infrastructuri nici întreprinderi care să se ocupe de valorificarea acestui tip de materie primă.

⁽¹⁾ JO C 311, 12.9.2014, p. 68.

2.1.3. În cele din urmă, va crește nevoia de spațiu de stocare la bord și, în special, volumul de muncă al personalului, care va fi obligat să clasifice mai multe specii și dimensiuni, sporindu-se astfel stresul și riscurile.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Cadrul european de interoperabilitate – Strategie de implementare”

[COM(2017) 134 final]

(2018/C 081/24)

Raportor: **Brian CURTIS**

Sesizare	Comisia Europeană, 31.5.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	2.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	180/2/0
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

Concluzii

1.1. Economia digitală, îndeosebi cadrul său asociat și de sprijin pentru servicii publice, este esențială pentru funcționarea eficientă și armonioasă a societății civile în Uniunea Europeană. Comitetul salută progresele neîntrerupte și sprijinul constant oferit de Comisia Europeană în ceea ce privește dezvoltarea continuă a Cadrului european de interoperabilitate (EIF).

1.2. Comunicarea Comisiei menționează și alte progrese înregistrate în ceea ce privește rolul consultativ și favorabil coeziunii pe care îl joacă DG DIGIT prin încurajarea statelor membre și a administrațiilor publice ale acestora de la toate nivelurile de a se interconecta în mod fluid.

1.3. Totuși, Comitetul observă că există diferențe considerabile în ceea ce privește capacitatea de interoperabilitate între statele membre și în interiorul acestora. În prezent, opinia generală este că elaborarea de proceduri de reglementare sau de proceduri obligatorii de guvernare este irealizabilă, însă acest fapt generează o responsabilitate sporită pentru statele membre, în sensul implicării din proprie inițiativă în orice mod posibil în spiritul și conținutul EIF și în programele de implementare a acestuia. Securitatea și confidențialitatea se numără, în continuare, printre cele 12 principii ale EIF, iar CESE apreciază faptul că aceste principii sunt elaborate în detaliu și că ele fac obiectul a două recomandări clare prevăzute în planul de implementare a interoperabilității. Prin natura sa, EIF oferă un cadru amplu în care statele membre să își poată exercita drepturile de subsidiaritate, fiind însă cert că publicul este extrem de îngrijorat în ceea ce privește dreptul de proprietate asupra datelor cu caracter personal, precum și utilizarea și securitatea acestora, astfel de preocupări comune manifestându-se în întreaga Europă. Astfel de aspecte au legătură cu drepturile fundamentale consacrate de tratatele Uniunii.

Recomandări

1.4. CESE salută angajamentul deplin al statelor membre și al instituțiilor UE față de implementarea EIF.

1.5. Deși securitatea cibernetică nu face parte dintre obiectivele acestei comunicări, este evident că trebuie oferite asigurări în cadrul altor instrumente legislative ale UE, cu scopul de a garanta faptul că o mai mare interoperabilitate și un acces public sporit nu presupun o creștere a vulnerabilității din cauza riscurilor crescute de atac cibernetic.

1.6. O altă preocupare comună se referă la modalitatea de a-i sprijini pe aceia care nu dispun de capacitatea de a se integra, din diverse motive, în lumea serviciilor digitale, care se extind rapid și devin omniprezente. CESE îndeamnă statele membre să adopte recomandările EIF legate de abordarea centrată pe utilizator, în special pe cele care vizează o furnizare de servicii publice digitale pe mai multe canale, fizice și digitale.

1.7. CESE se teme că punctele de acțiune nu definesc obiective și par să constituie o responsabilitate partajată între statele membre și Comisie. Delimitarea mai clară a responsabilităților și stabilirea priorităților ar putea contribui la alocarea corectă a resurselor.

1.8. Trebuie să se clarifice mai bine modul în care poate fi pusă în aplicare cerința privind o concentrare asupra nevoilor întreprinderilor și cetățenilor (servicii centrate pe utilizator).

1.9. Comitetul recomandă ca evenimentele pentru cetățeni și întreprinderi și procedurile aferente, incluse în anexa II la propunerea Comisiei COM(2017) 256, deja adoptată, să beneficieze de prioritate în ce privește măsurarea gradului de implementare a EIF.

1.10. Comitetul observă că activitatea intensă a Observatorului cadrelor naționale de interoperabilitate (NIFO – *National Interoperability Framework Observatory*) oferă o bază solidă pentru viitoare recomandări, care ar putea fi temelia, în doi sau trei ani, a unui posibil instrument legal care să permită rezolvarea chestiunilor nesoluționate.

2. Introducere

2.1. Finalizarea pieței unice digitale constituie una dintre cele zece priorități de politică ale Comisiei Europene și ar putea să contribuie anual cu 415 miliarde de euro la economia Europei, să creeze locuri de muncă și să transforme serviciile publice. Necesitatea colaborării digitale dintre administrațiile publice este un element esențial al pieței unice digitale. Sectorul public însumează peste 25 % din totalul locurilor de muncă și reprezintă o cincime din PIB-ul Uniunii prin achizițiile publice. Creșterea numărului de schimburi de studenți, precum și dezvoltarea turismului, a migrației, a afacerilor transfrontaliere și a comerțului electronic reafirmă nevoia de interoperabilitate în numeroase domenii.

2.2. Cadrul european de interoperabilitate (EIF) a fost adoptat pentru prima dată în anul 2010. EIF a oferit orientări specifice administrațiilor publice referitoare la modul de a crea servicii publice interoperabile, prin intermediul unor recomandări bazate pe principiile fundamentale ale interoperabilității și pe modele conceptuale.

2.3. Programul privind soluțiile de interoperabilitate pentru administrațiile publice europene (ISA) (2010-2015) și succesorul său, programul ISA² (2016-2020), constituie principalele instrumente prin care a fost implementat cadrul EIF instituit în 2010.

2.4. Începând din anul 2010, politicile și inițiativele europene cu impact asupra sectorului public fie au evoluat, de exemplu prin Directiva revizuită privind reutilizarea informațiilor din sectorul public, Regulamentul (UE) nr. 910/2014 privind identificarea electronică și serviciile de încredere pentru tranzacțiile electronice pe piața internă⁽¹⁾ și Planul de acțiune privind guvernarea electronică 2016-2020, fie sunt în curs de elaborare, cum este cazul portalului digital unic și al liberei circulații transfrontaliere de date (cu caracter nepersonal).

2.5. Tehnologia informației cunoaște o evoluție accelerată în domenii precum datele deschise și cloud computingul.

2.6. Punctele de mai sus, referitoare la politici și la tehnologie, împreună cu necesitatea de a revizui eficacitatea EIF au dus la organizarea unei consultări a părților interesate, în anul 2016, care a analizat nevoile și problemele cu care se confruntă părțile interesate în ceea ce privește interoperabilitatea și implementarea EIF, a identificat posibilul impact al revizuirii preconizate și, de asemenea, a cules opinii privind valoarea adăugată a acesteia.

2.7. În consecință, noul cadru pune un accent sporit pe modul în care principiile și modelele de interoperabilitate ar trebui să se aplice în practică și, de asemenea, clarifică rolul central al EIF în conectarea cadrelor naționale și specifice în funcție de domeniu. Numărul recomandărilor a crescut de la 25 la 47, astfel încât recomandările actualizate și nou introduse în materie de interoperabilitate au devenit mai specifice, pentru a li se facilita implementarea, punându-se un accent mai puternic pe deschidere și pe gestionarea informației, pe portabilitatea datelor, pe guvernanta în materie de interoperabilitate și pe furnizarea de servicii integrate.

⁽¹⁾ Regulamentul (UE) nr. 910/2014 (JO L 257, 28.8.2014, p. 73) privind identificarea electronică și serviciile de asigurare a încrederii pentru tranzacțiile electronice pe piața internă oferă un cadru de reglementare previzibil care va permite interacțiuni electronice sigure și fluide pentru întreprinderi, cetățeni și autorități publice.

3. Esența Comunicării Comisiei

3.1. Comunicarea Comisiei oferă o imagine de ansamblu, un studiu și o analiză generală a progreselor înregistrate până în prezent, precum și a priorităților pentru viitor. Anexa I a Comunicării stabilește 22 de acțiuni încadrate în cinci domenii de interes. Aceasta este susținută de Anexa II, care stabilește principiile noului EIF și detaliile celor 47 de recomandări. Scopul este de a furniza servicii și fluxuri de date fără întreruperi către administrațiile publice europene prin aderarea la cadrul generic al EIF, care are la bază modelul conceptual al EIF.

3.2. Punerea în aplicare a unor servicii publice digitale eficiente este esențială pentru ca oamenii să fie liberi să lucreze și să se deplaseze, iar societățile să se bucure de beneficiile fluxurilor comerciale și de capital nestingherite între toate statele membre. Acestea își modernizează administrațiile publice prin introducerea digitalizării la scară largă, însă interoperabilitatea este esențială pentru a evita riscul creării unor medii digitale izolate și, prin urmare, a unor bariere electronice în calea celor patru libertăți.

3.3. Potrivit cadrului, o bună interoperabilitate presupune ca obstacolele reale și posibile să fie abordate sub aspect juridic, organizațional, din perspectiva chestiunilor semantice sau privind datele, precum și a provocărilor tehnice. Implementarea și revizuirea programelor ISA și ISA² au înregistrat progrese apreciabile în direcția identificării și a gestionării acestor aspecte, însă tot mai rămân multe de făcut.

3.4. Cele mai recente date disponibile evaluează gradul de aliniere a cadrelor naționale de interoperabilitate la EIF la un nivel de 76 %, însă, în anul 2016, implementarea cadrului național de interoperabilitate în proiectele naționale specifice era de 56 %⁽²⁾, ceea ce demonstrează că încă există dificultăți în ceea ce privește aplicarea practică a recomandărilor actuale. Prin urmare, este evident că sunt necesare orientări specifice suplimentare, fapt stipulat în anexa II.

3.5. Practic, cele 12 principii sunt identice cu cele cuprinse în cadrul EIF anterior, însă ele reflectă evoluții recente în materie de politici și tehnologii. Organizate în funcție de patru categorii, ele se împart astfel:

Stabilirea contextului pentru acțiunile UE privind interoperabilitatea

1: Subsidiaritatea și proporționalitatea

Interoperabilitatea de bază

2: Caracterul deschis

3: Transparența

4: Reutilizabilitatea

5: Neutralitatea tehnologică și portabilitatea datelor

Necesitățile și așteptările generice ale utilizatorilor

6: Abordarea centrată pe utilizator

7: Incluziunea și accesibilitatea

8: Securitatea și confidențialitatea

9: Multilingvismul

Cooperarea între administrațiile publice

10: Simplificarea administrativă

11: Conservarea informațiilor

12: Evaluarea eficacității și a eficienței.

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/isa2/sites/isa/files/docs/publications/report_2016_rev9_single_pages.pdf.

3.6. Comunicarea îndeamnă administrațiile publice să își îmbunătățească guvernanta națională în ceea ce privește activitățile în materie de interoperabilitate, să utilizeze modele operaționale comune pentru a dezvolta servicii publice digitale mai bune și pentru a include nevoile cetățenilor și ale întreprinderilor din alte state membre ale UE, să gestioneze datele pe care le dețin în formate semantice și sintactice comune, pentru a le face mai simplu de publicat pe portaluri și pentru a le agrega, a le partaja și a le reutiliza.

3.7. Comunicarea prezintă un model conceptual consolidat al EIF, bazat pe o sinteză între un model de interoperabilitate și un model de servicii publice integrate. El este aplicabil tuturor serviciilor publice digitale, cu un accent special asupra aspectelor legate de guvernanta. Exegeza principiilor și a modelelor este ilustrată cu ajutorul celor 47 de recomandări specifice. Planul de acțiune privind interoperabilitatea anexat comunicării oferă sugestii specifice suplimentare referitoare la punerea în aplicare. Acestea conferă o mai mare claritate modelului conceptual și, de asemenea, abordează probleme operaționale specifice invocate în cadrul consultării desfășurate în anul 2016.

3.8. De exemplu, problema comună a sistemelor existente, dezvoltate pentru a rezolva probleme specifice și locale, a dus la apariția unor soluții TIC insulare fragmentate. Una dintre recomandările menite să abordeze această problemă este „utilizarea de specificații deschise, atunci când sunt disponibile, pentru a asigura interoperabilitatea tehnică la crearea de servicii publice europene” (recomandarea 33). Planul de acțiune sprijină acest lucru prin elaborarea a șapte domenii de acțiune (12-18) care sugerează măsuri specifice.

4. Observații generale

4.1. Comitetul salută dezvoltarea în continuare a EIF și observă că se preconizează că în luna octombrie 2017, în timpul Președinției estone, va fi adoptată o declarație ministerială privind guvernarea electronică care va presupune, printre altele, un angajament și față de implementarea EIF. CESE recunoaște importanța economiei digitale pentru societatea civilă din UE și, prin intermediul avizelor sale formulate în ultimii ani, a oferit poziții constructive referitoare la agenda digitală și la programul care i-a succedat, cel al pieței unice digitale ⁽³⁾.

4.2. În ultimul deceniu, planurile de acțiune privind guvernarea electronică ⁽⁴⁾ au fost instrumente de politică eficace pentru progresul pe calea modernizării administrațiilor publice din întreaga Uniune. Ele au sprijinit coordonarea și colaborarea dintre statele membre și Comisie și au dus la realizarea de acțiuni comune referitoare la guvernarea electronică, EIF fiind o parte esențială a acesteia.

4.3. Strategia de implementare a noului Cadru european de interoperabilitate reflectă multe dintre recomandările formulate în avize anterioare ale Comitetului și evidențiază faptul că este din ce în ce mai necesar ca administrațiile publice din întreaga Uniune să acționeze cât mai rapid și în mod coerent. Unele dintre rezervele exprimate inițial de statele membre pe marginea EIF au fost, în general, rezolvate și, deși încă mai sunt progrese de realizat, principalele dificultăți în punerea în aplicare se referă mai cu seamă la resurse și la probleme preexistente și mai puțin la chestiuni de principiu.

4.4. În avizul CESE anterior, referitor la interoperabilitate ca mijloc de modernizare a sectorului public ⁽⁵⁾, Comitetul a constatat că cetățenii sunt din ce în ce mai conștienți și mai preocupați de culegerea și utilizarea de către administrațiile publice a datelor cu caracter personal și a celor colectate la scară mai amplă. Ei realizează și faptul că o mai mare interoperabilitate influențează modul în care datele pot fi comunicate și folosite. În prezent, acest sentiment este și mai intens, fiind așadar, încurajator să se constate că problemele privind securitatea și confidențialitatea au fost avute în vedere și că au fost elaborate recomandări pentru a face o prioritate din acțiunile în acest sens (recomandările 46-47).

4.5. Într-un domeniu extrem de dinamic precum TIC, se întâmplă adesea ca evoluțiile tehnice și ale pieței să fie mai rapide decât evoluția reflecției politice și a mandatului juridic și de reglementare, precum și a capacității de monitorizare. Prin urmare, Comitetul este pe deplin de acord cu abordarea Comisiei ce vizează examinarea și ajustarea periodică, astfel cum se menționează în propunerea analizată. În acest sens, NIFO furnizează părților interesate implicate un serviciu esențial. Prin intermediul NIFO, cadrele conceptuale și juridice sunt completate cu numeroase detalii de natură practică și tehnică. De exemplu, 32 de fișe informative actualizate recent consolidează cele mai recente informații referitoare la situația interoperabilității la nivel național în statele participante ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ JO C 12, 15.1.2015, p. 99; JO C 487, 28.12.2016, p. 92; JO C 487, 28.12.2016, p. 99; JO C 218, 11.9.2009, p. 36.

⁽⁴⁾ Planul de acțiune i2010 pentru guvernarea electronică 2006-2010 și Planul de acțiune privind guvernarea electronică 2011-2015.

⁽⁵⁾ JO C 12, 15.1.2015, p. 99.

⁽⁶⁾ https://joinup.ec.europa.eu/community/nifo/og_page/nifo-factsheets.

5. Observații specifice

5.1. Modelul conceptual al EIF pentru servicii publice se referă la proiectarea, planificarea, dezvoltarea, exploatarea și întreținerea serviciilor publice integrate la toate nivelurile guvernamentale, de la cel local la nivelul UE. Principiile pe care le conține ghidează procesul de luare a deciziilor privind crearea de servicii publice europene interoperabile cu ajutorul unor instrumente practice, cuprinse într-un Plan de acțiune privind interoperabilitatea, sub forma unor măsuri concrete. Totuși, cele 22 de puncte de acțiune nu definesc obiective și par să constituie o responsabilitate partajată între statele membre și Comisie. Aceasta nu este o rețetă pentru acțiuni decisive, deci este nevoie de o claritate sporită. De asemenea, există posibilitatea ca anumite indicații referitoare la priorități să determine modul de utilizare a resurselor, mai ales în condițiile în care, probabil, acestea sunt limitate.

5.2. Comunicarea și documentele de sprijin evidențiază cerința privind serviciile axate pe utilizator, dar ar fi binevenită mai multă claritate cu privire la modul în care s-ar putea realiza acest lucru. Se propune ca programul ISA² să includă o acțiune de aprofundare în acest domeniu, și anume prin elaborarea unui cadru și unor orientări privind modul de punere în practică a abordării centrate pe utilizator.

5.3. EIF cuprinde o definiție a serviciilor publice vizate. Este vorba despre aproape orice tip de servicii publice transfrontaliere care ar putea genera dificultăți la evaluarea și monitorizarea punerii în aplicare riguroase a EIF de către NIFO. Comitetul recomandă ca evenimentele pentru cetățeni și întreprinderi și procedurile aferente, incluse în anexa II la propunerea Comisiei COM(2017) 256, deja adoptată, să beneficieze de prioritate în ce privește măsurarea gradului de implementare a EIF.

5.4. Până în prezent, principiul subsidiarității a fost aplicat în acest domeniu într-o manieră relativ eficace. Comunicarea reprezintă un pas înainte în ceea ce privește promovarea interoperabilității, însă mai rămân progrese de realizat. Comitetul sugerează că activitatea intensă a NIFO constituie o bază solidă pentru recomandări viitoare și va oferi fundamentul unui posibil instrument normativ în următorii doi-trei ani, care ar putea rezolva problemele încă existente.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemelor de taxare rutieră electronică și facilitarea schimbului transfrontalier de informații cu privire la neplata taxelor rutiere în cadrul Uniunii (reformare)

[COM(2017) 280 final – 2017/0128 (COD)]

(2018/C 081/25)

Raportor: **Vitas MAČIULIS**

Sesizare	Parlamentul European, 15.6.2017 Consiliul Uniunii Europene, 20.6.2017
Temei juridic	Articolul 91 din TFUE
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	2.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului (voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	183/1/1

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE sprijină cu fermitate propunerea Comisiei Europene din 31 mai 2017 privind interoperabilitatea sistemelor de taxare rutieră electronică, care vizează îmbunătățirea dispozițiilor prevăzute în Directiva Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004. Utilizarea practică a acestor dispoziții în ultimii ani a demonstrat că multe dintre ele nu reușesc să îndeplinească cerințele moderne.

1.2. Sisteme de taxare rutieră electronică au fost deja introduse la nivel național, regional sau local în 20 de state membre. Cu toate acestea, interoperabilitatea redusă a sistemelor la nivel internațional generează pierderi considerabile de venituri pentru statele membre, precum și costuri suplimentare pentru utilizatorii direcți ai căilor rutiere. CESE încurajează statele membre să coopereze activ între ele în contextul dezvoltării unor mecanisme avansate de taxare rutieră. Lipsa cooperării înseamnă că statele membre nu au posibilitatea de a identifica anumiți contravenienți dacă vehiculele lor sunt înmatriculate în străinătate.

1.3. CESE este ferm convins că ar trebui depuse toate eforturile posibile pentru a introduce un sistem uniform de taxare rutieră electronică pe întreg teritoriul UE, bazat pe tehnologii avansate. CESE se pronunță în favoarea unui sistem simplu, flexibil și cu prețuri scăzute, care să poată fi extins rapid pentru a acoperi o gamă mai largă de utilizatori și de rețele rutiere. Un astfel de sistem ar crea o bază favorabilă pentru punerea în aplicare, în materie de taxare, a practicilor nediscriminatorii stabilite prin dispozițiile legislației privind Eurovinieta.

1.4. Unitatea de bord (OBU), care este componenta esențială într-un sistem de taxare rutieră electronică, nu trebuie să fie reprezentată de un singur dispozitiv fizic. Ea ar putea fi constituită dintr-un număr de dispozitive conectate fizic sau de la distanță, inclusiv telefoane inteligente și tablete, care împreună îndeplinesc funcțiile unei OBU. CESE recomandă în acest sens încurajarea dezvoltării de aplicații IT speciale, ceea ce ar reduce în mod semnificativ costurile pentru utilizatorii căilor rutiere.

1.5. Unele state membre utilizează deja diferite tehnologii de colectare a taxelor rutiere, iar pentru acestea, trecerea la un sistem uniform ar fi foarte costisitoare. Prin urmare, CESE recomandă Comisiei Europene să caute instrumente financiare, tehnice și juridice flexibile, pentru a încuraja statele membre să încerce integrarea diverselor soluții existente într-un singur sistem interoperabil. Includerea în anexa la directivă a unei liste de tehnologii utilizate în sistemele cu o unitate de bord ar facilita, de asemenea, un răspuns mai rapid la evoluțiile tehnologice și ar contribui la obținerea uniformității.

1.6. CESE sprijină inițiativa Comisiei Europene de a introduce un contract unic cu furnizorul serviciului european de taxare rutieră electronică (SETRE) pentru toți utilizatorii din UE. Acest lucru va contribui la punerea în aplicare a unor practici mai transparente și mai ușor de utilizat.

1.7. Acest lucru ar permite o modalitate mai ușoară și mai eficace de recuperare a taxelor de utilizare a rețelei de drumuri, neplătite, de la utilizatorii necinstiți și frauduloși ai căilor rutiere, indiferent de țara lor de înmatriculare. CESE recomandă Comisiei să aibă în vedere extinderea tratatelor care reglementează utilizarea sistemului EUCARIS (sistemul european de informare cu privire la vehicule și la permisele de conducere). Acest sistem oferă deja infrastructura și software-ul care le permit țărilor să facă schimb de informații privind vehiculele și permisele de conducere, contribuind astfel la combaterea furturilor de vehicule și a fraudelor legate de înmatriculare.

1.8. Aspectele sociale ale propunerii Comisiei Europene sunt, de asemenea, extrem de importante. IMM-urile și microîntreprinderile predomină în sectorul transportului rutier de mărfuri din întreaga UE. Taxarea rutieră electronică pentru autoturismele personale reprezintă un subiect foarte sensibil; prin urmare, ar trebui găsite soluții foarte echilibrate în materie.

2. Contextul și imaginea de ansamblu a sistemelor de taxare rutieră existente

2.1. În 2012, taxe de utilizare a drumurilor au fost percepute pentru vehicule grele de marfă în 20 de state membre, iar pentru autoturisme personale, în 12 state. Rețeaua rutieră cu taxă avea o lungime de aproximativ 72 000 de kilometri, din care 60 % au fost echipați cu sisteme electronice de colectare a taxelor (ETC), care au fost introduse la nivel național sau local începând din prima parte a anilor 1990 și la care au subscriș peste 20 de milioane de utilizatori ai căilor rutiere. Sistemele de comunicații specializate cu rază scurtă de acțiune (DSRC) reprezintă soluția cea mai frecvent adoptată pentru colectarea electronică a taxelor rutiere. În ultimii 10 ani au fost, de asemenea, adoptate noi tehnologii, inclusiv cele prin satelit. Ca urmare, în cadrul Uniunii Europene coexistă o serie de tehnologii diferite care, în majoritatea cazurilor, nu sunt interoperabile.

2.2. Directiva 2004/52/CE a fost adoptată pentru a remedia această fragmentare a pieței prin crearea unui serviciu european de taxare rutieră electronică (SETRE). În conformitate cu directiva menționată, SETRE ar fi trebuit să fie disponibil pentru vehiculele grele de marfă cel mai târziu din luna octombrie 2012 și ar fi trebuit să fie accesibil pentru toate celelalte tipuri de vehicule până în octombrie 2014.

2.3. Pentru a se asigura compatibilitatea diverselor sisteme de taxare din punct de vedere tehnologic și deci posibilitatea de a fi conectate la acest serviciu unic de taxare, directiva menționează trei tehnologii care pot fi folosite pentru colectarea taxelor prin mijloace electronice: comunicațiile specializate cu rază scurtă de acțiune (DSRC) cu microunde, sistemul global de navigație prin satelit (GNSS) și sistemul global de comunicații mobile (GSM).

2.4. În prezent, dispozițiile Directivei 2004/52/CE nu au fost încă puse pe deplin în aplicare pe piața europeană. Sistemele de taxare rutieră nu sunt încă omogene – fiecare stat membru și fiecare entitate care percepe taxele rutiere are propriul context legislativ, propriile obiective pentru stabilirea unui sistem, propriul context local și propriile condiții de trafic.

2.5. În recomandările pe care le-a formulat în numeroase avize precedente, CESE a subliniat importanța unor standarde comune și a unei interoperabilități transfrontaliere pentru a asigura transporturi transfrontaliere eficiente și dezvoltarea unui serviciu european de taxare rutieră electronică (SETRE) eficace⁽¹⁾.

2.6. Principalele sisteme de taxare din UE sunt:

2.6.1. Sistemele de taxare bazate pe distanță: taxa se calculează în funcție de distanța parcursă de vehicul și ajustată apoi cu alți parametri care caracterizează vehiculul (greutatea totală, numărul de osii, clasa de emisii etc.). Acesta este tipul de sistem cel mai frecvent în UE și utilizează diferite mijloace tehnice pentru a taxa un vehicul în mod proporțional, pe baza utilizării efective de către acesta a infrastructurii rutiere.

2.6.2. Sistemele de taxare bazate pe timp sau pe viniție: taxa se calculează pe baza unei perioade date de timp și este, de asemenea, ajustată în conformitate cu aceleași caracteristici ale vehiculului ca cele menționate mai sus. Astfel de sisteme implică achiziționarea unei viniete care autorizează utilizarea unei anumite rețele rutiere pentru o anumită perioadă de timp (o zi, o lună sau un an întreg). Taxa care trebuie achitată nu depinde de utilizarea efectivă a infrastructurii rutiere.

⁽¹⁾ JO C 32, 5.2.2004, p. 36.
JO C 277, 17.11.2009, p. 85.
JO C 291, 4.9.2015, p. 14.
JO C 173, 31.5.2017, p. 55.
JO C 288, 31.8.2017, p. 85.

2.6.3. Sistemele de taxare bazate pe acces: taxa se aplică în principal pentru zonele urbane și infrastructura specifică, unde utilizatorul plătește o taxă de circulație în zona respectivă. Astfel de sisteme permit reducerea traficului și a poluării în zone deosebit de sensibile ale orașului sau în alte zone urbane cu densitate mare a construcțiilor.

2.7. Există două tehnologii principale utilizate în UE pentru tranzacții de taxare rutieră electronică în cadrul sistemelor de taxare „bazate pe distanță”: poziționarea sistemului global de navigație prin satelit (GNSS) și comunicațiile specializate cu rază scurtă de acțiune (DSRC), care este o tehnologie cu microunde cu frecvența de 5,8 GHz, adoptată de Comitetul European de Standardizare (CEN):

2.7.1. Tehnologia GNSS utilizează datele privind poziția vehiculului, primite de la o rețea de sateliți, și măsoară distanța parcursă pe drum pentru a stabili taxa. Unitatea de bord (OBU) identifică locația vehiculului și colectează și prelucrează informațiile necesare fără ajutorul unităților rutiere. Acesta este sistemul cel mai convenabil, dar și cel mai scump.

2.7.2. Tehnologia privind comunicațiile specializate cu rază scurtă de acțiune (DSRC) se bazează pe comunicații radio bidirecționale între echipamentele rutiere fixe (RSE) și un dispozitiv mobil (OBU) instalat pe un vehicul. Prin intermediul unei astfel de comunicații, utilizatorii căilor rutiere (și vehiculele lor) sunt identificați de infrastructura rutieră pentru a efectua plata.

2.8. Sistemul de recunoaștere automată a numărului de înmatriculare (ANPR) este utilizat în sistemele de taxare bazate pe acces. Această tehnologie utilizează camere video pentru a citi plăcuțele de înmatriculare ale vehiculelor. Acest sistem nu necesită OBU și implică echipamente rutiere mai puțin costisitoare.

2.9. O imagine de ansamblu a diverselor sisteme de taxare utilizate în diferite țări ale UE este prezentată în tabelele de mai jos:

2.9.1. Sisteme de taxare bazate pe distanță pentru vehiculele grele:

Sisteme de taxare	Tehnologia utilizată	Țara
Flux liber	GNSS cu ANPR și/sau DSRC	Ungaria, Slovacia, Belgia
Flux liber	GNSS cu infraroșu și/sau DSRC	Germania
Flux liber	DSRC	Austria, Republica Cehă, Polonia, Portugalia, Regatul Unit (taxa de trecere pentru joncțiunea pod/tunel de la Dartford)
Flux liber	ANPR	Regatul Unit (taxa de trecere pentru joncțiunea pod/tunel de la Dartford)
Flux liber	ANPR și DSRC OBU	Portugalia (A22, ..., A25)
Rețea cu stații de taxare	DSRC	Croația, Franța, Grecia, Irlanda, Italia, Polonia, Portugalia, Spania, Regatul Unit

2.9.2. Sisteme de taxare bazate pe distanță pentru vehiculele ușoare:

Sisteme de taxare	Tehnologia utilizată	Țara
Flux liber	DSCR/ANPR	Portugalia

Sisteme de taxare	Tehnologia utilizată	Țara
Secțiuni individuale cu stații de taxare	DSCR/ANPR	Austria (A9, A10 Tauern, A11 Karawanken, A13, Brenner și S16 Arlberg)
Rețea cu stații de taxare	DSCR	Croația, Danemarca, Franța, Grecia, Irlanda, Italia, Polonia, Portugalia, Spania

2.9.3. Sisteme de taxare bazate pe timp pentru vehiculele grele:

Sisteme de taxare	Tehnologia utilizată	Țara
Vinietă	e-Eurovinietă	Danemarca, Luxemburg, Țările de Jos, Suedia
Vinietă	Vinietă electronică	Regatul Unit, Letonia
Vinietă	Autocolant	Bulgaria, Lituania, România

2.9.4. Sisteme de taxare bazate pe timp pentru vehiculele ușoare:

Sisteme de taxare	Tehnologia utilizată	Țara
Vinietă	Autocolant	Austria, Bulgaria, Republica Cehă, Ungaria (e-vinietă), România (vinietă pe hârtie), Slovenia, Slovacia
Taxă rutieră cu barieră fizică sau flux liber	DSRC, ANPR – diferă în funcție de sistem	Regatul Unit

2.9.5. Sisteme de taxare bazate pe acces pentru toate vehiculele ⁽²⁾:

Sisteme de taxare	Tehnologia utilizată	Țara
Taxă de acces (taxa pentru zona centrală a orașului)	ANPR	Suedia (Stockholm)
Taxă de acces (vinietă)	ANPR	Regatul Unit (taxa de congestie din Londra), Milano (taxa pentru zona C)

3. Descrierea principalelor probleme

3.1. În Comunicarea sa din august 2012 intitulată „Introducerea serviciului european de taxare rutieră electronică” [COM (2012) 474 final], Comisia Europeană a precizat în mod clar că „faptul că SETRE nu a fost implementat, nerespectându-se nici termenele prevăzute, nu are cauze de natură tehnică”, ci mai degrabă această implementare a fost „încetinită de lipsa de cooperare dintre diferitele grupuri de părți interesate” și de eforturile limitate ale statelor membre. În raportul său din aprilie 2013 referitor la o strategie privind un serviciu de taxare rutieră electronică și un sistem de vinietă pentru vehiculele private ușoare în Europa (A7-0142/2013), Parlamentul European a adoptat aceeași poziție și a fost „de acord cu Comisia că deja există tehnologia necesară pentru sistemele interoperabile”.

⁽²⁾ Studiul pe tema „Stadiul actual al tehnologiei electronice de taxare rutieră” MOVE/D3/2014-259.

3.2. Majoritatea sistemelor de taxare îi obligă pe utilizatorii căilor rutiere să instaleze unități de bord (OBU) în vehiculele lor. Doar câteva dintre aceste sisteme oferă interoperabilitate transfrontalieră. Acest lucru generează costuri și sarcini administrative pentru utilizatorii căilor rutiere, care trebuie să își echipeze vehiculele cu mai multe OBU pentru a putea conduce nerestricționat în diferite țări. Costurile sunt estimate în prezent la 334 de milioane EUR pe an și se prevede că vor scădea la puțin sub 300 de milioane EUR pe an până în 2025.

3.3. Un anume grad de interoperabilitate transfrontalieră a fost realizat, însă în Croația, Republica Cehă, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Polonia, Slovacia, Slovenia și Regatul Unit încă nu se pot folosi decât OBU naționale pentru a plăti taxe rutiere. Unul dintre obiectivele legislației privind SETRE a fost de a permite integrarea OBU cu alte dispozitive din interiorul vehiculelor, în special cu tahografele digitale. Integrarea cu tahografe nu s-a dovedit promițătoare.

3.4. Lipsa interoperabilității transfrontaliere duce la costuri și pentru autorități, care trebuie să achiziționeze și să întrețină OBU care funcționează la nivel național, însă nu pot fi utilizate în străinătate. Numai într-un singur sistem național unde pozițiile vehiculelor se stabilesc utilizând poziționarea prin satelit, costul unic al achiziționării de OBU se ridică la 120 de milioane EUR, iar costurile de întreținere la 14,5 milioane EUR pe an⁽³⁾.

3.5. Nu există încă un SETRE complet și s-au înregistrat progrese foarte mici în direcția interoperabilității. Furnizorii se confruntă cu bariere considerabile la intrare, cum ar fi tratamentul discriminatoriu din partea autorităților, procedurile de acceptare în continuă schimbare și de lungă durată și caracteristicile tehnice specifice sistemelor locale care nu sunt conforme cu standardele consacrate. Nu s-au încheiat decât câteva acorduri care implică mai mult de o țară a UE, și acestea limitate. Principalele motive sunt:

3.5.1. Actualul operator al sistemului de taxare se bucură de o poziție privilegiată pe unele piețe naționale. Acest lucru duce la obstacole în calea punerii în aplicare, în materie de taxare, a unor practici armonizate și nediscriminatorii în UE.

3.5.2. Legislația privind SETRE impune obstacole: în special, există cerința ca furnizorii SETRE să fie în măsură să ofere, în termen de 24 de luni, servicii la nivelul întregii UE.

3.5.3. Sistemele naționale de taxare rutieră aplică cele trei tehnologii autorizate în temeiul legislației SETRE în moduri semnificativ diferite, ceea ce face dificilă și costisitoare realizarea interoperabilității transfrontaliere.

3.6. În ceea ce privește legislația SETRE, nu există dispoziții efective privind punerea în aplicare a taxelor rutiere pentru vehiculele înmatriculate într-o altă țară a UE. În unele locații, traficul internațional reprezintă o pondere semnificativă din venitul total al sistemului de taxare rutieră, astfel încât limitarea evaziunii privind taxele rutiere din partea utilizatorilor străini reprezintă o provocare semnificativă. Un stat membru care detectează o contravenție în materie de taxare rutieră prin dispozitive automate de control nu poate identifica contravenientul pe baza plăcuței de înmatriculare atunci când un vehiculul este înmatriculat în străinătate. Nu există un temei juridic la nivelul UE pentru schimbul de date privind înmatricularea vehiculelor între statele membre în scopul punerii în aplicare a dispozițiilor legale în materie de taxare rutieră. Pierderile de venituri la nivelul sistemelor de taxare rutieră naționale, regionale sau locale se ridică la aproximativ 300 de milioane EUR pe an⁽⁴⁾.

3.7. Este imperios necesar să se promoveze schimbul de informații privind evaziunea legată de plata taxei rutiere la nivelul UE și să se acorde mai multe competențe diverselor autorități de taxare rutieră pentru a identifica persoanele care încalcă legea și pentru a lansa proceduri de aplicare a legii. În ceea ce privește aplicarea legii, statele membre au responsabilitatea de a demonstra că utilizatorii căilor rutiere sunt tratați în mod egal și, de asemenea, de a garanta aplicarea corectă a sancțiunilor.

3.8. Cerința obligatorie pentru toți furnizorii SETRE de a acoperi toate tipurile de vehicule și toate domeniile de taxare rutieră din Europa este considerată excesivă. Ar fi mai eficient dacă furnizorii SETRE ar avea libertatea de a răspunde cerințelor clienților lor, mai degrabă decât să fie nevoiți să le impună acestora un serviciu complet, dar costisitor.

⁽³⁾ Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemelor de taxare rutieră electronică și facilitarea schimbului transfrontalier de informații cu privire la neplata taxelor rutiere în cadrul Uniunii (reformare) [COM(2017) 280 final].

⁽⁴⁾ Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind interoperabilitatea sistemelor de taxare rutieră electronică și facilitarea schimbului transfrontalier de informații cu privire la neplata taxelor rutiere în cadrul Uniunii (reformare) [COM(2017) 280 final].

3.9. Modificările aduse Directivei privind interoperabilitatea și Deciziei privind SETRE, propuse de Comisie, vor aduce economii utilizatorilor căilor rutiere în valoare de 370 de milioane EUR (valoare actuală netă – VAN, 2016-2025). De majoritatea acestor economii va beneficia industria camioanelor, care este în principal formată din IMM-uri. Administratorii de rețele rutiere vor beneficia de economii datorită faptului că nu mai achiziționează OBU redundante (48 de milioane EUR VAN), precum și de venituri suplimentare din taxe rutiere (150 de milioane EUR pe an), datorită unor norme mai bune privind aplicarea la nivel transfrontalier. Furnizorii SETRE vor beneficia de o reducere a sarcinii de reglementare legate de intrarea pe piețele naționale (10 milioane EUR VAN pentru un număr estimat de 12 furnizori SETRE). În plus, aceștia vor remarca o extindere a pieței lor cu venituri suplimentare în valoare de 700 de milioane EUR pe an⁽⁵⁾.

4. Elemente-cheie ale propunerii Comisiei privind o reformare a Directivei 2004/52/CE

4.1. Aplicarea transfrontalieră adecvată ar urma să fie implementată după cum urmează:

4.1.1. Trebuie introdus un mecanism automat simplu pentru schimbul de informații între statele membre. Se vor pune în aplicare noi mecanisme și acorduri juridice pentru a soluționa problema executării transfrontaliere a sancțiunilor pentru sustragerea de la plata taxelor rutiere. Aceste informații ar permite statelor membre să monitorizeze cazurile de neplată a taxelor rutiere de către conducătorii auto nerezidenți.

4.1.2. Sistemul ar include toate tipurile de vehicule și toate tipurile de sisteme de taxare rutieră electronică, inclusiv taxarea video.

4.2. Principalele propuneri în ceea ce privește tehnologiile utilizate și tratarea vehiculelor ușoare sunt următoarele:

4.2.1. Lista tehnologiilor a fost transferată în anexa la directivă. Acest lucru va face posibilă o reacție mai rapidă și mai eficientă la progresul tehnologic.

4.2.2. Această listă a tehnologiilor ar rămâne neschimbată și ar putea fi modificată numai în viitor, după testarea aprofundată, activitatea de standardizare etc.

4.2.3. Comisia propune separarea SETRE pentru vehiculele grele (HDV) și vehiculele ușoare (LV), astfel încât unul dintre acestea să poată fi furnizat independent de celălalt.

4.2.4. Va exista o derogare care permite furnizorilor SETRE pentru vehicule ușoare să furnizeze clienților OBU DSRC.

4.3. Definițiile SETRE vor fi unificate și se propun anumite clarificări:

4.3.1. Se clarifică faptul că SETRE trebuie să fie furnizat de către furnizorii SETRE, nu de către entitățile care percep taxele rutiere. Furnizorilor de SETRE li se va garanta un acces pe piață egal cu cel al furnizorilor de servicii naționale de taxare rutieră. Acest lucru le va acorda consumatorilor o mai mare posibilitate de a alege furnizori de servicii de taxare rutieră. Statele membre nu vor avea obligația de a asigura implementarea SETRE până la o dată anume.

4.3.2. Unitățile de bord (OBU) nu trebuie să fie reprezentate de un singur dispozitiv fizic și pot cuprinde mai multe gadget-uri conectate fizic sau de la distanță, inclusiv echipamente deja instalate în autovehicul, cum ar fi sistemele de navigație, care oferă toate funcțiile OBU. Aceleași OBU ar trebui să se aplice tuturor sistemelor de taxare rutieră, iar dispozitivele portabile, cum ar fi telefoanele inteligente, pot fi utilizate împreună cu OBU fixe.

5. Posibile obstacole în calea punerii în aplicare a propunerii Comisiei

5.1. Realizarea interoperabilității transfrontaliere ar putea necesita eforturi administrative considerabile și presupune costuri semnificative din cauza diferențelor juridice, tehnice și operaționale în cadrul sistemelor de taxare rutieră naționale individuale, ca urmare a utilizării unor tehnologii diferite.

5.2. Comisia ar trebui să ia în considerare posibilitatea creării unui mecanism de finanțare pentru depășirea acestor dificultăți. Alocarea fondurilor necesare ar încuraja statele membre să facă sistemele lor naționale interoperabile la nivelul UE.

5.3. Este important ca serviciile SETRE să poată fi dezvoltate în paralel cu cele naționale, dar este posibil ca furnizorii SETRE să se confrunte cu o formă de tratament discriminatoriu din partea autorităților locale din statele membre.

⁽⁵⁾ Document de lucru al serviciilor Comisiei: Rezumatul evaluării impactului [SWD(2017) 191 final].

5.4. Aspectele sociale ale acestei propuneri sunt, de asemenea, extrem de importante. IMM-urile și microîntreprinderile predomină în sectorul transportului rutier de mărfuri din întreaga UE și se preconizează că impactul asupra acestora va fi pozitiv. Extinderea aplicării, astfel încât o proporție mai mare a rețelei rutiere să facă obiectul unei taxe electronice pentru autoturismele personale, ar putea să nu fie bine primită de către publicul larg și, prin urmare, soluțiile în acest caz ar trebui să fie foarte atent echilibrate.

5.5. Costurile ar putea fi reduse pentru utilizatori prin intensificarea cercetării și a dezvoltării soluțiilor tehnice și de IT în ceea ce privește sistemele de taxare rutieră electronică. Promovarea inovării în acest domeniu reprezintă un punct esențial pe care ar trebui să pună accentul Comisia Europeană.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri

[COM(2017) 275 final – 2017/0114 (COD)]

și propunerea de directivă a Consiliului de modificare a Directivei 1999/62/CE de aplicare a taxelor la vehiculele grele de marfă pentru utilizarea anumitor infrastructuri, în ceea ce privește anumite dispoziții referitoare la taxarea vehiculelor

[COM(2017) 276 final – 2017/0115 (CNS)]

(2018/C 081/26)

Raportor: **Alberto MAZZOLA**

Sesizare	Consiliul European, 12.6.2017 și 23.6.2017 Parlamentul European, 15.6.2017
Temei juridic	Articolele 91 și 113 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	2.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	121/2/6
(voturi pentru/voturi împotrivă/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE consideră că introducerea unui sistem de taxare rutieră echitabil, transparent, nediscriminatoriu și nebirocratic, proporțional cu utilizarea drumurilor și cu costurile externe generate de camioane, autobuze și autovehicule, fără fragmentarea sistemelor de taxare și în conformitate cu principiile „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește”, ar avea un efect pozitiv asupra eforturilor de combatere a degradării infrastructurii rutiere, a congestiei traficului și a poluării. În conformitate cu condițiile enumerate mai jos, acest sistem ar putea fi aplicat treptat vehiculelor grele de marfă și vehiculelor comerciale ușoare din rețeaua transeuropeană de transport, începând cu secțiunile prioritare.

1.2. CESE subliniază importanța actualizării cadrului juridic comun pentru a se asigura un domeniu de aplicare uniform pentru toți participanții la trafic, în special în ceea ce privește sistemul de taxare la nivel comunitar legat de utilizarea infrastructurilor rutiere de importanță comunitară, pe baza distanței parcurse, cum ar fi rețeaua rutieră TEN-T, autostrăzile și drumurile naționale cu trafic internațional semnificativ.

1.3. Sectorul transporturilor joacă un rol esențial în asigurarea mobilității și a dezvoltării economice și sociale a UE, iar CESE consideră că, pentru a răspunde provocărilor pe care le reprezintă creșterea și durabilitatea, este necesar să se optimizeze rețeaua infrastructurii de transport. Investițiile în infrastructură sunt de o importanță vitală pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă, având în vedere că o creștere cu 1 % a cheltuielilor pentru infrastructură conduce la o creștere a nivelului rezultatelor cu 0,4 % în același an și cu 1,5 % după patru ani ⁽¹⁾.

1.4. CESE este preocupat de faptul că, deși „nevoile infrastructurii de transport sunt estimate la aproximativ 130 de miliarde EUR pe an la nivel european, nivelurile medii ale investițiilor din UE se situează cu mult sub 100 de miliarde EUR de la începutul crizei” ⁽²⁾. În UE, s-a înregistrat o scădere a cheltuielilor pentru întreținerea infrastructurii rutiere, în pofida

⁽¹⁾ FMI, World Economic Outlook, octombrie 2014.

⁽²⁾ ITF Transport Outlook 2015 (Perspectiva ITF 2015 asupra transporturilor), ITF, Editura OCDE, Paris.

noului cadru UE pentru dezvoltarea rețelei transeuropene de transport, lansat la sfârșitul anului 2013 ⁽³⁾ și a operațiunilor sprijinite de fondurile structurale ale Uniunii ⁽⁴⁾. Cadrul financiar multianual 2021-2027 va avea dificultăți să sporească resursele necesare.

1.5. Pentru CESE, este esențial ca veniturile obținute din taxe pentru utilizarea infrastructurii rutiere să aibă următoarele destinații: cele legate de utilizarea infrastructurii să fie folosite pentru a acoperi costurile de construcție, dezvoltare, funcționare și întreținere a infrastructurii rutiere, iar cele legate de costurile externe ar trebui să fie folosite pentru atenuarea efectelor negative ale transportului rutier și îmbunătățirea performanței prin intermediul infrastructurilor alternative, a sistemelor inovatoare de gestionare a traficului, a sistemelor de autoghidare, a electrificării (în special puncte de încărcare rapidă) și a sistemelor de alimentare cu energie din surse alternative.

1.6. În opinia CESE, veniturile suplimentare obținute în acest mod, care s-ar putea ridica, în scenariul ales de Comisie, la peste 10 miliarde EUR pe an ⁽⁵⁾ sau la 20 de miliarde în cazul aplicării obligatorii la toate vehiculele grele de marfă (și chiar la mai mult dacă sunt incluse și vehiculele comerciale ușoare), ar putea stimula în mod considerabil finalizarea și funcționarea rețelei transeuropene de transport, inclusiv a componentelor tehnologice. Cu toate acestea, contribuția publică pentru finanțarea infrastructurii rămâne esențială și preponderentă.

1.7. CESE consideră că revizuirea legislației privind Eurovigneta reprezintă o oportunitate pentru stabilirea unor norme comune și armonizate, pentru a monitoriza și consolida aplicarea corectă a acestei legislații, prin crearea unui registru special al UE și prin colectarea de informații imediate transmise de statele membre.

1.8. CESE consideră că este esențial ca pe piața internă a transporturilor să nu existe practici discriminatorii și solicită Comisiei Europene să ia fără întârziere măsuri pentru a asigura respectarea deplină a cadrului de reglementare al Uniunii. În special taxele aplicate și reducerile acordate utilizatorilor frecvenți și/sau naționali nu trebuie să constituie elemente discriminatorii în raport cu utilizatorii ocazionali și/sau străini.

1.9. O altă preocupare majoră a CESE se referă la efectele schimbărilor climatice, la nivelurile de protecție a mediului și la toate aspectele legate de sănătate și de bunăstarea socială, în raport cu utilizarea rațională a transporturilor. Astfel cum s-a afirmat deja „în ceea ce privește transporturile, obiectivul reducerii cu 60 % a emisiilor de gaze cu efect de seră (EGES) în comparație cu nivelul emisiilor din 1990 rămâne foarte ambițios și necesită eforturi considerabile” ⁽⁶⁾.

1.10. CESE reiterează că principiile „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește” ar trebui aplicate în mod flexibil, mai ales în cazul regiunilor periferice și al zonelor rurale, muntoase și insulare îndepărtate, pentru a evita generarea unor efecte invers proporționale cu costurile și pentru a garanta că principiile rămân utile ca mod de a influența alegerile în ce privește organizarea operațiunilor de transport, eliminând în același timp orice concurență neloială între diferite moduri de transport (TEN/582, Impactul concluziilor COP21 asupra politicii europene în domeniul transporturilor).

1.11. De asemenea, CESE consideră că este esențial să se analizeze impactul directivei la doi ani de la intrarea ei în vigoare, în special efectele care privesc beneficiile rezultate din noi investiții, precum și costurile pentru transportul de marfă, pentru a evita deteriorarea competitivității industriilor europene la nivel mondial.

1.12. CESE consideră că ar trebui acordată atenție deosebită acceptării măsurilor de către utilizatori, consumatori și cetățeni în general, din perspectiva transparenței și clarității noului cadru fiscal, asigurând – inclusiv prin panouri multilingve amplasate pe autostradă – o percepere pozitivă clară și imediată de către utilizator a finalității sumelor încasate și a destinației și distribuției echitabile a acestora, precum și a faptului că nu există o impozitare excesivă sau dublă, inclusiv prin introducerea a doi indicatori sintetici privind calitatea drumurilor, nivelul de congestie și cuantumul de reducere a emisiilor pe kilometru de infrastructură.

⁽³⁾ Regulamentul (UE) nr. 1315/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 privind orientările Uniunii pentru dezvoltarea rețelei transeuropene de transport și de abrogare a Deciziei nr. 661/2010/UE (JO L 348, 20.12.2013, p. 1).

⁽⁴⁾ Pe parcursul anilor 2014 și 2015, investițiile totale efectuate de instituțiile UE din propriile surse financiare (și anume TEN-T/MIE, FEDR/FC și împrumuturi acordate de BEI) în infrastructura rețelei centrale și globale TEN-T au atins valoarea de 30,67 miliarde EUR în UE-28.

⁽⁵⁾ Evaluarea impactului Directivei „Eurovigneta”.

⁽⁶⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 10.

1.13. În opinia CESE, direcționarea activelor ce rezultă din aplicarea noii legislații către investiții în domeniul transporturilor, în conformitate cu distribuția menționată mai sus, ar putea conduce la o creștere de peste o jumătate de milion de locuri de muncă.

1.14. CESE consideră că Comisia ar trebui să monitorizeze și să sporească instrumentele pentru aplicarea corectă și uniformă a noii legislații – inclusiv verificarea regulată, pe o bază științifică, a valorilor pentru acoperirea costurilor externe și corespondența efectivă între sistemele de taxare adoptate și emisiile reale ale autovehiculelor, care în prezent nu sunt favorabile vehiculelor mai performante – și să întocmească un raport anual detaliat privind progresele înregistrate în aplicarea directivei modificate, care urmează să fie trimis PE, Consiliului, precum și CoR și CESE.

2. Introducere

2.1. Transporturile reprezintă un pilon esențial al Spațiului european unic și permit exercitarea concretă a liberei circulații a cetățenilor, lucrătorilor, bunurilor și serviciilor în întreaga Uniune. Eficiența și calitatea rețelelor de transport au un impact direct asupra dezvoltării durabile, a calității vieții și a locurilor de muncă, precum și asupra competitivității Europei.

2.2. Economia transportului rutier din UE oferă 5 milioane de locuri de muncă directe și contribuie cu aproape 2 % la PIB-ul UE, cu 344 000 de întreprinderi de transport rutier de călători și peste 560 000 de întreprinderi de transport rutier de mărfuri ⁽⁷⁾; ea are astfel un aport semnificativ la creșterea economică și la crearea de locuri de muncă în UE, necesitând, prin urmare, politici proactive.

2.3. Transporturile reprezintă cauza principală a poluării aerului și constituie în prezent un sfert din emisiile de gaze cu efect de seră din Europa. Camioanele și autobuzele sunt responsabile de aproximativ un sfert din emisiile generate de transportul rutier și se preconizează o creștere a acestora cu aproximativ 10 % în perioada 2010-2030 (Scenariul de referință UE 2016: Energie, transporturi și emisii de GES – tendințe până în 2050). Într-o primă etapă, Comisia s-a concentrat asupra a două propuneri: o propunere privind certificarea emisiilor de dioxid de carbon și a consumului de combustibil al acestor vehicule și o propunere privind monitorizarea și raportarea datelor certificate.

2.4. Strategia adoptată, cu privire la care CESE a avut ocazia de a se pronunța ⁽⁸⁾, a prezentat o foaie de parcurs pentru o mobilitate cu emisii scăzute de dioxid de carbon care va accelera schimbările în această direcție, având în vedere, nu în ultimul rând, obiectivele stabilite prin Acordul de la Paris privind schimbările climatice.

2.5. Această strategie are trei obiective: asigurarea unui sistem de transport mai eficient, promovarea surselor alternative de energie cu emisii scăzute de dioxid de carbon în sectorul transporturilor, promovarea vehiculelor cu emisii scăzute de dioxid de carbon/emisii zero.

2.6. Domeniul de aplicare privește în principal transportul rutier, care este responsabil pentru mai mult de 70 % din emisiile de gaze cu efect de seră generate de transporturi și cel mai mare generator de poluare a aerului, dar trebuie să contribuie și celelalte sectoare ale transporturilor.

2.7. Pentru a asigura transporturi mai eficiente din punctul de vedere al costurilor energiei și al emisiilor, este important să se dea semnale de preț corecte și să se țină cont de externalități: în această privință, Comisia Europeană intenționează să ajungă la sisteme de taxare rutieră bazate pe distanța în kilometri parcursă efectiv, care reflectă mai bine principiul „poluatorul plătește” și „utilizatorul plătește”.

2.8. Cele patru probleme sunt abordate prin intermediul unei aplicări mai ample a principiilor „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește”, care ar putea fi rezolvate prin intermediul unei „tarifări echitabile și eficiente a accesului la rețeaua rutieră”:

— transportul rutier este responsabil pentru 17 % din emisiile de CO₂ ale UE, iar utilizarea de vehicule cu emisii scăzute și cu emisii zero este insuficientă pentru îndeplinirea obiectivelor privind clima și energia pentru 2030;

⁽⁷⁾ Transportul în UE în cifre, Comisia Europeană, 2016, pe baza datelor Eurostat.

⁽⁸⁾ JO C 383, 17.11.2015, p. 84.

- calitatea drumurilor comunitare se degradează din cauza scăderii investițiilor în infrastructură și a amânării întreținerii, fără a se ține seama de impactul economic pe termen lung;
- unele state membre au introdus taxe temporare (viniete), care îi discriminează pe operatorii străini ocazionali;
- poluarea atmosferică și congestiunea generate de vehiculele rutiere reprezintă costuri semnificative pentru societate.

2.9. Analizele **impactului economic** arată diferențe majore între creșterile costurilor pentru utilizatorii serviciilor de transport și pentru autoritățile și organismele competente, echilibrate prin venituri mai mari și prin reducerea costurilor aferente congestiei și celorlalte externalități, subliniind, în același timp, impactul potențial negativ din punctul de vedere al distribuției și al impactului asupra IMM-urilor ca urmare a costurilor mai ridicate ⁽⁹⁾.

2.10. Tehnologiile digitale pot îmbunătăți siguranța, eficiența și caracterul incluziv al transporturilor, permițând o mobilitate neîntreruptă din poartă în poartă, o logistică integrată și servicii cu valoare adăugată odată cu adoptarea sistemelor de transport inteligente în toate modurile de transport, ca parte integrantă a dezvoltării rețelei transeuropene de transport multimodal.

2.11. Acțiunile întreprinse la nivel european în domeniul transportului cu emisii reduse de dioxid de carbon au, în mod inevitabil, un **impact major asupra regiunilor**, care sunt traversate de infrastructuri de transport, cu consecințe directe asupra planificării energetice, teritoriale, în materie de transporturi și de mediu și cu importante efecte economice și în ceea ce privește ocuparea forței de muncă.

2.12. În ceea ce privește acceptarea acestor măsuri de către utilizatori, consumatori și cetățeni în general, mai sunt încă multe de făcut pe planul transparenței și clarității, pentru a crea piețe pentru vehiculele cu emisii scăzute și cu emisii zero. Trebuie să se depună eforturi pentru îmbunătățirea informării consumatorilor, prin etichetarea autovehiculelor și acordând sprijin prin intermediul normelor privind achizițiile publice. În paralel, trebuie să se acționeze în favoarea transparenței noului cadru fiscal, asigurând o percepere pozitivă clară și imediată de către utilizator a destinației veniturilor realizate, a repartizării lor echitabile și a absenței impozitării excesive și a dublei impuneri.

3. Sinteza propunerilor **Comisiei Europene**

3.1. În propunerile CE, taxarea are ca obiect infrastructura rutieră, este proporțională cu distanța parcursă – cu excepția sistemelor de taxare de tip forfetar, precum cele prevăzute în prezent în unele state membre – și se referă la toate tipurile de vehicule – nu doar la vehiculele grele de marfă, ci și la autobuze, autocare, camionete și la autoturisme și, în consecință, atât la transportul de mărfuri, cât și la cel de pasageri și prevede o modulare a impozitării în funcție de „potențialul de poluare” și uzura infrastructurii. Modificările în materie de reglementare se referă în special la:

- dispozițiile privind taxele de trecere și taxele de utilizare, cu referire la toate categoriile de vehicule și nu doar la cele cu o greutate mai mare de 3,5 tone: actualizarea normelor directivei și extinderea domeniului său de aplicare la toate vehiculele grele începând de la 1 ianuarie 2020 și la toate vehiculele ușoare, cu eliminarea exceptărilor, actualizarea valorilor maxime pentru taxele bazate pe costurile externe și cu simplificarea cerințelor pentru taxarea acestora;
- eliminarea treptată a tarifelor pentru vehiculele grele până la 31 decembrie 2023, iar pentru vehiculele ușoare până la 31 decembrie 2027, precum și realizarea unui nou sistem de taxare însoțit de o metodologie de calcul și de evaluarea costurilor care stau la baza stabilirii tarifelor;
- modularea taxelor de utilizare a infrastructurii în funcție de emisiile de CO₂ pentru vehiculele grele și eliminarea treptată a variației actuale în cazul impozitării în funcție de clasele de emisie Euro, începând de la 1 ianuarie 2022;

⁽⁹⁾ *Support Study for the Impact Assessment Accompanying the Revision of the Eurovignette Directive (1999/62/EC)* [Studiu de sprijin pentru evaluarea impactului care însoțește revizuirea Directivei „Eurovigneta” (1999/62/CE)] – Contractul pentru efectuarea studiului nr. MOVE/A3/119-2013 – mai 2017.

- măsuri suplimentare pentru vehiculele ușoare în ceea ce privește congestiunea traficului interurban și emisiile de poluanți și de CO₂ generate de toate tipurile de vehicule;
- cerința obligatorie de taxare pe baza costurilor externe a vehiculelor grele pentru cel puțin o parte a rețelei, începând de la 1 ianuarie 2021.

3.2. În conformitate cu principiul „poluatorul plătește” și „utilizatorul plătește”, extinderea domeniului de aplicare al Directivei 1999/62/CE ar trebui să contribuie la reducerea denaturării concurenței cauzate de actuala scutire a autobuzelor și a autocarelor de la plata pentru utilizarea infrastructurii.

3.3. O nouă propunere vizează o modificare care constă în reducerea treptată a nivelurilor minime de taxe pe vehicule pentru VGM-uri, până la zero, mai precis cu 20 % din valoarea minimă actuală în fiecare an, în cinci etape pe parcursul a cinci ani consecutivi.

4. Considerații generale

4.1. CESE consideră că punerea în aplicare în UE a unui sistem de taxare rutieră echitabil, transparent, nediscriminatoriu și nebirocratic, proporțional cu utilizarea drumurilor și cu costurile externe (măsurabile științific) generate de camioane, autobuze și autovehicule, fără fragmentarea sistemelor de taxare, dar cu un plafon de imputare a costurilor externe și în conformitate cu principiile „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește”, ar avea un efect pozitiv asupra eforturilor de combatere a degradării infrastructurii rutiere, a congestiunii traficului și a poluării.

4.2. CESE subliniază importanța reevaluării, modificării și consolidării aplicării uniforme a normelor UE și, astfel, a creării unui cadru juridic comun care să asigure un nivel unic al condițiilor pentru toți utilizatorii rețelei rutiere în domeniul transporturilor rutiere. Directiva lasă loc pentru diverse metode de punere în aplicare; CESE consideră că este necesar să se reflecteze asupra unei eventuale necesități – după verificarea la trei ani a aplicării – de utilizare a unor instrumente legislative obligatorii care să garanteze o aplicare uniformă.

4.3. CESE recomandă cu fermitate un cadru comun de taxare clar, transparent, simplu, verificabil și explicat în termeni ușor de înțeles, care să indice destinația sumelor încasate, fie în conținutul chitanțelor pe suport de hârtie și electronice, fie pe panouri amplasate pe autostradă, în vederea unei mai bune acceptări sociale a contribuției fiecăruia dintre utilizatori la bunăstarea comună.

4.4. O mai bună armonizare a normelor și crearea unui cadru juridic comun la nivel comunitar pentru sistemul de taxare rutieră, legat de utilizarea infrastructurii rutiere de importanță comunitară, precum drumurile din rețeaua TEN-T, autostrăzile și drumurile naționale cu trafic internațional semnificativ, sunt esențiale pentru realizarea unei veritabile piețe unice a UE în domeniul transportului rutier, fără discriminare și fără denaturarea concurenței.

4.5. Sistemele de taxare au un impact diferit asupra regiunilor centrale și a celor periferice: regiunile centrale cu un flux ridicat al traficului suportă mai multe consecințe negative decât regiunile periferice, în timp ce acestea din urmă încasează compensații pentru efectele asupra mediului și finanțări pentru infrastructură mult mai scăzute decât regiunile principale. CESE consideră că fondurile structurale și de mediu și cele acordate de BEI ar trebui să intervină pentru a asigura o dezvoltare echilibrată.

4.6. Lipsa de armonizare a sistemelor de taxare, indiferent dacă este vorba de viniete sau de taxe de trecere, este legată de asemenea de diversele tehnologii de colectare, cu modele diferite de sisteme de taxare rutieră (care adesea nu sunt interoperabile, implică sarcini administrative și costuri suplimentare pentru întreprinderile de transport și logistică). Situația este caracterizată de o cerere tot mai mare de transport rutier inovator (odată cu dezvoltarea de noi infrastructuri inteligente, inclusiv sisteme de vehicule autonome și sisteme de distribuție a unor noi combustibili) și de întreținerea corespunzătoare a rețelelor existente, capabile să susțină fluxurile.

4.7. Este nevoie, în opinia CESE, să se realizeze investiții adecvate în infrastructura existentă și viitoare, pentru a obține o mai bună interoperabilitate funcțională a rețelelor naționale de transport, inclusiv prin intermediul tehnologiei prin satelit. Este nevoie și de facilitarea accesului pe întregul teritoriu al pieței unice, înlesnind o mai bună implementare a logisticii inteligente⁽¹⁰⁾ și a soluțiilor TIC inteligente pentru îmbunătățirea siguranței rutiere și creșterea eficienței globale a sistemului, prin utilizarea pe scară mai largă a sistemelor de transport inteligente și prin asigurarea unor rețele de transport rutier mai eficiente și mai bine conectate, moderne și durabile în întreaga Europă. Ar trebui să se aibă în vedere ca, începând din 2019, vehiculele să fie prevăzute doar cu aparate de înregistrare a datelor (*on board units*), interoperabile la nivelul UE (cf. în acest sens Strategia pentru digitizarea transporturilor).

4.8. CESE consideră că, din cauza deficitului de investiții în infrastructura de transport și a întreținerii insuficiente a acesteia, este esențial să se aplice principiile „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește” pentru finanțarea infrastructurii rutiere, cu condiția ca:

- compensațiile care rezultă din aplicarea taxelor pentru utilizarea infrastructurii să aibă ca destinație infrastructura rutieră, iar
- cele care rezultă din taxarea costurilor externe să fie alocate pentru atenuarea efectelor negative ale transportului rutier, inclusiv construirea unor infrastructuri alternative, distribuția de combustibili alternativi, sisteme de ghidare alternative, modalități alternative de transport și de aprovizionare cu energie și sprijinirea rețelei transeuropene de transport;
- articolul 9 din directivă trebuie modificat în acest sens.

4.9. CESE consideră că sunt importante, de asemenea, investițiile pentru reducerea nivelului emisiilor de CO₂ generate de transportul rutier (a se vedea punctul 2.12), cu un impact grav asupra calității mediului și cu costuri externe substanțiale (care se ridică la 1,8-2,4 % din PIB). Comitetul solicită adoptarea unei abordări integrate pentru reducerea emisiilor de CO₂: stabilirea de limite privind emisiile provenind de la vehiculele grele noi introduse pe piața UE este o metodă mai eficientă de reducere a emisiilor decât taxarea, dar nu este suficientă pentru a atinge obiectivele fixate.

4.10. Având în vedere problema persistentă a congestiei traficului, în interiorul și în afara zonelor urbane, ar trebui să se recurgă la sprijin financiar din partea Uniunii pentru sisteme avansate de gestionare a traficului și la procese eficiente de logistică prin satelit în scopul eliminării costurilor suplimentare suportate deja de către utilizator. Veniturile ce rezultă din adoptarea voluntară a unor astfel de măsuri ar trebui, în orice caz, să fie alocate imediat pentru finanțarea soluțiilor alternative cu impact neutru.

4.11. Ar trebui încurajate transporturile publice, iar taxele rutiere ar trebui stabilite astfel încât să respecte acest obiectiv, contribuind la îndeplinirea lui, prin prisma principiilor „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește”.

5. Observații specifice

5.1. CESE își exprimă sprijinul pentru obiectivul serviciului european de taxare rutieră electronică (SETRE), care prevede „un singur dispozitiv aflat la bordul autovehiculului, pe baza unui singur contract și a unei singure facturi” la nivelul UE, ceea ce ar crea o piață unică și ar garanta că operatorii de transport rutier comercial fac apel la un singur furnizor, la un contract unic și la o singură facturare.

5.2. Experiența din cazul pasului Brenner cu privire la majorarea taxei de trecere, în conformitate cu principiile și limitele prevăzute de directivă, în scopul realizării unor infrastructuri alternative, se dovedește a fi utilă și acceptată de populația locală. De aceea, CESE consideră că această posibilitate ar trebui să fie extinsă în alte zone sensibile.

5.3. În opinia CESE, schema de reduceri pentru vehiculele grele, stabilită în cadrul fostului articol 7 în urma unor ample discuții și analize, pare a fi echitabilă și nediscriminatorie și ar putea fi extinsă, de asemenea, la vehiculele ușoare, reducând disparitățile existente între utilizatorii ocazionali/străini și utilizatorii obișnuiți/naționali din anumite state. Ca atare, articolul 7 a ar trebui modificat în consecință.

5.4. Compararea taxelor legate de costurile externe impuse anumitor categorii de vehicule, de exemplu între camioanele Euro V și Euro VI, indică o penalizare substanțială a vehiculelor mai puțin poluante (ceea ce, în opinia CESE, nu își găsește justificare). CESE solicită reanalizarea taxelor bazate pe costurile externe care figurează în anexele la directivă, cu favorizarea vehiculelor cu emisii mai reduse. În cazul vehiculelor cu emisii zero, Comitetul subscrie opiniei că este oportună reducerea temporară a taxelor de utilizare a infrastructurii.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 766 final.

5.5. CESE solicită Comisiei Europene să actualizeze periodic evaluarea **științifică** a taxelor de trecere, inclusiv pe baza condițiilor locale, ținând seama de trăsăturile specifice locale, dar evitând discriminările pentru care nu există o justificare științifică validă.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor – Europa în mișcare: O agendă pentru o tranziție echitabilă din punct de vedere social către o mobilitate curată, competitivă și conectată pentru toți

[COM(2017) 283 final]

(2018/C 081/27)

Raportor: **Ulrich SAMM**

Coraportor: **Brian CURTIS**

Sesizare	Comisia Europeană, 5.7.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru transporturi, energie, infrastructură și societatea informațională
Data adoptării în secțiune	2.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	111/0/0
(voturi pentru/voturi împotriva/abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Agenda în materie de mobilitate prezentată în Comunicarea „Europa în mișcare” [COM(2017) 283 final], denumită în cele ce urmează „comunicarea”, reflectă ambiția Europei de a realiza progrese rapide în ceea ce privește punerea în funcțiune, până în 2025, a unui sistem de mobilitate curat, competitiv și conectat, care să integreze toate mijloacele de transport și să acopere întreaga Uniune. Transportul rutier din Europa, subiectul acestei comunicări, se bazează pe o industrie care este lider mondial în producția și serviciile legate de transporturi. Partea de producție a acestui sector asigură locuri de muncă pentru 11 % din totalul lucrătorilor din industria prelucrătoare din UE și generează 7 % din PIB-ul UE.

1.2. Comunicarea subliniază legătura cu prioritățile globale ale uniunii energetice, ale pieței unice digitale și ale Planului de investiții pentru Europa. În special, ea își propune să rezolve anumite probleme restante legate de piața unică a transporturilor, menținând, în același timp, o perspectivă echilibrată asupra drepturilor omului și ale lucrătorilor și aspectelor de mediu.

1.3. Buna funcționare a unui **spațiu european unic al transporturilor** depinde de un cadru de reglementare adecvat. CESE consideră că modificările propuse în legislația privind accesul la profesie, accesul pe piață – inclusiv cabotajul – și condițiile de muncă, cum ar fi timpii de conducere și perioadele de odihnă, precum și în normele specifice privind detașarea lucrătorilor în domeniul transportului rutier nu reușesc, în cea mai mare parte, să rezolve în mod eficient problemele pe care le abordează. Propunerile specifice privitoare la aceste aspecte sunt acoperite mai pe larg în avize separate ale Comitetului. CESE subliniază cât este de urgent să se găsească soluții adecvate și care să funcționeze fără obstacole, având în vedere importanța pe care o are pentru o piață internă funcțională existența unui cadru de reglementare adecvat scopului urmărit. În acest context, Comitetul subliniază că se așteaptă ca propunerea următoare privind transportul combinat să trateze și problematica accesului pe piață.

1.4. Cel mai probabil, tehnologia transportului terestru va fi revoluționată prin **digitizare** și automatizare. Aceste tehnologii oferă o mulțime de caracteristici noi pentru consumatori și întreprinderi care solicită ca acestea să aibă o calitate mai bună, să fie mai convenabile, mai flexibile, mai accesibile financiar și mai sigure în ceea ce privește serviciile pe care le oferă și echipamentele de toate tipurile. CESE menționează că ele au capacitatea de a îmbunătăți eficiența pieței transporturilor, dar și de a furniza informații analitice care să contribuie la controlul și punerea în aplicare a legislației existente, precum și la protecția drepturilor omului și a drepturilor sociale.

1.5. Conducerea automată a autovehiculelor are potențialul de a schimba radical datele în sectorul transporturilor și de a oferi noi servicii și oportunități de afaceri, putând îmbunătăți în mod clar siguranța activă a vehiculelor și reducând semnificativ numărul deceselor. CESE încurajează Comisia să continue proiectul „**Vision Zero**” până în 2050, dat fiind că obiectivul lui este extrem de important pentru societatea noastră și pentru toți cetățenii.

1.6. CESE sprijină cu tărie propunerea Comisiei privind depășirea deficitului de interoperabilitate între diferitele sisteme de **taxare rutieră** electronică existente în statele membre și introducerea unui cadru comun de interoperabilitate. CESE consideră totodată că un sistem flexibil, echitabil și transparent de stabilire a taxelor rutiere, care să respecte principiile „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește” ar avea un efect pozitiv, cu condiția ca veniturile rezultate să fie alocate special. Realocarea deplină în transporturi a veniturilor ar putea asigura crearea în Europa a peste 500 000 de oportunități suplimentare de ocupare a forței de muncă.

1.7. CESE remarcă discrepanța dintre **reducerea emisiilor** (13 %) în transportul rutier, anticipată în cadrul acestui pachet, și cele 18-19 procente necesare pentru ca sectorul transporturilor să contribuie la îndeplinirea obiectivelor climatice și energetice pentru 2030. Această diferență poate fi eliminată numai dacă statele membre fac eforturi considerabile pentru a stimula introducerea unor inițiative care să vizeze transporturile rutiere „curate”.

1.8. CESE ar dori să sublinieze că producția de energie electrică ecologică este o condiție indispensabilă pentru introducerea cu succes a **vehiculelor electrice** (VE) pe piață, în proporție de masă. Indiferent de sursa de energie electrică, VE pot contribui la reducerea poluării atmosferice la nivel local, dar obiectivele globale ale UE în ceea ce privește emisiile de gaze cu efect de seră pot fi realizate doar printr-o politică de generare „curată” a energiei electrice.

1.9. Recent, încrederea consumatorilor în industria automobilelor și în sistemul de reglementare a fost grav afectată. Restabilirea încrederii prin **standarde** realiste **privind emisiile** și proceduri de testare adecvate este vitală; ca atare, Comitetul regretă faptul că la începutul anului 2017 a fost abandonată propunerea Comisiei referitoare la înființarea unei autorități independente, cu sarcina de a supraveghea testarea emisiilor vehiculelor la nivelul UE, după ce unele state membre și-au manifestat opoziția.

1.10. Pentru a stimula sectorul de fabricație în **sfera cercetării**, a introducerii pe piață și a producției, este necesar ca în Europa să fie stabilite obiective clare și ambițioase legate de vehiculele electrice alimentate cu energie curată. Limitările tehnice care împiedică încă introducerea mai rapidă a unor sisteme alternative de propulsie pot fi depășite numai prin intermediul unui program de cercetare solid (în următorul program-cadru) care să cuprindă întreg lanțul de la cercetare fundamentală la inovare și la introducerea pe piață.

1.11. Comitetul ar dori o mai mare recunoaștere a importanței de a sprijini transferul modal prin mai multe stimulente, pentru a încuraja utilizarea transportului public și transferul transportului de marfă de la modul rutier la cel feroviar. Strategia generală poate contribui la decarbonizarea transportului rutier, dar nu va soluționa neapărat problemele congestiei traficului și poluării, cu atât mai mult cu cât se preconizează că cererea de transport rutier va continua să crească.

2. Introducere

2.1. Comunicarea este prima etapă importantă a pachetului privind mobilitatea, alte propuneri urmând să fie publicate mai târziu în cursul acestui an. Aceasta plasează propunerile specifice, care fac obiectul unor avize separate ale Comitetului, într-un context politic, stabilește măsuri de sprijin – cum ar fi taxarea rutieră (inclusiv infrastructura necesară), combustibilii alternativi și conectivitatea, o mai bună informare a consumatorilor, o piață internă mai puternică și condiții de muncă mai bune pentru sectorul transporturilor rutiere de mărfuri – și propune pași pentru „a pregăti terenul” pentru o mobilitate cooperativă, conectată și automatizată. În practică, propunerea Comisiei implică, în principal, sectorul transportului rutier.

2.2. Comunicarea subliniază, de asemenea, legătura dintre prioritățile generale privind uniunea energetică (eficiența energetică și decarbonizarea sectorului transporturilor, inclusiv utilizarea de carburanți cu emisii scăzute de dioxid de carbon și promovarea electromobilității), piața unică digitală, Agenda privind crearea de locuri de muncă, creșterea economică și investițiile și Planul de investiții pentru Europa (pentru a sprijini punerea ei în aplicare), și obiectivele de îmbunătățire a echității și de consolidare a dimensiunii sociale, stabilite în cadrul Pilonului european al drepturilor sociale. Ea își propune să rezolve anumite probleme restante legate de piața unică a transporturilor, menținând, în același timp, o perspectivă echilibrată asupra drepturilor omului și ale lucrătorilor și a aspectelor de mediu, deși persistă unele tensiuni.

2.3. Agenda în materie de mobilitate reflectă ambiția Europei de a realiza progrese rapide în ceea ce privește instituirea, până în 2025, a unui sistem de mobilitate curat, competitiv și conectat, care să integreze toate mijloacele de transport, să acopere întreaga Uniune și să fie conectat cu vecinii săi și cu lumea. Atingerea acestui obiectiv extrem de ambițios se bazează atât pe o industrie care este lider mondial în producția și serviciile legate de transporturi, cât și pe o voință politică puternică și eficientă din partea statelor membre.

2.4. Trebuie să se țină seama de faptul că țările UE beneficiază de peste 500 de miliarde EUR în venituri fiscale din sectorul transportului rutier. Partea de producție a acestui sector asigură locuri de muncă pentru 11 % din totalul lucrătorilor din industria prelucrătoare din UE și generează 7 % din PIB-ul UE și 90 de miliarde EUR excedent comercial. De fapt, este un sector atât de important și de puternic, încât progresul reglementărilor și îmbunătățirilor la nivelul UE a fost lent tocmai fiindcă mai multe state membre consideră acest sector ca având o importanță strategică națională. Adesea ia mult timp să fie adoptate și puse în aplicare modificările care sunt considerate ca afectând sistemele și prioritățile naționale, cum ar fi deschiderea pieței și sistemele de taxare rutieră.

2.5. Europa nu pleacă de la zero. Punerea în aplicare a pieței interne și obiectivele de durabilitate au dat rezultate semnificative. CESE și-a exprimat deja opinia într-o serie de avize, cum ar fi cele referitoare la spațiul european unic al transporturilor ⁽¹⁾ care constituie coloana vertebrală a pieței interne libere, la călătoriile multimodale ⁽²⁾ și la piața internă a transportului rutier internațional de mărfuri ⁽³⁾. Dezvoltarea durabilă a politicii UE în domeniul transporturilor ⁽⁴⁾ joacă un rol important, în special, decarbonizarea transporturilor ⁽⁵⁾ și impactul concluziilor COP21 asupra politicii europene în domeniul transporturilor ⁽⁶⁾. Implicațiile digitizării și robotizării transporturilor asupra elaborării politicilor UE ⁽⁷⁾, precum și perspectivele sistemelor de transport cooperative inteligente ⁽⁸⁾ vor fi elemente tot mai importante ale politicii UE în domeniul transporturilor și sunt, de asemenea, abordate și de CESE.

2.6. Cu toate acestea, mai sunt multe de făcut. Agenda în materie de mobilitate trebuie să deschidă calea către un sistem de transport european care să poată face față principalelor provocări generate de digitizare și de impactul asupra mediului.

3. Digitizarea

3.1. Digitizarea și automatizarea bazate pe rețele de internet rapide și fiabile oferă o mulțime de caracteristici noi pentru consumatori și întreprinderi, care solicită ca acestea să aibă o calitate mai bună, să fie mai accesibile, mai flexibile, mai convenabile financiar și mai sigure în ceea ce privește serviciile pe care le furnizează și echipamentele de toate tipurile. Ele oferă noi tehnici eficiente pentru analiza, controlul și punerea în aplicare a legislației existente și pentru protecția drepturilor omului și a drepturilor sociale. În special tehnologia transportului terestru va fi, cel mai probabil, revoluționată prin digitizare. Armonizarea sistemelor sau găsirea unor soluții tehnice care să permită sistemelor să funcționeze la nivel transfrontalier trebuie să constituie un obiectiv general, deoarece acest lucru este esențial pentru buna funcționare a pieței interne. Un exemplu în acest sens este introducerea iminentă a tahografelor inteligente. Însă programul destinat modernizării propuse a vehiculelor existente este conceput pe 15 ani. Acest calendar ar trebui să fie redus în mod substanțial.

3.2. Strategia UE privind **mobilitatea cooperativă, conectată și automatizată** și punerea ei în aplicare descriu primii pași către conducerea automată (a se vedea, de asemenea, TEN/621). **Conectivitatea** între vehicule și cea între vehicule și infrastructura fixă reprezintă o caracteristică esențială, care va fi necesară pentru utilizarea pe deplin a tehnologiei digitale. Prin urmare, CESE salută obiectivele strategice pentru 2025, prezentate în recenta comunicare „Către o societate europeană a gigabiților” ⁽⁹⁾. Aceasta stabilește un calendar pentru dezvoltarea infrastructurii europene în bandă largă de mare capacitate, care să ofere acoperire 5G neîntreruptă cu conectivitate la internet de foarte mare capacitate, de-a lungul tuturor căilor principale de transport terestre.

3.3. Digitizarea va fi, de asemenea, esențială pentru dezvoltarea de noi modele de piață, inclusiv a diferitelor tipuri de platforme și a conceptului de **conomie colaborativă**, care au potențialul de a îmbunătăți eficiența resurselor, dar și de a ridica o serie de probleme juridice, sociale și legate de consumatori, cum ar fi rolul și statutul platformelor internet și schimbările de pe piața forței de muncă.

3.4. Potențialul **conducerii automate**, inclusiv cu automobile autonome, este considerat, în principal, o oportunitate pentru noi modele de afaceri. Cu toate acestea, sunt importante și chestiunile legate de responsabilitate și trebuie să fie clarificate la nivelul UE într-un mod armonizat. O altă consecință a conducerii automate sau semiautomate este aceea că ar putea îmbunătăți semnificativ siguranța activă a vehiculelor terestre. Decesele cauzate de accidente rutiere au scăzut de 4 ori

⁽¹⁾ JO C 291, 4.9.2015, p. 14

⁽²⁾ JO C 12, 15.1. 2015, p. 81

⁽³⁾ JO C 13, 15.1. 2016, p. 176

⁽⁴⁾ JO C 248, 25.8. 2011, p. 31

⁽⁵⁾ JO C 173, 31.5. 2017, p. 55

⁽⁶⁾ JO C 303, 19.8.2016, p. 10

⁽⁷⁾ JO C 345, 13.10.2017, p. 52

⁽⁸⁾ JO C 288, 31.8. 2017, p. 85

⁽⁹⁾ JO C 125, 21.4. 2017, p. 51

față de anii '70, în primul rând datorită introducerii elementelor de siguranță pasivă în automobile. Cu toate acestea, din păcate, și în 2016 și-au pierdut viața pe drumurile Uniunii Europene 25 500 de persoane. În prezent, prin dezvoltarea și introducerea unor elemente avansate de siguranță activă (conducerea semi-automată, autoturisme conectate), ar trebui să fie posibilă reducerea semnificativă a numărului de decese sau chiar eliminarea totală a acestora, astfel cum se prevede în proiectul de siguranță rutieră „Vision Zero”. Acest proiect, care a început în Suedia în 1997, a fost ulterior preluat de UE, dar nu a obținut rezultatele scontate. Conducerea automată are în prezent potențialul de a schimba radical datele în domeniu. CESE încurajează Comisia să continue proiectul „**Vision Zero**” până în 2050, dat fiind că acest obiectiv este extrem de important pentru societatea noastră și pentru toți cetățenii.

4. Spațiul european unic al transporturilor

4.1. CESE salută faptul că Comisia a luat inițiativa de a clarifica cadrul de reglementare privind piața transportului rutier și de a asigura o mai bună aplicare a legislației, îmbunătățind în același timp condițiile de muncă și combătând dumpingul social, pentru a asigura buna funcționare a pieței interne în acest sector. Modificările propuse abordează accesul la profesie, accesul pe piață – inclusiv cabotajul – și condițiile de muncă, cum ar fi timpii de conducere și perioadele de repaus sau normele specifice referitoare la detașarea lucrătorilor în sectorul transportului rutier.

Cu toate acestea, CESE consideră că modificările propuse în legislație, în pofida faptului că demonstrează ambiția de a facilita aplicarea reglementărilor și de a garanta concurența loială, în mare parte nu reușesc să soluționeze efectiv problemele abordate, nici chiar pe cele care au apărut odată cu punerea în aplicare a cadrului actual. CESE observă că inițiativa a generat puncte de vedere divergente între statele membre, partenerii sociali și operatori. El susține că singura direcție de acțiune durabilă este reprezentată de o legislație clară și ușor de aplicat, care asigură securitatea juridică în ceea ce privește accesul pe piață și o protecție adecvată a drepturilor sociale. CESE subliniază, de asemenea, necesitatea de a utiliza tehnologie informatică modernă (tahografe etc.), precum și o infrastructură eficientă (locuri sigure de parcare) pentru a sprijini punerea în aplicare și controlul aplicării legii. Un element surprinzător al comunicării este că transportul combinat nu este tratat ca o problemă de acces pe piață, ci numai drept o chestiune de optimizare a durabilității. (Pentru mai multe informații privind pozițiile CESE cu privire la aceste propuneri, a se vedea avizele separate adoptate).

4.2. CESE salută intenția de modificare a Directivei privind utilizarea **vehiculelor închiriate fără conducători auto** pentru transportul rutier de mărfuri, dar dorește să își exprime anumite rezerve cu privire la posibilele consecințe. Acestea se încadrează în două categorii: prima se referă la posibila creștere a societăților de tip „cutie poștală”, în timp ce cea de-a doua se referă la posibilitatea ca un operator să efectueze operațiuni de cabotaj ilegale fără a fi identificat.

4.3. CESE consideră că punerea în aplicare a unui sistem de **tarifare rutieră** flexibil, echitabil, transparent, nediscriminatoriu și nebirocratic, care să respecte principiile „utilizatorul plătește” și „poluatorul plătește”, ar avea un efect pozitiv dacă veniturile pentru utilizarea infrastructurii rutiere ar fi contabilizate separat și dacă piața internă a transporturilor ar fi ferită de practici discriminatorii. Realocarea deplină în transporturi a veniturilor ar putea asigura crearea în Europa a peste 500 000 de oportunități suplimentare de ocupare a forței de muncă. CESE sprijină cu tărie propunerea Comisiei privind depășirea deficitului de interoperabilitate între diferitele sisteme de taxare rutieră electronică existente în statele membre și introducerea unui sistem uniform de taxare rutieră electronică în întreaga UE, bazat pe tehnologii avansate. (Pentru mai multe informații privind pozițiile CESE cu privire la aceste propuneri, a se vedea avizele adoptate pe aceste teme).

5. Către un sistem de transporturi durabil

5.1. Transporturile contribuie cu aproximativ 20 % la **emisiile de gaze cu efect de seră** din Europa. În timp ce activitățile de transport cresc, emisiile de gaze cu efect de seră trebuie să scadă în vederea îndeplinirii obiectivelor UE privind energia și clima pentru anul 2030. În consecință, pachetul „Energie curată pentru toți europenii” din noiembrie 2016 cuprinde măsuri pentru accelerarea utilizării carburanților cu emisii scăzute de dioxid de carbon în domeniul transporturilor și pentru susținerea electromobilității, lucru care au fost salutate de CESE ⁽¹⁰⁾.

5.2. În ansamblu, se preconizează ca tendința de scădere a totalului emisiilor din transporturi să continue în conformitate cu evoluțiile actuale și politicile adoptate, ceea ce va conduce la o scădere cu 13 % a emisiilor până în 2030 comparativ cu 2005 (și cu 15 % până în 2050). Cu toate acestea, acest lucru nu este în concordanță cu reducerea de 18-19 % a emisiilor, eficientă din punct de vedere al costurilor, pe care sectorul transporturilor ar trebui să o asigure în vederea realizării obiectivelor privind clima și energia pentru 2030. CESE este de acord că stabilirea unor limite pentru emisiile

⁽¹⁰⁾ JO C 246, 28.7. 2017, p. 64

generate de vehiculele noi reprezintă un instrument eficient de reducere a emisiilor, însă acest lucru nu este suficient pentru atingerea obiectivelor fixate. Prin urmare, stabilirea limitelor ar trebui să fie completată cu măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice și de promovare a combustibililor și sistemelor de propulsie alternative, inclusiv GNL și electricitatea prin sisteme de bord sau autostrăzi electrificate, precum și prin **tarifarea rutieră**.

5.3. Așteptările în privința **vehiculelor electrice** sunt ridicate, după cum se poate observa din anunțurile statelor membre cu privire la faptul că vor urma exemplul Norvegiei (2025), al Franței și al Regatului Unit (2040) referitor la interzicerea tuturor motoarelor noi cu ardere internă (benzină și motorină). Vehiculele electrice înregistrează o creștere rapidă a cotei de piață la nivel mondial. Numărul de automobile electrice a atins la nivel mondial 2 milioane în 2016, dar acestea încă reprezintă doar 0,2 % din totalul automobilelor (AIE, 2017). Cea mai mare creștere absolută are loc în China și este determinată în principal de problemele legate de poluarea aerului și de obiectivele stabilite în materie de reducere a emisiilor. Pentru a stimula sectorul de fabricație în sfera cercetării și a producției, este necesar ca în Europa să fie stabilite obiective clare și ambițioase legate de vehiculele alimentate cu energie curată.

5.4. Introducerea mai rapidă a vehiculelor electrice este împiedicată de **limitările tehnice** legate de performanța bateriilor. În timp ce costul bateriilor scade mai repede decât se preconiza, există încă unele probleme deschise legate de parametrii (în unele cazuri, contradictorii) care limitează performanța vehiculelor electrice: greutatea, capacitatea de încărcare (distanța parcursă între două încărcări), viteza de încărcare și probleme privind durata de viață/deteriorarea. Cu toate acestea, vehiculele electrice încep să fie recunoscute ca un domeniu de creștere viitoare importantă în sectorul autovehiculelor și vehiculelor utilitare ușoare.

5.5. Limitările tehnice pot fi depășite numai prin intermediul unui program de **cercetare** solid (în următorul program-cadru) care să se extindă de la cercetare fundamentală la inovare și la introducerea pe piață. Programele de cercetare europene, în special Orizont 2020, au obiective clare, iar cercetarea este activă în diverse domenii alternative, cum ar fi noile tipuri de baterii sau pilele de combustie și hidrogen. Obiectivele sunt promițătoare, dar o mare parte din această activitate de cercetare este încă într-un stadiu incipient. Totuși dispunem deja de unele rezultate inițiale, astfel cum demonstrează întreprinderea comună *Fuel Cells and Hydrogen Joint Undertaking* (Pile de combustie și hidrogen, www.fch.europa.eu).

5.6. Pentru a depăși incertitudinile cu privire la viitorul sistemelor de tracțiune ale vehiculelor, Uniunea Europeană trebuie să continue în următorul program-cadru cu o **prioritate de cercetare** dedicată, legată de transporturi. Strategiile de cercetare și inovare în domeniul transporturilor europene prezentate de Comisia Europeană și platformele tehnologice europene, cum ar fi Consiliul consultativ pentru cercetare și inovare în domeniul aeronauticii în Europa (ACARE), formează o bază solidă în acest sens. În plus, cea mai eficientă modalitate de introducere pe piață este colaborarea care acoperă întregul lanț al nivelului de maturitate tehnologică (TRL), de la cercetarea de bază până la punerea în aplicare.

5.7. CESE dorește să reamintească ⁽¹¹⁾ faptul că există o lipsă de **armonizare** între finanțarea cercetării la nivelul UE și cel național. De exemplu, conceptul „Power-to-X” – care înseamnă conversia electrochimică a aburului și a dioxidului de carbon cu utilizarea energiei electrice provenite din surse regenerabile pentru producerea de combustibili sintetici – este puternic susținut de un program de finanțare german ⁽¹²⁾, fără ca din partea UE să existe finanțare complementară.

5.8. Pe baza tehnologiilor existente, în Europa există o cerere tot mai mare de baterii. Marea majoritate a capacității globale de producție a acumulatorilor rămâne în Asia și SUA. CESE împărtășește preocupările Comisiei cu privire la faptul că industria autovehiculelor va depinde în mare măsură de importurile de acumulatori, expunând aprovizionarea acestora la diverse riscuri. O **industrie europeană a bateriilor** la nivel local capabilă să satisfacă cererea este în interesul producătorilor europeni de automobile.

5.9. Sprijinul pentru electromobilitate nu se limitează la dezvoltarea bateriilor. În special pentru vehiculele grele de transport marfă, soluțiile alternative includ opțiunea pentru **autostrăzi electrificate** cu propulsie electrică prin cabluri aeriene sau șine prevăzute pe suprafața drumului (e-Highway etc.). Un aspect comun pentru sistemele de propulsie alternative este importanța dezvoltării unor standarde comune, care să permită traficul transfrontalier și să creeze cel puțin o piață la nivelul UE și, de preferință, la nivel mondial. Rețeaua TEN-T, în special coridoarele rețelei centrale, ar putea fi un instrument în acest sens.

⁽¹¹⁾ JO C 34, 2.2. 2017, p. 66

⁽¹²⁾ <https://www.kopernikus-projekte.de/projekte/power-to-x>

5.10. **Motorul cu ardere internă**, care reprezintă coloana vertebrală a mobilității noastre rutiere, întâmpină o opoziție tot mai mare. S-a produs o pierdere gravă a încrederii în companii și în sistemul de reglementare legat de emisiile vehiculelor, în special în momentul în care a fost dezvăluită existența unor dispozitive ilegale de manipulare. Acestea interferează cu sistemele de control al emisiilor în condiții reale de conducere sau le dezactivează. Însă chiar și în lipsa unor dispozitive ilegale, este bine cunoscut faptul că vehiculele care trec testele formale privind emisiile produc în mod normal niveluri mult mai ridicate de poluare în condiții reale de trafic. Faptul că această discrepanță a devenit tot mai mare în ultimele decenii este principalul motiv al problemelor de astăzi. Este nevoie urgent să se restabilească încrederea consumatorilor în industria autovehiculelor și în sistemul de reglementare, prin intermediul unor standarde realiste privind emisiile și prin proceduri adecvate de testare. Comitetul regretă faptul că propunerea Comisiei referitoare la înființarea unei autorități independente, având sarcina de a supraveghea testarea emisiilor vehiculelor la nivelul UE, a fost abandonată la începutul anului 2017, după ce unele state membre și-au manifestat opoziția.

5.11. Cu toate acestea, dezbaterile privind motoarele cu ardere internă versus tracțiunea electrică trebuie să meargă dincolo de o discuție despre standardele privind emisiile. În special, trebuie să se facă distincția între efectele asupra încălzirii **globale** și cele asupra poluării atmosferice **la nivel local**. Pentru a reduce la minimum poluarea aerului la nivel local, prima opțiune o reprezintă VE cu zero emisii locale. Cu toate acestea, în mod normal, VE nu pot fi considerate ca neavând emisii, din perspectivă globală. Nivelul emisiilor depinde de metoda de generare a energiei electrice pentru încărcarea bateriilor și de procesele de producție a bateriilor. Din moment ce ponderea generării de energie electrică fără emisii de carbon prezintă mari discrepanțe în statele membre, este evident că succesul vehiculelor electrice în ceea ce privește îndeplinirea obiectivelor UE în materie de climă depinde de țara în care funcționează vehiculul electric. Sprijinul UE pentru **electromobilitate** trebuie să țină seama de faptul că această chestiune este strâns legată de domeniul producției de energie electrică, astfel cum s-a discutat în contextul **uniunii energetice europene**.

5.12. Motoarele cu ardere au în prezent performanțe superioare pentru conducerea pe distanțe lungi și pentru transportul în condiții solicitante. În ceea ce privește întrebarea cât de rapid poate tracțiunea electrică să acopere ecartul, ar trebui să fim pregătiți pentru **o perioadă de tranziție îndelungată** în care vor coexista ambele sisteme de tracțiune. De exemplu, automobilele hibride, la care este posibilă comutarea între motorul cu ardere internă pentru distanțele lungi și motorul electric pentru oraș, pot reprezenta o soluție pentru care industria europeană a automobilelor este bine pregătită. Pentru unele utilizări (cum ar fi transportul de mărfuri pe distanțe mari), vehiculele electrice pe bază de baterii nu sunt adecvate. Există o gamă largă de tehnologii alternative care pot fi utilizate, cum ar fi pilele de combustie pe bază de hidrogen și autostrăzile electrificate. Europa trebuie să investească în dezvoltarea acestora, pentru a-și consolida poziția de lider în sectorul transporturilor ecologice.

5.13. CESE sprijină dezvoltarea formării profesionale în domeniul logisticii în toate statele membre, pentru a oferi noi competențe în sprijinul inițiativelor din acest pachet.

5.14. Este demn de remarcat faptul că mari orașe de pe întreg teritoriul UE au instituit în mod independent o gamă largă de inițiative care tratează aglomerarea traficului și poluarea. CESE încurajează Comisia să își extindă colaborarea actuală cu autoritățile locale pe tema celor mai bune practici și a diseminării informației.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Acordul de liber schimb între UE și Republica Coreea — capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă”

(2018/C 081/28)

Raportor: **domnul Dumitru FORNEA**

Sesizare	Comisia Europeană, 22.6.2016
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	127/0/2
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. CESE sprijină eforturile internaționale de menținere a păcii, inclusiv prin promovarea de inițiative care au ca scop demilitarizarea și denuclearizarea Peninsulei Coreene. În contextul actual, Comitetul dorește în primul rând să își exprime solidaritatea deplină și necondiționată cu Republica Coreea în ceea ce privește amenințările care provin din Coreea de Nord.

1.2. Comitetul Economic și Social European (CESE) recunoaște faptul că, în ansamblu, Acordul de liber schimb (ALS) dintre Uniunea Europeană (UE) și Republica Coreea⁽¹⁾ a dus la rezultate economice și sociale încurajatoare.

1.3. Cu toate acestea, punerea în aplicare a prevederilor legate de dezvoltarea durabilă din cadrul ALS, în special în ce privește ocuparea forței de muncă, rămâne nesatisfăcătoare. Comitetul reiterează pozițiile adoptate de grupul consultativ intern (GCI) al UE⁽²⁾, în special poziția conform căreia Comisia ar trebui să lanseze consultări cu guvernul coreean referitoare la punerea în aplicare a angajamentelor acestuia privind libertatea de asociere și negocierea colectivă.

1.4. Mecanismele societății civile menționate în capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă din ALS UE-Coreea au fost consolidate în mod constant în ultimii cinci ani; reprezentativitatea și reprezentarea echilibrată a părților interesate s-au îmbunătățit semnificativ; atât GCI al UE, cât și cel din Republica Coreea s-au reunit periodic, iar în februarie 2017 a avut loc cea de a cincea ediție a Forumului anual al societății civile (FSC) UE-Coreea, care reunește GCI din UE și din Coreea.

1.5. Până în prezent, patru teme majore au dominat dezbaterile și activitățile GCI: drepturile fundamentale ale lucrătorilor, responsabilitatea socială a întreprinderilor (RSI), economia și activitățile comerciale ecologice în contextul dezvoltării durabile și politica privind schimbările climatice, inclusiv schema de comercializare a certificatelor de emisii în UE și în Coreea. Pentru a consolida în continuare rolul acestor mecanisme consultative și a răspunde unei game mai largi de preocupări ale diferitelor organizații ale societății civile, CESE recomandă ca GCI să aibă capacitatea de a dezbate chestiuni relevante pentru societatea civilă sau pentru dezvoltarea durabilă și să își exprime punctul de vedere asupra oricărui subiect acoperit de ALS în ansamblul său.

⁽¹⁾ Acord de liber schimb dintre Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Coreea, pe de altă parte JO L 127, 14.5.2011, p. 6 – <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2011:127:FULL&from=RO>

⁽²⁾ Grupul (grupurile) consultativ(e) privind dezvoltarea durabilă (mediul și munca) au fost înființat(e) în temeiul articolului 13.12, având sarcina de a oferi consiliere cu privire la punerea în aplicare a capitolului privind comerțul și dezvoltarea durabilă.

1.6. Comitetul îndeamnă Comisia ca, având în vedere numărul tot mai mare de acorduri comerciale ale UE care intră în vigoare și activarea, în consecință, a mai multor mecanisme de monitorizare a societății civile, să se asigure de urgență că sunt disponibile fondurile necesare pentru a permite acestor mecanisme să funcționeze în mod eficace. În special pentru ALS UE-Coreea, aceste eforturi ar trebui să cuprindă asigurarea de fonduri pentru activități justificate, inclusiv realizarea de studii, sau pentru organizarea de ateliere cu prilejul ședințelor anuale comune cu GCI din Coreea.

1.7. Experiența a demonstrat că, în contextul ALS UE-Coreea, coerența și calitatea dialogului dintre UE și Republica Coreea s-au îmbunătățit semnificativ datorită unei mai bune coordonări între activitățile GCI al UE și instituțiile europene, precum și datorită coordonării între acestea și alte organizații internaționale, cum ar fi OIM și OCDE. CESE recomandă ca metodele de lucru elaborate în cursul acestei cooperări interinstituționale să fie utilizate în următoarea perioadă, inclusiv prin dezvoltarea de noi parteneriate pentru activități și proiecte relevante.

1.8. Pentru a se garanta o punere în aplicare efectivă a capitolului privind comerțul și dezvoltarea durabilă, CESE consideră că este extrem de important ca părțile să ia în considerare și să monitorizeze recomandările societății civile prezentate de GCI și FSC. Comitetul pentru comerț și dezvoltare durabilă (CTSD) ar trebui să răspundă acestor chestiuni și recomandări formulate de GCI-uri, într-un interval de timp rezonabil.

1.9. CESE solicită Comisiei Europene și Parlamentului European să promoveze, în cadrul discuțiilor bilaterale cu partenerii coreeni, inițiative și măsuri politice menite să asigure aplicarea legislației privind protecția drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) și lupta împotriva contrafacerii, și să valorifice diversitatea culturală prin încurajarea unui comerț echilibrat cu produse și servicii ale industriilor culturale și creative din UE și din Coreea.

1.10. CESE subliniază că este important să se continue acțiunile de sensibilizare a întreprinderilor europene, în special a IMM-urilor, cu privire la oportunitățile pe care le oferă acest ALS. Rata de utilizare în UE a preferințelor tarifare (care a crescut de la 68 % în 2015 la 71 % în 2016) poate fi îmbunătățită prin măsuri de facilitare a comerțului și de reducere a barierelor tarifare și netarifare, dar și prin crearea mai multor oportunități de comunicare și de cooperare între partenerii europeni și coreeni relevanți.

1.11. ALS UE-Coreea s-a dovedit foarte important pentru sectorul agroalimentar. Comerțul agroalimentar dintre UE și Coreea a crescut cu rapiditate în ultimii ani. Din cauza problemelor apărute în sectorul agricol al UE ca urmare a embargoului Rusiei și a restricțiilor impuse de China asupra exporturilor coreene, atât UE cât și Coreea au nevoie de acces la noi piețe. Comisia Europeană ar trebui să depună mai multe eforturi pentru simplificarea accesului produselor agricole și alimentare europene pe piața coreeană.

1.12. Comitetul subliniază importanța mecanismelor de consultare instituite de ALS UE-Coreea (GCI și FSC), ca instrumente eficiente și reprezentative capabile să sprijine acțiunile instituțiilor europene legate de punerea în aplicare a obiectivelor de dezvoltare durabilă și a Acordului de la Paris și să consolideze cooperarea pe tema dezvoltării durabile, a protecției mediului și a schimbărilor climatice.

2. Motivele elaborării avizului din proprie inițiativă

2.1. Acordul de liber schimb dintre UE și Republica Coreea a intrat în vigoare la 1 iulie 2011. Acesta a fost primul ALS bilateral de „nouă generație” al UE pus în aplicare. Astfel, evaluarea sa reprezintă o ocazie de a analiza progresele înregistrate nu numai în acest ALS, ci și în cazul altor acorduri, ulterioare. Dat fiind însă că mandatul privind negocierea ALS a precedat Tratatul de la Lisabona, acordul nu a putut acoperi investițiile.

2.2. În general, acordul de liber schimb a generat rezultate comerciale pozitive pentru UE, potrivit rapoartelor Comisiei Europene. Datele Comisiei indică faptul că din punct de vedere statistic, la cinci ani de la punerea în aplicare a ALS, exporturile de bunuri din UE către Republica Coreea au crescut cu 59 %, de la 28 de miliarde EUR în 2010 (ultimul an înainte de aplicarea cu titlu provizoriu) la 44,5 miliarde EUR în 2016. Prin urmare, deficitul comercial al UE față de Republica Coreea, de 11,6 miliarde EUR în 2010, s-a transformat într-un excedent comercial de 3,1 miliarde EUR în 2016. Exporturile UE de servicii în Coreea au crescut cu 49 %, în timp ce importurile UE din Coreea în perioada 2010-2015 au

crescut cu numai 32 %. În domeniul serviciilor, UE a înregistrat un excedent comercial de 4,8 miliarde EUR în 2015. În aceeași perioadă, stocurile de investiții străine directe (ISD) în UE au crescut cu 59 %, iar stocurile de ISD ale UE (investițiile UE în Coreea) au crescut cu 33 %⁽³⁾.

2.3. Comisia Europeană efectuează o evaluare a acestui acord de liber schimb⁽⁴⁾. Ea a solicitat CESE să contribuie cu propria evaluare privind punerea în aplicare a ALS și, în special, a capitoului privind comerțul și dezvoltarea durabilă. Concluziile acestui aviz au fost formulate luându-se în considerare, printre altele, documente și poziții ale GCI al UE și ale unor ateliere relevante organizate la Seul și la Bruxelles⁽⁵⁾.

3. Considerații generale

3.1. Dezvoltarea economică și socială a Republicii Coreea în ultima jumătate de secol este considerată o poveste de succes. Produsul intern brut (PIB) al țării a crescut de la 2,36 miliarde USD în 1961 la o valoare record de 1 411,3 miliarde USD în 2014⁽⁶⁾. În această perioadă, Republica Coreea a reușit să construiască o bază tehnică și industrială excepțională, care poate concura cu orice puteri industriale din lume.

3.2. În ciuda acestor progrese, în ultimii cinci ani s-a răspândit în societatea coreeană un val de revendicări sociale ale cetățenilor și ale societății civile organizate prin care se solicită o distribuție mai echitabilă a beneficiilor economice la nivelul tuturor claselor sociale. Pe lângă drepturile lucrătorilor, părțile interesate din UE și din Republica Coreea și-au exprimat îngrijorarea și în legătură cu lipsa unui dialog civic și social autentic în această țară. Protestele în masă de la Seul, de la sfârșitul anului 2016 și începutul anului 2017, au confirmat această situație.

3.3. Alegerea președintelui Moon Jae-in⁽⁷⁾ este considerată drept începutul unei noi ere pentru lucrătorii, agricultorii, consumatorii și angajatorii coreeni, și numeroase organizații ale societății civile au salutat angajamentele asumate de președintele nou-ales pentru consolidarea justiției sociale, în special în legătură cu drepturile lucrătorilor, salariile decente și siguranța locului de muncă, precum și intenția sa de a examina cazul liderilor sindicali aflați în închisoare⁽⁸⁾.

4. Mecanismul de monitorizare al societății civile prevăzut de capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă din cadrul ALS UE-Coreea

4.1. Dispozițiile acordurilor de liber schimb de „nouă generație” prevăd existența unui mecanism de consultare a societății civile. Pentru ALS UE-Coreea, acesta constă din două grupuri consultative interne (GCI), unul din partea UE și celălalt din partea Coreei, care supraveghează punerea în aplicare a acordului și formulează recomandări destinate părților⁽⁹⁾.

4.2. Pe lângă grupurile consultative interne instituite de fiecare parte, ALS UE-Coreea prevede, de asemenea, organizarea unui forum al societății civile⁽¹⁰⁾ o dată pe an, prilej cu care cele două GCI se reunesc în cadrul unei ședințe comune pentru a lucra împreună, având și posibilitatea de a pregăti avize și recomandări.

4.3. Comitetul salută cu satisfacție faptul că acest acord creează valoare adăugată în comparație cu celelalte acorduri de liber schimb. Aceste ședințe comune sunt specificate în acord, dar din păcate nu au devenit încă o practică standard.

⁽³⁾ Sursa: Comisia Europeană.

⁽⁴⁾ *Evaluation of the Implementation of the Free Trade Agreement between the EU and its Member States and the Republic of Korea – Interim Technical Report* [Evaluarea punerii în aplicare a Acordului de liber schimb dintre UE și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și Republica Coreea, pe de altă parte – Raport tehnic interimar] – http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/june/tradoc_155673.pdf

⁽⁵⁾ Ateliere cu părțile interesate desfășurate la Seul (30 noiembrie 2016) și la Bruxelles (23 martie 2017), în cadrul Proiectului „Korea EU ILO 111” (studiu comparativ privind punerea în aplicare a Convenției 111 a OIM în Republica Coreea și în statele membre ale UE) și seminarul OIM de la Bruxelles (6 decembrie 2016) pe tema „Evaluarea dispozițiilor privind munca din acordurile comerciale: concepție, implementare și implicarea părților interesate”.

⁽⁶⁾ <http://www.tradingeconomics.com/south-korea/gdp>

⁽⁷⁾ Noul președinte al Republicii Coreea a fost ales în mai 2017, luând locul președintelui Park-Geun-hye, inculpată în decembrie 2016 în baza unor acuzații de corupție și abuz de putere.

⁽⁸⁾ <https://www.ituc-csi.org/korea-president-moon-and-a-new-era?lang=en>

⁽⁹⁾ Acordul de liber schimb UE-Coreea, articolul 13.12.

⁽¹⁰⁾ *Ibidem*, articolul 13.13.

4.4. ALS UE-Coreea, convenit în 2010, a fost primul astfel de ALS al UE care a inclus un capitol specific privind comerțul și dezvoltarea durabilă și unul care a inclus un mecanism de monitorizare al societății civile. Aceasta a fost o consecință directă a Comunicării Comisiei „Europa globală”⁽¹¹⁾, publicată în octombrie 2006. În comunicare se afirmă: „Așa cum urmărim dreptatea socială și coeziunea în interior, tot așa ar trebui să încercăm să ne promovăm valorile, inclusiv standardele sociale și de mediu și diversitatea culturală, în întreaga lume”⁽¹²⁾.

4.5. În avizul său privind această comunicare, CESE a solicitat în mod specific includerea unui capitol privind comerțul și dezvoltarea durabilă în toate ALS ulterioare, alături de un rol activ de monitorizare al societății civile⁽¹³⁾.

4.6. De la semnarea acordului UE-Coreea, s-au înregistrat șapte acorduri comerciale ale UE care conțin un capitol important privind comerțul și dezvoltarea durabilă, multe altele fiind pe cale de a fi ratificate, inclusiv cele cu Canada, Singapore, Vietnam și Japonia. De atunci, Comitetul a solicitat includerea unor capitole privind comerțul și dezvoltarea durabilă și în acordurile de investiții autonome⁽¹⁴⁾. Comitetul consideră că instituirea acestor mecanisme este un bun exemplu de punere în practică a valorilor UE, însă a venit momentul să se întreprindă o revizuire globală⁽¹⁵⁾, pe baza experienței acumulate.

4.7. Adesea, pentru societatea civilă locală, aceste mecanisme de monitorizare au oferit primul contact direct cu UE, ceea ce le-a asigurat o capacitate de acțiune de neimaginat până atunci. Cu toate acestea, în cele mai multe cazuri, inclusiv în cazul Coreei, există diferențe culturale și sociale majore, care impun timp și efort pentru adaptare și apropiere și pentru instaurarea și dezvoltarea încrederii reciproce. Prin urmare, aceste mecanisme pot necesita o perioadă considerabilă de timp înainte de a deveni pe deplin consacrate și eficiente, iar într-o serie de cazuri vor fi necesare măsuri specifice de consolidare a capacităților.

4.8. Comitetul este mulțumit de faptul că el însuși a jucat un rol important și a fost profund implicat în crearea acestor mecanisme, atât prin membrii săi, cât și prin intermediul secretariatului său. Comitetului îi revine un rol esențial în acest aspect al relațiilor internaționale ale Uniunii.

4.9. În urma discuțiilor purtate în cadrul GCI al UE la sfârșitul primului său mandat, în 2015, s-a ajuns la concluzia că mecanismul a oferit un canal suplimentar de dialog și cooperare cu partenerii societății civile pe probleme legate de relațiile comerciale și de dezvoltarea durabilă. Mecanismul a contribuit, de asemenea, la dialogul dintre Comisia Europeană și reprezentanții guvernului din țara parteneră, fără a exclude sau a limita schimburile prin alte canale deja existente. Cu toate acestea, capacitatea mecanismului de a obține rezultate tangibile pe teren nu a putut încă fi verificată.

4.10. CESE subliniază din nou că a fost nevoie de timp și de eforturi pentru ca mecanismul să devină pe deplin operațional. Aceste eforturi au vizat inițial crearea GCI și a FSC, implicând crearea unei structuri instituționale și consolidarea capacităților. Numai ulterior, membrii GCI de cele două părți au putut să evolueze către o înțelegere comună privind mandatul mecanismului, reprezentativitatea organizațiilor societății civile, membrii celor două GCI, relațiile cu organismul interguvernamental (de exemplu, participarea președinților celor două GCI la reuniunile Comitetului pentru comerț și dezvoltare durabilă), aspectele de abordat etc.

4.11. Dialogul s-a dezvoltat treptat, pentru a include o serie de teme, fiind adăugate și aspecte noi, ca de exemplu participarea unui reprezentant al OIM la discuțiile privind standardele de muncă. Au fost introduse proiecte comune de interes reciproc (de exemplu, proiectul coordonat de Comisia Europeană privind schimbările climatice și schema de comercializare a certificatelor de emisii cu Republica Coreea, precum și un alt proiect privind Convenția nr. 111 a OIM) și au fost organizate evenimente conexe, de exemplu ateliere în vederea schimbului de informații și de practici comune, cu posibilitatea de a coopera reprezentanți ai altor organizații și instituții relevante din afara celor două GCI și a societății civile. La solicitarea părții coreene, în februarie 2017 a fost organizat un atelier referitor la planurile de acțiune naționale privind RSI, întreprinderile și drepturile omului și punctele de contact naționale stabilite în temeiul Liniilor directoare ale OCDE pentru societățile multinaționale.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 567 final.

⁽¹²⁾ *Ibidem* punctul 3.1 litera (iii).

⁽¹³⁾ JO C 211, 19.8.2008, p. 82.

⁽¹⁴⁾ JO C 268, 14.8.2015, p. 19.

⁽¹⁵⁾ JO C 264, 20.7.2016, p. 123.

4.12. GCI al UE desfășoară acțiuni de cooperare și dialog cu Parlamentul European, precum și cu celelalte instituții ale UE, în special cu Comisia și cu SEAE, care informează periodic GCI al UE cu privire la punerea în aplicare a capitolului privind comerțul și dezvoltarea durabilă din ALS UE-Coreea.

4.13. Relațiile cu Delegația UE de la Seoul s-au menținut, fiind important faptul că Delegația a avut capacitatea și expertiza de a monitoriza chestiuni legate de comerț și de dezvoltarea durabilă. Prin urmare, CESE recomandă insistent crearea unui post specific în cadrul delegației, care să se ocupe de aspectele privind comerțul și dezvoltarea durabilă.

4.14. În ceea ce privește rezultatele, CESE consideră că este încă necesar să se verifice dacă recomandările furnizate de mecanismul societății civile sunt luate în serios și respectate de fiecare parte. În mod similar, este urgent necesar să se discute și să se ajungă la o înțelegere comună în privința circumstanțelor care ar putea declanșa utilizarea procedurii de consultare la nivel guvernamental avută în vedere la articolul 13.14 alineatul (1) din ALS UE-Coreea ⁽¹⁶⁾.

4.15. Potrivit termenilor ALS, GCI ar trebui să includă organizații reprezentative independente, în vederea unei componențe echilibrate a părților interesate, care să reprezinte toate cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile.

4.16. De partea UE, printre membri ar trebui să se numere organizații-umbrelă de la nivelul UE, precum și organizații cu un anumit interes sau cu o anumită experiență în comerțul, investițiile sau cooperarea între UE și părțile terțe specifice sau care au organizații partenere, sucursale sau birouri locale în țara parteneră respectivă. De asemenea, ar trebui valorificate mai bine cunoștințele de specialitate și informațiile disponibile, prin intermediul organizațiilor UE participante sau al organizațiilor membre ale acestora.

4.17. Comitetul recomandă insistent ca fiecare GCI să aibă capacitatea de a discuta chestiuni relevante pentru societatea civilă sau dezvoltarea durabilă (de exemplu, dezvoltarea economică, dezvoltarea socială sau protecția mediului sau cerințele sanitare și fitosanitare sau chestiuni referitoare la IMM-uri), inclusiv efectele majore ale măsurilor de punere în aplicare.

4.18. Comitetul îndeamnă Comisia ca, având în vedere numărul tot mai mare de acorduri comerciale ale UE care intră în vigoare și activarea, în consecință, a mai multor mecanisme de monitorizare ale societății civile, să se asigure de urgență că sunt disponibile fondurile necesare pentru a permite acestor mecanisme să funcționeze în mod eficace. În special pentru ALS UE-Coreea, aceste eforturi ar trebui să vizeze asigurarea de fonduri pentru activități justificate, inclusiv realizarea de studii sau pentru organizarea de ateliere cu prilejul ședințelor anuale comune cu GCI din Coreea.

4.19. De asemenea, Comitetul propune ca practica stabilită de a desfășura FSC în paralel cu ședința anuală a CTSD să devină o caracteristică permanentă, acceptată de toate părțile. Aceasta ar trebui să includă participarea ambilor președinți ai GCI la ședințele Comitetului pentru comerț și dezvoltare durabilă UE-Coreea.

4.20. Comitetul salută sprijinul puternic de care s-a bucurat GCI al UE din partea DG Comerț în ceea ce privește solicitarea sa insistentă de a se asigura o componență echilibrată a GCI din Coreea, care să reflecte dispozițiile ALS. Ca urmare, componența GCI din Coreea a fost modificată în 2014, pentru a reflecta un echilibru mai just între cele trei subgrupuri, însă persistă dificultăți în ce privește expertiza în domeniul afacerilor și reprezentarea insuficientă din cadrul acestui GCI.

4.21. Comitetul consideră, de asemenea, că este necesar să se acorde o mai mare atenție comunicării eficace cu privire la activitățile GCI, nu numai în raport cu alte organizații ale societății civile, ci și cu alte instituții ale UE (în special cu Parlamentul European), nu în ultimul rând pentru a stimula interesul pentru aceste activități și implicarea mai largă a altor organizații în viitor.

⁽¹⁶⁾ „Una dintre părți poate cere consultări cu cealaltă parte cu privire la chestiuni de interes reciproc care decurg din prezentul capitol, inclusiv comunicări cu grupul (grupurile) național(e) consultativ(e) menționate la articolul 13.12, prin transmiterea unei cereri scrise punctului de contact din cealaltă parte”.

5. Oportunități și provocări pentru întreprinderi în cadrul ALS UE-Coreea

5.1. Un sondaj privind încrederea întreprinderilor, realizat în 2016 de către Camera Europeană de Comerț din Republica Coreea, a arătat că pentru întreprinderile europene, Republica Coreea este și va continua să fie o piață importantă. Industria se așteaptă ca revizuirea normelor și a reglementărilor să asigure mai multă libertate operațională, precum și reguli mai simple pentru desfășurarea de activități economice în această țară. Punerea în aplicare discreționară a reglementărilor și mediul legislativ imprevizibil sunt considerate a fi printre principalele aspecte care împiedică buna desfășurare a activităților economice în Republica Coreea ⁽¹⁷⁾.

5.2. Organizațiile întreprinderilor europene ⁽¹⁸⁾ consideră că rata de utilizare a preferințelor tarifare poate fi îmbunătățită prin creșterea gradului de conștientizare în rândul întreprinderilor (în special al IMM-urilor) în ceea ce privește oportunitățile oferite de ALS, precum și prin:

- reducerea barierelor tarifare și netarifare pentru produsele agroalimentare din UE;
- facilitarea schimburilor comerciale, inclusiv a vămuirii, concurenței și achizițiilor publice;
- acoperirea totală, reciprocitatea deplină și accesul efectiv la piață pentru produsele industriale;
- crearea mai multor oportunități de comunicare și de cooperare între partenerii europeni și cei coreeni relevanți.

5.3. IMM-urile din UE (în special cele care nu sunt incluse în lanțurile globale de creare a valorii adăugate), solicită o regândire a statisticilor comerciale, deoarece datele existente nu oferă o imagine clară a exporturilor indirecte și nu sunt în măsură să contribuie la identificarea de noi oportunități de afaceri și la evaluarea evoluțiilor comerciale din diferite sectoare. Propunerea lor constă în trecerea de la statisticile bazate pe fluxurile comerciale brute la statistici în termeni de valoare adăugată.

5.4. Protejarea drepturilor de proprietate intelectuală (DPI) și combaterea contrafacerii reprezintă, de asemenea, o problemă esențială pentru UE și Republica Coreea, în special în domeniul industriilor creative și culturale: cinematografie, modă, jocuri video, textile inteligente, muzică etc. Prin urmare, este important să se acorde mai multă atenție punerii în aplicare a ALS în cazul subiectelor din aceste domenii. Unele organizații europene și globale au raportat dificultăți în Coreea în ceea ce privește protecția efectivă și exploatarea drepturilor de proprietate intelectuală. În mod special, au fost raportate eșecuri în asigurarea respectării DPI pentru întreprinderile din sectorul modei și luxului sau a dreptului deplin de execuție publică a operelor muzicale pentru producători, artiști interpreți și autori ⁽¹⁹⁾.

5.5. Protocolul UNESCO din 2005 este integrat în prezentul ALS și ar trebui să ofere suficiente garanții pentru valorificarea diversității culturale prin protejarea eficientă a drepturilor de autor și încurajarea unui comerț echilibrat cu produse și servicii provenind din industriile culturale și creative din UE și Republica Coreea. Unele societăți europene consideră că trebuie să se îmbunătățească cooperarea și dialogul în acest domeniu, în vederea evitării oricăror măsuri protecționiste impuse în mod unilateral, în contextul unei concurențe din ce în ce mai puternice la nivel mondial pentru promovarea propriului conținut (în special în mass-media și cinematografie).

5.6. Produsele agricole și alimentare europene au o bună reputație în rândul consumatorilor din Coreea; prin urmare, volumul exporturilor UE de produse alimentare și agricole către piața coreeană este substanțial. Comisia Europeană a depus unele eforturi de promovare a produselor UE în Coreea, dar s-ar putea face mult mai multe pentru a maximiza potențialul acestei relații comerciale privilegiate.

⁽¹⁷⁾ *European Business in Korea: Business Confidence Survey 2016*, European Chamber; <https://ecck.eu/wp-content/uploads/2017/01/Business-Confidence-Survey-2016.pdf>

⁽¹⁸⁾ Business Europe position on the EU-Korea FTA: <https://www.busesseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2007-01113-EN.pdf>

⁽¹⁹⁾ IFPI Comments on Partial Amendment of Copyright act in South Korea: <https://opennet.or.kr/wp-content/uploads/2013/04/IFPI-Comments-on-Partial-Amendment-of-Copyright-Act-in-South-Korea-March-20131.pdf>

5.7. Exporturile de produse agroalimentare din UE către Coreea au crescut rapid în ultimii ani, atingând 2,6 miliarde EUR în 2016. Coreea de Sud se situează pe locul 13 în rândul celor mai importanți parteneri comerciali ai UE din sectorul agroalimentar⁽²⁰⁾. ALS dintre UE și Coreea elimină taxele vamale pentru aproape toate produsele agricole din UE. Pentru anumite produse, au fost introduse contingente tarifare. Pentru impulsivitatea exporturilor agroalimentare între UE și Coreea, este importantă și recunoașterea reciprocă a anumitor indicații geografice (IG).

5.8. Din cauza problemelor apărute pentru sectorul agricol al UE ca urmare a embargoului Rusiei și a restricțiilor impuse de China asupra exporturilor coreene ca sancțiuni împotriva instalării sistemului de apărare american THAAD, atât UE, cât și Coreea au nevoie de acces la noi piețe, iar în acest context ALS dintre UE și Coreea s-a dovedit deja a fi reciproc avantajos.

6. Impactul ALS UE-Coreea asupra standardelor de muncă, a relațiilor industriale și, în general, a calității dialogului social și civil

6.1. Capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă reiterează angajamentul părților de a respecta convențiile OIM și instituie un mecanism de monitorizare și de consultare a societății civile care să supervizeze punerea în aplicare a ALS și să ofere recomandări. Statele membre ale UE au ratificat toate cele opt convenții fundamentale ale OIM, iar Republica Coreea a ratificat patru. La nivel mondial, statele care nu au ratificat aceste convenții ale OIM sunt în minoritate⁽²¹⁾.

6.2. În Coreea există diferite zone economice libere (FEZ)⁽²²⁾ și zone de liber schimb (FTZ)⁽²³⁾. Printre alte stimulente, zonele oferă anumite derogări de la legislația națională din domeniul muncii și al mediului. De exemplu, societățile cu peste 300 de angajați sunt scutite de obligația de a angaja persoane cu handicap într-un procentaj de minimum 2 % din forța de muncă sau de a asigura un concediu plătit, denumit de obicei „repaus săptămânal”.

6.3. În opinia CESE, aceste derogări, prin natura și prin scopul lor, reprezintă o încălcare a articolului 13.7 din ALS UE-Coreea, care prevede că „Părțile nu slăbesc sau nu reduc protecția acordată în legislația lor în materie de mediu și de forță de muncă pentru a încuraja comerțul sau investițiile, prin neaplicarea sau derogarea de la legile, regulamentele sau normele lor sau prin încuviințarea neaplicării sau derogării de la acestea, într-un mod care afectează comerțul sau investițiile dintre părți”.

6.4. GCI al UE și FSC au ridicat deseori aceste probleme în perioada 2012-2017 și au solicitat în mod repetat accelerarea ratificării convențiilor de bază ale OIM. După inițiativa GCI al UE, FSC UE-Coreea și-a propus să monitorizeze punerea în aplicare a dispoziției de la articolul 13.4 alineatul (3) potrivit căreia „Părțile vor depune eforturi continue și susținute” pentru ratificarea Convențiilor fundamentale ale OIM, precum și a convențiilor care sunt clasificate de OIM ca fiind „actuale”. Comisia Europeană a solicitat precizări pe această temă de la Guvernul Coreei.

6.5. În iunie 2015, guvernul coreean a răspuns că „în ceea ce privește convențiile fundamentale neratificate, unele dintre prevederile acestora nu sunt conforme cu legislația internă și situația actuală, ceea ce face dificilă crearea condițiilor de ratificare în Coreea”. Răspunsul guvernului continuă: „Deoarece legile și sistemele unui stat, în special legislația muncii, ar trebui să reflecte caracteristicile sale sociale și economice individuale și să se bazeze pe acorduri tripartite, nu este ușor ca aceste legi și sisteme interne să fie îmbunătățite într-o perioadă scurtă.” Această poziție nu este în conformitate cu dispozițiile articolului 13.4 alineatul (3) și nici cu capitolul privind comerțul și dezvoltarea durabilă în general.

6.6. În declarația sa din 15 septembrie 2015, FSC și-a exprimat „dezamăgirea cu privire la lipsa de progrese și de măsuri concrete în special în ceea ce privește ratificarea și punerea în aplicare efectivă a convențiilor fundamentale ale OIM” și a îndemnat „[...]” părțile să își reînnoiască eforturile în această direcție”.

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/outside-eu/countries/agrifood-south-korea_en.pdf

⁽²¹⁾ Convențiile fundamentale ale OIM neratificate de Republica Coreea: Convenția nr. 29 din 1930 privind munca forțată, Convenția nr. 87 din 1948 privind libertatea sindicală și apărarea dreptului sindical, Convenția nr. 98 din 1949 privind aplicarea principiilor dreptului de organizare și negociere colectivă; Convenția nr. 105 din 1957 privind abolirea muncii forțate.

⁽²²⁾ <http://www.fez.go.kr/global/en/index.do>

⁽²³⁾ http://english.motie.go.kr/en/tp/alltopiccs/bbs/bbsView.do?bbs_cd_n=3&bbs_seq_n=12

6.7. Comitetul îndeamnă Comisia Europeană să inițieze consultări oficiale cu Guvernul Coreei, astfel cum au solicitat GCI al UE, în scrisorile sale către comisarul pentru comerț (De Gucht, în ianuarie 2014, și Malmström, în decembrie 2016), precum și Parlamentul European, în rezoluția sa din 18 mai 2017 ⁽²⁴⁾. Pentru început, consultarea ar urma să pună accentul pe neratificarea de către Coreea a convențiilor OIM și pe încălcarea dispozițiilor în domeniul muncii, astfel cum sunt prevăzute acestea în capitoul privind comerțul și dezvoltarea durabilă din ALS.

6.8. În viitor, este important să se consolideze cooperarea dintre Guvernul Republicii Coreea și partenerii sociali, de exemplu prin mai multe proiecte tematice finanțate și puse în aplicare în comun de către Comisia Europeană, CESE și OIM. Reprezentanții partenerilor sociali și ai altor organizații ale societății civile din Republica Coreea și UE care fac parte din ambele GCI trebuie implicați direcți în implementarea acestor proiecte.

7. Protecția mediului și promovarea dezvoltării durabile

7.1. Acest acord de liber schimb reafirmă angajamentele statelor membre ale UE referitoare la acordurile multilaterale de mediu la care ele sunt părți, cum ar fi Convenția-cadru a ONU privind schimbările climatice și Acordul de la Paris, Convenția privind diversitatea biologică (CBD) și CITES privind comerțul internațional cu specii pe cale de dispariție ale faunei și florei sălbatice.

7.2. Începând cu anul 2015, Republica Coreea dispune de propria sa schemă națională de comercializare a certificatelor de emisii (KETS), care a fost primul program de acest tip operațional în Asia de Est. KETS include aproximativ 525 dintre cei mai importanți emițători ai țării, care generează aproximativ 68 % din emisiile de gaze cu efect de seră de la nivel național. KETS acoperă emisiile directe a șase gaze cu efecte de seră definite prin Protocolul de la Kyoto, precum și emisiile indirecte, provenite din consumul de energie electrică. Republica Coreea intenționează ca până în 2030 să își reducă emisiile de gaze cu efect de seră cu 37 % față de scenariul de statu-quo [contribuția preconizată stabilită la nivel național (INDC) în temeiul Convenției-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice (CCONUSC)]. Acest obiectiv echivalează cu o reducere cu 22 % comparativ cu nivelurile de emisii din 2012 ⁽²⁵⁾. La 8 iulie 2016, UE a lansat un proiect de cooperare cu Republica Coreea în valoare de 3,5 milioane EUR, pentru a sprijini punerea în aplicare a KETS. Proiectul, care se va desfășura până în ianuarie 2019, este finanțat în cadrul instrumentului de parteneriat extern al UE cu o contribuție în natură din partea guvernului coreean și va fi coordonat în comun de către UE și Ministerul Strategiei și Finanțelor din Coreea ⁽²⁶⁾.

7.3. Fostul președinte Lee Myung Baek a lansat inițiativa guvernamentală *Green Growth* („Creșterea verde”). La 27 și 28 octombrie 2015, a avut loc la Seoul cel de al 19-lea Forum privind ecoinovarea, în cadrul cooperării dintre UE și Coreea cu privire la problemele de mediu. Începând cu 2006, forumurile europene privind ecoinovarea reunesc specialiști din cadrul comunității științifice și tehnologice, specialiști în politici și finanțe, ONG-uri, membri ai comunităților academice și de afaceri. Forumul a examinat noi oportunități de afaceri în domeniul ecoinovării și a permis schimbul de informații referitoare la ultimele tendințe din economia circulară, cu un accent deosebit pe materialele și produsele inovatoare ⁽²⁷⁾.

7.4. În cadrul mecanismelor consultative înființate în temeiul ALS UE-Coreea, reprezentanții societății civile din UE și din Coreea au arătat că doresc să se pună accentul pe aspectele referitoare la punerea în aplicare a ODD și a Acordului de la Paris. Comitetul este convins că atât GCI, cât și FSC sunt instrumente eficace și reprezentative, care pot să asiste instituțiile europene în acțiunile menite să consolideze cooperarea internațională în materie de dezvoltare durabilă, protecție a mediului și schimbări climatice.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ Rezoluția Parlamentului European din 18 mai 2017 referitoare la punerea în aplicare a Acordului de liber schimb între Uniunea Europeană și Republica Coreea [2015/2059(INI)] (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0225+0+DOC+XML+V0//EN&language=EN>).

⁽²⁵⁾ Parteneriatul internațional de acțiune pentru carbon, 9 ianuarie 2017, Schema de comercializare a certificatelor de emisii din Coreea.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2016070801_en

⁽²⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2015/2nd_forum/index_en.html

Avizul Comitetului Economic și Social European privind „Schimbul de date cu caracter personal și protecția acestora într-o lume globalizată”

[COM(2017) 7 final]

(2018/C 081/29)

Raportor: **Cristian PÎRVULESCU**

Sesizare	Comisia Europeană, 31.5.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Decizia Adunării Plenare	8.5.2017
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru relații externe
Data adoptării în secțiune	28.9.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	175/1/3
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

1. Concluzii și recomandări

1.1. Pe baza valorilor sale fundamentale și a documentelor constitutive, UE are responsabilitatea de a deveni un actor global în promovarea respectării drepturilor fundamentale și a protecției adecvate a vieții private și a datelor cu caracter personal. În această privință, CESE încurajează Comisia Europeană să fie proactivă la nivel bilateral și multilateral în promovarea celui mai înalt standard de protecție a datelor cu caracter personal.

1.2. CESE consideră că cele patru criterii-cheie pe care Comisia urmează să le ia în considerare atunci când evaluează țările cu care ar trebui vizat un dialog privind caracterul adecvat al nivelului de protecție sunt echilibrate și rezonabile. Totuși, este important ca aceste criterii să fie interpretate în lumina unui angajament real din partea guvernelor, a parlamentelor și a instanțelor judecătorești din aceste țări pentru a ajunge la un nivel echivalent și funcțional de protecție a datelor cu caracter personal.

1.3. CESE solicită o transparență și o participare sporite în procesul adoptării deciziilor privind caracterul adecvat al nivelului de protecție. Reprezentanții întreprinderilor, în special ai IMM-urilor, alături de grupurile de protecție a consumatorilor, grupurile civice și de alte organizații ale societății civile, trebuie să fie implicați și consultați. CESE este dispus să își asume facilitarea procesului de consultare.

1.4. CESE salută dialogul inițiat de Comisie cu partenerii comerciali cheie din estul și sud-estul Asiei, inclusiv cu Japonia și Coreea și, eventual, cu India, alături de țările din America Latină și țările vizate de politica europeană de vecinătate care și-au exprimat interesul pentru obținerea unei „constatări a caracterului adecvat al nivelului de protecție”.

1.5. CESE speră că Comisia, Consiliul, guvernele și parlamentele naționale ale statelor membre și Guvernul și Congresul Statelor Unite ale Americii vor saluta propunerile prezentate în Rezoluția Parlamentului European din 6 aprilie 2017 referitoare la caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA. Parlamentul European pune în discuție, în rezoluția sa, preocupări serioase care indică, în marea lor parte, faptul că acordul și cadrul legislativ actual din SUA nu protejează, în practică, drepturile cetățenilor UE.

1.6. Dat fiind progresul tehnologic rapid și expansiunea constantă a infrastructurii TIC, este nevoie de o supraveghere și o monitorizare guvernamentală atentă. Deși deciziile privind caracterul adecvat al nivelului de protecție sunt evaluate o dată la patru ani [a se vedea articolul 45 alineatul (3) din Regulamentul general privind protecția datelor (RGPD)], CESE

recomandă un contact permanent între Comisie, autoritățile pentru protecția datelor (APD) și autoritățile guvernamentale din țările terțe, pentru a identifica noi provocări într-un mediu tehnologic și economic care se dovedește foarte dinamic.

1.7. CESE consideră că promovarea standardelor de protecție a datelor prin instrumente multilaterale ar trebui să reprezinte o prioritate pentru Comisia Europeană și că ar trebui alocate resurse pentru a susține acest angajament, astfel încât protecția reală a drepturilor omului să fie obținută *a priori*, existând, *a posteriori*, un remediu legal efectiv pentru prejudicii.

1.8. Comitetul subliniază faptul că în comunicare, Comisia nu diferențiază între diferite tipuri și utilizări ale datelor personale, cu excepția domeniului penal.

1.9. Convenția nr. 108 din 1981 a Consiliului Europei, cu protocolul său adițional din 1999, constituie singurul instrument multilateral cu caracter obligatoriu în domeniul protecției datelor. Instrumentul ar trebui dezvoltat în continuare și mai multe țări terțe ar trebui încurajate să adere la acesta.

1.10. Eforturile multilaterale din cadrul OCDE (Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică), G20 și APEC (Cooperarea Economică Asia-Pacific) ar trebui dezvoltate în continuare, în vederea elaborării unui sistem multilateral de protecție a datelor cu adevărat global. Cooperarea cu Raportorul special al ONU privind dreptul la viață privată ar trebui să fie solidă și funcțională.

1.11. În ceea ce privește schimburile de date cu caracter personal ca parte a prevenirii, a investigării și a urmării penale a infracțiunilor, CESE sprijină cu fermitate crearea unor garanții solide în materie de protecție a datelor, dar este, de asemenea, deschis pentru introducerea de constatări privind caracterul adecvat al nivelului de protecție în sectorul aplicării dreptului penal. Protecția datelor și prevenirea, investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor, incluzând infracțiunile informatice și terorismul, trebuie să meargă împreună.

1.12. CESE reamintește importanța protecției datelor personale, medicale și de reabilitare ale persoanelor cu dizabilități, așa cum este prevăzut în articolul 22 al Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

2. Context general/Introducere

2.1. Protecția datelor cu caracter personal face parte din țesătura constituțională comună a Europei și este consacrată la articolul 8 din Carta drepturilor fundamentale a UE. Protecția datelor cu caracter personal a fost o componentă centrală a dreptului Uniunii timp de mai bine de 20 de ani, de la Directiva privind protecția datelor din 1995 („Directiva din 1995”) până la adoptarea Regulamentului general privind protecția datelor (RGPD) și a Directivei privind poliția, în 2016.

2.2. Reforma legislației UE privind protecția datelor, adoptată în aprilie 2016, instituie un sistem care asigură un nivel solid de protecție atât în interiorul UE, cât și pentru schimburile internaționale de date cu caracter personal în scopuri comerciale și de aplicare a legii. Noile norme vor intra în vigoare în mai 2018.

2.3. După finalizarea normelor UE privind protecția datelor, Comisia elaborează, în prezent, o strategie de promovare a unor standarde internaționale de protecție a datelor. Comunicarea prezintă diferitele instrumente de schimb de date cu caracter personal la nivel internațional, pe baza normelor reformate privind protecția datelor, precum și strategia sa privind colaborarea pe viitor cu țările terțe selectate, pentru a ajunge la adoptarea de decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție, și promovarea standardelor de protecție a datelor prin instrumente multilaterale.

2.4. Regulamentul general privind protecția datelor din 2016 oferă un „set” de mecanisme pentru transferarea datelor cu caracter personal din UE către țări terțe: decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție, clauze contractuale standard, reguli corporatiste obligatorii, mecanisme de certificare și coduri de conduită. Scopul principal al acestor mecanisme este de a garanta că, atunci când datele cu caracter personal ale cetățenilor europeni sunt transferate în străinătate, este transferată concomitent și protecția asociată acestora. Deși arhitectura transferurilor internaționale de date cu caracter personal este similară celei prevăzute în Directiva privind protecția datelor din 1995, reforma simplifică și extinde utilizarea acestora și introduce noi instrumente pentru transferurile internaționale (de exemplu, coduri de conduită și mecanisme de certificare).

3. Observații generale

3.1. CESE apreciază eforturile UE de a proteja datele cu caracter personal ale cetățenilor săi, menținându-se în același timp deschisă și integrată într-o lume tot mai interconectată.

3.2. Pe baza valorilor sale fundamentale și a documentelor constitutive, UE are responsabilitatea de a deveni un actor global în promovarea respectării drepturilor fundamentale și a unui nivel ridicat de protecție a vieții private și a datelor cu caracter personal. În această privință, CESE încurajează Comisia Europeană să fie proactivă la nivel bilateral și multilateral în ceea ce privește promovarea celui mai înalt standard de protecție a datelor cu caracter personal pentru cetățenii săi și pentru cetățenii țărilor terțe.

3.3. UE ar trebui să sprijine agenda privind protecția datelor cu caracter personal la nivel global și principiile ei fundamentale: protecția datelor reprezintă un drept fundamental, iar protecția acestuia este organizată prin adoptarea unei legislații cuprinzătoare în acest domeniu, introducând drepturi individuale exercitabile la viață privată și înființând autorități de supraveghere independente.

3.4. Asigurarea celui mai înalt nivel posibil de protecție a datelor cu caracter personal nu este numai o responsabilitate juridică, ci și o mare oportunitate. Economia digitală, fluxurile internaționale de bunuri și servicii și e-guvernarea beneficiază, în ansamblul lor, de încrederea pe care cetățenii o au în mijloacele de protecție instituționale și normative puse în aplicare. Protecția datelor și un comerț internațional corect sunt esențiale pentru cetățeni și nu ar trebui considerate valori contradictorii.

3.5. CESE sprijină în continuare direcția generală a politicii UE în materie de protecție a datelor, la fel ca în avizele sale anterioare, insistând totuși asupra nevoii unor niveluri mai ridicate de protecție. În avizul său SOC/455 referitor la Regulamentul general privind protecția datelor, CESE a oferit câteva exemple detaliate legate de o serie de aspecte, contribuind la asigurarea unei mai bune definiții a drepturilor, a unei protecții mai solide a publicului în general și a lucrătorilor în special, a naturii consimțământului, a legalității prelucrării și, în special, a îndatoririlor responsabililor cu protecția datelor și a prelucrării datelor în contextul ocupării forței de muncă ⁽¹⁾.

3.6. În plus, CESE a subliniat dreptul persoanelor, fizice sau juridice, de a-și exprima consimțământul cu privire la datele lor. În Avizul său TEN/631 referitor la protecția datelor cu caracter personal, CESE consideră că „utilizatorii trebuie să fie informați și formați și să rămână prudenți, deoarece, după ce și-au dat consimțământul, furnizorii vor putea procesa în continuare conținuturile și metadatele, pentru a obține cele mai mari efecte și beneficii cu puțință (...). Educarea utilizatorilor, pentru a se folosi de drepturile lor, precum și anonimizarea sau criptarea ar trebui să fie aspecte prioritare legate de acest regulament [Regulamentul privind respectarea vieții private și protecția datelor cu caracter personal în comunicațiile electronice]” ⁽²⁾.

3.7. CESE sprijină crearea, începând cu luna mai 2018, a unui set unic paneuropean de norme, în locul celor 28 de legi naționale în vigoare în prezent. Mecanismul ghișeului unic, creat de curând, va garanta faptul că o singură autoritate pentru protecția datelor („APD”) va fi responsabilă pentru supravegherea operațiunilor transfrontaliere de prelucrare a datelor efectuate de o întreprindere din UE. Consecvența interpretării noilor norme va fi garantată. În special, în cazurile transfrontaliere în care sunt implicate mai multe APD naționale, va fi adoptată o singură decizie pentru a asigura soluții comune la probleme comune. CESE speră ca noile proceduri să asigure nu numai consecvența interpretării, ci și cel mai înalt nivel posibil de protecție a datelor.

3.8. CESE ia act de faptul că comunicarea și propunerile sale principale sunt apreciate de Digital Europe, organizația care reprezintă sectorul tehnologiei digitale în Europa ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Avizul CESE privind Regulamentul general privind protecția datelor, 23 mai 2012. JO C 229, 31.7. 2012, p. 90

⁽²⁾ Avizul CESE privind protecția datelor cu caracter personal, 5 iulie 2017. JO C 345, 13.10.2017, p. 138.

⁽³⁾ Scrisoare către Comisia Europeană referitoare la recenta sa Comunicare privind transferurile internaționale de date, DIGITALEUROPE, 12 mai 2017, accesată la 1 august: <http://www.digitaleurope.org/Press-Room/Latest-News/News-Story/newsID/623>

Răspândirea crescută a computerizării de tip „cloud” produce provocări noi și complexe, care vor evolua datorită vitezei mari a schimbărilor de ordin tehnologic. Legislația trebuie să fie adaptabilă pentru a fi coerentă cu dezvoltările tehnologice și ale pieței.

4. Observații specifice

4.1. Deciziile privind caracterul adecvat al nivelului de protecție adoptate de Comisie reprezintă în acest moment instrumentul corespunzător pentru a asigura protecția datelor cetățenilor UE în relație cu alte țări și entități, atât guvernamentale, cât și private. De asemenea, acestea constituie un instrument util pentru încurajarea țărilor din afara UE să aspire la un nivel similar de protecție pentru propriii lor cetățeni și ar trebui să fie instrumentul preferat de protecție a schimburilor de date cu caracter personal.

4.2. CESE consideră că cele patru criterii-cheie⁽⁴⁾ pe care Comisia urmează să le ia în considerare atunci când evaluează țările cu care ar trebui vizat un dialog privind caracterul adecvat al nivelului de protecție sunt echilibrate și rezonabile. Totuși, este important ca aceste criterii să fie interpretate în lumina angajamentului real din partea guvernelor, a parlamentelor și a instanțelor judecătorești din aceste țări de a ajunge la un nivel echivalent și funcțional de protecție a datelor cu caracter personal.

4.3. CESE solicită o transparență și o participare sporite în procesul adoptării deciziilor privind caracterul adecvat al nivelului de protecție. Reprezentanți ai întreprinderilor, în special ai IMM-urilor, alături de grupuri de protecție a consumatorilor și organizații ale societății civile, trebuie să fie implicați și consultați. CESE este deschis facilitării procesului de consultare.

4.4. CESE salută dialogul inițiat de Comisie cu partenerii comerciali cheie din estul și sud-estul Asiei, inclusiv cu Japonia și Coreea și, posibil, cu India, alături de țările din America Latină și țările vizate de politica europeană de vecinătate care și-au exprimat interesul în obținerea unei „constatări a caracterului adecvat al nivelului de protecție”.

4.5. CESE consideră că statutul de „caracter adecvat parțial al nivelului de protecție” în cazul unor țări, care ar acoperi unele sectoare și teritorii, este problematic, deoarece nu asigură garanții constituționale, procedurale și instituționale suficiente și consecvente de protecție a datelor. Caracterul adecvat parțial al nivelului de protecție ar putea fi o etapă intermediară utilă în care UE și respectivele țări să poată găsi puncte de convergență și să-și coordoneze eforturile. Scopul pe termen lung este acela de a ajunge la un acord mai solid și cuprinzător, pe baza cadrelor existente în toate țările vizate⁽⁵⁾.

4.6. CESE salută eforturile depuse în vederea creării unui cadru bilateral solid și funcțional cu Statele Unite ale Americii. Decizia recent adoptată privind Scutul de confidențialitate UE-SUA, care înlocuiește cadrul „sferei de siguranță” UE-SUA, reprezintă un pas înainte. Acesta este însă limitat ca domeniu de acțiune, întrucât se bazează pe aderare voluntară, și, astfel, exclude numeroase organizații din SUA.

4.7. CESE speră că Comisia, Consiliul, guvernele și parlamentele naționale ale statelor membre și Guvernul și Congresul Statelor Unite ale Americii vor saluta propunerile prezentate în Rezoluția Parlamentului European din 6 aprilie 2017 referitoare la caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA. Parlamentul European pune în discuție, în cadrul rezoluției, preocupări serioase care indică, în marea lor parte, faptul că acordul și cadrul legislativ actual din SUA nu protejează, în practică, drepturile cetățenilor UE⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Criteriile-cheie sunt: 1. Amploarea legăturilor comerciale (efective sau potențiale) ale UE cu o țară terță dată, inclusiv existența unui acord de liber schimb sau a unor negocieri în curs; 2. Amploarea fluxurilor de date cu caracter personal din UE, reflectând legăturile geografice și/sau culturale; 3. Rolul de pionier pe care îl deține țara terță în domeniul protecției vieții private și a datelor, care ar putea servi drept model pentru alte țări din regiunea sa; 4. Relația politică generală cu țara terță în cauză, în special în ceea ce privește promovarea valorilor comune și a obiectivelor partajate la nivel internațional.

⁽⁵⁾ Comisia a încurajat SUA să depună eforturi în direcția elaborării unui sistem cuprinzător de protecție a vieții private și a datelor, permițând convergența între cele două sisteme pe termen lung. A se vedea Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliul intitulată „Fluxuri de date transatlantice: restabilirea încrederii prin garanții puternice”, COM(2016) 117 final, 29.2.2016.

⁽⁶⁾ Rezoluția Parlamentului European din 6 aprilie 2017 referitoare la caracterul adecvat al protecției oferite de Scutul de confidențialitate UE-SUA: Parlamentul European „regretă faptul că nici principiile Scutului de confidențialitate, nici scrisorile în care administrația SUA oferă clarificări și garanții nu demonstrează existența unor drepturi reale la căi de atac pentru persoanele din UE ale căror date cu caracter personal sunt transferate unei organizații din SUA în conformitate cu principiile Scutului de confidențialitate și accesate și prelucrate ulterior de către autoritățile publice din SUA în scopul asigurării respectării legii sau în scopuri de interes general care au fost evidențiate de CJUE în hotărârea sa din 6 octombrie 2015 ca fiind esența dreptului fundamental prevăzut la articolul 47 din Carta UE”, punctul 26.

4.8. Preocupări similare au fost prezentate de multe grupuri ale societății civile din Uniunea Europeană și Statele Unite ⁽⁷⁾. CESE încurajează toate instituțiile UE să ia notă de aceste preocupări.

4.9. Deși recunoaște dorința Comisiei de a crea o nouă dinamică, Comitetul observă că propunerile acesteia mențin incertitudinile legale pentru persoanele ale căror drepturi au fost încălcate. Există mai multe aspecte care contribuie la această finalitate:

- natura datelor implicate este nespecificată: ex. date personale, metadata, proprietate intelectuală.
- tipurile de utilizări. Ce tip de procesare a datelor personale este permis în scopuri comerciale sau de aplicare a legii?
- natura actorilor implicați. Ce rol au companiile private, autoritățile publice și curțile de justiție?
- statutul legal și răspunderea legală a companiilor care prelucrează date cu caracter personal sunt neclare. Pedepsele și compensațiile pentru prejudiciile suferite. Ce rol au curțile de justiție ale statelor membre UE, sau alte curți, incluzându-le pe cele din țările terțe?

4.10. Monitorizarea în urma adoptării unei decizii privind caracterul adecvat al nivelului de protecție este esențială pentru a asigura funcționarea în practică a acordurilor. Dat fiind progresul tehnologic rapid și expansiunea constantă a infrastructurii TIC, este nevoie de o supraveghere și o monitorizare guvernamentală atentă. Deși deciziile privind caracterul adecvat al nivelului de protecție sunt evaluate o dată la patru ani [a se vedea articolul 45 alineatul (3) din RGPD], CESE recomandă un contact permanent între Comisie, autoritățile pentru protecția datelor (APD) și autoritățile guvernamentale din țările terțe, în vederea identificării noilor provocări într-un mediu tehnologic și economic care se dovedește foarte dinamic.

4.11. CESE încurajează Comisia să lucreze cu părțile interesate pentru a dezvolta mecanisme alternative de transfer de date cu caracter personal, adaptate la nevoile sau condițiile speciale ale sectoarelor, modelelor de afaceri și/sau operatorilor specifici.

4.12. CESE consideră că promovarea standardelor de protecție a datelor prin instrumente multilaterale ar trebui să reprezinte o prioritate pentru Comisie și că ar trebui alocate resurse pentru a susține acest angajament.

4.13. Convenția nr. 108 a Consiliului Europei, cu protocolul său adițional, constituie singurul instrument multilateral cu caracter obligatoriu în domeniul protecției datelor. Instrumentul ar trebui dezvoltat în continuare și mai multe țări terțe ar trebui încurajate să adere la acesta.

4.14. Eforturile multilaterale din cadrul OCDE, G20 și APEC ar trebui dezvoltate în continuare, în vederea elaborării unui sistem multilateral de protecție a datelor cu adevărat global. Cooperarea cu Raportorul special al ONU privind dreptul la viață privată ar trebui să fie solidă și funcțională.

4.15. Consolidarea cooperării cu autoritățile naționale relevante în domeniul supravegherii și al asigurării respectării legislației în materie de viață privată în țările terțe ar trebui să reprezinte o prioritate. Deși nu creează obligații juridice, Rețeaua globală de asigurare a respectării legislației în materie de viață privată (*Global Privacy Enforcement Network – GPEN*) din cadrul OCDE poate promova cooperarea în materie de respectare a legii prin partajarea de bune practici în abordarea provocărilor transfrontaliere și prin sprijinirea inițiativelor comune privind aplicarea legii și a campaniilor de sensibilizare ⁽⁸⁾.

4.16. În ceea ce privește schimburile de date cu caracter personal, ca parte a prevenirii, a investigării și a urmării penale a infracțiunilor, CESE sprijină cu fermitate crearea unor garanții solide în materie de protecție a datelor, dar este, de asemenea, deschis pentru introducerea de constatări privind caracterul adecvat al nivelului de protecție în sectorul aplicării dreptului penal. Protecția datelor și prevenirea, investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor, incluzând infracțiunile informatice și terorismul, trebuie să meargă împreună.

⁽⁷⁾ Coaliția Organizațiilor pentru Libertăți Civile a solicitat legiuitorilor din UE să insiste cu privire la o reformă a supravegherii în SUA pentru a asigura un cadru care respectă drepturile persoanelor din afara SUA, 28 februarie 2017, accesat la 1 august: <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2017/02/Section702CoalitionLetter1.pdf>

⁽⁸⁾ A se vedea, de asemenea, Cadru OCDE privind viața privată, OCDE, 2013.

4.17. Acordul-cadru privind protecția datelor dintre UE și SUA, încheiat în decembrie 2016, reprezintă un bun exemplu al modului în care drepturile și obligațiile în materie de protecție a datelor conforme cu acquis-ul UE pot fi incluse în acorduri bilaterale. Aceleași proceduri pot fi aplicate, de asemenea, în diferite domenii de politică, cum ar fi politica în materie de concurență sau în materie de protecție a consumatorilor. CESE încurajează Comisia să analizeze posibilitatea încheierii unor acorduri-cadru similare cu partenerii săi importanți din domeniul aplicării legii.

4.18. Comitetul așteaptă cu nerăbdare rezultatele primei evaluări anuale a Scutului de confidențialitate UE-SUA, programate pentru acest an, și speră că aceasta va reprezenta un exercițiu minuțios și participativ. CESE speră că atât UE, cât și SUA își vor menține angajamentul de a colabora pentru atingerea unui nivel superior de protecție a datelor cu caracter personal.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentului (UE) nr. 1295/2013 de instituire a programului „Europa creativă” (2014-2020)

[COM(2017) 385 final – 2017/0163 (COD)]

(2018/C 081/30)

Sesizare	Parlamentul European, 11.9.2017 Consiliu, 22.9.2017
Temei juridic	Articolul 304 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene
Secțiunea competentă	Comisia consultativă pentru mutații industriale (CCMI)
Data adoptării în sesiunea plenară	18.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	196/0/3
(voturi pentru/voturi împotriva/ abțineri)	

Comitetul a adoptat un aviz anterior cu privire la programul „Europa creativă” (2014-2020) [Regulamentul (UE) nr. 1295/2013] – CCMI/098 – CES828-2012_AC – la 28 martie 2012 ⁽¹⁾.

În acest aviz anterior, CESE a susținut pe deplin atât conținutul propunerii Comisiei privind înființarea programului „Europa creativă” (2014-2020), cât și creșterea bugetului pentru finanțarea acestuia. Cu toate acestea, deși Comitetul a evidențiat importanța dimensiunii economice a programului „Europa creativă”, el a observat, totodată, că programul acorda o importanță excesivă obiectivului competitivității, în timp ce obiectivul de promovare a diversității și valorilor culturale și lingvistice europene este mai puțin vizibil. În plus, Comitetul a considerat că alocarea bugetară este insuficientă pentru a realiza obiectivele programului, în raport cu bugetul total al UE sau cu fondurile alocate de unele state membre pentru sprijinirea activităților culturale.

În noua propunere, Comisia sugerează crearea unei soluții transparente și solide din punct de vedere juridic pentru a se asigura un sprijin durabil pentru Orchestra de tineret a Uniunii Europene (*European Union Youth Orchestra*, EUYO), ținând seama de caracteristicile ei specifice, prin recunoașterea ei ca „organism identificat printr-un act de bază” în sensul articolului 190 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul delegat (UE) nr. 1268/2012 al Comisiei.

Această inițiativă este perfect coerentă cu opinia exprimată de Comitet în avizul precedent. Această finanțare pentru EUYO nu va necesita resurse suplimentare din bugetul UE.

Noua propunere adaugă doar un punct la articolul 13 alineatul (1) din Regulamentul (UE) nr. 1295/2013 de instituire a programului „Europa creativă” (2014-2020): „(f) Orchestra de tineret a Uniunii Europene”.

Întrucât, în opinia sa, conținutul propunerii este satisfăcător, iar acesta a făcut deja obiectul avizului său CCMI/098 – CES828-2012_AC, adoptat la 28 martie 2012 ⁽²⁾, în cea de-a 529-a sesiune plenară din 18 și 19 octombrie 2017 (ședința din 18 octombrie), Comitetul a hotărât, cu 196 de voturi pentru, 0 voturi împotriva și 3 abțineri, să emită un aviz favorabil cu privire la textul propus și să facă trimitere la poziția pe care a susținut-o în documentul menționat anterior.

Bruxelles, 18 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Avizul Comitetului Economic și Social European privind propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind instituirea programului „Europa creativă” (JO C 181, 21.6.2012, p. 35).

⁽²⁾ A se vedea nota de subsol 1.

Avizul Comitetului Economic și Social European pe tema „Politica economică a zonei euro pentru 2017”**(aviz suplimentar)**

(2018/C 081/31)

Raportor: **Petr ZAHRADNÍK**Coraportor: **Javier DOZ ORRIT**

Decizia Adunării Plenare	27.4.2017
Temei juridic	Articolul 29 punctul A din Normele de aplicare a Regulamentului de procedură
Secțiunea competentă	Secțiunea pentru uniunea economică și monetară și coeziune economică și socială
Data adoptării în secțiune	5.10.2017
Data adoptării în sesiunea plenară	19.10.2017
Sesiunea plenară nr.	529
Rezultatul votului	158/4/6
(voturi pentru/voturi împotrivă/abțineri)	

Preambul

Prezentul aviz face parte dintr-un pachet mai amplu, care conține patru avize ale CESE privind viitorul economiei europene („Aprofundarea UEM”, „Politica economică a zonei euro”, „Uniunea piețelor de capital” și „Viitorul finanțelor UE”) ⁽¹⁾. Pachetul vine în contextul procesului parcurs de Cartea albă privind viitorul Europei, lansat recent de către Comisia Europeană, și ia în considerare discursul președintelui Juncker privind starea Uniunii în 2017. În conformitate cu Rezoluția CESE privind viitorul Europei ⁽²⁾ și cu avizele anterioare privind finalizarea UEM ⁽³⁾, acest pachet de avize subliniază că, în ceea ce privește guvernarea economică a UE, este nevoie de o viziune comună care să depășească cu mult abordările și măsurile tehnice, și care să fie, în primul rând, o chestiune de voință politică și de perspectivă comună.

1. Concluzii și recomandări

1.1. Prezentele concluzii și recomandări sunt redactate în completarea Avizului ECO/423, cu care prezentul aviz este pe deplin de acord și care constituie punctul de plecare. Ele sunt în concordanță și cu alte trei avize cu privire la viitorul economic al Europei, menționate în preambul.

1.2. CESE salută progresele realizate în dezvoltarea politicii economice a zonei euro și monitorizează îndeaproape circumstanțele care conturează această evoluție. Cu toate acestea, CESE consideră că circumstanțele care corelează mediul din zona euro cu aspectele bugetare și consolidarea cadrului său instituțional sunt deosebit de importante.

1.3. CESE consideră esențială existența unei combinații echilibrate de politici economice în zona euro, cu componentele lor monetare, bugetare și structurale corelate în mod corespunzător. Dată fiind regrouparea preconizată a acestor politici în concordanță cu dezvoltarea economică, această combinație devine un factor tot mai important.

1.4. CESE își exprimă dezacordul față de respingerea unei orientări bugetare pozitive de către Consiliul European și îl invită să reanalizeze această concluzie. În special, măsura preconizată de renunțare la politica de relaxare cantitativă a Băncii Centrale Europene reprezintă un argument în favoarea adoptării unei orientări bugetare pozitive. În același timp, CESE recunoaște că sfera de aplicare a unei orientări bugetare pozitive trebuie definită în mod corespunzător, astfel încât să nu crească nivelul, încă ridicat, al datoriei publice și să vizeze domenii care generează beneficii clare pe termen lung.

⁽¹⁾ Pachetul include următoarele avize ale CESE: Politica economică a zonei euro pentru 2017 (aviz suplimentar), Uniunea piețelor de capital: evaluare la jumătatea perioadei (a se vedea pagina 117 din prezentul Jurnal Oficial), Aprofundarea UEM până în 2025 (a se vedea pagina 124 din prezentul Jurnal Oficial) și Finanțele UE până în 2025 (a se vedea pagina 131 din prezentul Jurnal Oficial).

⁽²⁾ Rezoluția CESE (JO C 345, 13.10.2017, p. 11).

⁽³⁾ JO C 451, 16.12.2014, p.10 și JO C 332, 8.10.2015, p. 8.

1.5. CESE ia notă de îmbunătățirea situației economice în zona euro și, pentru a menține și a consolida această stare de fapt, recomandă luarea unor măsuri esențiale pentru stimularea investițiilor și realizarea unor reforme structurale, care să promoveze atât o productivitate mai mare, cât și locuri de muncă de calitate. Reformele structurale ar trebui aplicate mai ferm în conformitate cu procesele din cadrul semestrului european. În plus, CESE recomandă ca necesitatea unor reforme structurale să fie abordată la nivelul zonei euro sau la nivelul UE în ansamblul său, nu doar din perspectiva unor măsuri structurale izolate din diferitele state membre.

1.6. CESE sprijină cu fermitate sporirea coeziunii în zona euro, atât sub forma unei coordonări crescute a politicii economice și bugetare, cât și prin îmbunătățirea activităților de intermediere financiară, prin realizarea unei uniuni financiare și prin asigurarea unei influențe sporite a zonei euro în economia mondială. Pentru a face față acestor provocări, CESE recomandă o consolidare corespunzătoare a cadrului instituțional al zonei euro.

1.7. În opinia CESE, euro este moneda întregii UE; CESE susține îmbunătățirea situației economice a UE care să conducă din nou la posibilitatea de a extinde zona euro, cu un efect pozitiv previzibil atât pentru zona euro, cât și pentru noii săi membri.

1.8. CESE observă că, din cauza Brexitului și a previzibilității limitate a actualei administrații americane, este necesar să se acorde atenția cuvenită evoluțiilor politice și economice de la nivel mondial.

1.9. CESE este conștient de faptul că există limite în ceea ce privește îmbunătățirea modului în care funcționează zona euro în cadrul setului actual de norme (în primul rând, măsuri cu caracter structural); pentru unele dintre aspectele fundamentale (care presupun, de exemplu, îmbunătățirea cadrului său instituțional sau punerea în aplicare a unor noi instrumente bugetare), trebuie adoptate noi norme.

1.10. În contextul viitoarelor recomandări politice și economice pentru 2018, CESE subliniază necesitatea de a lansa o dezbatere cu privire la:

- crearea unei uniuni fiscale;
- consolidarea răspunderii pentru obligațiile față de zona euro și a asumării acestora de către statele membre;
- necesitatea unor reforme structurale în cadrul platformei reprezentate de semestrul european;
- consolidarea în continuare a coordonării și guvernantei economice;
- îmbunătățirea sistemului de intermediere financiară, care să ducă la creșterea investițiilor reale pe termen lung, în conformitate cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU (ODD), prin utilizarea rolului BEI, al FEI și al FEIS 2.0;
- sporirea influenței zonei euro în lume.

1.11. CESE este conștient că este categoric necesar ca intensificarea activităților de investiții să se reflecte în tendințele salariale și în scăderea șomajului. De asemenea, acestea ar trebui să fie orientate către abordarea dezechilibrelor descrise în aviz, care, dacă persistă și nu sunt soluționate, ar putea constitui un obstacol fundamental în calea creșterii economice pe termen lung.

1.12. Pentru a obține sprijinul cetățenilor, vital pentru reconstrucția zonei euro și realizarea unor reforme structurale în această privință, dimensiunea socială a acestor reforme trebuie să fie consolidată, folosind forme democratice și transparente de guvernare a zonei euro, menite să asigure prosperitatea economică și un nivel de trai ridicat.

2. Motivele elaborării avizului suplimentar

2.1. În cadrul procesului semestrului european, care se repetă la intervale regulate, Comisia Europeană a publicat, în noiembrie 2016, documente privind Recomandarea Consiliului privind politica economică a zonei euro, precum și o comunicare („Către o orientare bugetară pozitivă pentru zona euro”). CESE a elaborat Avizul ECO/423 privind aceste documente, aviz care a fost adoptat în sesiunea plenară din februarie 2017. De atunci, dezvoltarea politicii economice a UE, precum și activitățile desfășurate de unele state membre au arătat că problema a evoluat considerabil. Prezentul aviz suplimentar se concentrează asupra reflectării celor mai importante dintre aceste evoluții:

- Recomandarea Consiliului privind politica economică a zonei euro (martie 2017);
- Previzuniile economice din primăvară (mai 2017);
- Comunicarea privind recomandările specifice fiecărei țări 2017 (mai 2017).

În paralel, în perioada respectivă au fost publicate o carte albă privind viitorul Europei, un document de reflecție privind aprofundarea uniunii economice și monetare și un altul privind viitorul finanțelor UE, acestea fiind dezvoltate ulterior de către președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, în discursul său privind starea Uniunii din septembrie 2017. În plus, s-a putut observa o evoluție a funcționării zonei euro în ceea ce privește aspectul său bugetar. Prezentul aviz ține astfel cont de evoluția economică din 2018 și reflectă propunerile CESE referitoare la recomandările privind politica economică a zonei euro pentru anul 2018.

2.2. Actuala redresare este puțin mai rapidă decât se preconiza; cu toate acestea, zona euro are încă nevoie de investiții mai însemnate, care ar putea fi, de asemenea, susținute de măsuri de stimulare fiscală uniforme, care să evite creșterea nivelului datoriei publice pe termen lung. Efectele crizei și ale politicilor aplicate continuă să aibă un impact asupra șomajului, a sărăciei și a inegalităților și reprezintă și o cauză a decalajelor economice și sociale dintre statele membre. Prin urmare, este esențial să se stimuleze perspectivele de creștere, printr-un sprijin sporit pentru investițiile din zona euro, însoțit de o politică socială care să reducă sărăcia și inegalitatea. În conformitate cu previziunile economice din primăvară ale Comisiei, investițiile însoțite de evoluții salariale corespunzătoare și de scăderea constantă a ratei șomajului, care, în acest mod, contribuie la consolidarea cererii interne, reprezintă un factor esențial în susținerea redresării economice.

2.3. În plus, în zona euro trebuie să existe mai multă coeziune. Acest lucru ar putea fi favorizat de: finalizarea uniunii financiare, preconizată a avea un efect benefic asupra investițiilor, ceea ce s-ar putea realiza în temeiul normelor actuale; consolidarea suplimentară a coordonării politicilor economice și bugetare, orientată spre o capacitate fiscală a zonei euro și spre crearea unui buget autonom pentru zona euro; o arhitectură instituțională mai solidă pentru zona euro, care să permită o mai bună reprezentare internă și externă, precum și o responsabilitate sporită a membrilor săi, aceasta impunând, în prezent, introducerea unor noi norme.

2.4. Unul dintre scenariile prezentate în Cartea albă privind viitorul Europei ia în calcul posibilitatea unei Europe cu mai multe viteze, zona euro devenind o posibilă linie de demarcație importantă. Cu toate acestea, în cazul de față, CESE este de părere că euro este moneda UE în ansamblul său. Prin urmare, ar fi de dorit crearea de stimulente pentru statele din afara zonei euro, pentru a lua în considerare aderarea la aceasta ca pe una dintre prioritățile politicilor lor interne.

2.5. Previzuniile din iarnă și din primăvară ale Comisiei Europene se concentrează asupra unei situații de „incertitudine ridicată” în ceea ce privește atât riscurile interne, cât și cele externe pentru creștere, generate de factori comerciali, financiari și geopolitici. În previziunile sale din primăvară, Comisia și-a exprimat îngrijorarea cu privire la evoluțiile din SUA și din Regatul Unit (Brexit), care ar putea afecta negativ redresarea (modestă) din Europa. Administrația Trump este și mai puțin previzibilă decât a părut inițial, iar excedentul constant mare de cont curent al Germaniei și al zonei euro constituie o problemă. Acest lucru ar putea determina SUA să ia măsuri nefavorabile privind politica comercială, cu efecte dăunătoare pentru UE și zona euro. Brexitul este, de asemenea, dificil de descifrat: preludivul îndelungat al negocierilor nu este de natură să inspire încredere în ceea ce privește rezultatul final, iar alegerile din iunie lasă să se întrevadă complicații și întâzieri în progresul negocierilor.

2.6. Cele mai recente previziuni economice din primăvară ale Comisiei Europene sugerează că recomandarea acesteia și Avizul ECO/423 al CESE, care au sprijinit o orientare bugetară pozitivă pentru zona euro în ansamblu pentru 2017 – respinsă acum de recomandarea Consiliului din 10 martie 2017 –, au fost corecte. CESE nu este de acord cu decizia Consiliului European și consideră că riscurile care au apărut ulterior și previziunile din primăvară ale Comisiei confirmă caracterul adecvat al menținerii unei orientări bugetare pozitive în ceea ce privește politica bugetară.

3. Observații generale

3.1. Importanța UEM ca prioritate-cheie a integrării europene a fost subliniată cu ocazia celei de a 60-a aniversări a semnării Tratatelor de la Roma și a dezbaterilor ulterioare privind viitorul UE. De asemenea, s-a afirmat că, în ciuda problemelor care persistă și care nu au fost încă soluționate, ar fi greșit să se adopte un ton prea defensiv referitor la zona euro. În schimb, ar fi de preferat să se adopte o viziune mai ambițioasă asupra viitorului său și să se acționeze în vederea luării unor măsuri specifice, care să valorifice mai bine potențialul acesteia. CESE este de acord cu acest punct de vedere.

3.2. În ceea ce privește prosperitatea economiei UE și redistribuirea echitabilă a veniturilor și a bogăției pe care aceasta o creează, Avizul ECO/423 subliniază că este important ca o combinație echilibrată de politici economice să cuprindă instrumente monetare, fiscale și structurale și măsuri axate pe consolidarea funcționalității și a eficienței pieței financiare, inclusiv o reglementare adecvată pentru prevenirea unui comportament iresponsabil și primejdios al unor instituții financiare. CESE este convins că evoluțiile din ultimele luni au făcut ca acest lucru să fie, din multe puncte de vedere, și mai important.

3.3. CESE sprijină pe deplin finalizarea și aprofundarea UEM până în 2025. În acest sens, prezentul aviz este în concordanță cu pachetul celorlalte avize ale CESE privind viitorul economic al Europei, menționat în preambul. CESE consideră că ar trebui acordată o atenție deosebită următoarelor aspecte:

3.3.1. consolidarea și coordonarea în continuare a politicilor fiscale, economice și structurale cu scopul de a crea o combinație eficientă a acestor politici, în vederea punerii în aplicare a liniei bugetare bine înzestrate și dedicate în mod specific zonei euro în cadrul bugetului UE. Pentru prima dată la un nivel politic atât de înalt, Documentul de reflecție privind aprofundarea uniunii economice și monetare folosește termenul de „uniune fiscală”. O „uniune fiscală” într-un mediu monetar și economic omogen și într-o piață internă funcțională ar include, de asemenea, o politică bugetară comună sau strâns coordonată (din perspectiva fiscală și a cheltuielilor), care să sprijine impozitarea echitabilă și o orientare sistematică și eficientă privind evaziunea fiscală și fraudă fiscală;

3.3.2. o condiție prealabilă esențială pentru îmbunătățirea mediului din zona euro este – în cadrul unei percepții complexe asupra guvernantei economice a UE, în special în contextul semestrului european – răspunderea actorilor individuali: responsabilitatea și obligațiile individuale ale statelor membre ar trebui menținute sau chiar sporite în cadrul tuturor mecanismelor de guvernanță economică existente, inclusiv monitorizarea obiectivă, aplicarea tuturor măsurilor preventive și corective și, în final, a sancțiunilor, dacă este necesar;

3.3.3. un instrument recomandabil îl reprezintă consiliile pentru productivitate. Acestea se bazează pe participarea activă a tuturor partenerilor sociali relevanți și pot facilita punerea în aplicare a reformelor structurale care, pe lângă îmbunătățirea capacității economice a fiecărui stat membru, contribuie în mod substanțial la creșterea funcționalității și a omogenității pieței unice în ansamblu, prin eliminarea anumitor obstacole și bariere de reglementare, fără a aduce atingere drepturilor sociale și ale lucrătorilor deja dobândite;

3.3.4. îmbunătățirea substanțială a eficienței activităților de intermediere financiară, prin utilizarea întregului spectru al participanților la piața financiară, în conformitate cu ideea uniunii bancare și a uniunii piețelor de capital; în cadrul creșterii eficienței activităților de intermediere financiară ar trebui să se pună accentul în primul rând pe investițiile reale și nu pe creșterea volumului sectorului financiar virtual;

3.3.5. pentru o UEM puternică și respectată – în contextul schimbărilor care au loc în economia mondială –, reprezentarea sa externă este, de asemenea, foarte importantă; este esențial să existe nu numai un acord între statele membre față de partenerii lor globali, în cadrul căruia UE să se exprime cu o singură voce, ci să se și acționeze pentru înființarea unei structuri instituționale adecvate, care să corespundă acestui interes comun în context mondial⁽⁴⁾;

3.3.6. în plus, posibilitatea extinderii actualei zone euro ar fi trebuit luată în considerare în cazuri rezonabile; unele țări – în special cele din Europa Centrală și de Est – prezintă indicatori de performanță economică foarte pozitivi și fac obiectul unor evaluări pozitive în cadrul semestrului european; se pare că acestea ar putea sprijini funcționarea zonei euro și ar putea spori ponderea zonei euro în cadrul UE;

3.3.7. în cele din urmă, sprijinul cetățenilor pentru noul proiect UEM necesită crearea unor instrumente care să garanteze faptul că deciziile privind guvernanta economică sunt democratice și că piața unică este completată de un pilon social puternic.

3.4. CESE consideră că încurajarea dezvoltării investițiilor și realizarea și punerea în aplicare a reformelor structurale care ar fi putut fi promovate și mai intens în cadrul procesului semestrului european, în special având în vedere cadrul pieței unice, sunt esențiale pentru funcționarea zonei euro. Investițiile finanțate de BEI, FEI sau FEIS prezintă rezultate pozitive, inclusiv proiectele regionale necesare. Totuși, volumul acestora nu este încă suficient pentru a depăși deficiturile de investiții care apar în special în perioadele de criză. Aceste instrumente ar trebui să contribuie la crearea unui sistem suficient de robust, care să permită partajarea surselor de finanțare publice și private. Flexibilitatea gestionată în cadrul Pactului de

⁽⁴⁾ Pentru mai multe detalii, a se vedea, de exemplu, JO C 177, 18.5.2016, p. 16.

stabilitate și de creștere ar trebui valorificată pentru a permite utilizarea regulii de aur potrivit căreia execuția investițiilor și a cheltuielilor curente asociate trebuie să producă în viitor beneficii și efecte. Accentul reformelor structurale ar trebui deplasat în mod clar de la nivelul fiecărui stat membru la funcționarea globală a pieței unice.

3.4.1. Scopul reformelor structurale ar trebui să fie în primul rând acela de a eradica dezechilibrele existente și de a crea condiții favorabile dezvoltării pe termen lung, în concordanță cu obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) ale ONU. Printre aceste dezechilibre se numără diferențele tot mai mari din cadrul UE și din interiorul statelor membre. Reformele structurale ar trebui să contribuie la adoptarea unor măsuri care să ia în considerare contextul paneuropean, și nu doar nevoile locale ale fiecărui stat membru.

3.4.2. În contextul UE, reformele ar trebui nu numai orientate către prioritățile politice interne, ci și privite din perspectiva UE în ansamblu, adică a proiectelor strategice care pot crea o valoare adăugată solidă la nivelul UE.

3.4.3. Reformele structurale ar trebui să fie însoțite și de promovarea unor locuri de muncă de calitate, cu accent pe niveluri de remunerare adecvate și pe respectarea deplină a justiției sociale.

3.4.4. Sunt încă necesare multe reforme pentru a îmbunătăți reglementările care pot sprijini dezvoltarea economică și pot asigura o protecție adecvată pentru cetățeni. Printre domeniile în care ar trebui realizate reforme structurale se numără: regulile privind înființarea unei întreprinderi, autorizațiile de construcție, obținerea creditelor, plata impozitelor, comerțul transfrontalier, înregistrarea proprietății și armonizarea politicii fiscale, toate acestea urmând să contribuie la buna funcționare a pieței interne și, în același timp, la limitarea concurenței dăunătoare în cadrul acesteia. Climatul public/politic (adică eficiența și integritatea sectorului public, certitudinea și stabilitatea pe toată durata proiectului) joacă, de asemenea, un rol important. Nu în ultimul rând, din punctul de vedere al acceptării publice a acestor reforme, ar trebui remarcat cât de complicat este procesul de punere în aplicare a acestora și faptul că rezultatul lor macroeconomic depinde de funcționarea multor procese complexe la nivel micro. Explicarea acestor implicații este o condiție prealabilă importantă pentru obținerea sprijinului public pentru aceste reforme. Acest sprijin necesită ca instrumentele create pentru a ajuta la funcționarea zonei euro în viitor să fie decise într-un mod legitim și democratic, care să stabilească un echilibru corect între pilonul economic și pilonul social.

3.4.5. Este loc pentru o relație consolidată între nevoia de reforme structurale, semestrul european, cadrul multianual de punere în aplicare a fondurilor ESI (sau a bugetului UE în general) și o zonă euro mai dezvoltată și mai eficientă. Consolidarea relației dintre reformele structurale și bugetul UE, care urmărește să promoveze convergența pe termen mediu și lung, este strâns legată de restricționarea preconizată a politicii de relaxare cantitativă a BCE, înăsprirea politicii monetare urmând să creeze o mai mare marjă de manevră pentru utilizarea fluxurilor bugetare.

3.5. În același timp, avem nevoie de eforturi reînnoite pentru convergența pozitivă a standardelor de viață și a celor sociale și a salariilor în cadrul statelor membre și între acestea, ca o condiție minimă pentru sporirea încrederii în UE și pentru asigurarea viitorului Europei. Pilonul european al drepturilor sociale ar trebui să sprijine convergența.

3.5.1. Acest context sugerează că avem nevoie de politici care să consolideze cererea de pe piața internă în UE și în zona euro, în general, precum și în țările cu un nivel ridicat al excedentului de cont curent/comercial în special, pentru o reechilibrare în cadrul zonei euro și în restul lumii.

3.5.2. Statele membre ale UE nu ar trebui să își bazeze strategiile privind competitivitatea pe premisa că nivelurile de salarizare vor rămâne scăzute. O combinație eficientă de politici economice ar trebui să conducă la o relansare a activității de investiții în infrastructură, iar creșterea cheltuielilor în învățământ, cercetare, formare și competențe ar trebui să se reflecte în creșterea productivității, a salariilor și a veniturilor, reflectând în același timp parcursul ciclului de viață, dezvoltarea carierei și evoluția costului vieții. Cu toate acestea, CESE respectă diferitele situații din statele membre și responsabilitatea principală a acestora de a aborda situația prin intermediul metodelor moderne de negociere colectivă.

3.5.3. Situația de pe piața forței de muncă în mai multe țări din zona euro indică faptul că reformele structurale în curs în acest domeniu ar trebui să se concentreze pe reducerea nivelului ridicat al muncii temporare și al muncii involuntare cu fracțiuni de normă, pe creșterea salariilor mici, precum și pe promovarea unor locuri de muncă de calitate, cu o forță de muncă mai bine calificată și mai competentă. Calitatea dialogului social și a negocierilor colective bazate pe autonomia partenerilor sociali ar trebui să stea la baza unui nou tip de reformă a pieței muncii. Astfel, nu doar se îmbunătățește justiția socială, ci se și stimulează productivitatea economiei.

3.6. În special, măsurile referitoare la realizarea reformelor structurale și la sporirea coordonării politicilor economice și bugetare pot fi executate în cadrul sistemului actual de norme; acestea pot fi ulterior consolidate prin următorul cadru financiar multianual după 2020. Pe de altă parte, continuarea consolidării zonei euro printr-o politică bugetară comună sau o prezență mai pregnantă a zonei euro pe scena mondială necesită crearea unor norme complet noi.

4. Observații specifice

4.1. Din motivele menționate în prezentul aviz, CESE invită Comisia Europeană și Consiliul să includă o orientare fiscală pozitivă corespunzătoare în recomandările privind politica economică a zonei euro pentru anul 2018. Această propunere este deosebit de importantă în ceea ce privește necesitatea unei creșteri economice corespunzătoare și durabile și asigurarea unei combinații de politici economice și monetare funcționale al căror caracter expansionist nu poate fi prelungit pe o perioadă nedeterminată.

4.2. Considerăm că, în punerea în aplicare a Planului de investiții pentru Europa, pe care îl susținem, prioritare ar trebui să fie proiectele care respectă obiectivele de dezvoltare durabilă și care țin cont de responsabilitatea socială și de mediu.

4.3. CESE este convins că cele mai recente evoluții ale paradigmei politicii economice a UE din ultimele luni demonstrează în mod clar că sprijinul politic pentru abordarea care are ca obiectiv o uniune bugetară bazată pe platforma zonei euro crește; în acest sens, CESE recomandă o monitorizare foarte atentă a acesteia și este pe deplin pregătit să se alătore procesului de consolidare a accentului pus pe politica bugetară, ca o condiție prealabilă pentru un mediu mai omogen în zona euro; este, de asemenea, esențial să observăm modul în care această evoluție se reflectă în posibilele schimbări ale structurilor și regimurilor instituționale.

4.4. CESE continuă să creadă că, într-o perioadă în care aprofundarea UEM reprezintă din nou o prioritate de vârf, este foarte important să nu se subestimeze procesele legate de îmbunătățirea eficienței și a funcționării pieței unice. O piață unică eficientă și funcțională reprezintă o cerință de bază înainte de a ne putea gândi la o UEM aprofundată. UEM nu poate să răspundă așteptărilor referitoare la avantajele pe care le aduce decât în cazul în care viitoarea deschidere și liberalizare a pieței unice vor continua, omogenitatea acesteia va fi consolidată, iar barierele naționale protecționiste, vizibile și ascunse, vor fi eliminate.

4.5. CESE susține opinia conform căreia mediul unei UEM aprofundate trebuie, de asemenea, să respecte procesul de intermediere financiară. Punctele esențiale ale uniunii financiare sunt reprezentate de uniunea bancară și de uniunea piețelor de capital. Uniunea bancară vizează în primul rând un comportament stabil și previzibil al sectorului bancar. De asemenea, aceasta trebuie să fie susținută de resurse financiare adecvate pentru a face față posibilelor situații de dificultate a unei bănci. Între timp, uniunea piețelor de capital este înțeleasă ca fiind o extindere a posibilităților de alocare a surselor financiare și se află încă într-un stadiu incipient al dezvoltării sale. Funcționarea îmbunătățită a activităților de intermediere financiară ar trebui să fie mai evidentă în sfera activității reale de investiții.

4.6. Viitorul UE depinde de consolidarea integrării și a rolului său în context global. Aceasta este una dintre cele câteva priorități esențiale, mai ales în momentul de față, și este o chestiune de interes comun pentru toate statele membre ale UE. Pentru a realiza acest obiectiv, s-ar putea dovedi benefică o acțiune de consolidare a reprezentării comune a UE pe scena internațională și, la acest nivel, promovarea și respectarea valorilor, principiilor și politicilor comune, cum ar fi libertatea și egalitatea politică și economică și justiția socială, valoarea activităților economice neîngrădite în domeniul comerțului și al investițiilor, crearea condițiilor pentru un mediu concurențial echitabil și deschis și eliminarea practicilor ilegale și infracționale din activitățile economice, ca de exemplu folosirea abuzivă a regimurilor fiscale sau a procedurilor privind achizițiile publice; în plus, respectarea drepturilor sociale și civile și îndeplinirea cerințelor elementare privind standardele de mediu sunt absolut esențiale.

Bruxelles, 19 octombrie 2017.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Georges DASSIS

ISSN 1977-1029 (ediție electronică)
ISSN 1830-3668 (ediție tipărită)

Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene
2985 Luxemburg
LUXEMBURG

RO